

MAKÓ VÁROS

INTEGRÁLT VÁROSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

2007- 2013

Második, teljes egyeztetési változat

A dokumentum tartalmazza a

- Marosvári Attila alpolgármester
- Horváth Bernadett, Műszaki Iroda vezető
- Sipos Márta, az Oktatási és kulturális osztály osztályvezető helyettes
- Györbíró-Szabó András, Kistérségi Iroda vezető észrevételei

valamint, az

- osztályvezetői értekezleten elhangzott észrevételek

alapján elvégzett módosításokat és egyéb tervezői kiegészítéseket.

A módosítások és új elemek a követhetőség kedvéért piros betűszínnel szerepelnek (nem korrektúra!). Szükség esetén egyszerűen átszínezendők.

Terra Studio Kft.
2008. április 13.

MAKÓ VÁROS

INTEGRÁLT VÁROSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

2007- 2013

Második, teljes egyeztetési változat

Makó város Képviselőtestületének megbízásából a dokumentumot készítette:

Terra Studio Kft.

Területi Kutató Tervező Tanácsadó Iroda

1094 Budapest, Angyal u. 7/A.

Tel.: 1/ 456 50 90 Fax: 1/ 456 50 99

E-mail: terra95@hu.inter.net

Ügyvezető igazgató:	Laky Ildikó
Szakmai igazgató, tervező:	Fürstand Attila Ph.D
Projektvezető, tervező:	Dr. Földi Zsuzsa
Tervezők:	Aradi Renáta Horváth Beáta Sifter Lívía Vancsó Veronika Varga Éva
Külső tervezők:	Hegyvilág Bt. Guzmics István Veres László

TARTALOM

TARTALOM.....	3
VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	6
1 MAKÓ VÁROS VÁROSI LÉPTÉKŰ HELYZETÉRTÉKELÉSE.....	8
1.1 A VÁROS SZEREPÉNEK MEGHATÁROZÁSA A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN	8
1.1.1 A város helye az országos tervekben.....	8
1.1.2 Makó térségi szerepkörei, feladatai és városhierarchiában elfoglalt helye	9
1.1.2.1 Régiós és megyei szerepkör és relatív helyzet – határon átnyúló kapcsolatok.....	9
1.1.2.2 Makó, mint kistérségi központ	10
1.1.3 Vonzáskörzet bemutatása	14
1.1.4 A város dinamikája	14
1.1.5 Funkciógazdagság	17
1.1.6 Foglalkoztatási szerepkör szerinti várostípus	18
1.2 A VÁROS EGÉSZÉRE VONATKOZÓ HELYZETÉRTÉKELÉS	19
1.2.1 Gazdaság	19
1.2.1.1 Ágazati szerkezet nemzetgazdasági ágak szerint.....	20
1.2.1.2 Vállalkozások helyzete	23
1.2.1.3 K+F helyzete	23
1.2.1.4 Ipari Park	24
1.2.1.5 Turizmus.....	26
1.2.1.6 Helyi gazdaságfejlesztés eszközei	27
1.2.1.7 Információs társadalom	28
1.2.1.8 Külső elérhetőség.....	29
1.2.2 Társadalom.....	32
1.2.2.1 Demográfia	32
1.2.2.2 Képzettség-műveltség	33
1.2.2.3 Munkanélküliség-foglalkoztatás.....	34
1.2.2.4 Egészségi állapot	35
1.2.2.5 Jövedelmi helyzet.....	36
1.2.2.6 Kisebbségek helyzete.....	37
1.2.3 Környezet	37
1.2.3.1 Természeti környezet	37
1.2.3.2 Épített környezet.....	40
1.2.3.3 Műemlékek – helyi építészeti értékek.....	40
1.2.3.4 Lakásállomány.....	41
1.2.3.5 Települési zöldfelületek	42
1.2.3.6 Települési infrastruktúra ellátottság – közlekedési infrastruktúra	45
1.2.4 Közszolgáltatások.....	49
1.2.4.1 Oktatás-nevelés.....	50
1.2.4.2 Egészségügy	53

1.2.4.3	Szociális ellátás	55
1.2.4.4	Tömegközlekedés	56
1.2.4.5	Hulladékgyűjtés	57
1.2.4.6	Víz és csatorna hálózat és szolgáltatás (csapadékvíz elvezetés is)	58
1.2.4.7	Gáz- elektromos áramellátás.....	63
1.3	VÁROSI SZINTŰ SWOT ANALÍZIS	66
2	MAKÓ VÁROS VÁROSRÉSZ SZINTŰ ÉRTÉKELÉSE	68
2.1	VÁROSRÉSZEK LEHATÁROLÁSA	68
2.2	ÁRFOGÓ-ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS	71
2.2.1	Központok és alközpontok meghatározása	71
2.2.2	Városrészek rövid összehasonlító elemzése – szegregátumok azonosítása	72
2.3	A VÁROSRÉSZEK TERÜLETI MEGKÖZELÍTÉSŰ ELEMZÉSE	77
2.3.1.1	Városrész 1: Városközpont	77
2.3.1.2	Városrész 2: Vertán városrész	83
2.3.1.3	Városrész 3. Újváros városrész.....	86
2.3.1.4	Városrész 4. Honvéd telep városrész – beazonosított szegregátum	90
2.3.1.5	Városrész 5. Gerizdes városrész	97
2.3.1.6	Városrész 6. Bajcsy- Ráday városrész.....	100
2.3.1.7	Városrész - Ipari hasznosítású terület.....	103
2.3.1.8	Városrész - Makó Rákos és egyéb külterületi lakott helyek	105
3	STRATÉGIA	106
3.1	A VÁROS JÖVŐKÉPE (15-20 ÉV MŰLVA).....	106
3.2	JÖVŐBENI FEJLESZTÉSI IRÁNYOK MEGHATÁROZÁSA	107
3.2.1	15-20 éves átfogó cél	108
3.2.2	7-8 éves tematikus célok	108
3.2.3	A tematikus célok, célcsoportok és indikátorok összefoglaló táblázata	110
3.2.4	Városrészi célok	111
3.3	A STRATÉGIA KOHERENCIÁJA, KONZISZTENCIÁJA	118
3.3.1	Illeszkedés a városfejlesztési koncepcióval és a rendezési tervvel	118
3.3.2	Célrendszer koherenciája	119
3.3.3	Környezeti hatások	119
3.3.4	A város akcióterületei 2007-2013	120
3.4	AKCIÓTERÜLETEK KIJELÖLÉSE.....	121
3.4.1.1	Városközpont.....	122
3.4.1.2	Vertán városrész	126
3.4.1.3	Újváros városrész.....	128
3.4.1.4	Honvéd városrész.....	130
3.4.1.5	Gerizdes városrész.....	131
3.4.1.6	Bajcsy—Ráday városrész	132

3.4.2	Az elsőként megvalósuló akcióterületi fejlesztések prioritizálása	134
3.5	A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTHATÓSÁGA	136
3.5.1	Ingatlangazdálkodási terv	136
3.5.2	Az IVS-hez kapcsolódó nem fejlesztési jellegű tevékenységek ismertetése	139
3.5.3	Partnerség	141
3.5.4	Szervezeti elvárások	143
3.5.5	Településközi koordináció feladatai	144
3.5.6	A stratégia végrehajtásának monitoringja	145
9)	MELLÉKLETEK	146
1.	1. TÁBLA A 2001-ES NÉPSZÁMLÁLÁS ADATAIBÓL ELŐÁLLÍTANDÓ MUTATÓK	147
2.	2. TÁBLA VÁROSRESZEK ÉS SZEGREGÁTUMOK SEGÉLYEZÉSI MUTATÓI	149
3.	3. TÁBLA: ÁLTALÁNOS ISKOLAI KÖZOKTATÁS INTEGRÁLTSÁGÁNAK FELMÉRÉSE	150
4.	4. TÁBLA A TELEPÜLÉS INFRASTRUKTÚRÁJA	151
5.	MAKÓ VÁROS HELYI VÉDETTSÉG ALATT ÁLLÓ FÁI	155
6.	MELLÉKLET AZ INGATLANGAZDÁLKODÁSI TERVHEZ	157

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Az **Integrált Városfejlesztési Stratégia** célja, hogy Makó város rendszerezett formában, a szükségletek és lehetőségek összevetésével, az ok-okozati összefüggések megvilágításával számba vegye és priorizálja a 2007-2013-as tervezési időszakra eső feladatait. Azokat a beavatkozásokat, amelyeket szükséges végrehajtania annak érdekében, hogy a város ezek eredményeként jelenlegi helyzetéből kimozdulva megkezdje régió belüli felzárkózását és megerősítse pozícióját, mint kistérségi központ, és mint a határon átnyúló kapcsolatok intézményesített formáinak központja.

Makó Integrált Városfejlesztési Stratégiájának dokumentuma (továbbiakban: IVS) nincs **előzmények** nélkül. A város 2003-ban készült Városfejlesztési Programja már lefektette azokat a fő fejlesztési elveket és irányokat, amelyek az IVS – az azóta eltelt időben szükségessé vált változtatásokból eredő szükségleteket beemelve – teljes mértékben figyelembe vesz. A dokumentum másik fő megalapozója és információs háttéranyaga a város 2007-ben módosított és elfogadott Rendezési (szerkezeti) terve.

Az IVS mindemellett a 2007-ben elfogadott Esélyegyenlőségi terv helyzetértékelő részére, valamint a 2008-ban elfogadott Turisztikai Fejlesztési Konceptióra támaszkodik. A város és városrészek társadalmi és épített környezetet érintő helyzetelemzésének, valamint a szegregációs tendenciák megállapításának alapja a KSH által rendelkezésre bocsátott adatbázis, amelynek városrész szintű másodelemzése a dokumentum újszerű eleme a korábbi tervezési dokumentumok helyzetértékelő részeihez viszonyítva.

Az IVS helyzetértékelő és stratégiai részéhez egyaránt figyelembe vételre kerültek a szakértőkkel készített interjúk, a civil szervezet és a vállalkozói szféra képviselőinek véleménye és igényei.

Az IVS használhatóságát jelentősen befolyásolja annak átlátható **szerkezete**. A teljes, 2008 májusában véglegesített dokumentáció három részből áll: Makó város Integrált Városfejlesztési Stratégiája 2007-2013; az ehhez szorosan kapcsolódó IVS Anti-szegregációs terv és végül a városközpontra (1. számú akcióterület) vonatkozó Akcióterületi terv, amely a *DAOP – 2007-5.1.2/A pályázat* alapidokumentációja (megvalósíthatósági tanulmánya).

Az Integrált Városfejlesztési Stratégiája **fő tartalmi elemei**, a város egészére vonatkozó helyzetértékelés, a városrészekre vonatkozó helyzetértékelés, illetve azok összehasonlító elemzése, és a stratégiai fejezet. A stratégiai fejezet tartalmazza a város 2007-2013-ra vonatkozó céljait városi és városrészi szinten, illetve a városrészek akcióterületire és azokon kívül eső területekre tervezett beavatkozásait, projektjeit. A stratégia zárófejezete az IVS végrehajtását lehetővé tevő feltételrendszerrel foglalkozik.

Az IVS **priorizálja** a városban végrehajtandó fejlesztési tevékenységeket, nevesítve olyan kulcsfontosságú beavatkozásokat, mint a fürdőfejlesztés, városközpont rehabilitáció és funkcióbővítés, Ipari Park fejlesztés, amelyek képesek a későbbiekben dinamizáló hatást kifejteni a város teljes egészére. Az IVS stratégia ugyanakkor figyelmet fordít azokra az élhetőséget befolyásoló fejlesztésekre is, amelyek a város lakóinak hétköznapjait befolyásolják és hozzájárulnak a népességmegtartó képesség javításához. Az IVS dokumentuma nevesíti a városrészekben aktuális beavatkozásokat, amelyek hozzájárulnak a városi szintű célok megvalósulásához és javítják az adott városrész lakóinak életkörülményeit.

Az IVS kiemelt feladta a város **hátrányos helyzetű** népessége számára az esélyegyenlőség biztosítása és területi koncentrációik (szegregátumaik) oldása, valamint azok kialakulásának megakadályozása. A IVS a KSH adatszolgáltatás alapján nevesíti a szegregátumok kritériumainak megfelelő területeket és az Anti-szegregációs tervben meghatározza város által végrehajtandó beavatkozások körét és részletezi a beavatkozások kivitelezésére vonatkozó feltételrendszert.

Makó Integrált Városfejlesztési Stratégiájának teljes dokumentációja a város rehabilitációs és egyéb városfejlesztési tevékenységének 2007-2013-ra vonatkozó alapidokumentuma, amely segítségével a város a további akciótervi időszakokban fejlesztési forrásokra pályázhat. A dokumentum egy rugalmas rendszert képvisel, azaz az esetlegesen megváltozó prioritások és igények szerint időszakonként módosítható. A fejlesztési beavatkozások ugyanakkor olyan módon kerültek beemelésre, hogy azok sorrendisége az éppen adott szükségleteknek és forrásszerzési lehetőségeknek megfelelően módosítható.

A város határozott célja, hogy a dokumentumban megjelenített fejlesztési elemek közül minél több megvalósításra kerüljön együttműködve a Régióval, a térségi településekkel de mindenek előtt Makó város lakosságával.

1 MAKÓ VÁROS VÁROSI LÉPTÉKŰ HELYZETÉRTÉKELÉSE

1.1 A VÁROS SZEREPÉNEK MEGHATÁROZÁSA A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN

1.1.1 A város helye az országos tervekben

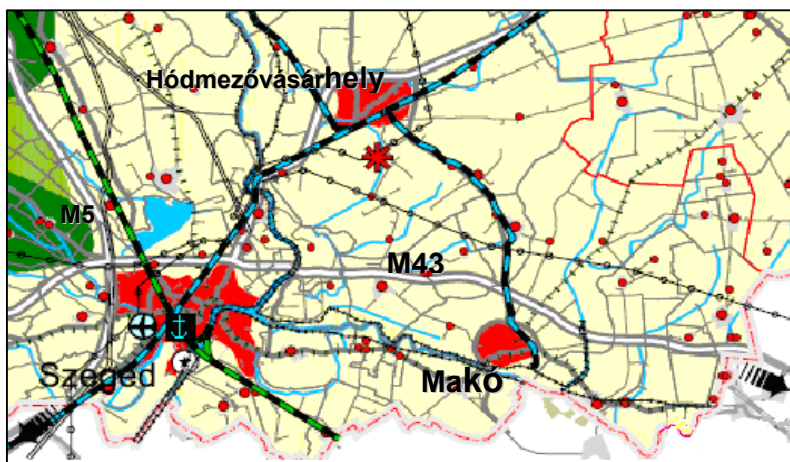
Az **Országos Területfejlesztési Konceptió** (2005) a Dél-Alföldi régió átfogó jövőképét az alábbiak szerint határozza meg:

„A régió közös érdekeken alapuló együttműködési hálózatok kialakításával, a természeti értékek, és a határ menti helyzetből adódó előnyök tudatos kihasználásával megalapozza a szilárd, versenyképes gazdaság alapjait, és mindehhez színvonalas életkörnyezet és életlehetőség biztosít.”

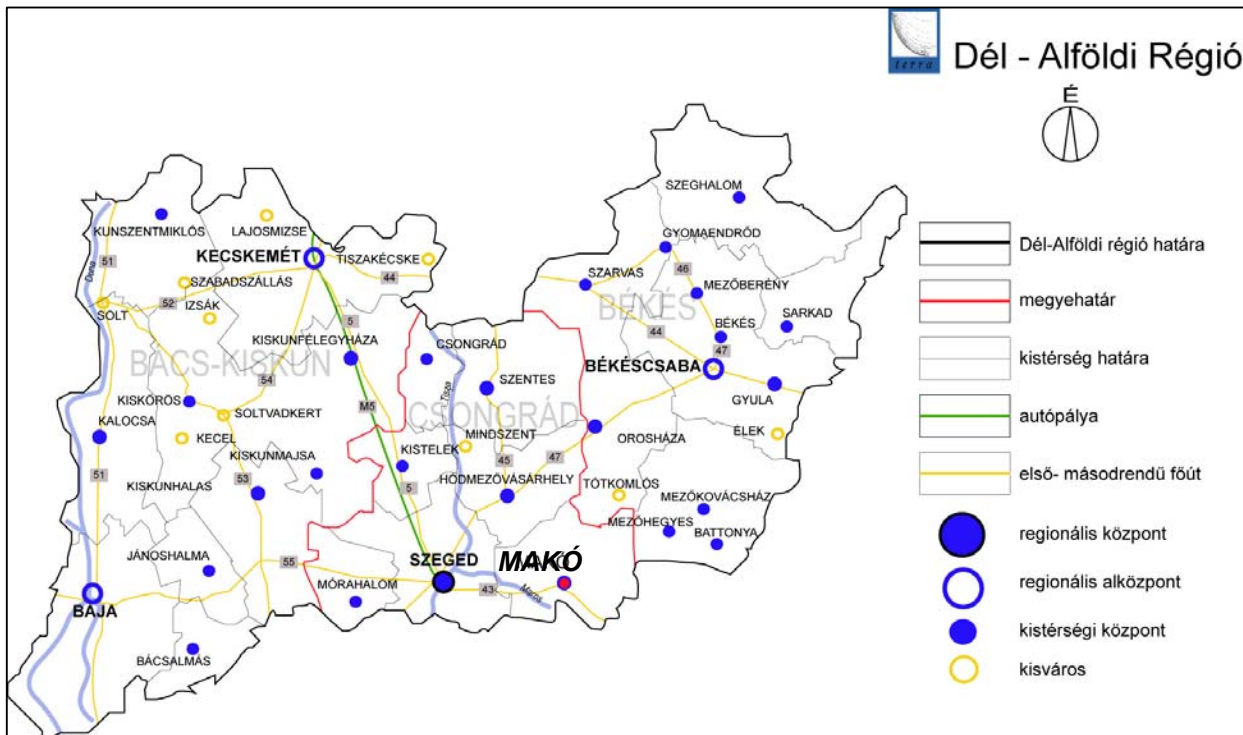
Az OTK általános célként határozza meg a régiókat dinamizáló fejlesztési pólusok megerősítése és a városhálózati kapcsolatrendszer fejlesztését. A Dél-Alföldön Szeged Békéscsabával, Hódmezővásárhellyel és Kecskeméttel együttműködve tölti be a pólus funkciókat. Makó szerepe az együttműködő térségi városhálózatok ösztönzésében, a városok közötti gazdasági, kulturális, közszolgáltatási együttműködések, funkciók megosztásának bővítésében, a városi központok és alközpontok térségükből való elérhetőségének javításában, és a város-vidék kapcsolatrendszer erősítésében fejeződik ki.

A Makóhoz legközelebb lévő országos jelentőségű, integrált fejlesztési térség, a Tisza térség a Maros által csak közvetve érinti Makót. Ugyanakkor a határ-menti területek fejlesztése és határon átnyúló térségi együttműködésük erősítése a városra is kivetíthető cél. Ezzel Makó esetében is a határmenti területek adottságai – az egyébként hátrányos helyzetű – periférikus térségek megújulásának erőforrásaivá válhatnak.

Az **Országos Területrendezési Terv**-ben szereplő a Makót érintő, országos jelentőségű fejlesztéseket (2003) az **1.1 ábra** mutatja.

1.1 ábra Makó helye az Országos Területrendezési Tervben (2003)
 Forrás: www.vati.hu, OTRT, 2003.

1.2 ábra Makó város, kistérségi központ közlekedési kapcsolatai és relatív helyzete a városálózatban a Dél-alföldi régió belül **Forrás:** Terra Studio Kft., 2008.

1.1.2 Makó térségi szerepkörei, feladatai és városhierarchiában elfoglalt helye

1.1.2.1 Régiós és megyei szerepkör és relatív helyzet – határon átnyúló kapcsolatok

Makó térségi-területi szerepkörét történelmi dimenziókban vizsgálva érzékelhető annak évtizedekig tartó fokozatos *szűkülése*, napjainkra pedig a korábbinál alacsonyabb területi szint (kistérség) központjaként történő *megerősödése*. A város a 1920-as Trianoni békeszerződést és határmegvonást megelőzően Csanád megye központja volt. A várost igazgatási és szolgáltató központként a Dél-Alföld egyik legkiemelkedőbb mezővárosi településeként tartották számon. Megyei székvárosi szerepkörét 1950-ben veszítette el.

A város jelenlegi régiós szerepköre (**Dél-Alföldi régió**, NUTS II) a korábbinál jóval szűkebb. A Dél-Alföldi régió 47 városa **között a 25 360 fős (2006. december 31.-én¹)** Makó lélekszámát tekintve a közép-városok kategóriájába tartozik. A régióban 12 városban haladja meg a népességszám a 20 000 főt, ebben a csoportban Makó a 11. helyet foglalja el. A város középvárosi, térségközponti funkcióit tekintve teljes körűen ellátottként definiálható.

A város régiós szerepe a nagylaki határátkelő felé lebonyolított tranzitforgalom áteresztésében és kiszolgálásában felértékelődik, ami régiós jelentőségű közútfejlesztési

¹ Közigazgatási Hivatal adatközlése

projektet indukált az M43-as, várost elkerülő szakaszának tervezett projektje révén. Ennek megvalósulása 2010-re prognosztizálható. A város további régiós szintű jelentősége kapuszerepében nyilvánul meg: Makó az utolsó magyar város az országot Nagylak irányában elhagyva és ez az első az országba érkezve. Imázs-formáló erővel hat, hogy milyen emlékekkel távozik, és milyen benyomásokkal érkezik az utazó az országba (a Dél-Alföldi régióba) Románia felől.

Fontos tény, hogy Románia Európai Unió csatlakozásával Makó *határon átnyúló* vonzereje és szerepköre is megérsődik. Jelenleg is számos településközi kapcsolat és konkrét intézményi együttműködés jelzi, hogy a város vonzáskörzete és központi szerepvállalása a 2007-2013-as időszakban tovább fog bővülni határ túloldalán is.

Makó **Csongrád megye** kilenc városa között szintén a középmezőnyben található. A megyében két megyei jogú város van: Szeged és Hódmezővásárhely. E két városban él a megye városi lakosságának mintegy 70%-a, míg Makó részesedése e tekintetben 7%. A város a megye 9 városa közül népességszámot tekintve a negyedik helyet foglalja el. A két megyei jogú városon kívül még Szentes nagyobb lélekszámú.

Makó a megye városhálózatának fontos eleme, a megye és régiós székhely közelsége sok előnyt, de hátrányt is jelent a városra. Miközben minden emelt szintű szolgáltatás 30 percen belül elérhető, a nagyváros közelsége megakadályozza bizonyos funkciók meggyökeresedését Makón, ilyen, pl. felsőfokú képzés. A megyei fenntartású intézményi hálózatban Makón kórház és egy integrált középiskola (**Makói Oktatási Központ**) működik. A városban található a Megyei Levéltár is.

1.1.2.2 Makó, mint kistérségi központ

Makó területi, térszervező szerepe és jelentősége manapság elsősorban kistérségi központi szerepkörében nyilvánul meg. A Makói Kistérség Többcélú Társulása olyan települési együttműködés, amelyet a városhoz tartozó statisztikai kistérség 17 települése alkot (**1. táblázat**). A társulási megállapodás **2003. decemberében** került aláírásra.

A kistérség tagtelepülései évtizedek, esetenként évszázadok óta Makó természetes vonzáskörzetéhez tartoznak. A kistérségen belül egyedül Makó rendelkezik városi ranggal, ugyanakkor **Apátfalva, Csanádpalota, Földeák, Kiszombor és Pitvaros** nagyközségek mikro-térségi központként értelmezhetők. A települések közötti természetes egymásrataltság és az együttműködés a kistérségi társulási rendszerben tovább erősödött.

Társulási keretek között, településközi megállapodással működik Makón a családok átmeneti otthona (minden település), a házi gondozás (Makó, Ferencszállás, Klárafalva, Nagylak), a támogató szolgálat (Makó, Ferencszállás, Klárafalva, Kiszobor), a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás (Makó, Királyhegyes, Kiszobor Ferencszállás, Klárafalva), és az Idősek Klubja (Makó, Ferencszállás, Klárafalva, Nagylak). A Központi Orvosi Ügyelet Makón van és mind a 17 település ellátásáról gondoskodik. További társulási megállapodások születtek közútfenntartási feladatok (2004) és belső ellenőrzési feladatok közös ellátásra.

A társulás tartja fenn és működteti a *Makó és Térsége Tourinform* Irodát Makó központjában, amely mind a 17 település által kínált programokról és látnivalókról ad tájékoztatást.

Makó jelenti a térség oktatási és kulturális központját. Középfokú intézményei mellett (amelyek természetes vonzáskörzetébe a térségi települések is beletartoznak) egyéb intézményeiben is több olyan szolgáltatást nyújt, amelyeket a kistérség teljes lakossága igénybe vehet. A Makói Általános Iskola logopédiai és gyógytestnevelési ellátást nyújt a térség összes települése számára. Az ugyanitt működő művészeti oktatásban több, a térség településeiről származó tanuló vesz részt.

A Makói Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Logopédiai Intézet (továbbiakban: Makói Általános Iskola) / Tagintézményeinek elnevezése: Makói Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Logopédiai Intézet Almási Tagintézménye (továbbiakban: Almási Tagintézmény) és Makói Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Logopédiai Intézet Kertvárosi Tagintézménye (továbbiakban: Kertvárosi Tagintézmény) 2007. júliusában jött létre. A 2007. októberi statisztika szerint az iskolába összesen: 150 fő járt be ebből - a székhelyre és a Szegedi utcai telephelyre összesen 107 tanuló, ebből 104 tanuló a kistérségből; az Almási Tagintézménybe 10 tanuló a kistérségből; a Kertvárosi Tagintézménybe 33 tanuló, ebből 32 a kistérségből jár be.

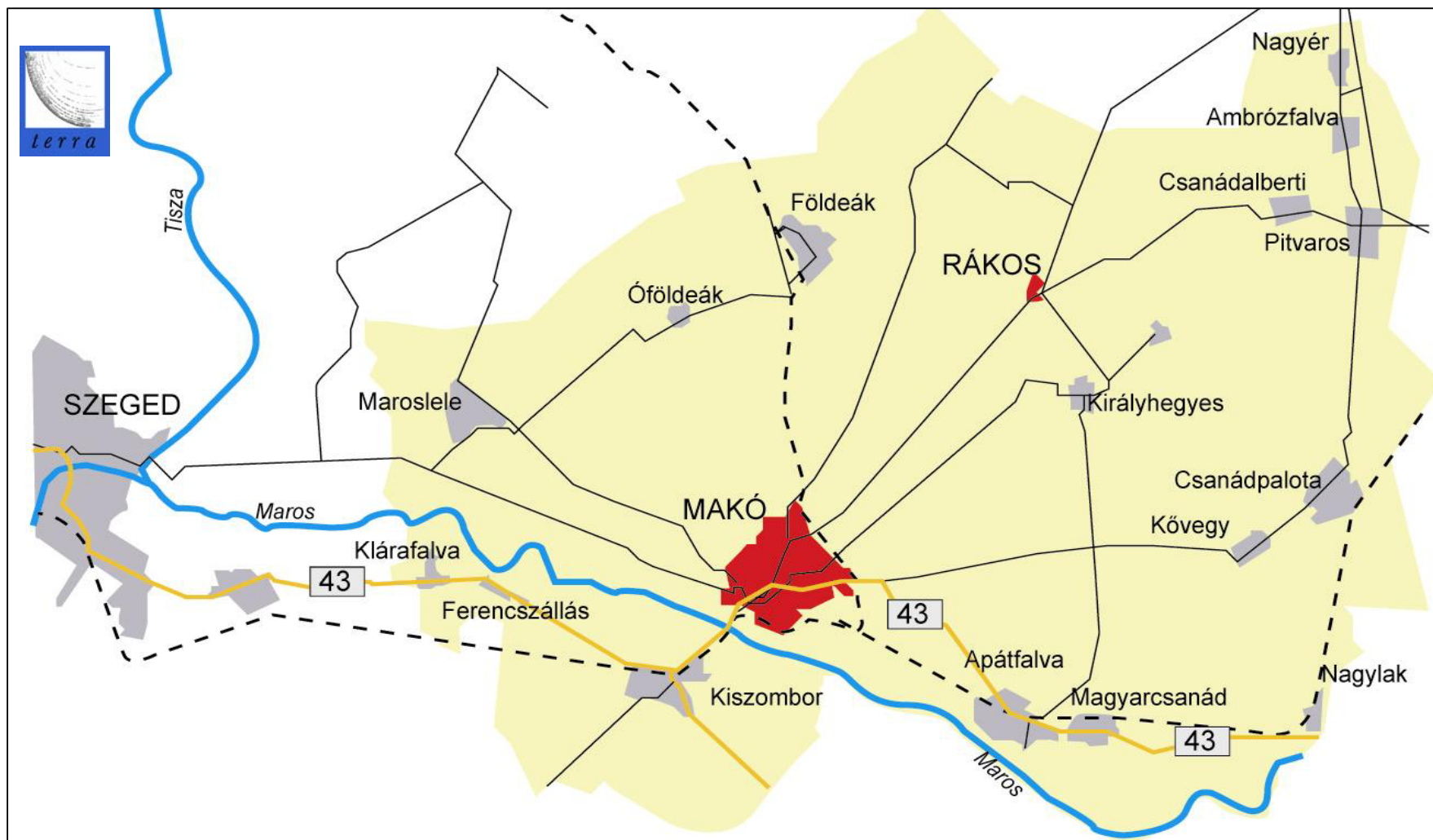
Az új egyesített intézmény jelenti a központját annak a pedagógiai-módszertani fejlesztő munkának, amely a Makói kistérségben 1997 óta szakmai munkaközösségek keretében folyik.

(A város középfokú funkcióit a **1.1.5 Funkciógazdagság** alfejezet tárgyalja)

A Makói kistérség a 64/2004. (IV. 15) Korm. Rendelet szerint a területfejlesztés szempontjából hátrányosabb helyzetű 47 kistérségbe kerület besorolásra.

	Állandó népesség 1990	Állandó népesség 2001	Állandó népesség 2006	Népesség szám változás 1990-2006	Népesség szám változás 2001-2006	Részesedés a kistérség népességéből 2006-ban	Lakás-állomány 2001	Lakás-állomány 2006	Lakás-állomány változás 2001-2006	Működő egyéni vállalkozások száma 1999	Működő egyéni vállalkozások száma 2004	Változás működő egyéni vállalkozások számában 1999-2004	Működő társas vállalkozások száma 1999	Működő társas vállalkozások száma 2004	Változás működő társas vállalkozások számában 1999-2004
Makó	27 529	25 802	24 986	90,8%	96,8%	51,17	11309	11 342	100,3%	1282	1263	98,5%	406	487	120,0%
Ambrózfalva	555	525	528	95,1%	100,6%	1,08	233	246	105,6%	9	9	100,0%	7	7	100,0%
Apátfalva	3 704	3 287	3 162	85,4%	96,2%	6,48	1595	1 597	100,1%	123	119	96,7%	30	35	116,7%
Csanádalberti	528	475	479	90,7%	100,8%	0,98	254	261	102,8%	7	12	171,4%	0	6	600,0%
Csanádpalota	3 549	3 235	3 202	90,2%	99,0%	6,56	1678	1 680	100,1%	98	100	102,0%	27	31	114,8%
Ferencszállás	701	659	629	89,7%	95,4%	1,29	272	272	100,0%	21	21	100,0%	6	7	116,7%
Földeák	3 489	3 327	3 283	94,1%	98,7%	6,72	1474	1 477	100,2%	120	120	100,0%	19	26	136,8%
Királyhegyes	793	734	643	81,1%	87,6%	1,32	369	372	100,8%	12	9	75,0%	8	4	50,0%
Kiszombor	4 296	4 172	4 116	95,8%	98,7%	8,43	1631	1 645	100,9%	121	125	103,3%	32	44	137,5%
Klárafalva	497	485	530	106,6%	109,3%	1,09	192	199	103,6%	12	12	100,0%	9	10	111,1%
Kövegy	476	467	444	93,3%	95,1%	0,91	253	254	100,4%	5	7	140,0%	5	6	120,0%
Magyarcsanak	1 705	1 646	1 572	92,2%	95,5%	3,22	751	751	100,0%	40	33	82,5%	11	9	81,8%
Maroslele	2 183	2 182	2 162	99,0%	99,1%	4,43	926	938	101,3%	59	72	122,0%	9	16	177,8%
Nagyér	660	621	581	88,0%	93,6%	1,19	267	269	100,7%	14	11	78,6%	3	4	133,3%
Nagylak	708	597	551	77,8%	92,3%	1,13	295	295	100,0%	12	13	108,3%	5	6	120,0%
Őföldeák	534	495	483	90,4%	97,6%	0,99	192	192	100,0%	16	14	87,5%	2	3	150,0%
Pitvaros	1 575	1 500	1 477	93,8%	98,5%	3,02	676	678	100,3%	35	31	88,6%	16	17	106,3%
Makói kistérség	53 482	50 209	48 828	91,3%	97,2%	100,00	22367	22 468	100,5%	1986	1971	99,2%	595	718	120,7%

1.1 táblázat A Makói kistérség (egyben Makó vonzáskörzete) települései és azok alapjellemezői **Forrás:** Népszámlálás, 2001.; Csongrád megye Statisztikai Évkönyve 2006.; KSH, T-STAR 2005.

1.3 ábra Makó város és a Makói Kistérség településeinek közlekedési kapcsolatai **Forrás:** Terra Studio Kft. 2008.

1.1.3 Vonzáskörzet bemutatása

Makó vonzáskörzete – csakúgy, mint bármely más város vonzáskörzete – nem értékelhető közigazgatási területegységként. A Makói kistérség településcsoportja csupán iránymutatás a vonzáskörzet meghatározására. A város egyes középfokú ellátási, szolgáltatási funkcióinak vonzereje túlmutat a kistérség határain, míg mások esetében osztozik egyéb jelentősebb városi településekkel, elsősorban Szegeddel és Hódmezővásárhellyel.

Makó vonzáskörzetének települései (a kistérség 16 községe) jellemzően viszonylag kedvezőtlen helyzetben lévő települések², ezért a kistérség népességének több mint 50%-t tömörítő **Makónak, mint irányító központnak hatványozott szerepe van a vonzáskörzet jövőjének meghatározásában.**

A települések mindegyikében népességcsökkenés tapasztalható, ugyanakkor ennek mértéke eltérő. A kistérségi átlag feletti csökkenés mutatható ki (1990-2006 viszonylatában) Apátfalva, Királyhegyes, Nagyer, Nagylak településeken. Egyedül Klárafalva népessége növekedett a Szegedről meginduló szuburbanizációs kiáramlás következtében. A lakásállomány növekedése is itt és Ambrózfalván a leglátványosabb. Ambrózfalván és Csanádalbertiben 2001 után vált pozitívvá a népesség alakulásának egyenlege. Népesség és lakásállomány megújulását tekintve a 17 település közül e három település mutat némi dinamizmust.

Gazdasági mutatók tekintetében elmondható, hogy a települések közül mintegy 7 esetben kezdett tartós csökkenésbe az egyéni vállalkozók (többnyire kényszervállalkozók) száma. A társas vállalkozások száma ugyanakkor, a hátrányos helyzetű Magyarcsanak kivételével, mindenhol növekedőben van. Ez a jelenség a helyi gazdaság erőteljes szelekciós mechanizmusainak megerősödésére utal.

A vonzáskörzet népessége gyors ütemben öregedő, a népességcsökkenés tehát a vándorlási negatívum mellett a természetes szaporodás negatívumából eredeztethető.

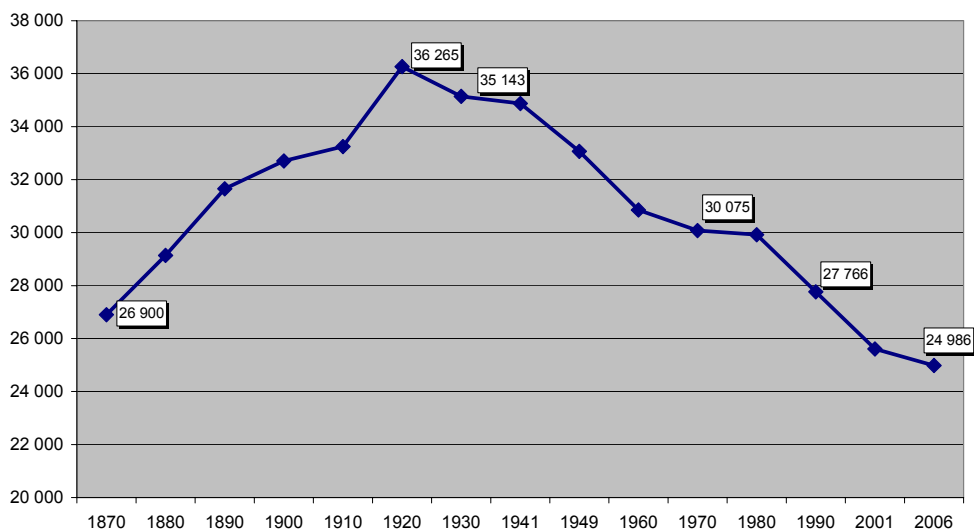
1.1.4 A város dinamikája

Egy város dinamikája többféle indikátor mentén vizsgálható. Dinamikusnak nevezhető az a település, ahol a népességnövekedés mellett, a lakásállomány és a vállalkozási aktivitás is növekvő tendenciát mutat. A városok dinamikája relatív, mindenképpen azok területi kontextusában értelmezhető, azaz egy hátrányosabb helyzetű területen a népességszám stagnálása vagy környezetéhez képest lassúbb csökkenése is relatív magasabb dinamizmusra utal.

² A területfejlesztési szempontból leghátrányosabb kistérséghez nem tartozó leghátrányosabb helyzetű 235 település között szerepel: Csanádalberti, Kövegy és Magyarcsanak.

Makó város **népességdinamikája** gazdasági jelentőségének és területi szerepkörének megfelelően alakult az elmúlt kb. másfél évszázadban (**1.4 ábra**). Ennek megfelelően a város fokozatos növekedés után 1920-ban érte el legmagasabb állandó népességét, ami meghaladta a 36 000 főt. Ekkor a város megyeszékhely volt és virágzó gazdasággal rendelkezett. Makó vonzáskörzetének és központi szerepének 1920-as megváltozása éreztette hatását a népességszám alakulásában is. A drasztikus csökkenés – a 1970-es a 1920-as állandó népesség csupán 83%-a volt – 1970-es években megállt, majd 1980-ban újabb mélyrepülés vette kezdetét. 1980 óta évtizedenként cca. 2200 fővel alacsonyabb az állandó népesség száma a városban.

Az utóbbi évek népességdinamikáját is a csökkenés jellemezte. 2001 és 2006 között a csökkenés mértéke **97,6%** volt, ami az országos (98,8%) a régiós (97,7%) és megyei (98,8%) értékhez képest is kedvezőtlenebb. Makó népességszáma intenzívebben csökkent, mint Csongrád megye 2001-es városállományának (8 város) lélekszáma³.

1.4. ábra Az állandó népesség változása 1870 és 2006 között Makón (fő) **Forrás:** KSH Népszámlálás 2001. és Csongrád Megye Statisztikai Évkönyve 2006.

A város gazdasági dinamikája, egyebek mellett, a **gazdasági szervezetek**, azon belül is elsősorban a működő vállalkozások számának változásában nyilvánul meg. Makón 1999 után (**2. táblázat**) a működő vállalkozások száma összességében növekvő tendenciát mutatott 2003-ig majd egy csökkenés indult meg, amely a 2006-ig nem állt meg.

A működő egyéni vállalkozások száma 2002-ben kulminált, azóta abszolút és relatív értelemben (összes működő vállalkozáson belül) is csökkent. Ugyanakkor, a működő társas vállalkozások száma emelkedett és egyre nagyobb részarányt képviselt a működő vállalkozások között.

³ Mindeközben Csongrád megye városainak száma 9-re növekedett. Sándorfalva 2006-os lélekszáma nem került beszámításra, mivel 2001-ben még nem volt város.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Működő egyéni vállalkozások	1282	1329	1301	1325	1318	1263
Működő társas vállalkozások	406	442	460	472	492	487
Működő vállalkozások összesen	1688	1771	1761	1797	1810	1750

1.2 táblázat Működő vállalkozások száma Makón 1999-2004 között **Forrás:** T-STAR 2005.

Összességében elmondható, hogy a gazdasági dinamikát mutató vállalkozói aktivitás Makón erősen ingadozó képet mutatott az elmúlt években. Egy markánsan jelentkező növekedési szakasz után a stagnálás jellemzi, amely szoros összefüggésben van a hazai makrogazdasági mutatók kedvezőtlen alakulásával.

A **munkanélküliség** szintén a gazdasági dinamika egyik indikátora. A környezeténél jellemzően magasabb munkanélküliségi rátával bíró települések esetében a **munkahelyek száma** és/vagy összetétele nincs szinkronban a település munkaerő kínálatával. Makó esetében minkét anomália érzékelhető problémát jelent, ennek következménye egyrészt a magas munkanélküliségi ráta (**3. táblázat**), másrészt a jelentős számú ingázó (Makóról Szegedre és a kistérség településiről Makóra).

Makón a munkanélküliség területi mutatója⁴ az elmúlt hét évben az országos trendeket követte, értéke 2001-ben volt a legkedvezőbb (5,32) ekkor a relatív mutató⁵ értéke is alacsony volt (1,01), azaz majdnem elérte az országos átlagot.

	Mutató típusa	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Makó	Területi	6,33	5,32	6,21	7,44	8,01	8,85	7,27	7,54
	Relatív	1,06	1,01	1,17	1,35	1,3	1,41	1,19	1,13
Csongrád megye	Területi	5,78	4,95	5,18	5,66	6,22	6,33	5,6	6,16
	Relatív	0,96	0,94	0,97	1,03	1,01	1,01	0,92	0,92
Magyarország	Relatív	5,99	5,29	5,32	5,51	6,15	6,26	6,12	6,69

1.3 táblázat A munkanélküliség területi és relatív mutatója Makón, Csongrád megyében és Magyarországon 2000-2007 december hónapjaiban⁶. **Forrás:** www.afsz.hu, településsoros munkanélküliségi adatok

A területi mutató folyamatos növekedése 2005-ben kulminált, elérte 8,85-ös értékét. Ekkorra az országos átlagtól messze eltávolodott Makó. A vizsgált időszakban ekkor volt a legmagasabb a relatív mutató értéke (1,41), azaz a viszonylagos lemaradás erőteljesen megnövekedett. 2006 és 2007-ben a munkanélküliség területi mutatójának értéke csökkent, majd újra megemelkedett, mindeközben az országos átlagértékhez egyre jobban közelít.

⁴ Területi mutató: a regisztrált munkanélküliek a munkavállalói korú népesség %-ában.

⁵ Relatív mutató: a területi mutató országos átlaghoz viszonyított aránya

⁶ A táblázat december hónapi adatokat tartalmaz, amely az év során jellemzően a legmagasabb értékekkel bír.

Makó munkanélküliségi mutatóit illetően Csongrád megyén belül kedvezőtlen helyzetben van. Míg a város területi mutatói 8 fölötti értéktartományban is jártak 2000 óta eltelt időben, a megye átlagértéke soha nem haladta meg a 6,5-ös értéket.

1.1.5 Funkciógazdagság

A középvárosok sajátossága (különösen a kis várossűrűségű, központhiányos területeken), hogy funkciójukkal saját lakosságuk alap-, illetve saját és vonzáskörzetük lakosságának közepszintű ellátásáról is képesek gondoskodni.

Makó város lakosságának **alapfokú** ellátását minden intézmény típus, szolgáltató, illetve igazgatási funkció tekintetében kielégíti (egészségügyi alapellátás, óvoda, általános iskola, szociális és gyermekvédelmi alapellátás, kiskereskedelem stb.). A városban két **önkormányzati** és egy egyházi fenntartású óvoda, egy – három, korábban önálló önkormányzati iskolát magában foglaló – általános iskola, két egyházi fenntartású általános iskola működik. Az egészségügyi alapszolgáltatást 11 háziorvos, 5 gyermekorvos és 8 fogorvos, 8 védőnő végzi. Telephelyeik a városban viszonylag egyenletes eloszlásban helyezkednek el.

A városon belül az alapszintű funkciók jelentős része a mai napig a központban koncentrálódik, ugyanakkor már kialakulóban van a város északi területén egy funkcionális alközpont (alapszintű ellátási formákat tömörítő), amelyet egy jelentősebb út (tengely) kapcsol a városközponthoz. A város többi részében az alapfokú funkciók vagy hiányoznak, vagy szórványosan, véletlenszerűen egy-egy önkormányzati tulajdonú ingatlanhoz kapcsolódóan található meg.

A város funkciógazdagságának elemzése és értékelése a **középfokú városi funkciók** vizsgálatával válik teljessé. **Makó városban a középfokú funkciók közül minden megtalálható, beleértve a bíróság (Makói Városi Bíróság), földhivatal, ANTSZ intézményeit is. A városi szolgáltató funkciók közé sorolt középfokú intézmények közül a városban található egy megyei fenntartású kórház, két Csongrád Megyei Közgyűlés által fenntartott középiskola (József Attila Gimnázium (584 tanuló); Makói Oktatási Központ, Szakképző Iskola és Kollégium (összesen:1177 fő) és két egyházi fenntartású középiskola (Juhász Gyula Református Gimnázium és Szakközépiskola (324 tanuló); Szent István Általános Iskola és Gimnázium és Szent Gellért Diákotthon (322 tanuló), valamint a Megyei Levéltár. A városban működik még egy alapítványi iskola, a Magán Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Zeneművészeti Szakképző Iskola.**

A város szociális intézményeit az Egyesített Népjóléti Intézmény tömöríti (lakosságszámhoz kötött alapellátási kötelezettségekkel), amely egyes szolgáltatásaival, települések közötti megállapodások alapján, több kistérségi tagtelepülés ellátási igényeit is lefedi.

Kulturális funkciókat, az elsősorban Hagymaházhoz köthető **Kulturális és Közművelődési Kht.** látja el. Az épület mára a város jelképévé vált, programkínálatával vonzáskörzete az

egész kistérségre kiterjed. A városi József Attila Könyvtár kistérségi jelentőségű könyvtár, info-kommunikációs központ és képzőművészeti galéria is. **2008. március 1.-től itt működik a 9 településre kiterjedő mozgókönyvtári hálózat kistérségi központja.** A városban mozi nincs, ez a funkció legközelebb Szegeden vehető igénybe.

A város József Attila Múzeumának főépületét 1981-ben avatták föl. A múzeum gyűjtő területe arra a tizenhat községre terjed ki, amelyek korábban a makói járáshoz tartoztak (ma Makói Kistérség).

A városban megfelelő számú szakbolt ugyan van, de a lakosság általános tapasztalata szerint választékot igazán Szegeden találnak a vásárlók. **A városban ugyanakkor megjelentek a jelentősebb hipermarket láncok, mint a TESCO, LIDL és hamarosan az ALDI.** A városközpont továbbá a SPAR és a Penny üzletlánc egy-egy üzlete telepedett le. **Szaküzletek közül az Euronics van jelen és várható még egy barkács áruház és egy Pláza megjelenése. Makón négy bank is rendelkezik fiókkal (OTP Bank, Erste Bank, Raiffeisen bank és Kereskedelmi és Hitelbank), tehát a pénzügyi háttér infrastruktúra is kielégítőnek mondható.**

A város közlekedési hálózatban és szolgáltatásokban betöltött funkcióira jellemző, hogy a városközpontban található autóbusz-állomás és az innen induló és érkező járatok biztosítják a kapcsolatot a vonzáskörzet településeivel. **A várost érintő vasúti szárnyvonalak, így a vasútállomás működése is közép távon biztosított.**

A speciális funkcióik közül a városban a turizmus és kapcsolódó szolgáltatásai nevesíthetők. **A városi fürdő vonzása a városon messze túl terjed. Nyári időszakban a vendégek 80%-a nem makói lakos, ezen belül a vendégek további 80%-a külföldi, nagyrészt a szomszédos Romániából érkezik. A fürdő fejlesztése a város egyik fő ambíciója és lehetséges kitörési pontja.** A fürdő fejlesztése folyamatos, 2000 óta élménymedencével és tanuszodával (2007) bővült. Makó szálláshelyeinek száma folyamatosan növekszik, ugyanakkor a minőségi vendéglátás (4-5 csillagos szálláshelyek) megjelenése a fürdőfejlesztés végrehajtásával párhuzamosan várható.

Makó funkciógazdagságáról összességében elmondható, hogy a város a középfokú ellátási funkciók intézményi formáival rendelkezik és azokkal képes saját és térsége lakosságának ellátásra. Ugyanakkor, a piaci alapon szerveződő ellátási formákban hiányosságok jelentkeznek, amelynek oka elsősorban a nagyobb számú fizetőképes kereslet hiányában keresendő.

1.1.6 Foglalkoztatási szerepkör szerinti várostípus

Makó századfordulóra tehető viszonylagos prosperitásnak alapját a mezőgazdaság magas fejlettségi színvonala jelentette. A város elsősorban tehát **mezővárosként** volt ismert, ez adta a lakosság legnagyobb részének megélhetését az ipar robbanásszerű terjedésének

korszakában is. A város központi szerepköréből adódóan a kereskedelem és iparosság szintén jelentős hangsúllyal szerepelt a népesség foglalkozási struktúrájában. A domináns tevékenység azonban a mezőgazdaság maradt. Makó gazdasági fejlődésének korai szakaszában a feldolgozóipar (élelmiszeripar) is megjelent a városban, de nem vált a széles tömegek megélhetésének megalapozójává.

A kollektivizálást követően a kiváló termőföld továbbra is az agrárium keretében tartotta a foglalkoztatottak legnagyobb részét, miközben Makón is megindult a munkaerő agráriumból feldolgozóiparba, majd később szolgáltató szektorba való fokozatos áramlása (ennek mértéke nem érte el az iparosodott országrészekben jellemző mértéket). Makó az állami nagyvállalatok üzemének helyét adva 1947-1990 közötti időszakban sem vált foglalkoztatási szerepkörét tekintve ipari várossá.

A rendszerváltást követően az agrárium válsága és önszervező képességének alacsony hatékonysága miatt az aktív népesség országos értékekhez képest még mindig jelentősebb hányada dolgozik az agrárgazdaságban. Az őstermelők és a néhány hektáron gazdálkodók száma folyamatosan csökken, a területi integráció erősödik.

Az iparban foglalkoztatottak aránya elmarad a kívánatostól a szolgáltatásokban dolgozók hányada azonban jelentősen megugrott. A város lépéseket tett arra, hogy növelve a feldolgozóipar és logisztikai tevékenységek súlyát elősegítse több évszázada uralkodó agrárjellegének átalakulását. Az Ipari Park létrehozása is ennek az igyekezetnek az egyik megnyilvánulása. A város foglalkoztatási szerepkörében cipeli magán agrármúltjának örökségét és **célja, hogy funkcionális szerepkörében – hagyományos értékeit megtartva – a turisztikai és szolgáltató jelleg megerősödjön.**

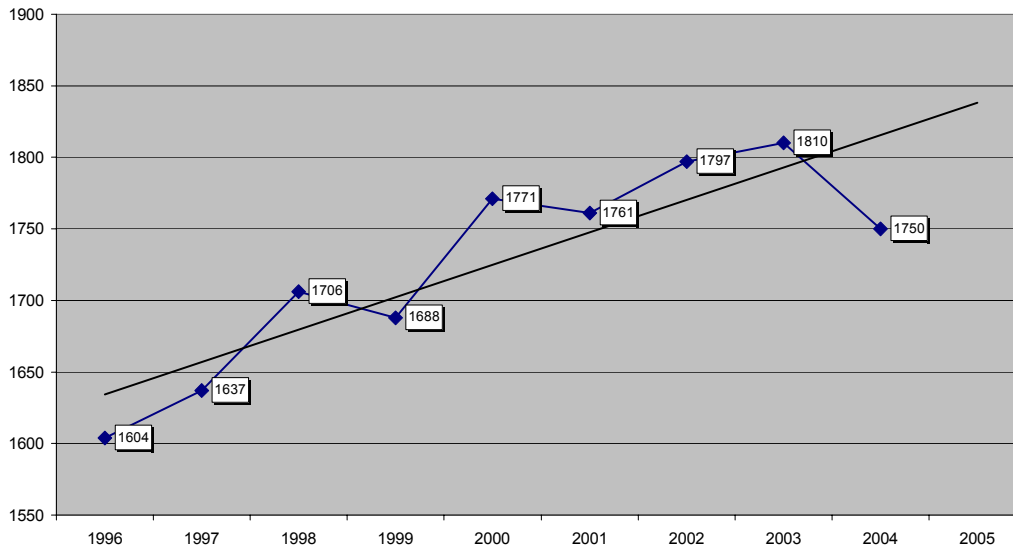
1.2 A VÁROS EGÉSZÉRE VONATKOZÓ HELYZETÉRTÉKELÉS

1.2.1 Gazdaság

A Makó és kistérsége gazdasági potenciálja alapvetően Makó városára koncentrálódik, ahol kistérség vállalkozásainak cca. 65%-a működik. A város és a térség gazdasága a kedvező termőhelyi adottságoknak köszönhetően hagyományosan mezőgazdasági jellegű, a mezőgazdasági termelésre azonban csak szórványosan épül a térségben feldolgozó ipar.

Makó és térségének iparában olyan feldolgozóipari tevékenységek töltenek be jelentős szerepet, mint a gumiiipar, textilipar, bútoripar, gépgyártás, alkatrész-összeszerelés, élelmiszer-feldolgozás. Ezen iparágak vállalkozásai zömében alacsonyabb technológiai színvonalú, bizonytalan piacú, alacsonyabb szakképzettséget igénylő tevékenységeket folytatnak. Csúcstechnológiát képviselő húzóágazat, a Szeged K+F bázisára épülő ipari tevékenység, egyenlőre hiányzik.

Térségi viszonylatban a szolgáltató ágazat elsősorban Makón fejlődött jelentősen, ahol számtalan pénzügyi-szolgáltató nagyvállalat hozott létre irodát, fiókot, telephelyet.

1.5 ábra Működő vállalkozások Makón Forrás: T-STAR adatbázis 2005

Makón a **működő vállalkozások száma** a 1.5. ábrán bemutatott tendencia szerint alakult az elmúlt években. A növekedés 2003-ben érte el csúcspontját. Ettől az évtől fokozatos csökkenés figyelhető meg. Az általános tendencia azonban a bővülés felé mutat.

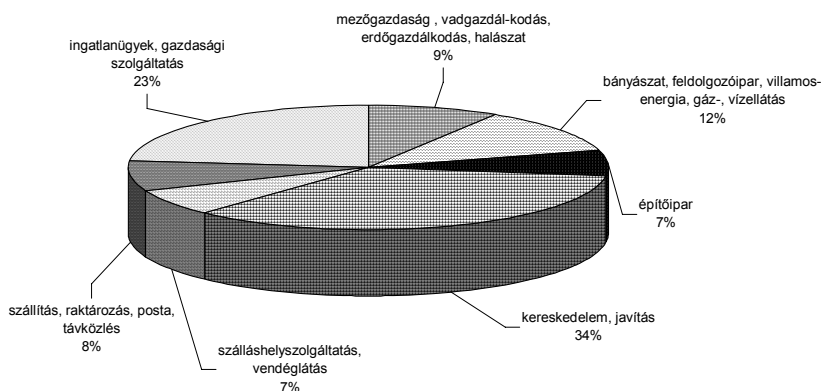
1.2.1.1 Ágazati szerkezet nemzetgazdasági ágak szerint

Makón a **vállalkozások nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlása** 1999 és 2005 viszonylatában kerül összehasonlításra. Makón 1999-ben a vállalkozások száma 1452 volt míg 2005-ben 1475 (KSH, T-STAR). Ez a növekedés nem jelentős, azonban a nemzetgazdasági ágak szerint azok belső arányát tekintve érdemi változások következtek be a hat év során.

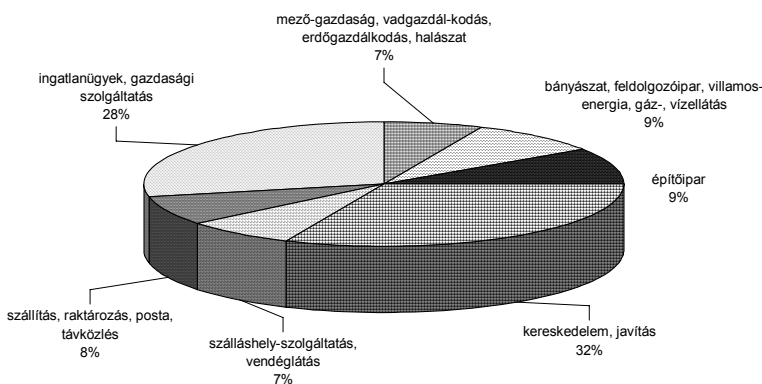
Az 1999-es szám 77%-ra csökkent a mezőgazdaság, vad- és erdőgazdálkodás ágazat vállalkozásainak száma (169-ről 100-ra), hasonló mérvű csökkenés következett be a bányászat energetika területén is. Jelentősen nőtt az építőipari vállalkozások száma (143%!), melynek nyomán közel 140 vállalkozás működött ezen a területen 2005-ben. Némileg csökkent a kereskedelem javításban és nőtt a szálláshely szolgáltatásban és az ingatlanügyekben tevékenykedő vállalkozások száma. Stagnálás volt jellemző a szállítás, raktározás és posta tevékenység esetében.

A 4. ábrán szereplő két kördiagram az abszolút vállalkozás számon belüli ágazati részesedést mutatja 1999-ben és 2004-ben.

1999

2005

1.6 ábra A vállalkozások számának megoszlása nemzetgazdasági áganként 1999-2005. **Forrás:** KSH-T-STAR adatbázis, 2005.

Mezőgazdaság

Makó és tágabb térsége kedvező természeti adottságai hosszú ideje meghatározó szerepet játszanak mezőgazdaságra és az ahhoz kapcsolódó termékfeldolgozásra épülő fejlődési irányának kijelölésében. A magas napfénytartamú, meleg, száraz éghajlat és a kiváló talajadottságok kedvező feltételeket biztosítanak a mezőgazdasági termelés (szántóföldi és kertészeti kultúrák) számára. A legfontosabb hagyományos termények a – mai napi város imázs formáló – vöröshagyma és fokhagyma, továbbá a petrezselyem és fűszerpaprika. A gabonafélék közül: búza, árpa, zab, kukorica, napraforgó **és az olajrepcé.**

A mezőgazdasági termelés keretei a kilencvenes évek privatizációs folyamataival jelentősen átalakultak. A földek teljes egészében magántulajdonba kerültek; a termelőszövetkezetek megszűntek, vagy gazdasági társaságokká alakultak, míg a korábbi magántermelők mezőgazdasági vállalkozókként, vagy őstermelőkként folytatták tevékenységüket. A mezőgazdasági termelést folytatók közül az őstermelők térségi súlya meghatározó, 98%-os számaránnyal. Magángazdálkodók a termőterületek 45-50%-t művelik, a kis birtokméretek miatt alacsony hatékonysággal (az 1 ha alatti földterületek aránya 70%, az átlagos

területméret 4-5 ha). A földet a tulajdonos gazdák felerészben saját maguk művelik, felerészben bérbe adják földjeiket a területen működő gazdasági társaságoknak.

A mezőgazdasági termelés új alapokon történő integrációját biztosíthatják az új típusú, közös beszerzésre, értékesítésre alapuló mezőgazdasági termelést biztosító szövetkezetek, a TÉSZ-ek, melyek létrehozását gyakran nehezíti a termelők bizalmatlanságból fakadó ellenállása.

A mezőgazdasági szektorban jelentős az exporttevékenység, ugyanakkor a hagymaféléket és a zöldséget is nyers, feldolgozatlan állapotban, valamint félkész állapotban szállítják a hazai és a külföldi feldolgozóknak.

A termelőket összefogó szervezetek gyenge befolyással rendelkeznek, a településen 1 db Mezőgazdasági Termelőszövetkezet működik, mely 114 főt foglalkoztat.

Ipar

Makón nincs olyan ipari tevékenység, mely ma a világgazdaságban csúcstechnológiát képviselő húzóágazat (számítógép-ipar, mikroelektronika, híradástechnika, stb.) lenne. Élelmiszer-feldolgozó cég megtelepedése azért is lenne előnyös, mert a mezőgazdasági termékek nagy része jelenleg feldolgozatlanul, vagy félkész termékként kerül ki a térségből, így a mezőgazdasági termelés jövedelmezősége is alacsonyabb.

Az iparban **részben** alacsonyabb technológiai színvonalú, bizonytalan piacú, alacsonyabb szakképzettséget igénylő tevékenységek vannak jelen a városban, az elmúlt években megjelentek a kedvező gazdasági folyamatok: azon vállalkozások, melyek külföldi tulajdonban voltak, megkezdődött a termelési folyamatok modernizációja. Mivel ezek a cégek általában külföldi piacokra termeltek, a modernizáció következtében több terméket tudtak eladni, az árbevételük emelkedett. Makón megtalálható a malomipar, valamint egy kisebb, 28 főt foglalkoztató, húsüzem.

Az 1998-ban kialakított Makói Ipari Parkban 2004-ben került átadásra az Inkubátorház, mely kisebb termelőfelületekkel, műhelyekkel, irodákkal, tárgyalókkal, konferenciateremmel, szobákkal segíti a vállalkozásokat.

A fejlesztések ellenére a város iparából továbbra is hiányoznak a csúcstechnológiai iparágak, amelyek magasabb jövedelemszintet biztosíthatnának a lakosságnak és kapcsolódási lehetőséget a helyi vállalkozások számára. Ezért fontos feladat, hogy a város a meglévő, még kihasználatlan iparterületek fokozott hasznosításával minden lehetséges módon ösztönözze az innovatív beruházók megtelepülését.

Szolgáltatás

Makón a működő vállalkozások 77%-a a szolgáltató szektorban működik. A szolgáltatásokon belül a kereskedelem 27%, ingatlan és gazdasági szolgáltatás 24%-ot tesz ki (Forrás: KSH, T-STAR adatbázis 2005).

A **vendéglátóhelyek száma** 1990-ben **40 db** volt a T-STAR szerint. Ugyanez az érték 2006-ban **146 db** (KSH Csongrád Megyei Statisztikai Évkönyv, 2006). A szolgáltatások ezen formájának bővülése igen jelentős, ugyanakkor a szolgáltatások minőségi jellemzői

elmaradnak a nagyobb vásárlóerejű lakossággal és jelentősebb turisztikai forgalommal rendelkező hasonló méretű városi településeken.

1.2.1.2 Vállalkozások helyzete

A vállalkozói aktivitás Makón az országos mértéktől jelentősen elmarad, az ezer főre jutó regisztrált társas vállalkozások száma 2006-ban 23/1000 fő, míg az országos adat 2006-ban 51 vállalkozás/1000 fő volt. Ugyanakkor Csongrád megyét is az átlagosnál jóval gyengébb vállalkozói aktivitás jellemzi (35).

A városban működő vállalkozások jellemzően mikro-, és kisvállalkozások. Mindössze két vállalkozás sorolható a nagyvállalati kategóriába, az ASS Berendezési Rendszerek Ipari Bt. valamint a Gumiművek Phoenix Hungária Kft.⁷ A közép vállalkozások száma mindössze 3 darab, a többi társas vállalkozás mikro- illetve kisvállalkozásnak minősül. A vállalkozások jelentős része kényszervállalkozásként létrejött egyéni vállalkozás, mely a működő vállalkozások ¾-e. A társas vállalkozások aránya 25%. (2006-ban a statisztika szerint a településen 563 társas és 1717 egyéni vállalkozás működött).

A működő vállalkozások száma növekvő tendenciát mutat (3.ábra). A vállalkozások számának növekedése jórészt az egyéni vállalkozások számának növekedésével magyarázható, mert 2001-2006 között 416 új egyéni vállalkozás alakult, ami 31%-os növekedést jelent az egyéni vállalkozások tekintetében.

A jövedelemtermelés szempontjából fontos társas vállalkozások száma 22%-os növekedést mutatott (460-ról 563-ra emelkedett). Makón az ipar aránya a vállalkozói szektorban alacsony (13%), míg a szolgáltatások aránya igen magasnak mondható (77%).

A kényszervállalkozásoknak köszönhetően Makón a kereskedelmi vállalkozások száma nagy. A 10000 főre jutó kiskereskedelmi üzletek száma 2006-ban (188) jóval az országos (167) illetve a megyei átlag (165) felett van. *A kiskereskedelmi üzletek száma 2001 és 2006 között 436-ról 469-re nőtt,* ami 7,5%-os növekedést jelent. *Az egyéni vállalkozás által üzemeltetett kiskereskedelmi üzletek száma lassú csökkenést mutat. 2001-ben 264 kiskereskedelmi üzlet volt egyéni vállalkozók kezében, addig 2005-re ez a szám 256-ra csökkent.* A városban működő vendéglátóhelyek számában nem következett be számottevő változás, *2001 és 2006 között 145-ről 146-ra nőtt a vendéglátóhelyek száma.* Az 1000 főre jutó vendéglátóhelyek száma 5,7-ről 5,8-ra változott öt év alatt. Mindezek ellenére az 1000 főre jutó vendéglátóhelyek tekintetében Makó a megyei átlag (4,5) felet van.

1.2.1.3 K+F helyzete

Az előző rendszer nagyszabású iparfejlesztései elkerülték Makót, az ipartelepítést a másutt működő nagyüzemek idetelepített, alacsonyabb technológiai színvonalú és alacsonyabb szakképzettséget igénylő leányvállalatai, beszállító és összeszerelő üzemei jelentették.

⁷ **Forrás:** KSH, Cég-Kód-Tár 2006/1. A 2004. évi XXXIV. törvény a nagyvállalati kategóriába sorolja azokat a vállalkozásokat, melyek foglalkoztatotti létszáma meghaladja a 250 főt, éves nettó árbevétele 40 millió eurónak megfelelő forintösszeg feletti vagy mérlegfőösszege meghaladja a 27 millió eurónak megfelelő forintösszeget.

A rendszerváltást követően sok üzemet bezártak, ugyanakkor a perspektívával rendelkező üzemekre hamar rátaláltak a külföldi befektetők, ezek fejlesztése folyamatos, a többi üzem azonban sok esetben ma is a tőkehiányból adódó problémákkal küzd.

A vállalkozások között két nagyvállalat van, melyek többségi külföldi tulajdoni hányaddal rendelkeznek: ASS Berendezési rendszerek Bt. (német tulajdon), Gumiművek PHOENIX Hungária Kft. (100 % német tulajdon). Az ASS fémbútorgyártással foglalkozik és elsősorban exportra termel. A cég jelentős beruházást valósít meg a tavalyi GOP pályázati forrásból. A fejlesztés keretében technológiakorszerűsítés és infrastruktúrafejlesztés valósul meg. A Gumiművek Phoenix Hungária Kft. a térség legnagyobb foglalkoztatója. **Gumitömlő és gumiszerelvények gyártásával foglalkozik.** Makói telephelyén az említett cégek nem végeznek kutató fejlesztő tevékenységet.

1.2.1.4 Ipari Park

A Makói Ipari Park profilja elsősorban a mezőgazdasági termékfeldolgozás, élelmiszeripar, logisztikai tevékenység, de tekintettel a Makón és közelben lévő vállalatokra, nyitott az autóiipari, elektronikai, fémipari és gépipari tevékenységekre, valamint a megújuló energia előállításra is.

Makó Város Önkormányzata 2008 januárjában bővítette a Makói Ipari Park területét, amelynek következtében a park jelenleg **623.268 m²**-nyi területű. Az első ütemben kiépített 22,3 ha terület közművesítése kiépült, valamint kialakításra került egy vállalkozásokat segítő inkubátorház is.

Az Ipari Park további 21 ha területének alap infrastruktúrával való további bővítésére Makó Város Önkormányzata pályázatot nyújtott be 2008. február 15-én a DAOP-2007-1.1.1/A pályázati kiírásra.

A pályázat célja:

- 18 közművesített (szennyvíz, ivóvíz, csapadékvíz, gázellátás, közvilágítás, útcsatlakozás, területrendezés, informatikai hálózat, kis- és középfeszültség kiépítése) parcella kialakítása (0,5-3,25ha)
- Ipari Parkon belüli gyűjtőúthálózat fejlesztése
- A Park megközelíthetőségének javítása a Rákosi útra való kikötéssel
- Többlétszolgáltatások bevezetése (többnyelvű honlap létrehozása, pályázati tanácsadás, projektmenedzsment segítő szolgáltatások)

Az Ipari Park területén található az inkubátorház, melynek célja, hogy segítse a betelepülő kis-, és középvállalkozások működését irodák és kisebb műhelyek bérbeadásával, szolgáltatások – szociális helyiségek, tárgyalótermek, telekommunikációs lehetőségek – biztosításával. Az inkubátorház szolgáltatásai: üzletviteli tanácsadás, bérbeadás, irodai szolgáltatás, műszaki szolgáltatás, parkolási lehetőség.

Cég megnevezése	Fő tevékenysége	Foglalkoztatottak száma	Beruházás kezdete/befejezése
Dancsi & Társa Kft.	Logisztika	1	2005
Makó és Térsége Fejlesztési Kht.	Szolgáltatás	1	2005
AgroLogik Plusz Szolgáltató Kft.	Tárolás, raktározás	8	2005
Marty Yellow Szállítási és Szolgáltató Kft.	Közúti teherfuvarozás	15	2005
MAX-500 Export-Import Bt.	Gépjármű alkatrész kereskedelme	3	2005
R-Véd 2000 Őrző Védő Kft.	Nyomozási, biztonsági tevékenység	3	2005
Glifada Kereskedelmi Kft.	Egyéb szálláshely szolgáltatás	3	2007
Gumiművek Phoenix Hungária Kft.	Hajlított gumitömlő	978	2008
Dancsi & Társa Általános Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	Közúti teherszállítás	65	2005/2007.
FAVOR-TRANS Nemzetközi Szállítmányozási Közúti Szállítási, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	Közúti teherszállítás	33	2005/2007
Dancsi István ev.	Közúti teherszállítás	1	2005/2007
Lexatrans Kft.	Közúti teherszállítás	1	2007
Összesen	12	1112	

1.4 táblázat A Makói Ipari Park betelepülő vállalkozásai és azok termékprofilja **Forrás:** Makó város Önkormányzati Hivatala, Kistérségi Iroda 2008.

Telekértékesítési koncepció – Ipari Park

Makó Város Önkormányzata a kedvezményes telekértékesítési koncepciót dolgozott ki az Ipari Parkban lévő szabad területek értékesítésére, melyet 2007. évi decemberi ülésén tárgyalta meg és hagyta jóvá 505/2007. (XII. 19) MÖKT határozatával. A kidolgozott koncepció értelmében a telekértékesítés árai:

- 1500 Ft/m² + áfa (15 millió Ft/ha + ÁFA) vagy 6 €/m² +ÁFA (60 ezer €/ha + ÁFA)

A telekhatáron belüli közműépítési költségek a vásárlót terhelik.

A betelepülő vállalkozások munkahely teremtő támogatásra jogosultak, amelynek összege 500 ezer Ft/új munkahely. Amennyiben a vállalkozás új munkahelyteremtése eléri azt a küszöböt, amellyel ingyenesen kapja meg a területet, az a fölötti munkahelyteremtés után egyszeri 500 eFt/új munkahely mértékű, de legfeljebb 15.000 eFt összegű munkahely teremtési támogatás illeti meg.

1.2.1.5 Turizmus

A turizmus a magyar gazdaság egyik legdinamikusabban fejlődő ágazata. Ezzel összhangban igyekeznek Makó felvenni a **versenyt régiós és országos szinten**. Két fontos projekt van folyamatban, a Fürdőfejlesztés illetve a Maros partjának turisztikai célú fejlesztése. A város fő turisztikai vonzereje a Makói Gyógy- és Termálfürdő, mely a gyógyvízre és a gyógyiszapra épül. **A kereskedelmi férőhelyek száma 2001 és 2006 között 208-ról 303-ra nőtt**, ami 45%-os növekedést jelent. A városba érkező vendégek számának növekedése jelentős: 32%-os 2001-ről 2006-ra (2001-ben 3549, 2006-ban már 4679).

	2001. év	2006. év
Férőhely	208	303
Vendég	3549	4679
ebből külföldi	1595	2138
Vendégéjszaka	5144	10330
ebből külföldi	1806	4018

1.5 táblázat: Turisztikai forgalom adatai Makón 2001-2006, **Forrás:** KSH-T-STAR adatbázis

A város szálláshelyein eltöltött vendégéjszakák száma 2001 és 2006 között átlagon felüli 100%-os növekedést mutatott. 2001-ben mindössze 5144 vendégéjszakát töltöttek a városban, addig 2006-ban ez a szám már 10.330 vendégéjszaka volt. Jelentősen megnőtt a külföldiek által eltöltött vendégéjszakák száma is, hiszen a 2001-es 1806 éjszakához képest 2006-ban már 4018 éjszakát töltöttek itt külföldiek, ez az összes vendégéjszaka 38%-a.

A fenti statisztikai adatokból azt hihetnénk, hogy a város kedvelt turistacélpont lett. A valóság viszont az, hogy a Románia EU csatlakozása után megnövekedett tranzitforgalom megnöveli a szálláshelyek kihasználtságát. **A városban potenciális szálláshelyként értelmezhetőek a városban rendelkezésre álló kollégiumi férőhelyek.**

Főbb idegenforgalmi vonzerők:

- Gyógyvíz
- Marosi gyógyiszap
- Kőrös-Maros Nemzeti Park részei (Pitvarosi puszták, Makó-Landori erdők, Maros ártér)
- Makó építészeti városképi értékei

A város központjában elhelyezkedő fürdő fejlesztésének előkészítése aktuálisan (2008) rendkívül előrehaladott állapotban van. Az új fürdő négyes célt fog szolgálni, tehát valamennyi korosztály speciális igényeit képes lesz kielégíteni. Gyógyfürdőrészt várja a betegeket és időseket, az egészség megőrzést valamint a nyugodt pihenést a wellness

részleg biztosítja, az úszni vágyóknak illetve a legfiatalabbaknak, úszómedencék, csúszdák, kalandmedencék nyújtanak maradandó élményt.

Nagyszámú turista fogadásához elengedhetetlen, hogy megfelelő mennyiségű és minőségű szálláshellyel rendelkezzen egy település. Makón jelenleg magasabb igényeket kielégítő szálláshely nincs ezért a fürdőfejlesztés következményeként szükségessé válik annak közelében egy 4-5 csillagos szálloda kialakítása. Erre alkalmas ingatlan a régi Városháza épülete **és számos a város központjában elhelyezkedő építészeti értékekkel bíró épület.**

A Maros-part és környéke rehabilitációs terv elkészítésére 60 millió Ft-ot nyert a Makói Önkormányzat. Ennek keretében elkészült a Honvéd üdülő csónakházzá alakításának terve, oktatási központtá alakulhat a Vadászház, valamint elkészült egy tanösvény kiépítésének terve. A rehabilitációs terv kiterjedt a lovaspálya megújítására, és a lovas sportok népszerűsítésére. Elkészült egy mesterséges **öko-tó** terve a természetes környezetben. Amennyiben sikerül pályázat keretében megvalósítani a már elkészült terveket, akkor 3-6 milliárdos fejlesztés valósul meg a Maros-parton. A másik projektelem a több mint negyven kilométeres, a Maros töltésén végighaladó kerékpárút terve.

A valós adatokat figyelembe véve, Makó csakis a fent említett fejlesztésekkel kerülhet a környező városokba (pl. Szeged) érkező turisták által látogatott települések közé.

A városba látogatók tájékozódását segíti a kistérségi fenntartásban működő Tourinform Iroda, ami a város központjában található. Az Iroda feladatai közé tartoznak: információnyújtása a belföldi szálláshelyekről és programokról, üdülési csekk igénylése, kerékpárkölcsonzés, ajándéktárgyak árusítása, testvérvárosi kapcsolatok építése, ápolása, kiadványok értékesítése.

1.2.1.6 Helyi gazdaságfejlesztés eszközei

A Marosmenti Vállalkozók Szövetsége vállalkozói kezdeményezésre – önkormányzati segítséggel – 1999-ben alakult. Létrehozásának célja a vállalkozások versenyképességének javítása, üzleti információk megszerzése és továbbítása a vállalkozók felé. Fontos feladata a gazdasági együttműködés elősegítése, a régióban működő vállalkozások számára piacszerzés, befektetők fogadása, valamint a működő tőke bevonásával a térség beszállítói lehetőségeinek fejlesztése, mely stabil piachoz juttatná az erre alkalmas vállalkozásokat.

Céljai között szerepel továbbá a pályázati lehetőségek, marketing ismeretek, üzleti információk továbbításával a vállalkozások erősödését, a profit és a foglalkoztatás növelését szolgálja.

A Szövetség képviselteti magát a külföldi gazdasági delegációkban, valamint lehetőséget biztosít a térségben működő vállalkozások számára, hogy vállalkozásaikat a határon túli partnereknek is bemutathassák, és az üzletember-találkozások keretében gazdasági kapcsolatok alakulhassanak ki mind a belföldi, mind pedig határon túli vállalkozásokkal.

Napjainkban a Szövetség mintegy 60 főt számlál. A szervezet tevékenysége alakulása óta évről-évre bővül.

1.2.1.7 Információs társadalom

Infrastruktúra

Vezetékes telefon

A vezetékes telefon a mobiltelefonok térhódításával – eredeti funkcióját tekintve – egyre kisebb jelentőségű, évek óta az előfizetők számának csökkenése figyelhető meg. Azonban az egyéb alternatívák korlátozott elterjedtsége miatt a vezetékes telefon hálózatnak a jövőben is fontos a szerepe lesz a szélessávú internet-hozzáférés szempontjából.

Makón az ezer lakosra jutó távbeszélő fővonalak száma 2006-ban 234 volt, az 1000 lakásra jutó lakásfővonalak száma pedig 429⁸. A város mindkét jellemző tekintetében elmarad mind a megyei, mind a megye városainak átlagától.

Mobil telefon

A Magyarországon működő három mobil szolgáltató a térséget lefedi, így a mobil internetezés lehetősége (WAP) bárki számára adott, a mobil és multimédia alkalmazások bárhol elérhetők.

Kábel TV

A kábeltelevíziós hálózaton a televíziós jeleken túl bármilyen elektromos impulzust lehet továbbítani. A kétirányúsított csillagpontos hálózatok alkalmasak internetes és telefonos szolgáltatások lebonyolítására is.

A Makón a kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások 1000 lakásra vetített értéke 2006-ban 369 volt, amely szintén elmarad a városok (582) és a megye (471) átlagától.

Makón jelenleg 20 távközlési szolgáltató kínál Internet hozzáférést⁹. A városban vezetékes telefonhálózaton, kábel televíziós hálózaton keresztüli és mikrohullámú internet kapcsolat kialakításra van lehetőség.

Infokommunikációs mutatók Csongrád megye városaiban					
	kábel-tv hálózatba kötött lakások aránya (%)		1000 főre jutó távbeszélő fővonalak száma		1000 főre jutó ISDN-vonalak száma
Szeged	77	Szeged	356	Szeged	50
<i>városok átlaga</i>	<i>59</i>	<i>városok átlaga</i>	<i>303</i>	<i>városok átlaga</i>	<i>37</i>
Hódmezővásárhely	49	Szentes	281	Hódmezővásárhely	27
Sándorfalva	48	Hódmezővásárhely	268	Szentes	26
Csongrád	47	Csongrád	236	Csongrád	21
Mórahalom	40	Makó	218	Kistelek	21
Mindszent	38	Kistelek	214	Makó	20
Makó	35	Sándorfalva	213	Mórahalom	17
Kistelek	33	Mindszent	188	Sándorfalva	6
Szentes	19	Mórahalom	181	Mindszent	4

1.6 táblázat Infokommunikációs mutatók Csongrád megyében Forrás: KSH-T-star adatbázis - 2005

Makón az egyes infokommunikációs csatornák kiépítettsége a megyei városok viszonylatában alacsonynak mondható (5. táblázat). Mindhárom mutató esetében (kivéve a

⁸ Forrás: KSH: Csongrád megye statisztikai évkönyve 2006.

⁹ Forrás: Nemzeti Hírközlési Hatóság

kábel-tv mutatóját, ahol Szentes jócskán le van maradva) Makó jelentősen elmarad a hozzá hasonló nagyságú városoktól, és mindössze néhány kisebb várost megelőzve a városok második felében helyezkedik el.

Közösségi hozzáférés és képzés

Makón egy, emelt szintű szolgáltatásokat nyújtó teleház és három további nyilvános hozzáférési pont (József Attila Városi Könyvtár, dr. Diósszilágyi Sámuel Kórház-Rendelőintézet Orvosi Könyvtára, Agrárkamara, Galamb József Szakképző Iskola) működik. A városban már az alapfokú oktatásban kiemelt szerepet kap az információs társadalomra való felkészítés, az informatika ismeretek készségszintű elsajátítása, a középfokú oktatásban szintén van informatikai profilú képzés.

A Makói Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Logopédiai Intézet Almási Tagintézménye a központja a városi informatikai hálózatának. Európai szinten is elismert az intézmény IKT alapú oktatásban betöltött irányadó szerepe, SDT (Sulinet Digitális Tudásbázis), és Microsoft mintahely OECD, IKT Celebrate, MELT projekt részvevő és tapasztalt e-Learning fejlesztő. Eszközállományát tekintve az egyik legkorszerűbben felszerelt, a technológiai fejlődést folyamatosan követő alapfokú oktatási intézmény. Az oktatás a legkorszerűbb IKT eszközök támogatásával folyik, a tanulók a felkészüléshez is folyamatosan használják a rendelkezésre álló infrastruktúrát.

Az intézmény összevonás hozadéka, hogy a Kálvin téri székhely és a Kertvárosi Tagintézmény is rákapcsolódott egy egységes intézményi belső rendszerre, amelynek következtében az intézmény 1600 tanulójának és megközelítőleg 160 pedagógusának informatikai tekintetben egyenlő hozzáférése van, és így városi szinten egységesen terjedhet az IKT eszközökkel támogatott oktatás.

1.2.1.8 Külső elérhetőség

Makó városa Csongrád megyében, a Tiszától keletre a Maros jobb partján terül el, a magyar-román-szerb közös határpont közelében. Meghatározó közlekedési tengelyét a kelet-nyugati irányú 43. sz. főút (E68) adja, mely Szegedet – Makón és nagylaki határátkelőhelyen keresztül – Araddal köti össze. A Marostól délre fekvő román Nagyszentmiklós térségével teremt fontos nemzetközi közlekedési kapcsolatot a 431 sz. főút, a Makótól 9 km-re lévő kiszombori határátkelőhelyen keresztül. A nagylaki, és kiszombori határátlépési pontok révén biztosított Makó román területekkel való közúti kapcsolata.

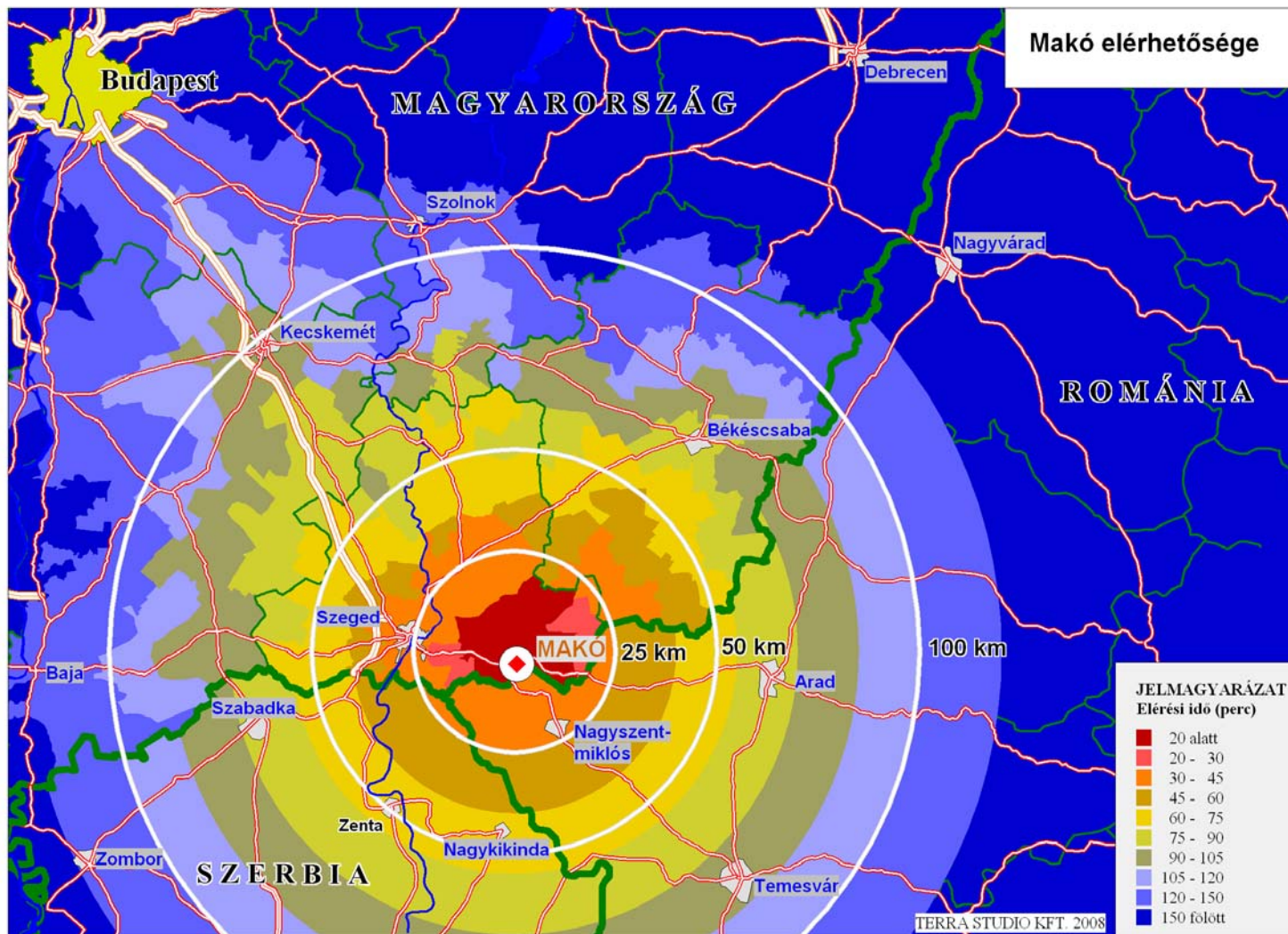
A város Szegedtől-Hódmezővásárhelytől mintegy 30, Békéscsabától 75, Budapesttől 202 km-re fekszik. Miközben a főváros elérhetősége nagymértékben javult az M5 autópálya átadásával, továbbra is csak Szegeden történő áthaladással lehet a Tisza-hídon átkelni és Makót a Duna-Tisza közéről elérni.

E problémára jelent megoldást az M43 gyorsforgalmi út kiépítése, mely egyúttal az ún. IV. számú Helsinki közlekedési folyosó (Berlin / Nürnberg – Prága – Pozsony / Bécs – Budapest – MAKÓ - Arad – Szófia / Konstanca – Szaloniki / Isztambul) része is. A Makót északról elkerülő M43 út 2015-ig történő, szakaszos kiépítése Nagylak térségében fog

találkozni a román oldali gyorsforgalmi útfejlesztéssel, melyek révén Makó szervesen be fog kapcsolódni a nemzetközi gyorsforgalmi úthálózatba, s ezáltal a város délkeleti kapuváros szerepe is felértékelődik.

Makót a főutak mellett számos alsórendű út is érinti, mintegy sugárszerűen feltárva környező térséget és biztosítva a szomszédos települések elérhetőségét. Az úthálózat ilyen szerkezete is hangsúlyozza a város központi, térszervező szerepét.

Makót érinti az Újszeged-Mezőhegyes, valamint Makó-Hódmezővásárhely vasúti mellékvonal, melyek műszaki állapotuk miatt nem versenyképesek az autóbuszos közösségi közlekedéssel, ezáltal kihasználtsága is alacsony, ami jövőbeni hálózati szerepüket veszélyezteti. A nemzetközi és hazai vasúti kapcsolatok kiszélesítése érdekében fontos lenne a korábbi Szeged – Temesvár vasúti kapcsolat újjáépítése, illetve a szegedi vasúti híd kiépítése, ami a mellékvonal hosszú távú megmaradását eredményezheti.

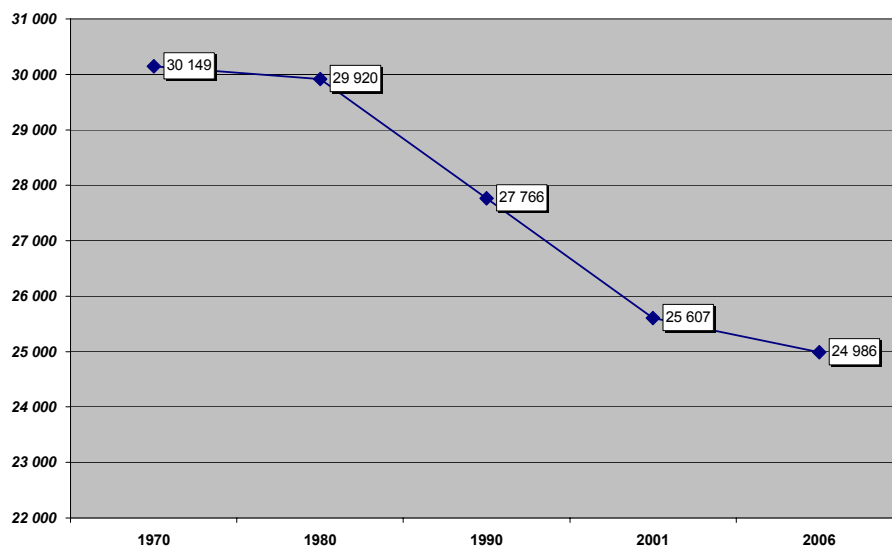
1.7. ábra Makó város országos elérhetősége 2008. február **Forrás:** Terra Studio Kft.

1.2.2 Társadalom

1.2.2.1 Demográfia

Makó város **területe** 22 923 km², **állandó népessége** a 2001-es népszámlálás alapján **25 607** fő volt. A külterületi népesség száma 354 fő (1.3%), ami arányát tekintve a megye többi városához képest alacsonynak számít. A népszámlálás óta eltelt öt évben 2006 december 31.-re a népesség **24 986** főre csökkent (KSH). **A Közigazgatási Hivatal adatközlése szerint Makó lakossága 2007. december 31.-én 25 360 fő volt.**

A város állandó népessége évtizedek óta folyamatosan csökken, 2001-ben az 1970-es lélekszám 85%-a volt. **(1.8 ábra)**, melynek legfőbb oka a negatív természetes szaporodás, amit a pozitív értékű, de szerény vándorlási egyenleg nem volt képes ellensúlyozni..

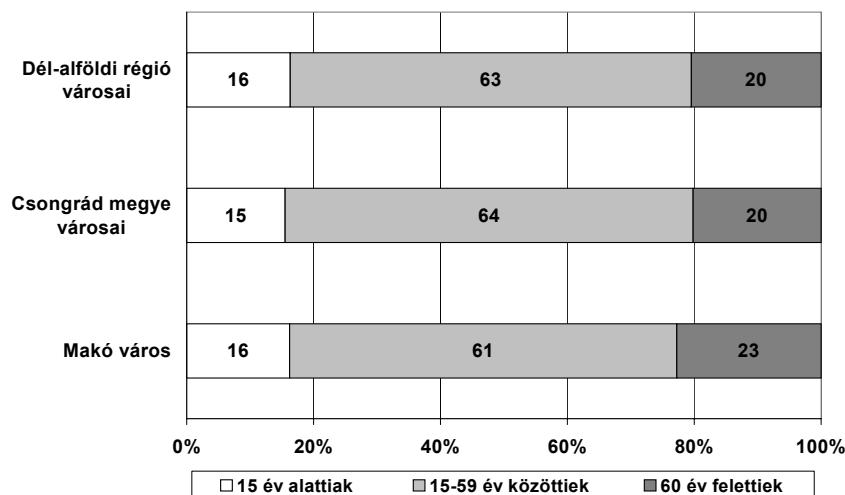

1.8 ábra Makó népességének alakulás 1970 és 2006 között **Forrás:** KSH, Népszámlálás, 2001. Csongrád megye Statisztikai Évkönyve 2006.

A **természetes szaporodás** abszolút értéke¹⁰ 1990 és 2001 között -2262 fő volt, mely fajlagosan Csongrád megye városai között Szeged után a második legkedvezőtlenebb (8%). Az elveszületések száma 1990 óta jóval elmaradt a halálozások számától. Az ebből fakadó népességfogyást az egyes esztendőkből a vándorlási nyereség csak kis mértékben, vagy egyáltalán nem tudta ellensúlyozni. A **vándorlási egyenleg** összegzett értéke a 1990 és 2001-es időszakban csupán +535 fő volt. A természetes fogyás és a vándorlási egyenleg eredőjeként az állandó népesség 2001-re a 1990-es lakosságszám 93%-t tette ki.

¹⁰ Lakónépességhez viszonyított adat.

A népszámlálás évében (2001) Makó lakónépessége 25 802 fő volt, **korösszetételére** jellemző hogy a népességet 4183 fő (16%) **gyermekkorú (0-14 éves)**, 15 749 fő (61%) **aktívkorú (15-59 éves)** és 5870 fő (23%) pedig **időskorú (60 év felett)** alkotta (**1.9 ábra**). A város korszerkezete – a megye és régió városainak összesített értékéhez hasonlóan – kedvezőtlennek mondható, mivel az időskorúak aránya (23%) jóval magasabb volt, mint a gyermekkorúakénál (16%). A korszerkezet tehát erősen előregedőnek tekinthető. A tendencia belátható időn belül komoly következményekkel jár a munkaerő utánpótlás területén, valamint az idősellátás/szociális feladatellátás növekvő terheit illetően (költségnövekedés, intézményfejlesztés). A város népességének kedvezőtlen demográfiai helyzetét jelzi továbbá a magas **eltartottsági ráta** is, azaz a gyermek és időskorú népesség együttes aránya a 15-64 éves népességhez viszonyítva. Makó esetében az eltartottak aránya 58%, mely érték a megye (51%) és a régió városaihoz (53%) képest is magasabb volt.

1.9 ábra Makó város korszerkezete 2001-ben (lakónépességre) **Forrás:** KSH Népszámlálás, 2001.

1.2.2.2 Képzettség-műveltség

A 2001-es népszámlálás adatai szerint a lakosságon belül a megfelelő korcsoportok százalékában a képzettségi mutatók kedvezőtlenebbek minden azzal összehasonlított területi referenciaértéknél.

2001-ben Makón a 15 évesnél idősebb korosztály 87,1%-a fejezte be az általános iskolát. Ez alig marad el az országos értéktől, de a megye városainál 4 százalékponttal kedvezőtlenebb. A 18 év feletti középfokú végzettségűek arányát tekintve – ami Makón 34.3% – növekszik a város hátránya, különösen a megye városi rangú településeihez képest. Itt immár 10 százalékpontos a lemaradás.

A Makón a 24 éves és annál idősebb népességcsoporton belül a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya mindössze 8,7% volt 2001-ben. A megye városaiban ez az érték 15,5% volt ugyanekkor. Makó lemaradása rendkívül szembeötlő.

A lemaradás a képzett lakosság elvándorlásának eredménye, ami a munkaerőpiac keresleti oldalának hiányosságaival hozható összefüggésbe és semmiképpen sem a város oktatási intézményrendszerével elégtelen voltából ered (lásd 1.2.4.1 alfejezet). A magasan kvalifikált népesség jelentős hányada munkalehetőségek híján elhagyja a várost, Szegeden vagy a fővárosban keres és talál munkát. Ez kedvezőtlenül hat a város lakosságának innovativitására, kezdeményezőképességére és nem kevésbé rontja az esélyt a magasabb hozzáadott értéket termelő cégek megtelepülését illetően.

	A 15-X éves lakónépességből befejezett általános iskolai végzettségűek aránya (%)	A 18-X éves lakónépességből az érettségivel rendelkezők aránya (%)	A 25-X éves lakónépességből a főiskolai vagy egyetemi diplomával rendelkezők aránya (%)
Makó	87,1	34,3	8,7
Csongrád megye városai	91,5	44,7	15,5
Csongrád megye	89,4	38,6	12,5
Ország összesen	88,8	38,2	12,6

1.7 táblázat Makói lakónépességének iskolai végzettség szerinti megoszlása a megfelelő korú népességhez viszonyítva, területi összehasonlításban **Forrás:** KSH Népszámlálás 2001

Makón a legfeljebb általános iskolai végzettségűek aránya az aktív korúakon belül **28,6%**. Az érték mögött meglehetősen jelentős területi szórás mutatkozik. 17,8 %-tól (Bajcsy-Rádai városrész egészen a 59%-ig terjed Honvéd városrész Cigánybécs (Kisbécs) területén. (lásd területi különbségeket a **2.2.2. alfejezetben**)

1.2.2.3 Munkanélküliség-foglalkoztatás

A 2001-es népszámlálás adatai szerint Makó **foglalkoztatottjainak aránya a 15 és 64 év közötti korosztályon belül** közel 49% volt, mely a régió (52%) és a megye (52%) összes városának értékével összehasonlítva alacsonyabb. A KSH 2001-es népszámlálása szerint Makó munkanélküliségi rátája vagyis a **regisztrált munkanélküliek aránya** az aktívkorúakon belül, közel 8,6% volt 2001-ben, azaz 1348 fő.¹¹ Ez az érték a megye városai átlagánál (5,8%) magasabb, így Szeged és Hódmezővásárhely után a városok sorában Makó a harmadik legnagyobb munkanélküliségi értékkel bíró városi település volt (**1.7 táblázat**)

A **rendszeres jövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül** (tehát az eltartottak száma csökkentve a 15 évnél fiatalabbak számával) 16% volt 2001-ben Makón. Ez az érték a megye városai között Szeged után a második legkedvezőtlenebb volt.

¹¹ Munkanélküliségre települési szintű KSH adatok későbbi évekre nincsenek. A 2001-től jellemző tendenciákra az Állami Foglalkoztatási Szolgálat adatai alapján a bevezetőben kerül utalás.

	Regisztrált munkanélküliek száma	Regisztrált munkanélküliek az aktívkorúakon belül (%)	Rendszeres jövedelemmel nem rendelkezők az aktívkorúakon belül (%)
Makó város	1 348	8,5	16
Csongrád megye városai	11 790	5,8	19
Dél-alföldi régió városai	37 743	6,5	18

1.8 táblázat A munkanélküliség adatai Makó és tágabb térsége városaira vonalozóan **Forrás:** KSH Népszámlálás 2001.

Makón a **foglalkoztatott nélküli háztartások arányát** a 2001-es KSH adatfelmérési módszere alapján 3 szempont szerint lehet értékelni:

- A munkanélkülivel rendelkező háztartások¹² aránya Makón 5,7% volt, ami magasabb, mint a megye (3,6%), valamint régió városainak (4%) összesített értéke.
- Az inaktív keresővel rendelkező háztartások aránya¹³ 2001-ben 40% volt a városban. Ez az érték szintén magasabb volt a megye (34,6%), illetve a régió városainál (36%).
- Az eltartottakkal rendelkező háztartások aránya¹⁴ a városban közel 1% volt a 2001-es népszámlálás alapján, ami sokkal alacsonyabb, mint a megye (4,1%), vagy a régió városainak (2%) összesített értéke. Ennek legfőbb oka a kevés gyermek.

1.2.2.4 Egészségi állapot

A lakosság egészségi állapota alapvetően befolyásolja a humán erőforrás minőségét. Jellemzését azonban nagyban nehezíti az a tény, hogy települési szinten alig akad statisztikai adat ebben a témakörben.

A város lakosságának egészségügyi állapotáról leginkább az orvos-beteg találkozók számából¹⁵ tájékozódhatunk. 1998 és 2005 között ez a szám folyamatosan növekvő tendenciát mutatott. Makón ez 34%-kal (103 ezer főről 138 ezer főre) míg a megyei városoknál 25%-kal, a régiós városoknál pedig 26%-kal emelkedett. Ezen adat alapján a lakossági egészségügyi állapota tehát kedvezőtlennek mondható.

Az egészség állapotot jellemző másik indikátor a születéskor várható élettartam¹⁶. Ennek értéke 1998 és 2002 között a nőknél átlagosan (75,9 év) közel 10 évvel magasabb volt, mint a férfiaknál (65,4 év). Ez a megyei, illetve a régiós értékhez hasonló, annál csak egy évvel volt kevesebb mindkét nemnél. A születéskor várható élettartam tehát főleg a férfiaknál rendkívül alacsony.

¹² KSH módszertana szerint a munkanélkülivel rendelkező háztartásokban aktív kereső nincs, munkanélküli van, továbbá lehet inaktív kereső, illetve eltartott személy is.

¹³ KSH módszertana szerint az inaktív keresővel rendelkező háztartásokban sem foglalkoztatott, sem munkanélküli nincs, de van inaktív kereső, és lehet eltartott személy is.

¹⁴ KSH módszertana szerint az eltartottal rendelkező háztartásokban csak eltartott személyek élnek.

¹⁵ A háziorvosi ellátásban a rendelésen megjelentek száma (eset) és a háziorvosi ellátásban a lakáson történt beteglátogatások száma (eset)

¹⁶ Születéskor várható élettartam települési szinten nincsen.

1.2.2.5 Jövedelmi helyzet

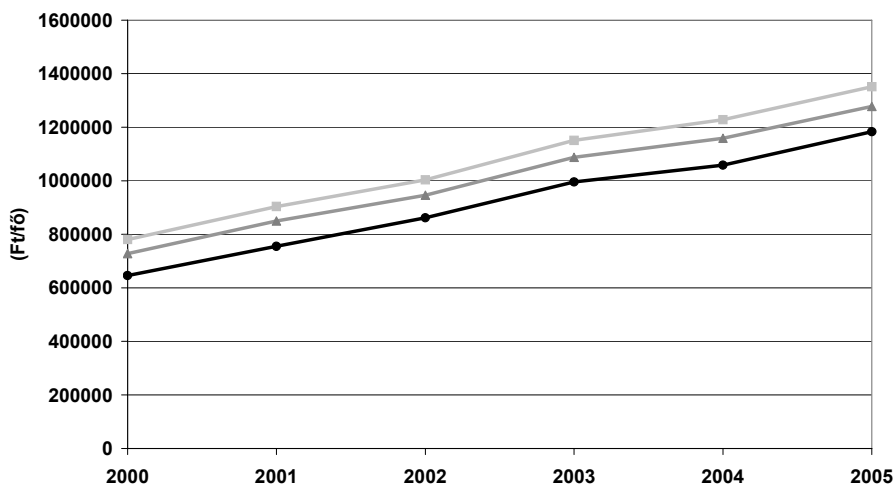
A lakosság jövedelmi helyzetére elsősorban a személyi jövedelemadó adatok alapján lehet következtetni.

A város jövedelmi viszonyainak alakulását alapvetően befolyásolja az adófizetők száma. Makón az 1000 lakosra jutó személyi jövedelemadót fizetők száma 2000 és 2005 között minden évben jóval a megyei illetve a régiós városok értéke alatt volt. (1.8 táblázat) Emellett azonban fontos megemlíteni, hogy Makón az öt év alatt történt változás mégis kedvezőbb képet mutat a megye városainak értékéhez képest, mivel ez utóbbinál folyamatos és egyre határozottabban csökkenő tendencia tapasztalható. Ezzel szemben Makó adófizetőinek száma bár az évek során ingadozott, de jelentősen nem csökkent.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Makó	391	417	414	407	411	409
Csongrád megye városai	444	453	450	450	443	437
Dél-alföldi régió városai	430	441	428	441	435	428

1.9 táblázat 1000 főre jutó adófizetők számának változása (fő) Forrás: T-STAR adatbázis

Makón az egy adózóra jutó adóköteles jövedelem éves összege folyamatosan növekszik, míg 2000-ben 645 829 Ft volt, addig 2005-re ez már majdnem a duplájára 1 183 464 Ft-ra nőtt. A növekedés üteme azonban fékeződni látszik, kezdeti 17% helyett 2005-re már csak 12% volt. Ez a növekvő tendencia a megye és régió városaira szintúgy jellemző, melyeknél Makó értéke valamivel magasabb volt (8.ábra).

1.10 ábra Az egy adózóra jutó adóköteles jövedelem változása (2000-2005) Forrás T-STAR adatbázis

1.2.2.6 Kisebbségek helyzete

Makó lakónépességének nemzetiségi¹⁷ összetételét tekintve az utolsó népszámlálás (2001) alapján közel homogénnek, 95,5%-ban magyarnak mondható. A maradék 4,5%-ból összesen 1,8% (458 fő) vallotta magát valamely kisebbséghez tartozónak (a válaszadás önkéntes volt). A lakónépességhez viszonyítva a legnagyobb részaránnyal a cigány (romani, beás) kisebbség (0,8%) rendelkezett, mely mellett még érdemes kiemelni a német (0,3%), román (0,3%), szlovák (0,2%) valamint szerb (0,1%) nemzetiségeket is.

A kisebbségek közül a leginkább meghatározóak, tehát a romák voltak (a nem magyar kisebbségen belül 47%). Ez az arány magasabb volt Csongrád megyéhez (36%), illetve a megyei városok átlagához (35%) képest is. Makó rendelkezik Cigány Kisebbségi Önkormányzattal.

Emellett számottevő még a magukat román nemzetiségűnek vallók (18%) aránya is, mely szintén jóval magasabb a megyei városok összesített értékéhez (7,6%) képest. A nemzetiségek közül még viszonylag jelentős arányban (16%) élnek a városban németek és szlovákok (9%). Ez utóbbi kisebbség alapvetően jellemző Csongrád megyére (9%).

1.2.3 Környezet

1.2.3.1 Természeti környezet

Természeti környezet

A város a Csongrádi-sík délnyugati részén, a marosi hordalékkúphoz kapcsolódó ártéri síkságon található. A térség Magyarország napfényben leggazdagabb területei közé tartozik, éghajlata meleg, száraz. Klímája és talajadottságai kedveznek a mezőgazdasági hasznosításnak, ezért a természetes élővilág a művelésre alkalmatlan területekre szorult vissza. Ez részben indokolja, hogy Makó igazgatási területén belül feltűnően alacsony az erdők aránya (megyei átlag 17%, míg a Makói 1,7%). A szerkezeti terv a magas termőértékű talajminőségre tekintettel nagyobb összefüggő erdősítést nem javasol, de a városkörnyék fátlanságának enyhítésére javasolja az összes dűlőút, belvíz- és öntözőcsatorna legalább egyik oldalán fasorok telepítését, a meglévők pótlását, felújítását. A tervezett elkerülő út mentén az ÉNY-i szakaszon átlagosan 200 m széles védőerdő kialakítását.

Országos védelem alatt áll a Körös-Maros Nemzeti Park részét képező Maros-ártér, amely egyben a Natura 2000 területek részét is képezi. A mozaikos terület legértékesebb része a Makó-Landori erdő, amely 1990 óta védett. Jelenleg 2852 ha-os területe tartozik a Nemzeti Parkhoz. A változatos élővilágú ártéri erdő meghatározó tájképi elem, gazdag madárvilággal rendelkezik, fontos elemét képezi a hazai ökológiai hálózatnak. A területegység

¹⁷ A nemzetiség, a kulturális értékhez, hagyományhoz kötődés, az anyanyelv, a családi, baráti közösségben beszélt nyelv válaszlehetőségek legalább egyike szerint

halfaunájában védett, bennszülött fajok is megtalálhatók, a vízpart és a holtágak hullók, kételtűek kedvelt élőhelyei.

Érinti a város közigazgatási területét a Dáli Szikesek Természetvédelmi Terület is, amely közel 656 ha kiterjedésű. Szintén része a Natura 2000 ökológiai hálózatnak.

A város környékén számos táji-, régészeti-, kultúrtörténeti- és botanikai értékeket őrző exlege védett kunhalom található.

Makó közigazgatási területét természetvédelmi szempontból a Körös-Maros Nemzeti Park

Igazgatóság felügyeli. A természetes állapotában megmaradt élőhelyek jelen esetben ártéri erdők, mély fekvésű vízállásos

területek, szikes tavak és ezek környezete. Mesterséges környezetben jelentős élőhelyek a töltésoldalak (árvízvédelmi és vasúti töltések), hullámtéri és galéria erdők, kubikgördrök környezete.

A városban, az országos védelemben nem részesülő természeti értékeket helyi értékvédelmi rendelet védi. Jelenleg összesen 23 kiemelten védett összefüggő zöldterület és 68 védett fa van a településen. Ilyen helyi természeti érték többek között a *Juhász Gyula emlékfa*, amely egy kocsányos tölgy a Megyeház u. 16. szám előtt, egy kis tér közepén. 1810. körül ültethették, magasságához képest nagyon széles, formás koronával rendelkezik, törzse több mint másfél méter széles kerületű. Magas kora és szép habitusa miatt védett, emellett kultúrtörténeti jelentőséggel is

Védett zöldterületek ¹⁸ / városrész sorszáma		
Makó	Széchenyi tér 22. (Polgármesteri Hivatal) előtti	1.
	Széchenyi tér	1.
	Csanád vezér tér – Nostalgia park	1.
	Csanád vezér tér – Celtis occidentalis fasor	1.
	Petőfi park	1.
	Marczibányi tér	1.
	Juhász Gyula tér	2.
	Erdei Ferenc tér	5.
	Szent István tér	1.
	Kertész utca – Kelemen L. utca kereszteződése	5.
	Patai tér	4
	Vásárhelyi utcai játszótér	3.
	Nagyér sétány	1.-6
	Hunyadi utcai lakótelep	1.
	Tömörkény utcai lakótelep	1.
	Bajcsy-Zsilinszky lakótelep	6.
	Hagymaház előtti tér és a Posta utca	1.
	Babapark	-
	Kertész utca platánfasora	5.
	Kökény utca platánfasora	5.
Platán utca platánfasora	5.	
Lisztes utca platánfasora	5.	
Harmat utca platánfasora	5.	

1.10 táblázat Védett zöldterületek Makón **Forrás:** Makó Város Önkormányzatának a Makó város környezetvédelemről szóló 18/2001. (VI. 28.)Makó ör. rendelet módosításáról szóló 36/203. (VIII.28.) Makó ör. rendelet 1. és 2. számú mellékletei alapján.

¹⁸ A helyi védettség alatt álló fák jegyzékét melléklet tartalmazza.

bír: névadója gyakran pihent meg alatta makói tartózkodásakor.

Környezetállapot

Makó környezetállapota jónak tekinthető. A városban légszennyezés tekintetében jelentős kibocsátású ipari szennyező nincs. Legjelentősebb problémát a várost kettészelő 43. számú főúton lebonyolódó forgalom jelenti. Ez az út vezet a nagylaki határátkelőhöz, jelentős forgalmat bonyolít le. Mellette jelentős a közlekedési eredetű levegőszennyezés (CO, NO_x, illékony szerves vegyületek), zaj- és rezgésterhelés, de közlekedésbiztonsági szempontból sem megfelelő. Az út mentén többször történt zajmérés, amely eredményeként kármérséklő intézkedésként a város teljes területén sebességkorlátozást vezettek be a 43 főúton, de végleges megoldást az elkerülő út megépítése fog hozni.

Légszennyezettség tekintetében kedvező a gázfűtéses lakások és a burkolt utak magas aránya. A nagy kiterjedésű, időszakosan növényzettel borított mezőgazdasági területek kiporzása és a mezővédő sávok hiánya következtében viszont a levegő szálló por terhelése rendkívül magas.

A felszíni vízkészlet részeként a Maros folyót tarthatjuk számon, emellett a várostól észak-keletre vannak a horgásztóként funkcionáló Makói téglagyári gödrök. A keleti határában, önkormányzati tulajdonban lévő Gyilkos-tó területe mára kiszáradt, törmelékkel félig feltöltött területet jelöl. A gyorsan változó vízjárású és vízhozamú folyónak csupán 49 km-es szakasza érint hazai területet. Vize az országos átlagnál rosszabb minőségű, a vízállást az erdélyi csapadékviszonyok befolyásolják, a vízminőséget pedig alapvetően a határon túli szennyezések határozzák meg. Vízminősége szennyezett vízminőségi osztályba sorolható.

Mind a felszíni, mind a felszín alatti vizek minőségére kedvezőtlen hatást gyakorol a szennyvízkezelés hiányossága. A szennyvizek elszikkasztása és/vagy felszíni vízvezető rendszerekbe vezetése már önmagában is környezeti veszélyforrás, amit a magas talajvízállás és fokozott belvízveszély tovább erősít. A talajvíz mélységére jelentős befolyással bír a Maros vízállása. Belvíz által leginkább a mélyfekvésű területek, a nyugati Vertán telep és a keleti Honvéd városrész veszélyeztetett.

A térség rétegvizekben gazdag, jelentős a termálvíz készlete is. A Maros hordalékkúp felszín alatti vízkészletei Magyarország délkeleti területének ivóvízbázisát képezik. Makón **60°C-os** hévízkút található. A felszín alatti vizek oldott sótartalma magas, amely a hasznosítást jelentősen megnehezíti.

A természeti erőforrások közül kiemelkedő jelentőségű gazdasági potenciállal bír a termőtalaj. A folyó mentén humuszban szegény nyers öntéstalajok jellemzők, nagy területen fordul elő agyagos, agyagos vályog mechanikai összetételű réti talaj. A város északi határában szikes talajok találhatók.

1.2.3.2 *Épített környezet*

A város területe már az őskorban is lakott volt, ez a vidék volt a „Maros kultúra” központja. A jelenlegi település elődje Makófalva már a középkorban is létezett, majd többszöri pusztulást követően a jelenlegi város a XVIII. században kialakult, a török dúlás után újranevesedő településből fejlődött, a városközpont kivételével máig megőrizve az akkor kialakult sajátos sugaras halmaz településszerkezetet. A városban két központ alakult ki: kialakult egy katolikus és egy református városmag. A református közösség a Maroshoz közelebb, a katolikus a mai Szent István tér környékén telepedett le. A XVIII. század végén a város zsidó és görög katolikus városrészrel is bővült. A település jellegzetes öves szerkezetű, családi házas beépítésű. Csupán a központban volt néhány többszintes épület: a megyeháza, városháza, bíróság.

Az első városrendezési terv a XIX. század elején készült. A XIX-XX. században alakultak ki az új városrészek, a vegyes felekezeti lakossággal rendelkező Újváros és a telepszerű Honvéd városrész és Vertán telep. A Honvéd és a Vertán telep rehabilitációra, a Lendvay – Bethlen utca közötti szegregátum teljes megújításra szorul.

A városra ma is főként a családi házas beépítés jellemző, bár a városközpontban a beépítés sűrűsége és a szintszám a XX. században megnövekedett, valamint itt megtalálhatók iparosított technológiával készült épületek is, melyek markáns nyomot hagytak a városképen. Ezen területek revitalizálására a városrendezési eszközökben a szükséges szabályozási háttér kidolgozásra került.

A városközponton túl 4 további alközpont alakult ki a városban: a Gerizdes, a Honvéd, az Újváros-Táncsics telep és a Verán telepen.

A település területhasznosítási elképzelései a népesedési tendenciát figyelembe veszi. Lakóterület fejlesztést elsősorban a jó adottságú területeken irányoztak elő, a hosszú távú demográfiai előrejelzéseket is figyelembe véve összesen 78,6 ha-on, 786 telek kialakításával.

1.2.3.3 *Műemlékek – helyi építészeti értékek*

Makó történelmi városközpontja bővelkedik klasszicista, romantikus, barokk és értékes modern épületekben. A városműemléki jellegű épületei közül kiemelkedik a klasszicista Városháza, amely korábban Csanád megye székháza volt, a XX. század elején épült neobarokk bérház, a Bérpalota, és Posta-palota, az eklektikus Korona Szálló, valamint a Makovecz Imre által tervezett Hagymaház. A város legidősebb épülete a barokk Kálvária-kápolna, amely 1734-ben épült.

	Címe	Leírás
Makó	Kálvária u. 80.	Kálvária kápolna barokk, 1734.
	Úri u. 28.	Polgárház romantikus, 1865.
	József A. u. 3.	Püspöki számtartói lak klasszicista, 1835.
	Kálvin tér	Református ótemplom rokokó, copf szószék, 1787-1788.
	Kálvin tér	Református templom műemléki környezete
	Kálvin tér 6.	Református kollégium empire, 1812-1820.
	Széchenyi tér	Városháza műemléki környezete
	Széchenyi tér 6.	Volt Városháza romantikus, 1860.
	Széchenyi tér 10.	Korona Szálló romantikus, eklektikus, 1870.
	Széchenyi tér 22.	Volt Csanád-megyeháza klasszicista, 1780, 1834-36.
	Csanád vezér tér 12.	Püspöki nyári lak és kápolna környezete empire, 1826.
	Csanád vezér tér 12.	Püspöki nyaraló és kápolna 1826.
	Temető	Szent Anna Kápolna klasszicista, 1829.
	Templomköz	Görög Katolikus Templom rokokó, 1777-1778.
	Szent István tér	Római Katolikus Plébániatemplom barokk, 1765-1772.
	Szent István tér	Immaculata szobor késő barokk, 18. sz.
	Szent István tér	Római Katolikus Plébániatemplom környezete
	Görög Katolikus Temető	Görög Katolikus Temető Kápolna 18. sz.

1.11 táblázat Az országos védetség alatt álló műemlékek Makón¹⁹

1.2.3.4 Lakásállomány

A város lakásállománya 2006-ben 11.342 lakásból állt²⁰, melyeknek mindössze 1,7%-a épült 2000 után. Ez az érték mind a megye mind a régió városait összehasonlítva nagyon alacsonynak számít, a makói érték ezen mutatók értékének a felét sem éri el.

Az 1950 előtt épületekre jellemző a vályog tartószerkezet, vert fal, vegyes falazat. Ezek jelentős része alapozás nélkül épült, nem komfortos lakás. 2001-ben a lakásállomány 29%-át alkották, nagy számban vannak jelen a Honvéd és Vertán telepeken. Az 1950-70 között épült lakások tartószerkezeti anyaga téglá. Ezek általában komfortos lakások, az ezt követően épültek pedig összkomfortosak. A többszintes lakások iparosított technológiával épültek, kevés köztük a hagyományos építésű többszintes lakás.

Viszonylag kevés az új építésű lakás, de a belterületi üres építési telek is. 2001-ben mindössze 71 db önkormányzati tulajdonú, családi házzal beépíthető építési telek volt, melyből 51 az alacsony presztízsű Honvéd városrészben.

¹⁹ A helyi védelemben részesülő épületek jegyzékét melléklet tartalmazza.

²⁰ KSH Statisztikai évkönyv, 2006

A lakásállományban tapasztalható minőségi különbségek közül legkirívóbb a Honvéd telepen és környékén tapasztalható. Itt kb. 1500 db, 100 négyszögöles telek került kialakításra és beépítésre a XIX. század végén. A lakások rossz állapotúak, a lakosság önerőből nem képes a szükséges felújítási munkálatok finanszírozására, a telep rehabilitációja önkormányzati beavatkozással is évtizedeket igényel.

Hasonlóan alacsony presztízsű lakóterület a Lendvay-Bethlen utcák által határolt, főleg roma nemzetiségűek által lakott terület. Itt apró telkeken rendkívül rossz állapotú épületek állnak. Az utcák szűkek, a terület teljes megújítására van szükség.

Az önkormányzati bérlakások száma alacsony, jelenleg 216 db. Új önkormányzati bérlakás forrás hiányában nem épült. A város kidolgozta és elfogadta Makó lakásépítési koncepcióját (24/2001 IX.27. MÖKT rendelet), amely a város népességmegtartó képességének fokozását és a lakáshoz jutás segítségét tűzte ki célul és rendelt hozzá eszközöket.

1.2.3.5 Települési zöldfelületek

A lakóhely környezetének védelmében, egy hosszú távon fenntartható élhető, egészséges és vonzó környezet alakításában és annak megőrzésében a városi közcélú zöldfelületeinek kiemelkedő jelentősége van. Ezt a makói önkormányzat felismerte és az elmúlt években elkészített, tervek és fejlesztési koncepciók jelzik, hogy tudatos az épített környezet megújításával párhuzamosan tervszerűen, hozzáértő szakemberek tervei alapján kívánnak fejleszteni.

Makó zöldfelületi rendszerének kialakulásában a spontaneitás és a tudatos tervezés is megfigyelhető. Jelenleg a települést egy a városközpontból kiinduló főbb forgalmi útvonalakkal és a Maros folyó vonalával meghatározható sugaras alaprajzú felépítés jellemzi. Emellett haránt irányú utcafásítások és szigetszerűen megjelenő zöldfelületi elemek (pl. fásított terek, temetők) vannak jelen.

Makó összesen körülbelül 199.000 m² közösségi zöldfelülettel²¹ rendelkezik, melyből kb. **150 000 m² intenzíven fenntartott**. A város belterületén az egy főre jutó intenzíven művelt zöldfelület 2006-ban 7,9 m² volt, amely a megye (15 m²) és a régió (17,5 m²) városainak átlagától jelentősen elmaradt. A valós zöldfelület/lakos arányt azonban jobban tükrözi a kb. 27 m²/fő adat, amely a Maros ártéri üdülőkert, a szeméttlerakó körüli önkormányzati területet és a nem önkormányzati zöldfelületek (magán- és csoporttulajdonú kertek, temetők, egyéb intézmények) zöldfelületét is számításba veszi. Az így kapott adat mennyiségileg kedvező zöldfelületi ellátottságot mutat, hiszen csak kevéssel marad el a nyugat-európai átlagtól (30 m²/fő), és jóval meghaladja a korábbi hazai előírányzatot (21 m²/fő).

A város önkormányzata által fenntartott zöldfelületeit a Polgármesteri Hivatal **Műszaki Irodája** kezeli.

²¹ Átvett, becsült adat. Forrás: Makó város közterületi zöldfelület-fejlesztési koncepciója, 2005

MAKÓ VÁROS INTEGRÁLT VÁROSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

A városközpont legnagyobb közparkja a kb. 1 ha-os Petőfi park, amely az egykori püspöki nyári rezidencia kertje volt. Növényállományában rendkívül értékes idős fák találhatóak, akár csak a városközpont kisebb zöldfelületein, a Marcibányi, Náray Lajos, Szent János, Szent István, Juhász Gyula, Csanád vezér és Széchenyi tereken.

Sajátos értéket képviselnek a széles utcák fasorai: Kossuth, Vásárhelyi, Deák Ferenc, Erdélyi püspök, Teleki utcák és Lonovics sugárút és a Városháza korlátozottan közhasznú kertje, valamint az Erdei téri sportpálya.

A köztéri játszóterek fontos részét képezik a zöldfelületi rendszernek, melyek gyakran részei parkoknak, tereknek. Makó játszótereinek felmérése és a fejlesztésükre kidolgozott koncepció elkészült, amely a meglévő 34 játszótér számának csökkentését irányozza elő. A 34 játszótérből 11 felel meg a vonatkozó szabványoknak, öt csak részben, míg 18 egyáltalán nem. A koncepció szerint 19 játszótér kerül fejlesztésre (de legalább is nem szűnik meg). A 15 megszüntetésre javasolt játszótér egy részének használható játszóelemei áttelepítésre kerülnek más, fejlesztésre javasolt játszóterekre. A további 11 intézményi játszóudvar az Újvárosi Óvoda, Belvárosi Óvoda és az Egyesített Nevelési Intézmény tagintézményeihez és a Makói Általános Iskola Almási tagintézményéhez köthetők.

	Helyszín	Városrész	Jelenlegi állapot	Koncepció szerinti terv	Szabványnak való megfelelés
1	Kelemen L. u.		hinta, mászóvár, régi eszköz- két üléses fa hinta, pad(ok)	Fejlesztésre javasolt	megfelel
2	Patai tér		Modern játszótéri eszközök (két üléses hinta, 2 db köztéri pad, rugós játszóeszköz, csúszda)	Fejlesztésre javasolt	megfelel
3	Sírkert u.		Modern játszótéri eszközök (1 db két üléses hinta, 2 db rugós játszóeszköz, 1 db pad)	Fejlesztésre javasolt	megfelel
4	Szép u.		Vegyes (új - 1 db két üléses hinta, 2 db rugós játszóeszköz, régi - hinta, libikóka, forgó)	Fejlesztésre javasolt	részben megfelel
5	Kassai u.		db csúszda, 2 db rugós játszóeszköz, 1 db pad, ivókút)	Fennmaradásra javasolt (tovább nem fejleszhető)	megfelel
6	Hunyadi páratlan tömbbelső		Elavult fém anyagú játszótéri eszközök (csúszda, mászóka, hinta)	Fejlesztésre javasolt	nem felel meg
7	Ráday lktp.		Modern játszótéri eszközök (1 db csúszdavár, 1 db két üléses hinta, 1 db rugós játszóeszköz)	Fejlesztésre javasolt	megfelel
8	Juhász Gyula tér		Vegyes (új - 2 db rugós játszóeszköz, 1 db csúszdavár, régi - hinta)	Fejlesztésre javasolt	részben megfelel
9	Vásárhelyi u.		db rugós játszóeszköz, 1 db mászóka, 2 db kapu, 1 db pad)	Fejlesztésre javasolt	megfelel
10	Búza u.		Elavult fém anyagú játszótéri eszközök (hinta)	függvényében fejlesztésre javasolt	nem felel meg
11	Huszár u.		Modern játszótéri eszközök (1 db két üléses hinta, 1 db rugós játszóeszköz)	Fejlesztésre javasolt	megfelel
12	Bethlen u.		Nincs játszótéri eszköz	Fejlesztésre javasolt	nem felel meg
13	Szent István tér		Modern játszótéri eszközök (1 db csúszdavár, 1 db két üléses hinta, 1 db rugós játszóeszköz, 1 db pad)	Fejlesztésre javasolt	megfelel
14	Szent Gellért u.		Elavult fém anyagú játszótéri eszközök (hinta, forgó, padok)	Fejlesztésre nem javasolt	nem felel meg
15	Bajcsy lktp. B lépcsőház mögött		Modern játszótéri eszközök (1 db két üléses hinta, 1 db csúszda, 2 db pad)	Fejlesztésre javasolt	részben megfelel
16	Petőfi-park		db forgós játszóeszköz, 1 db óriás csúszdavár, 2 db pad, ivókút)	Fejlesztésre javasolt	megfelel
17	Pulitzer sétány		Vegyes (új - 1 db csúszda, régi - hinta, forgó)	Fejlesztésre javasolt	részben megfelel
18	Náray L. tér		Elavult fa anyagú játszótéri eszközök (hinta, csúszdavár, fa-híd, pad)	Fejlesztésre javasolt	nem felel meg
19	Makó-Rákos		Elavult fém anyagú játszótéri eszköz (hinta)	Fejlesztésre javasolt	nem felel meg

1.12 táblázat Makó fejlesztendő játszóterei a Játszótér fejlesztési koncepció szerint **Forrás:** Makói Önkormányzat 2008.

A városban üzemelő temetők jelentős területi tartalékokkal rendelkeznek, bővítésükre hosszú távon sincs szükség. A felhagyott két izraelita temető kegyeleti parkként való fenntartása tervezett.

A városban különös hangsúlyt kap a zöldfelületek fejlesztése, melyre települési programok (Baba-fa program, Virágos Makóért mozgalom) és fejlesztési tervek kerültek kidolgozásra. Utóbbiak közül a közelmúltban megvalósult a Széchenyi tér, a Petőfi park és a Kálvária utcák fasorainak, valamint a városba be- és kivezető utak zöldfelületeinek megújítása. Már elkészült tervek alapján folyamatban van a Kossuth és a Vásárhelyi utca fasortelepítése ill. felújítása, és tervezett az Úri u. - Erdélyi püspök u - Tulipán u - Királyhegyesi u. valamint a Deák Ferenc utca felújítása. A városrehabilitáción belül a Csanád vezér tér, Marcibányi tér, Szent István tér, Szent János tér és a Teleki László utca zöldfelületének felújítása (tervkészítés, kivitelezés) a cél.

A *Baba-fa* program keretében a város minden újszülöttje számára egy kétszer iskolázott fa kerül elültetésre, amely a környezetszépítésen túl a városhoz való személyes kötődést is erősíti. A város hosszú évek kitartó munkájának eredményeként 2004-ben elnyerte a *Magyarország legvirágosabb városa* címet, így 2005-ben az európai *Virágos Falvak és Városok Versenyén* (Entente Florale) hazánk képviselője volt és a komoly szakmai erőfeszítések eredményeként **ezüst minősítésű**, valamint szakmai különdíjas lett.

A környezetszépítés közel egy évtized alatt valódi mozgalommá fejlődött, ma már több száz résztvevővel zajlik az évente megrendezésre kerülő *Virágos Makóért* verseny, amely jelentős szerepet játszik a környezetkultúra fejlesztésében és egyben igazi közösségi eseménnyé nőtte ki magát. A város a program sikere érdekében a résztvevőknek szezonálisan vízdíj kedvezményt biztosít, a helyi önkormányzati képviselők minden évben bizonyos mennyiségű virágpalántákat oszthatnak szét a területükön, ill. az eredményhirdetésig a helyi sajtó folyamatosan tájékoztat a folyó munkálatokról, a téli időszakban pedig szakmai cikkekkel segíti a felkészülést.

Hosszú távon a város további zöldfelület fejlesztést irányzott elő a Gerizdes dombvonulattól délkeletre. Az un. Kákási területre egy 34 ha-os területen városliget, sport- és szabadidőközpont kialakítását tervezi²². A fejlesztés kapcsolódik a városi zöldfelületi rendszerhez, a Nemzeti Park területeihez és a városközponti parkokhoz is.

²² 2006 októberében elkészült a Makó Maros-part rehabilitációja: tanösvények, túra útvonalak, lovagló és kocshajtóutak építési engedélyezési terve; 2006. augusztusában elkészült a Maros-part kerékpár- és árvízi védekezési út engedélyezési terve

1.2.3.6 Települési infrastruktúra ellátottság – közlekedési infrastruktúra

Ezen alfejezetben a közlekedési infrastruktúra helyzetértékelése történik meg a további infrastrukturális jellegű elemzéseket a 1.2.4.5-től a 1.2.4.8 alfejezetig tartó rész tartalmazza.

Belterületi utak állapota

Makó város úthálózatának hossza 322,7 km, melyből 92,7 km a Csongrád Megyei Állami Közútkezelő Kht., míg 230 km az önkormányzat kezelésében van. A városon átvezető közutak közül a 43-as számú elsőrendű főút a legforgalmasabb, a számlálási adatok alapján ezen út városközponti szakasza a legterheltebb. A forgalom jelentős hányadát, több mint 50 %-át képezi az átmenő forgalom, melynek jelentős része teherforgalom. A város állami kezelésű útjait sorolja fel az alábbi táblázat.

Ezen utak közül a leginkább elhasználódott és mihamarabbi felújításra szoruló állapotban az átmenő forgalmat bonyolító (pl. mezőgazdasági gépjárművek, kamionok), ezáltal a legnagyobb igénybevételnek kitett útszakaszok vannak, melyek a következők: a 43-as, a 4412-es, a 4422 és a 4423-as számú utak. Az utak burkolata elhasználódott, felújításuk időszerű. Az utak felülete repedezett, kátyúsodásra hajlamos. A jellemző műszaki problémák az aszfaltréteg kopása, a kátyúsodás, vízfolyások kialakulása, a kivályúsodás, amely problémák azonban nemcsak a főutakon, de a mellékutakon is jelentkeznek.

A szilárd burkolattal ellátott, portalanított felületű utak aránya a városban mostanra elérte a 96 %-ot (ebből 95% aszfaltborítású, 1% betonlapos), és jelenleg az utak mindössze 4 %-a csak földút. E szempontból hiányosságok a Honvéd és a Lesi városrészekben, valamint a város peremterületein vannak, ahol néhány utcában előfordulnak még földutak. A kiépítés a lakók igénybejelentése és az útépités önerejének biztosítása függvényében fokozatosan történik.

Parkolási helyzet

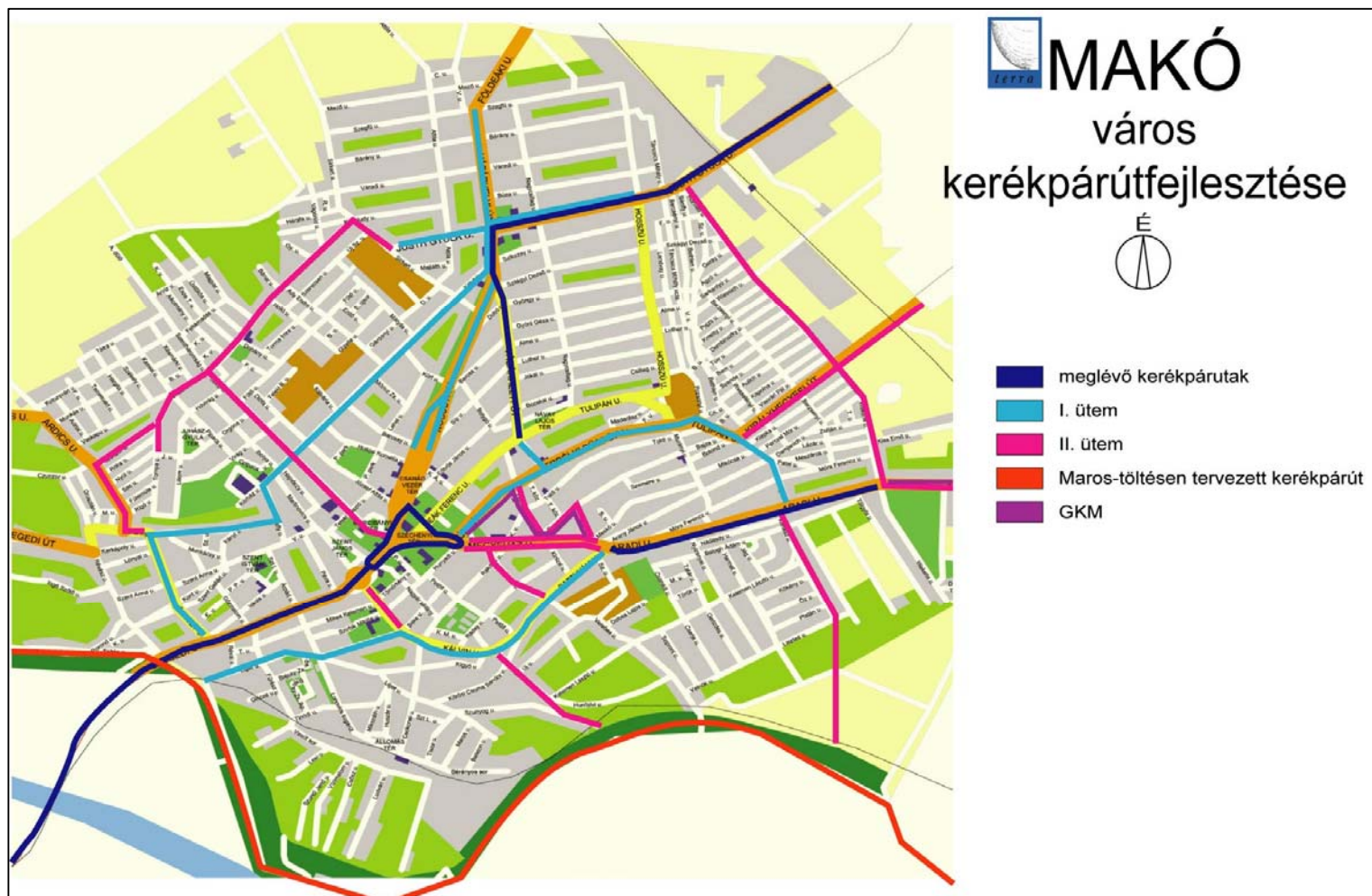
Makó városában a folyamatosan növekvő turistaforgalom, valamint a lakossági gépkocsik emelkedő száma következtében a már jelenleg is erős parkolási igény további növekedésére lehet számítani. Ugyanakkor a városközpontban már most sincs elég parkolóhely, ami leginkább a városi fürdőt látogatók növekvő parkolási igényéből fakad. Ezért a belváros parkolási problémájának a kezelése mielőbbi megoldásra váró feladat. A jelenleg készülő tervek alapján a fürdőfejlesztés keretében összesen minimum 450 férőhelyet biztosító gépkocsi és autóbusz parkolók létrehozása történik, az idelátogató turizmus kiszolgálása érdekében.

Az út száma	Megnevezés	Külterület (m)	Belterület (m)	Összesen (m)
43	Szeged-Makó-Nagylak (Szegedi u., Széchenyi tér, Megyeház u., Aradi u.)	1072	5979	7051
4412	Makó-Szeged (Ószegedi u.)	6723	810	7533
4414	Hódmezővásárhely-Maroslele-Makó (Kölcsey u., Maroslelei u.)	6012	1603	7615
4415	Hódmezővásárhely-Földeák-Makó (Földeáki u., Széchenyi u.)	3919	919	4838
4422	Orosháza-Makó (Igási út)	16735	-	16735
4423	Bogárzói összekötő út	5220	-	5220
4424	Királyhegyes-Makó (Királyhegyesi u., Tulipán u., Erdélyi püspök u., Uri u.)	4715	2396	7111
4425	Rákos-Apátfalva (Rákos belterület)	2124	104	2228
4426	Makó-Rákos-Pitvaros-Tótkomlós (Rákos belterület)	6369	212	6581
4432	Békéscsaba-Makó (Justh Gy. u., Széchenyi u., Kossuth u., Szabadság tér)	16062	4091	20153
4434	Gyula-Pitvaros-Makó	6355	-	6355
43308	Makó állomáshoz vezető út (Lonovits sgt.)	-	974	974
44319	Makó újbárosi állomáshoz vezető út	-	327	327
Összesen:		75306	17415	92721
ebből elsőrendű főút		1072	5979	7051
alsóbbrendű út		74234	11436	85670

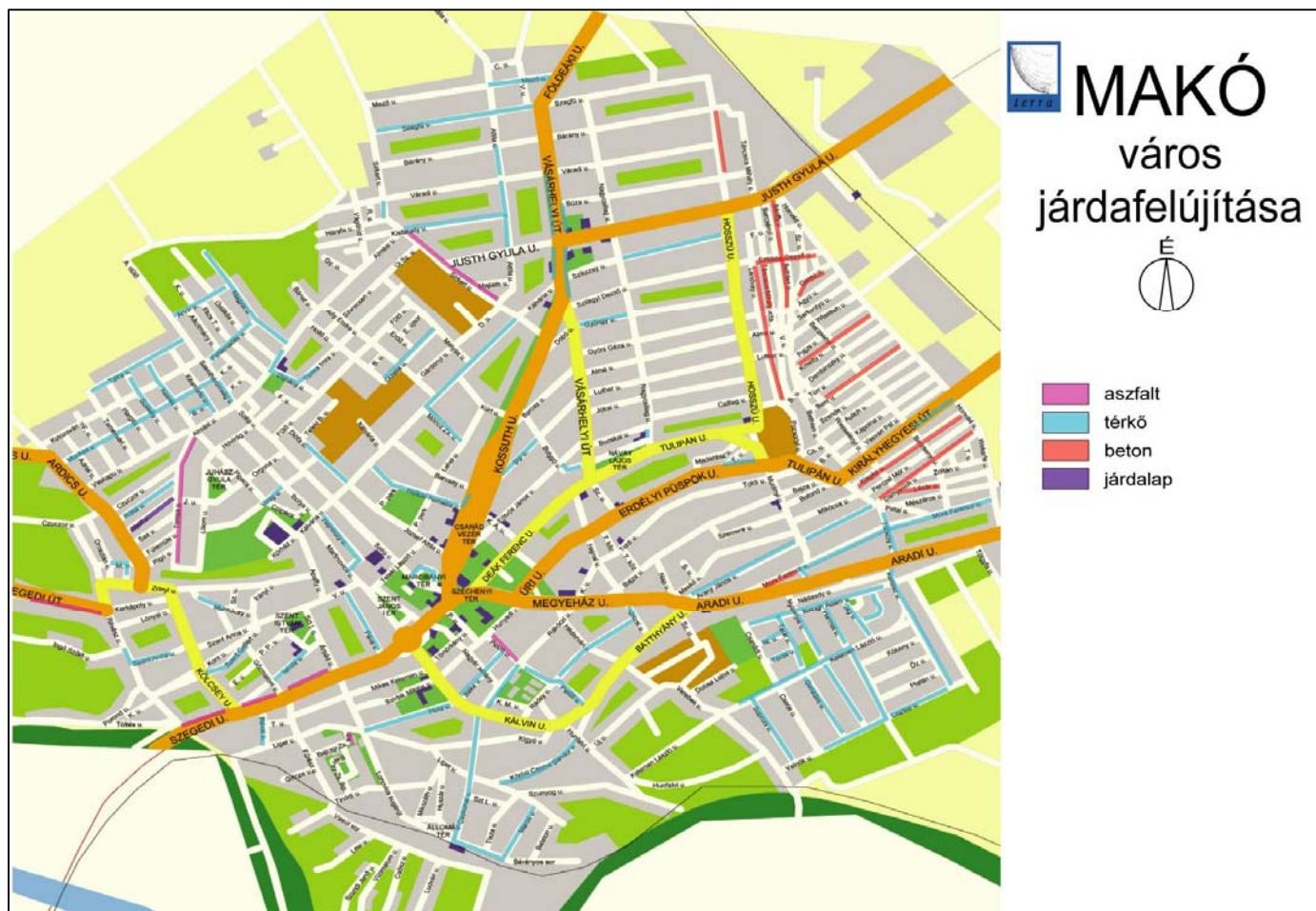
1.13 táblázat **Felújításra szoruló utak és azok fontosabb adatai** Forrás: Városfejlesztési Konceptió – 2003.

Kerékpáros közlekedés

Helyi adottság az intenzív kerékpáros közlekedés, melynek kiszolgálására különböző módokon kialakított (különálló kerékpárút, illetve az úttesten vagy a járdán jelzősíkkal lehatárolt kerékpársáv), 7 km hosszúságú kerékpárút áll rendelkezésre jelenleg a városban. A meglévő kerékpárutak a következő utcákat és tereket érintik: Maros-híd – Szegedi u. – Széchenyi tér, Erdei F. tér – Aradi u. – Wekerle u., Návay L. tér, Justh Gy. u., –Medicor gyár. A kerékpárutak kiépítettsége azonban a városban nem elégséges. A jelentős igény megfelelő kielégítése és a fokozott balesetveszély csökkentése érdekében a hálózat jelentős bővítésre szorul. **A város által nyert Regionális Operatív Programon keresztül nyert pályázat 329 millió Ft értékben közel 10 km-nyi kerékpárút építésére ad lehetőséget. A fejlesztések ütemét a 1.11 ábra mutatja.**

1.11 ábra Makó város megvalósult és tervezett kerékpárút fejlesztései **Forrás:** Műszaki Iroda, Makó város Polgármesteri Hivatala, 2008. április

1.12 ábra Makón megújult járdaszakaszok és építőanyagok **Forrás.** Műszaki iroda, Makó város Polgármesteri Hivatala, 2008. április

Gyalogos közlekedés

A városban található járdák hossza **220,8 km**, állapotuk közepes minőségű, felújításuk pályázati lehetőségek keretében történik. Az önkormányzat kizárólagosan csak saját költségvetésből nem képes finanszírozni a felújításokat. Az újonnan épített járdák ugyan már akadálymentesek, de ezen a téren még jelentős lemaradás tapasztalható. **A város járdáinak felújítására immáron 5. éve járda program van folyamatban, amelynek éves költségvetése 100-200 millió forint és a lakosság is hozzájárul a megújulás költségeihez. Az térképen (1.12 ábra) az eddigiekben megújult járdák elhelyezkedése és a burkolat anyaga látható.**

Közlekedésrendészet

Az elmúlt években a 43-as sz. főközlekedési úton 5 körforgalmat épített ki a Magyar Közút Kht. megyei szervezete a gyors és biztonságos közlekedés biztosítása érdekében. A városi önkormányzat azonban további 2 körforgalom kialakítását szeretné elérni, melynek érdekében mindent megtesz az állami útkezelő illetékes szervezeténél. Az egyiket a Széchenyi téren (43-as főút Makó belterületi szakasza) kívánják kialakítani, ahol jelenleg jelzőlámpa irányítja a forgalmat. A másikat pedig a Vásárhelyi és a Justh Gy. utcák kereszteződésében. A biztonságos közlekedés további fokozása érdekében a közel jövőben 4 db sebességmérő jelzőberendezés kihelyezésére kerül sor a 43-as főút makói belterületi szakasza mentén.

1.2.4 Közzolgáltatások

Makó Város Önkormányzatának egyetlen önálló költségvetési szerve van, ami maga a Polgármesteri Hivatal. Emellett részben önálló intézmények, azaz **önálló könyveléssel, de önálló költségvetéssel nem rendelkező intézmények** a Makó Általános Iskola a Belvárosi és Újvárosi Óvoda, és az Egyesített Népjóléti Intézmény.

Az önkormányzathoz tartozik továbbá a Piac, a Makói Fürdő és a József Attila Városi Könyvtár is.

Az egyes feladat-ellátási tevékenységeket KHT-k formájában végzi az önkormányzat:

- Városi Tv
- **Kulturális és** Közművelődési Kht. (Hagymaház)
- Kommunális és Közbeszerzési Kht. (gyermekétkeztetés, gyepmester, nyári gyerektáborok, közbeszerzés)

Az igazgatási feladatok mellett egyébként kiszervezhető belső szakfeladatok ellátása is folyik, ilyenek a vagyongazdálkodás, városüzemeltetési feladatok (közutak, kertészet).

1.2.4.1 Oktatás-nevelés

Óvodai ellátás

A városban három óvodai nevelési intézmény működik, melyek közül két önkormányzati (Belvárosi és Újvárosi) és egy egyházi fenntartású (Bárka református) óvoda. A két városi fenntartású intézmény jelenleg egyenként négy-négy telephelyen működik **(1.14 táblázat)**.

Részben önállóan gazdálkodó költségvetési szervek. A pénzügyi-gazdasági feladatokat Makó Város Önkormányzati Képviselő-testület Polgármesteri Hivatala, mint önálló költségvetési szerv látja el.

A 2007. október 1-i statisztika szerint²³ az óvodai csoportok száma az önkormányzati fenntartású intézményekben 31 volt, összesen 825 férőhellyel, ebből október 1-jén 735 férőhelyet töltöttek be. A csoportok átlagléttszáma 23,7 fő, az egy pedagógusra jutó gyermekek száma 12. A Bárka Óvoda 3 csoportos, összesen 66 gyermekkel, az egy pedagógusra jutó gyermekek száma itt 9 volt.

	Tagintézmény	Cím	Városrész
Újvárosi Óvoda	Erdélyi püspök utcai Óvoda	Erdélyi püspök utca 8.	1
	Petőfi-parki Óvoda	Petőfi park 14.	1
	Vásárhelyi utcai óvoda	Vásárhelyi utca 53.	3
	Tulipán utcai Óvoda	Tulipán utca 40.	1
Belvárosi Óvoda	Kálvin téri Óvoda	Kálvin tér 6.	1
	Kassai utcai Óvoda	Kassai út 3.	2
	Zrínyi utcai Óvoda	Zrínyi utca 57.	2
	Hold utcai Óvoda	Hold utca	1

1.14 táblázat Makó város önkormányzati óvodái és tagintézményei

A – szakértői bizottsági döntés alapján – integráltan nem nevelhető gyermekek számára megyei fenntartású gyógypedagógiai intézmény biztosít megfelelő ellátást.

Az Újvárosi Óvoda a város óvodáinak két intézménybe történő összevonását követően, 1997-ben kezdte meg működését. A jelenlegi telephelyek az Erdélyi püspök utca 8., a Vásárhelyi utca 53. és a Tulipán utca 40. szám alatt működő óvodák. 2000-ben jött létre a Petőfi park 14. szám alatt működő telephely, ahol 2 csoporttal indult az óvoda, azóta az igények növekedéséhez igazodva 3 csoportosra bővült.

A városban az óvodások száma összesen: 801 gyermek. A város óvodai férőhelyeinek száma (gyógypedagógiai neveléssel együtt) összességében: 891 férőhely.

Általános iskolai oktatás

Makón négy intézményben folyik általános iskolai oktatás. A Makói Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Logopédiai Intézet társulási így önkormányzati

²³ Önkormányzati adatszolgáltatás

fenntartású, a Pápay Endre Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Diákotthon és Gyermekotthon speciális iskola megyei fenntartásban van, a Szikszai György Református Általános Iskola, és a **Szent István Általános Iskola és Gimnázium és Szent Gellért Diákotthon** pedig egyházi intézmények. Alapfokú Művészeti Oktatás a városban a Makói Általános Iskolában és a **Magán Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Zeneművészeti Szakképző Iskolában** zajlik.

A város általános iskolás korú népességének cca. 75 %-a az önkormányzati fenntartású intézményt látogatja. A korábban önálló önkormányzati fenntartású iskolák egyesítésére, 2007. július 1.-én került sor.

A **Makói Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Logopédiai Intézet** fenntartója, a Makói Közoktatási Intézmény Fenntartó Társulás, amely Makó, Királyhegyes és Nagyér részvételével jött létre. A típusa szerint *többcélú, közös igazgatású közoktatási intézményben* a normál programú nyolc osztályos általános iskolai oktatás (emelt szintű ének-zenei, matematikai, informatikai és testnevelés oktatás) mellett alapfokú művészeti oktatás, ezen belül **zenei (furulya, fuvola, klarinét, szaxofon, oboa, trombita, tuba, bariton, harsona, kürt, hegedű, gordonka, brácsa, zongora, ütős hangszerek; kórus), táncművészeti (néptánc, balett, társastánc) és képzőművészeti (grafika, festészet, kerámia) képzés folyik.** Az intézmény térségi vonzáskörzettel logopédiai és gyógytestnevelési feladatokat is ellát.

Az iskola székhelye Kálvin tér 6. szám alatti, korábban Belvárosi Általános Iskola Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Logopédiai Intézet néven működő épületegyüttes. **A székhelyhez** kapcsolódik a Szegedi utcai iskolaépület (továbbiakban Bartók épület) mint telephely, amelyben elsősorban az alapfokú művészeti oktatás zajlik. További két tagintézmény Makón az Almási **utca** 52. sz. alatt található Almási Tagintézmény (korábban Almási Utcai Általános Iskola) és a Návay L. tér 12/A alatt működő Kertvárosi Tagintézmény (korábban Kertvárosi Általános Iskola). Mindezek mellett Királyhegyesen és Nagyéren a tagintézményekben alsó tagozatos oktatási feladatok ellátása folyik.

A 2007-es önkormányzati statisztika szerint az általános iskolába járó tanulók száma 2377 fő volt. Ebből 277 volt bejáró. Tehát **2100 fő** járt a helyi lakosságból általános iskolába. Az **1000 lakosra jutó általános iskolás gyerekek száma 2007-ban 82 fő volt a helyi adatszolgáltatás szerint.**

Középfokú oktatás

A város hagyományosan központi szerepet vállal a középfokú képzés szervezésében és bonyolításában. A városban négy középfokú intézmény található. Ebből a **Juhász Gyula Református Gimnázium és Szakképző Iskola (Kálvin utca 2-6.)** a Belvárosi Református Egyház működtetésébe és tulajdonába került 2003-ban. **A gimnáziumi képzés mellett egészségügyi, mezőgazdasági képzés folyik az intézményben és 9 éve közrendvédelmi fakultáció is van.**

A városban még egy egyházi középiskola működik a *Szent István Egyházi Gimnázium és Általános Iskola*, amely a Szent István tér északi oldalán található.

További két intézményt a város 2003-ban átadott át Csongrád megye Önkormányzatának, amely létrehozta a **Makói Oktatási Központ, Szakképzőiskola és Kollégium**-ot 2007-ben.

Makói Oktatási Központban integrált tagintézmények:

1. Galamb József Szakképző Intézmény (cím: Makó, Szép utca 4.) Képzési tartalom szerint: szakiskolai-, szakközépiskolai, OKJ-, felnőtt nappali- és felnőtt esti képzésben az alábbi szakmacsoportok szerint: gépészet, informatika, mezőgazdaság, építészet és könnyűipari.

A Tagintézmény összlétszáma: **897 fő**

Ebből bejáró: 414 fő (46%)

Ebből kollégista: 45 fő (5%)

Ebből helybeli: 438 fő (49%)

2. Erdei Ferenc Kereskedelmi és Közgazdasági Szakközépiskola (cím: Makó, Posta utca 4-6.) szakközépiskola és OKJ az alábbi szakmacsoportok szerint: kereskedelem és közgazdaság.

A Tagintézmény összlétszáma: **285 fő**

Ebből bejáró: 86 fő (30%)

Ebből kollégista: 48 fő (17%)

Ebből helybeli: 151 fő (53%)

Pulzer Kollégium (Makói Oktatási Központ székhelye)

Összes létszám: **177 fő**, melynek megoszlása a következő:

45 fő: Galamb József Szakképző Iskola, Tagintézmény

48 fő: Erdei Ferenc Szakközépiskola, Tagintézmény

41 fő: Juhász Gyula Református Szakközépiskola

35 fő: József Attila Gimnázium

8 fő: egyéb

József Attila Gimnázium (584 tanuló) részben önálló intézményként szerepel. Az előirányzatok feletti jogosultság szempontjából az **Makói Oktatási Központ, Szakképzőiskola és Kollégium** teljes jogkörrel rendelkező költségvetési szerv, míg az intézmény részjogkörrel rendelkezik.

A makói József Attila Gimnázium alapításának éve: 1895, először fiú majd koedukált gimnáziumként működött. Épületét többször bővítették, felújították. Utoljára az 1999-2000. tanévben került sor átfogó felújításra, bővítésre. A felvehető maximális tanulói létszám 645 fő.

A **Makói Oktatási Központ** tagintézményeinek vonzáskörzete Makó város és térségének települései, valamint a Csongrád megye egyéb települései. A megyén túli területekről elenyésző arányban vannak tanulók az intézményben.

Az intézmények épület ingatlanjainak tulajdonosa a Makói Önkormányzat, ugyanakkor az eszközállomány a feladatellátással együtt átkerült a megye kezébe. Ez alól kivétel a József Attila Gimnázium konyhája, ahol az eszközállomány megmaradt a város tulajdonában.

A megye és város elvileg minden évben készít egy felújítási-karbantartási tervet. Megyei fejlesztési támogatásként a városi tulajdonú de megyei fenntartású intézmények pályázhatnak felújítást támogató forrásra.

A Galamb *József Szakközépiskola* épülete komoly felújításra szorul. A megyei önkormányzat tervez egy fűtéskorszerűsítést és tetőfelújítást. Az intézmény pályázott 2007-ben erre a célra, de nem nyert támogatást. Ezzel ellentétben az Erdei *Ferenc Kereskedelmi és Közgazdasági Szakközépiskola és Kollégium* nyert forrást hasonló célú felhasználásra, de kevesebbet, mint amire szükség lett volna. A 7,6 millió Ft a tetőtér felújítására került felhasználásra.

A város lakosságán belül a köziskolai nappali tagozatos tanulók száma 2006-ban 1719 tanuló volt.

1.2.4.2 Egészségügy

Egészségügyi alapellátás

Makón 11 felnőtt háziorvosi praxsis van, mind betöltött. A gyermekek háziorvosi ellátása öt körzetben folyik öt házi gyermekorvos látja el. A fogászati alapellátás 2001-ben privatizálásra került, a fogorvosok (8) egyéni vállalkozóként dolgoznak. Az alapellátás részeként 8 védőnő dolgozik azonos számú védőnői körzetben. A városban működik a Kistérségi Központi Orvosi Ügyelet (mind a 17 települést ellátja), valamint az Országos Mentőszolgálat telephelye is. Az egészségügyi alapellátás számos telephelyen zajlik ennek összefoglalóját az **1.15 táblázat** tartalmazza.

Telephely	Város-rész	Ellátás típusa	Ingtatlan tulajdonosa és kezelője
Kórház utca 2.	2	2 felnőtt háziorvos 2 gyermekorvos 5 védőnő 4 fogorvos	Csongrád Megyei Önkormányzat
Tulipán utca 40.	4	1 felnőtt háziorvos	Makó város Önkormányzata
Justh Gyula utca 25.	3	2 felnőtt háziorvos 1 fogorvos	Makó város Önkormányzata
Justh Gyula utca 23.		1 gyermekorvos 1 védőnő	
Vorhand rabbi tér 3.	1	1 felnőtt háziorvos, Kistérségi Központi Orvosi Ügyelet, Országos Mentőszolgálat telephelye	Országos Mentőszolgálat
Vorhand rabbi tér 4.		1 felnőtt háziorvos	Makó város Önkormányzata
Kálvin utca 24.	6	4 felnőtt háziorvos 2 gyermekorvos 2 védőnő 2 fogorvos	Makó város Önkormányzata
Liget utca 1/d.	6	1 fogorvos	magán

1.15 táblázat Az egészségügyi alapellátás szakmai és infrastrukturális ellátottsága Makón 2008. február

Szakellátás

Dr. Diósszilágyi Sámuel Kórház-Rendelőintézet közel 100 éves múlttra tekint vissza. Az intézmény Makó, Kórház utca 2. szám alatti épületkomplexumban található, amely a 2. számú, Vertán városrész részét képezi, de gyakorlatilag annak Városközpont felőli határán található. Makó és a környező 16 település mintegy 53 ezres lakosságának járó- és fekvőbeteg ellátását szolgálja. A kórház vonzáskörzete egyes ellátási formák esetében (pl. pszichiátria) a kistérség határain túlra is kiterjed.

A kórházban 10 akut osztály található: belgyógyászat, gyermek és újszülött osztály, intenzív osztály, neurológia, orr-fül-gégészet, pszichiátria, sebészet, szemészet, szülészet-nőgyógyászat.

Rehabilitációs ellátást a Belgyógyászati és a Pszichiátriai osztályok biztosítanak²⁴. A rendelőintézetben 28 szakrendelésen és 4 gondozóban látjuk el a pácienseket. A kórház

²⁴ 2003 májusában másfél milliárd forintos állami céltámogatásból épült új négyszintes épületben kapott helyet a Laboratórium, a Neurológiai osztály, a Belgyógyászat valamint a Sürgősségi Betegfogadó Hely. A Neurológiai és Pszichiátriai osztályok központi telephelyre kerülésével a betegellátás színvonala jelentősen emelkedett.

dolgozóinak tevékenysége a betegellátás mellett az oktatásra is kiterjed, részt vesznek a Szegedi Tudományegyetem oktatókórházaként az orvos- és szakorvos-képzésben, valamint szakdolgozók képzésében.

1.2.4.3 Szociális ellátás

Egyesített Népjóléti Intézmény

Központja Makó Béke u. 9.-ben található ezen kívül ellátási formáknak számos más telephelye van. Makó Város Önkormányzati Képviselő-testülete a személyes gondoskodást nyújtó szociális alap- és szakosított ellátásokat, valamint a Gyermekvédelemről és a Gyámügyi Igazgatásról szóló törvény hatálya alá tartozó gyermekjóléti alapellátásokat az Egyesített Népjóléti Intézményen keresztül biztosítja. Az intézmény ebben a formában 2007 tavasza óta létezik, a város részben önálló költségvetési intézménye (önálló könyveléssel rendelkezik). Az Egyesített Népjóléti Intézmény keretén belül működik az iskola- és ifjúság egészségügyi szolgálat, valamint a területi védőnői szolgálat is.

- **A személyes gondoskodást nyújtó szociális alapellátások:** *étkeztetés, házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, szociális információs szolgáltatás, családsegítés, tanyagondnoki szolgáltatás, támogató szolgáltatás.*
- **Nappali ellátás keretében nyújtott szolgáltatások:** *Idősek klubjai (Királyhegyesi út 29., Munkás utca 19-21, Deák F. utca 57.) és a nappali melegedő*
- **Szakosított ellátási formák:** *átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények, időskorúak gondozóháza, éjjeli menedékhely*
- **Gyermekjóléti alapellátások:** *gyermekek napközbeni ellátása, bölcsődei szolgáltatás (Kálvin utca, **Justh** Gyula utca), gyermekjóléti szolgálat, gyermekek átmeneti gondozása, Családok Átmeneti Otthona (Deák F. út 57)*
- Iskola- és ifjúság-egészségügyi Szolgálat
- Területi védőnői szolgálat

Társulási keretek között, településközi megállapodással működik Makón a családok átmeneti otthona (minden település), a házi gondozás (Makó, Ferencszállás, Klárafalva, Nagylak), a támogató szolgálat (Makó, Ferencszállás, Klárafalva, Kiszobor), a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás (Makó, Királyhegyes, Kiszobor Ferencszállás, Klárafalva), és az Idősek Klubja (Makó, Ferencszállás, Klárafalva, Nagylak).

Makó 2007-ben elnyerte az **Idősbarát Önkormányzat Díjat**. A díjat- az Idősügyi Tanács által kidolgozott javaslat alapján- a szociális miniszter és a belügyminiszter alapította 2004-ben. Az Idősbarát Önkormányzat Díjra valamennyi helyi (települési, megyei, kerületi, fővárosi) önkormányzat pályázhat, ha alapfeladatán túl példamutató kezdeményezéseket tesz időskorú lakossága érdekében: aktív tevékenységükkel elősegíti az időskorúak életminőségének javulását, helyi szervezeteinek működését, illetve hozzájárul szabadidős programjaik megszervezéséhez, a helyi közéletbe, illetve annak alakításába széleskörűen bevonja az időskorú polgárokat, illetve szervezeteiket.

Makó pályázatának sikere elsősorban a képviselő-testület munkáját segítő Konzultatív Tanácsadó Testület, a Vének Tanácsa munkájának köszönhető.

Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma ezer lakosra 3 fő (KSH, 2006). Étkeztetésben és házi segítségnyújtásban is részesülők száma 65 fő (100 lakosra vonatkoztatva 2,6 fő).

Nappali ellátást nyújtó idősek klubjának férőhelye összesen 90 fő, 2006-ban 96 fő vette igénybe, azaz az intézmények kihasználtsága 106%-os. A tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó otthonok kihasználtsága 94 %.

1.2.4.4 Tömegközlekedés

Vasúti közlekedés

Makó a 130. (Hódmezővásárhely-Makó) és 121. számú (Mezőhegyes-Makó-Újszeged) vasútvonalakkal kapcsolódik a belföldi vasúthálózathoz. A 130. számú B1 kategóriájú vasúti fővonal makó-hódmezővásárhelyi 34 km-es vonalszakasza, valamint a 121. számú B2 kategóriájú vasúti mellékvonal 66 km-es mezőhegyes-újszegedi vonalszakasza is a Mezőhegyesi Regionális Vasúthoz tartozik. Ugyanakkor a regionális vasút Újszeged-Mezőhegyes szárnyvonalát az állam, mint tulajdonos privatizálni szeretné a közel jövőben, ezért már az idén tavasszal meghirdeti a mellékvonal üzemeltetésének magánkézbe adásáról szóló pályázatát. A döntés háttérében a folyamatosan csökkenő utasforgalmi tendencia és az ebből következő nem rentábilis fenntartás áll.

Az említett vasútvonalak műszaki állapota rossz, ezért a várost érintő vonalakon 50 km/h sebességkorlátozás van érvényben. A vasútvonalakon legutóbb 1992-ben történt vonalfelújítás a Makó és Apátfalva közötti 4 km-es szakaszon.

A Mezőhegyes-Újszeged vasútvonal főleg a mezőgazdasági területek gyűjtőútvonalaként üzemel. A személyforgalom alakulásában elsősorban a hivatásforgalom a jellemző. A forgalmat napi 8 pár személyvonat bonyolítja. A vasúti személyforgalomban azonban erőteljes visszaesés figyelhető meg, ma már nyolc Makóról Szegedre utazó közül hét inkább az autóbust választja. Az okok között főleg kényelmi szempontok állnak. Mivel Szegeden a két városrészt összekötő tiszai vasúti híd hiányzik, amelyen keresztül elérhető lenne a szegedi főpályaudvar, ezért az Újszegedre érkező utasok átszállásra kényszerülnek, ami a fárasztó művelet mellett még idővesztést is jelent a vasúton utazók számára. A vonalak jelenlegi kihasználtsága cca. 40 %.

A vonalszakasz árufuvarozása elenyésző, főleg gabonát és cirokot szállítanak, naponta 1 pár tolható tehervonattal.

A makói pályaudvar 1984-ben épült, az épületen az állagmegóváson kívül nem történtek felújítások. Az objektum előtti parkolás megoldott a pillanatnyi igényekhez képest. Ugyanakkor problémát jelent, hogy a vasútállomáshoz nem közlekedik helyi tömegközlekedési eszköz.

Autóbuszos közlekedés

A városi lakosság körében ez a leggyakrabban használt tömegközlekedési mód. Az M5-ös autópálya Szegedig való elérésének az okán ma már sokkal többen használják az autóbuszt, mint a vonatot a távolsági tömegközlekedésben. Szegedre félóránként indul autóbuszjárat reggel ½ 5-től este ¾ 11-ig, míg Budapestre 4 óránként, reggel 4-től délután 16 óráig. A járatokon a zsúfoltság előfordul ugyan, de nem jellemző, csúcsidőszakokban igény szerint indítanak mentesítő járatokat. A járműparkot a szolgáltató folyamatosan megújítja.

Helyi buszjárat kettő üzemel a városban, melyek közül az egyik a Tesco bevásárlóközponthoz szállítja az utasokat. A város vonzáskörzetéből pedig egy iskolabusz szállítja be a gyerekeket Makóra.

A városi autóbusz-pályaudvar épülete felújítást igényel, jelenleg a Tisza Volán az önkormányzattal partnerségben pályázatot kíván benyújtani a DAOP 3. prioritására (Közösségi közlekedés fejlesztése) a beruházás megvalósítására. A létesítmény körüli jelenlegi parkolási gondok a felújítás keretében kerülnek megoldásra.

1.2.4.5 Hulladékgazdálkodás

A városban bevezetésre került a kötelező szemétszállítás. Makón a hulladékok gyűjtését, elszállítását, elhelyezését és a lerakó üzemeltetését a Bio-Pannónia Kft. végzi. A városi térségi hulladéklerakó az önkormányzat tulajdonát képezi, melynek engedélye 2009. december 31-ig érvényes. A depótér szigetelt kialakítása környezetvédelmi szempontból EU-konform, dombépítéses rendszerű. A telepen terítést, tömörítést és földtakarást alkalmaznak. A hulladéklerakón 3 monitoring kút üzemel. A víz vizsgálatát előírás szerint félévente végzik. A lerakót üzemeltető szervezet a beszállított hulladékból az újrahasznosításra alkalmas fém- és gumihulladék egy részét kézzel kiválogatja és továbbítja az újrahasznosítóknak.

A város korábbi hulladéklerakójának rekultivációjára ezidáig még nem került sor, ennek mielőbbi elvégzése az önkormányzat kiemelt feladatai közé tartozik. A régi hulladéklerakó rekultivációjához szükséges megvalósítható tanulmány, illetve kiviteli terv rendelkezésre áll. Makó Város Önkormányzata tagja a Délkelet-Alföldi Regionális Hulladékgazdálkodási Rendszernek (DAREH), melynek kialakítását a Délkelet-Alföldi Hulladékgazdálkodási projekt megvalósítása eredményezheti. Ennek keretében a rendszer várost érintő vonatkozásában a gazdaságos szállítási távolságok figyelembevételével egy 7 településből álló gyűjtőkörzet központjában, Makón átrakóállomás létesülhet, ahonnan a hulladékot a regionális lerakóba, Hódmezővásárhelyre szállítják. A projekt keretében tervezett rendszer üzemeltetésének indulása 2009-2010-re tehető.

A városban a hulladéklerakó mellett került kialakításra egy Gore-rendszerű, 6.200 t/év kapacitású zöldhulladék komposztáló. A DAREH részeként tervezett a jelenlegi létesítmény felújítása, esetleges bővítése, hogy a későbbiekben, mint térségi komposztálótelep működjön. A telep esetében a fejlesztési igény a kezelő-gépsor, illetve a hatékonyabb, fóliával takart komposztálási technológia kialakítására vonatkozik.

Az önkormányzat szelektív hulladékgyűjtő-szigetek kialakításával ösztönzi a lakosságot a szelektív hulladékgyűjtésre. Ily módon szelektíven gyűjtik a papírt, műanyagot, a fehér és

színes üveget. A város belterületén 21 db szelektív hulladékgyűjtő sziget került kialakításra, melyek számát az önkormányzat lakossági igény esetén a szolgáltatóval együttműködve kész kibővíteni.

A veszélyes hulladékok gyűjtése részben rendezett (építési törmelék, gumi), a többi (elektronikai termékek, sav, fáradt olaj, akkumulátor, stb.) szabályos elhelyezési módjáról és helyéről (díjairól) rendszeres tájékoztatást kap a lakosság. A gyűjtés EWC kódokként szétválogatva kijelölt hulladéktárolóba történik. Az ártalmatlanítást vagy újrahasznosítást arra engedéllyel rendelkező szakcég végzi el.

A város beépített belterületén illegális hulladéklerakó nincs. Eseti jelleggel kis mennyiségű illegális hulladék-elhelyezés történik a város határában (a mezőri szolgálat által jól beazonosított és rendszeresen ellenőrzött 16 db helyszínen). A helyszínek fokozott ellenőrzésétől az illegális lerakási hajlandóság csökkenése tapasztalható. Ugyanakkor a makói hulladéklerakó-telepen 1 m³ mennyiségig ingyenesen veszik át a beszállított háztartási hulladékot, és erről a lakosság rendszeres tájékoztatást kap.

Az állati tetemek ellenőrzött begyűjtése megoldott a városban. A város északi határában, a településtől kb. 1 km-re, az Önkormányzat Kommunális és Közbeszerzési Kht.-jának kezelésében lévő gyepmesteri telepen történik a kóbor ebek elhelyezése, valamint a településen és vonzáskörzetében keletkező állati hullák és maradványok begyűjtése, tárolása, a hódmezővásárhelyi ATEV Fehérjefeldolgozó telephelyére történő beszállításig. Az elszállítást az ATEV heti 3 alkalommal végzi.

A telep állapota azonban – a kóbor ebek elhelyezését biztosító kennel-helyiséget leszámítva – elhanyagolt, romos, a jogszabályban előírt követelményeknek több szempontból sem felel meg. Az infrastrukturális hiányosságok mellett a jelenlegi átvételi rendszer sem megfelelő. A terület nincs körülkerítve, az egy alkalmazott egyéb feladatai elvégzése mellett mindössze néhány órát tölt a telepen. A gyepmesteri telep generál-felújításához, valamint egy hatékony átvételi rendszer által megkövetelt műszaki és humán-erőforrás háttér biztosításához szükséges anyagi források felkutatása folyamatban van.

1.2.4.6 Víz és csatorna hálózat és szolgáltatás (csapadékvíz elvezetés is)

Ivóvízellátás

Makó város ivóvízellátása az 1968-ban üzembe helyezett központi víztermelő-telepről történik, amely a várostól nyugatra – a Czuczor utcán keresztül közelíthető meg – a zártkertek területén található. A vízellátó rendszer vízbázisát 12 db mélyfúrású kút képezi. A kutakból 300-500 m mélyről búvárszivattyúk termelik ki a vizet 550-1.100 l/p kapacitással.

A felhozott rétegvíz szükség szerinti gáztalanítás és klórozás után a főnyomó-vezetékekbe kerül. A 3 főnyomóvezetéken keresztül jut el az ivóvíz a fogyasztókhoz és a víztoronyba, amely két medencéből áll. A mélyfúrású kutakból termelt víz minősége nem felel meg a 2009. december 25-én életbe lépő új előírásoknak, ezért tisztítóberendezéseket kell létesíteni. A technológiai fejlesztés az ivóvízből történő metán, ammónia és arzén

Közüemi ivóvízhálózatba kapcsolt lakások aránya Csongrád megye városiban (%)	
Sándorfalva	99,8
Makó	99,6
Mindszent	98,0
Szentés	97,9
Szeged	96,3
Hódmezővásárhely	94,2
Csongrád	88,9
Kistelek	85,5
Mórahalom	68,7
a megye városainak átlaga	95,3

1.16 táblázat Közüemi vízhálózatba kapcsolt lakások **Forrás:** KSH-T-star adatbázis - 2005

jelentkezik. Ezért az ilyen csövek hálózati kiváltását minél előbb végre kell hajtani. A vízminőség javító program keretében ugyanakkor csererekonstrukcióra is sor kerül majd. A teljes mentesítés azonban a beruházás volumenére való tekintettel csak hosszú távú program keretében pályázati támogatással valósulhat meg.

A város jelenleg az ivóvízforrás szempontjából önálló, térségi vízáradás egyik irányban sem történik. A szolgáltató cég ugyanakkor a tulajdonos makói önkormányzattal karöltve a helyi vízbázis bővítését fontolgatja, melynek egyik jelentős következménye lenne a város térségi ellátószerepének az ivóvízszolgáltatásra is kiterjedő kibővítésével néhány közeli település városi vízbázisból történő ellátása. Az ivóvíz minőségjavító program tervei jelenleg készülnek, az egyik lehetséges verzió szerint a vízminőség térségi problémájának a megoldása a makói víztermelés kapacitásfejlesztésével kapcsolódna össze, és mint térségi ivóvízszolgáltatás formájában valósulna meg.

eltávolítására vonatkozik. A kistérségben, így Makón is az ivóvízszolgáltatást a 17 érintett önkormányzat tulajdonában lévő Makó-Térségi Víziközmű Kft. biztosítja.

Makón a vezetékes ivóvízhálózatba kötött lakások aránya a városok vonatkozásában megyei szinten is az egyik legkimagaslóbb (99,6 %).

Az ellátórendszer biztonsága kielégítő. A létesítmények felújítása folyamatosan történik, kivéve a gyűjtő- és nyomócső rendszert. A hálózat mintegy 55-60 %-ban azbesztcemet csövekből áll, amely szakaszokon az elavult technológiából következően nagyobb hálózati veszteség

Alapadat típus :	Érték:
Mértékadó kapacitás	9.000 m ³ /d
2007. évi maximális víztermelés	7.710 m ³ /d
Gyűjtővezeték hossza	4.614 m
Tárolók térfogata	1.800 m ³
ebből alsó tároló	2x500 m ³
víztorony	800 m ³
Üzemeltetett nyomócső-hálózat hossza	231.4 km
Bekötések száma	9.200 db
Üzemelő közkifolyók száma	49 db

1.17 táblázat Az ivóvízszolgáltatás műszaki paraméterei Makón (2007) **Forrás:** Makó-Térségi Víziközmű Kft.

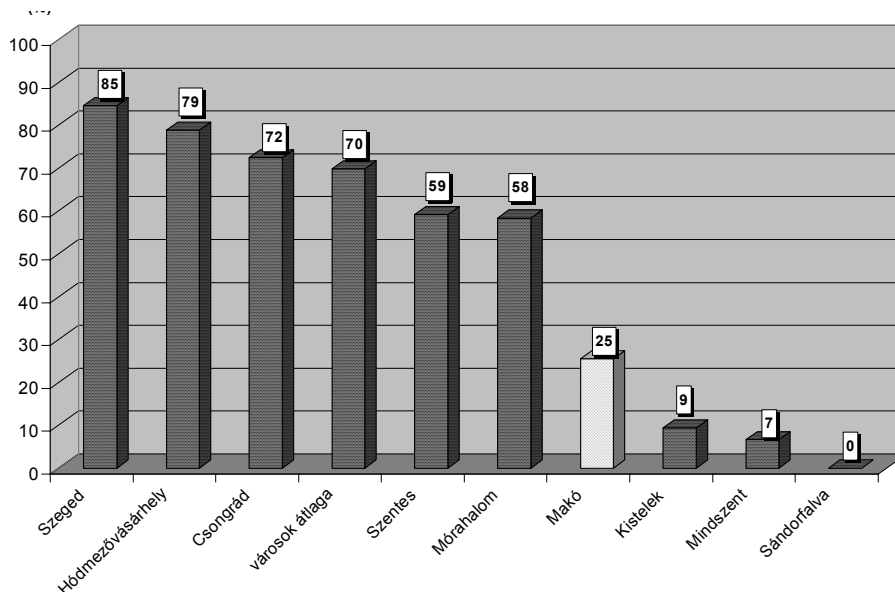
Abban az esetben, ha a makói vízmű az ivóvíz minőségjavító program keretén belül ellátja a környező 6 települést is, a rendszer távlati csúcs vízigénye kb. 14.000 m³/nap lesz. E mennyiség kielégítése, a város hosszú távú fejlesztési igényei, valamint a vízfogyasztás várható növekedése miatt a víztermelő kapacitás jelentős bővítésre szorul: 3-4 db új mélyfúrású kút szükséges. A biztonságos ellátáshoz ugyanakkor mélytározót is kell építeni. E kérdésben azonban jelen pillanatban még nem lehet biztosat mondani, a döntés meghozatalához segítséget az elkészült tanulmányterv fog majd adni. A város és a kistérség további települései az ivóvízminőség javításának érdekében regionális programhoz csatlakoztak. A Dél-alföldi Régió Ivóvízminőség-javító Programja összesen mintegy 110 milliárd forintos beruházást jelent, amely, mint kiemelt nagyprojekt a Kohéziós Alapból kerül majd finanszírozásra.

Szennyvízelvezetés és kezelés

Makón a 60-as években kezdődött meg a csatornahálózat kiépítése. A csatornázottság azonban még ma is jelentősen elmarad az ivóvíz-ellátottság mértékétől (25 % szemben a teljes, 100 %-os ivóvízellátással). Az 1960-as évektől kezdve alkalmazott mechanikai tisztítást 2002-ben váltotta fel a modernebb ICEAS-technológia, mely mechanikai, biológiai és kémiai tisztításból áll. Állami támogatással 2001-2002-ben 18 km-es csatornahálózat, 5 új szennyvízáttemelő, valamint egy biológiai szennyvíztisztító telep épült. A telep legfontosabb része a 3 x 2.000 m³-es biológiai eleveniszapos, mélylégbefúvásos, levegőztető medence. A tisztított szennyvíz befogadója a Maros-folyó. Az eddigi működés alatt szennyvízbírságot a telepnek nem kellett fizetnie, de a vízterhelési díj is az országban az egyik legalacsonyabb (2 Ft/m³).

Alapadat típus :	Érték:
Összes csatornahossz	51,7 km
ebből gravitációs	37.9 km
nyomócső	13,8 km
Összes bekötés száma	822 db
ebből lakossági	597 db
közületi	225 db
Rákötött lakások száma	2.927 db
Elvezetett szennyvíz (átlag)	1.757 m ³ /d
Üzemi beemelő	13 (ebből az Ipari Parki nem üzemel)
Lakossági beemelő	63

1.18 táblázat A szennyvízelvezetés és -kezelés műszaki paraméterei Makón (2007) **Forrás:** Makó-Térségi Víziközmű Kft.

1.13 ábra A közcsontra hálózatba kapcsolt lakások aránya Csongrád megye városaiban (%) **Forrás:** KSH-T-STAR 2005.

A Makó-Térségi Víziközmű Kft., mint közszolgáltató 2003-tól végzi a városban a szippantott szennyvíz begyűjtését és kezelését. A tengelyen összegyűjtött szennyvíz ártalmatlanítása szintén a szennyvíztisztító telepen történik. A város területéről tengelyen beszállított szennyvíz mennyisége 2007-ben 18.747 m³/év volt, amit a tisztító gond nélkül fogadni tudott. Makón a vízfelhasználás növekedésével nem tartott lépést a szennyvízelvezetés kiépítése.

A város belterületének jelenleg csak az egynegyede csatornázott, ami kb. 24 %-os kiépítettségi aránynak felel meg. A sűrűn lakott belvárosban található a megépült csatornák nagy hányada. A szennyvízcsatorna hálózatba bekötött lakások aránya 25 %, ami lényegesen alacsonyabb a hasonló nagyságrendű városok ellátottságánál.

Lényegesen kedvezőbb viszont a szennyvíztisztító kapacitás mértéke, hidraulikai kapacitása 6.000 m³/d (ami nagyjából 30 %-os leterheltségnek felel meg), ebből a szabad biológiai kapacitás jelenleg 30.000 LE. A telepre érkező szennyvíz mennyiségének 21 %-a ipari eredetű.

A lakossági közműopciók többségében a szennyvíz gyűjtése nem az előírt zárt aknában történik, hanem helyettük a rendkívül környezetszennyező, illegális, viszont olcsóbban kialakítható szikkasztókat használnak.

A szennyvízkérdés mielőbbi megoldása többek között azért is kiemelten fontos a városban, mert Makó a felszín alatti vizek és a földtani közeg védelme szempontjából a fokozottan érzékeny területek közé tartozik.

A Makói Önkormányzat a szolgáltató cég közreműködésével térségi projekt keretében (kiemelt kohéziós nagyprojekt), Európai Unió pályázaton igyekszik pénzt nyerni a városi

szennyvízhálózat és a szennyvíztisztító telep bővítésére. A városi hálózat teljes kiépítése után várható városi szennyvízmennyiség és a tervezett térségi projekt keretében bejövő szennyvízmennyiség megfelelő kezelése okán a szennyvíztisztító hidraulikai kapacitását 6.000 m³/d-ről 8.000 m³/d-re, míg biológiai kapacitását 30.000 LE-ről 60.000 LE-re kell növelni. A kivitelezést, amely kb. 17 milliárd Ft értékű, Európai Unió Kohéziós Alapból tervezik megvalósítani. A tervek a NFÜ elképzelésével összhangban készültek el. A kivitelezés várhatóan az idén, 2008-ban kezdődhet meg.

A projekt Makó város és térsége (Kiszombor, Maroslele, Földeák, Apátfalva, Magyarcsanak) teljes körű csatornázottságának megvalósulását, előírásoknak megfelelő szennyvízkezelésének biztosítását, valamint mindezek folytán a térség környezeti állapotának javulását szolgálja.

Vízrendezés-vízkárelhárítás

Csapadékvíz elvezetés – belvízvédelem

A belvízvédelem Makó város területén és környékén kiemelt fontosságú, mert a város mélyfekvésű területen helyezkedik el, így a talaj felszínén elöntések, belvizek alakulhatnak ki. Ezért a város igazgatási területének nagy része belvíz szempontjából veszélyeztetett. A település belvízi veszélyeztetettségét növeli az a tény is, hogy a település nagy részén az ingatlanok nincsenek csatornázva, így talajvízdomb alakult ki. Emellett a városhoz a természetes terepadottságoknak megfelelően külterületi vizek is érkeznek.

A város belterületének kb. 70%-a rendelkezik valamilyen csapadékvíz-elvezető műtárggyal, azonban ezek jelentős része nem rendelkezik vízjogi üzemelési engedéllyel. A részleges kiépítettség miatt az egyenletes lefolyás nem mindenütt biztosított. A hálózat bővítése mellett azonban a már meglévő rendszerlemek fejlesztése is szükséges.

Csapadékvíz-elvezető csatornák a 60-as évektől kezdve kezdtek épülni a városban, de a hálózat bővítése most is időszerű és a rendszer aktuális elemeinek felújításával jelenleg is tart. A csatornák mindössze 10%-a zárt, a műtárgyak fennmaradó 90%-a pedig nyílt kialakítású. 40%-ban burkoltak, míg a burkolatlan, földmedrű csatornák aránya 60%.

A meglévő csatornarendszer teljes felújításra, több helyen átépítésre szorul. A belterületen összegyűlt csapadékvíz a befogadó csatornák elhanyagolt állapota miatt csak lassan, gyakran visszaduzzadva tud lefolyni. Valamennyi gyűjtő főcsatorna esetében medertisztítás, mederbővítés, néhány helyen esésnövelés szükséges. Ha a befogadók fejlesztése nem történik meg, indokolt lehet esővíztározó építése is (ezek fejlesztése azonban nem önkormányzati hatáskörbe tartozik). Ugyanakkor a külterületi befogadók megfelelő fejlesztése, a korábban elmaradt karbantartási munkálatok következményeinek felszámolása, és folyamatos karbantartása esetén tározó nélkül is megoldható a város biztonságos vízelvezetése.

A város csapadékvíz csatornáinak fő befogadója a Nagyér csatorna, melynek teljes hossza 1.920 fm. Ebből 1 km-es szakasz burkolt, ezen belül 800 fm zárt szelvényű. Részben a vizek mennyiségének növekedése miatt, részben pedig a karbantartások elmaradása miatt a főgyűjtő-csatorna rekonstrukcióra szorul.

A belterületi csatornák tisztítása (zárt csatornák esetében mosatása) folyamatos, felújításuk, karbantartásuk az önkormányzat e célra rendelkezésre álló szűkös pénzügyi forrásai miatt kis volumenű.

Az átereszek a rendszeres karbantartási munkának köszönhetően megfelelő állapotban vannak, azonban elégtelen keresztmetszetű átereszek lokálisan előfordulnak.

A településről kivezető csatornák végén, a külterületi csatornák határán, illetve a városi lakótelepen átemelő szivattyútelepek vannak, összesen 3 db. A szivattyútelepek működése biztosított, azonban felújításra szorulnak. Tavaly, 2007-ben koncepció készült a város bel- és csapadékvíz mentesítése érdekében létesítendő gyorsító-szivattyúk telepítési helyéről.

A város belterületének nagyjából 60 %-ára készültek már el a vízjogi létesítési engedélyes tervek, amelyeknek kb. a fele jelenleg az engedélyezési eljárás szakaszában tart. A hiányzó belterületi részekre az idei évben elkészülnek a tervek, a külterületi beavatkozásokra pedig fejlesztési koncepció készül. 2008 első felében 200 millió forint értékű belvízcsatorna-rekonstrukció fog megvalósulni Makón, és az elképzelések szerint ez jövőre, 2009-ben megismétlődik. Az önkormányzat ugyanakkor a külterületi csatornák felújítását is tervezi a térségi Vízgazdálkodási Társulat és az ATIVIZIG együttműködésével.

Árvízvédelem

A város a Tisza és a Maros árterületén, közvetlenül a Maros hullámtere mellett fekszik. A makói folyószakasz árvízveszélyes, legutóbb 2006-ban volt árvízi elöntésből származó vízkár. A fővédvonalai töltések az elmúlt évtizedekben az előírt biztonságra kiépültek, rendszeres karbantartásuk azonban hiányzik. Az elsőrendű védvonalak vízügyi kezelésben vannak, magassági hiány nem mutatkozik esetükben, komolyabb fejlesztési elképzelés nem indokolt. A rendszeres karbantartás hiánya a másodrendű védvonalak, a nyúlgátak esetében is fennáll. A Maros hullámterében lévő kerteket és az üdülőterületet a kisebb árhullámoktól védő hullámtéri nyárigát ugyancsak elhanyagolt állapotban van, mielőbbi felújítása szükséges. Medererózió folyamatosan észlelhető, és kisebb-nagyobb mérvű mederelfajulások is előfordulnak, de ezen jelenségek nagyobb problémát nem okoznak.

1.2.4.7 Gáz- elektromos áramellátás

Elektromos energiaellátás

Makó elektromos energiával történő ellátását a DÉMÁSZ Rt. biztosítja. A várost villamos energiával a Sándorfalva-Békéscsaba hurok látja el, mely 120 kV-os távvezeték. A Makót kiszolgáló 120/20 kV-os alállomás a maroslelei úton található. Az alállomáson egy 25 MVA-es transzformátor, valamint egy 16 MVA-es tartalék transzformátor van beépítve, ahonnan 10 db 20 kV-os középvezetékű vezeték távozik, melyek ellátják a városba telepített kisebb transzformátorokat.

Gázzal fűtött lakások aránya Csongrád megye városaiban (%)	
Sándorfalva	80
Kistelek	79
Csongrád	78
Mindszent	78
Makó	76
Hódmezővásárhely	73
Szentes	67
Szeged	64
Mórahalom	60
a megye városainak átlaga	68

1.19 táblázat Gázzal fűtött lakások aránya **Forrás:** KSH-T-star adatbázis - 2005

város jelenlegi és várható villamos energia igényeit. A becsült mennyiséget meghaladó elektromos energiaigény esetén azonban vagy a meglévő alállomást kell bővíteni, vagy a 120 kV-os vezetékről új leágazással a város keleti részén egy új 120/20 kV-os alállomást kell építeni. Amennyiben az Ipari Parkba nagy energiaigényű (10 MVA-nál nagyobb) vállalkozás szeretne betelepülni, a megoldást a várostól északra elhaladó Sándorfalva – Arad 400 kV-os távvezetékre csatlakoztatott új alállomás (400/120/20) kiépítése jelenthetné, azonban ezen beruházás bekerülési költsége cca. 1,5 Mrd. Ft.

Gázellátás

Távfűtésbe kapcsolt lakások aránya Csongrád megye városaiban (%)	
Szeged	37
Hódmezővásárhely	14
Szentes	11
Makó	7
Csongrád	6
Mórahalom	0
Kistelek	0
Mindszent	0
Sándorfalva	0
a megye városainak átlaga	24

1.20 táblázat Távfűtésre kapcsolt lakások aránya **Forrás:** KSH-T-star adatbázis - 2005

A lakások 98%-a be van kötve az elektromos hálózatba. Az elektromos vezeték elérhető minden csatlakozni kívánó fogyasztó számára, így a vezeték kiépítettsége 100 %-osnak tekinthető. A földkábelek aránya 25%-os. Rendszerhibák, áramkimaradások, illetve ingadozások előfordulnak, melyek számát vezetékcsereikkel, illetve a transzformátorok számának növelésével igyekszik csökkenteni a szolgáltató.

A mostani rendszer képes ellátni a város jelenlegi és várható villamos energia igényeit. A becsült mennyiséget meghaladó elektromos energiaigény esetén azonban vagy a meglévő alállomást kell bővíteni, vagy a 120 kV-os vezetékről új leágazással a város keleti részén egy új 120/20 kV-os alállomást kell építeni. Amennyiben az Ipari Parkba nagy energiaigényű (10 MVA-nál nagyobb) vállalkozás szeretne betelepülni, a megoldást a várostól északra elhaladó Sándorfalva – Arad 400 kV-os távvezetékre csatlakoztatott új alállomás (400/120/20) kiépítése jelenthetné, azonban ezen beruházás bekerülési költsége cca. 1,5 Mrd. Ft.

Makón 1973-tól kezdődően épültek meg az ellátást biztosító első gázelosztó vezetékek, a város földgázellátása azonban alapvetően a nyolcvanas évek második felében valósult meg. A térség jelenlegi gázszolgáltatója az Égáz-Dégáz Zrt.. A városi gázfogadó állomás a Földeáki úton helyezkedik el, ahová a földgáz nagynyomású vezetéken érkezik, és itt történik a szétosztás. Az állomástól 300-as vezetéken, középnyomáson (3 bar) osztódik szét a földgáz a város gerincvezetékein. A városi vezetékhalózat középnyomású, a lakóházaknál, a bekötéseknél vannak elhelyezve a nyomáscsökkentők. A lakótelepeken központi nyomásszabályozók vannak

beépítve. A város földgáz-vezetékhalozata körvezeték rendszerű a biztonságos gázellátás érdekében. A meglévő hálózat a város mostani és várható gázmennyiségi igényeit megfelelően képes ellátni. A 2007. decemberi szolgáltatói adatok alapján a lakások 82%-a van bekötve a gázhalozatba. Területi összehasonlításban a KSH 2005-ös adatait mutatja az alábbi táblázat.

Távhőszolgáltatás

Makón a 2007 decemberében nyilvántartott 11.795 lakásból 772-ben volt távfűtés, ami 7 %-os aránynak felel meg. **Ezen kívül még számos közintézményben működik távfűtés.** Főleg a belvárosi részekre jellemző, ezen belül is a panellakások fűtése történik ezzel a módszerrel.

A városi távhőszolgáltató rendszer jelenleg már csak két nagy objektum működésének egymásra épüléséből és azok szoros kapcsolatából áll, mivel a Kelemen László utcai termálvíz kutat 2002-ben be kellett zárni a termálvíz magas só, illetve fenol tartalma miatt. Így a távfűtés jelenleg kizárólagosan földgázfelhasználással történik a Deák F. utcai konténeres fűtőmű, valamint a Hunyadi utcai tömbfűtőmű üzemelésével. A Hunyadi utcai fűtőműben folyamatosan korszerűsítik a berendezéseket, kazáncsere, kéménycsere történt az utóbbi időben, valamint a Deák F. utcai fűtőmű épületének lefedése van folyamatban.

A fogyasztói oldal egységesen két csöves rendszerű. A fűtőműből kiadott és központilag szabályozott hőfokú fűtővíz – a Széchenyi tér 7. számú épület kivételével - hőcserélő közbeiktatása nélkül közvetlenül a fogyasztó hőleadóiba kerül. A távhőrendszer műszaki színvonala és állapota az országos átlaggal megegyezik. A fogyasztói rendszer, az elosztó hálózat, az épületek hőközpontjai korszerűtlenek, jelenlegi állapotukban csak nagy veszteségek mellett biztosítják a fűtést és a melegvíz ellátást. Ugyanakkor a városi távhő-hálózat termálenergiával való ellátása újra napirendre került, a tervek szerint még az idén, 2008-ban megvalósulhat a fejlesztés. A milliárdos nagyságrendű beruházás célja a gázfelhasználás csökkentése, illetve kiváltása, valamint ennek eredményeként a távhő-díj csökkentése.

Területi kitekintésben elmondható, hogy Makón a távfűtés a megye nagyobb városaihoz képest relatíve kisebb jelentőséggel bír, ami a városra jellemző kisvárosias, családi házas beépítéssel és a kevesebb lakótelepi részekkel van összefüggésben.

1.3 VÁROSI SZINTŰ SWOT ANALÍZIS

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kedvező vállalkozói környezet ▪ A várost kiemelkedő, európai jelentőségű tranzitvonal érinti ▪ A hármashatár és Szeged közelsége ▪ A gyógyvíz és a marosi gyógyiszap kiváló adottságot jelent a gyógy- és termálturizmus fejlesztéséhez. ▪ A Maros folyó adottságot jelent rekreációs funkció kiépítésre ▪ A város középfokú intézményrendszere fejlett ▪ A várost kiváló mezőgazdasági alapadottságok jellemzik (termőföld minősége, termelési hagyományok) ▪ Város évtizedes tradíciókkal rendelkező határon átnyúló kapcsolatokkal rendelkezik ▪ A városban pezsgő kulturális élet van ▪ Makó elnyerte a Magyarország Legvirágosabb Városa címet (2004) és kiemelt figyelmet fordít a zöldfelületek fejlesztésére ▪ A város és kistérsége közötti együttműködés sokrétű és kielégítő ▪ A város megfelelő árvízvédelmi rendszerrel rendelkezik ▪ A város hasznosítható termálenergia-készlettel rendelkezik 	<ul style="list-style-type: none"> • A külföldi befektetői tőke „átugorja” a várost • Az iparszerkezetből hiányoznak a K+F tevékenységet folytató vállalkozások • A közép- és nagyvállalkozások jelenléte szinte jelképes a kisvállalkozások nem tőkeerősek • A mezőgazdaság sem horizontális sem vertikális önszervezésre nem képes • A munkaerőpiac keresleti és kínálati oldala mennyiségi és minőségi szempontból sincs összhangban • A felsőfokú végzettséggel rendelkező és szakképzett munkaerő elvándorol • A társadalom tágabb környezeténél erőteljesebben öregedik • A városon áthaladó 43-as út forgalma életveszélyes és rendkívül környezet-szennyező • Az ivóvíz minősége nem felel meg az EU előírásainak az ammónia, metán és az arzén vonatkozásában • A szennyvízcsatorna-hálózat kiépítettsége rendkívül alacsony, a csapadékvízvezető-hálózat fejlesztésre szorul • A város állami kezelésű útjai rendkívül elhasználódott állapotban vannak, nem elégséges a parkolóhelyek száma • A kerékpárutak kiépítettsége alacsony • A vasút alacsony kihasználtságú, szárnyvonal megszüntetése várható • A távfűtés fogyasztói rendszere korszerűtlen, nem eléggé hatékony • Az ivóvízhálózat relatíve jelentős része a nagy hálózati veszteséggel működő

	<p>azbesztcement-csövekből áll</p> <ul style="list-style-type: none"> • A város bezárt hulladéklerakójának rekultivációjára ezidáig nem került sor • A gyepmesteri telep állapota elhanyagolt, a jogszabályban előírt feltételeknek nem felel meg
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> • Országos és nemzetközi szinten is folyamatosan növekszik a termál és wellness turizmus iránti érdeklődés • Folyamatosan növekvő érdeklődés mutatkozik a természet-közeli rekreációs tevékenységek iránt • A megújult INTERREG forrásokra támaszkodva a határon túli kapcsolatok további megélénkülése várható • Az M43-as gyorsforgalmi út megépülésével jelentősen javul a város elérhetősége, közlekedésbiztonsága és környezeti állapota, valamint az érdeklődés az Ipari Park iránt • A Szegeden zajló K+F tevékenység megfelelő befektető jelentkezése esetén a város számára is tartogat lehetőségeket 	<ul style="list-style-type: none"> • Az immáron EU-tag Románia kedvezőbb adózási feltételeket és olcsóbb munkaerőt kínál • A M43 megépülésével az átmenő forgalommal járó kereskedelmi jellegű előnyök megszűnnek • A Dél-Alföldi régióban több jó adottságú város a makóihoz hasonló fejlesztéseket kíván végrehajtani (pl. termálfürdő) • A feldolgozatlan, illetve alacsony feldolgozottsági szintű agrártermékek versenyképessége világszerte romlik • A területi és szervezeti integráció magas szintjén lévő agrárstruktúrák képesek csak felvenni a nemzetközi és hazai szinten a versenyt • A rendkívüli csapadékmennyiségekkel járó szélsőséges időjárási viszonyok kialakulásának esélye növekszik

2 MAKÓ VÁROS VÁOSRÉSZ SZINTŰ ÉRTÉKELÉSE

2.1 VÁOSRÉSZEK LEHATÁROLÁSA

Városrészek lehatárolásának folyamata hat+kettő városrész elkülönítéséhez vezetett. Hat városrész a város belterületének lakó és egyéb vegyes funkcióval bíró területei. Ebből öt városrész a városközpontot veszik körül, belső határuk minden esetben a központ, míg külső határuk a belterület határáig húzódik. Kivételt képez a 3. (Újváros), 4. (Honvéd telep) és részben az 5. (Gerizdes) városrész, amiket kelet felől az ipari/gazdasági hasznosítású terület határol, ami az IVS-ben külön, 7. számú városrészként szerepel. A nyolcadik városrész a város külterülete, ami – az egyébként nem túl jelentős népességarányú – tanyák mellett a várostól 15 km-re található Makó-Rákos miatt jelentős.

A városrészek belterületi lehatárolása egyrészt követte a rendezési tervben szereplő rendezési körzeteket, másrészt a fejlesztések jellege és fizikai kapcsolódásai is befolyásolták azt. Nagy szerepe volt továbbá a városfejlődés során karakteresen kirajzolódó építészeti stílusok területi elterjedésének, a fejlődéstörténeti történelmi háttérnek, telekkialakítás és beépítés jellegének (teleknagyság, utcafront), valamint az utcák és városrészek organikus együttélésének, valós és potenciálisan kialakítható alközpontok térszervező erejének.

A városrészek lehatárolásában jelentős szerepe volt a város fizikai fejlődésének, mivel jellemzően a városépítés egy-egy jellegzetes hullámához kötődnek az egyes városrészekhez tartozó lakóterületek. Ezek utcaszerkezete, beépítési jellege az adott városfejlődési kor lenyomatai. Jellegzetességei és problémái azonosíthatók. Előfordul, hogy egy-egy városrészt több fejlődési periódusból származó lakóterületek alkotnak, ennek példája a 6. számú városrész, ahol házgyári technológiával készült épülettömbök, lakótelepek ékelődnek a századelőn (20. század) épült családi házas övezetbe. Ez a jelenség – ha nem ilyen tömegesen – jelentkezik a városközpontban is. A 6. városrész (Bajcsy-Ráday) esetében a városrész földrajzi elhelyezkedése jelenti a városrészképző erőt és az a tény, hogy markánsan eltérő lakókörnyezetet jelentő területek sem funkcionálisan sem építészetiileg nem a városközpont részei.

Településfejlődés befolyása a lehatárolásra:

1770-es évek végén a ma központban megfigyelhető sugaras-halmaz településszerkezet már kialakulóban volt. A 1820-as években egy reformkori várostérkép tanúsága szerint a jelenlegi utcahálózat kétharmada már megfigyelhető. A kezdettől fogva jellemző sugaras településszerkezet, ami a köztes területen szisztematikus városnövekedésre adott lehetőséget. A városközpontot mindig is a mai **Széchenyi tér** az ebből kiágazó utak ma: **Megyeház utca, Csanád vezér tér, Szegedi út** adták. A központ részeként értelmezhető a **Szent István tér**, ami a fent említett városrésztől nyugatra található, mai napig megőrizte a

18. században kialakított utca és telekhálózatát, ennél fogva a központ szerves részeként értelmezhető.

A Szegedi úttól délre eső **Ószentlőrinc** településrész (6. városrész) szintén a 18-19. századi település fejlődés eredménye és a számos áradás által eltüntetett épületek ugyan nem is, de a régi utcahálózat részben megmaradt.

A településmagból sugarasan kivezető utak közötti területek fokozatos természetes beépülése mellett a 19. században szükségessé vált a telepszerű építési módok bevezetése. Az első komolyabb népességrobbanás a 19. század végére 20. század elejére tehető, amikor a kedvező gazdasági térségi helyzet miatt mind a migrációs egyenleg, mind a természetes szaporodás is erősen pozitív volt. A 19. század második felének telepes jellegű telekosztás gyakorlatának eredménye a **Honvéd telep** (4. városrész). Korban következő **Vertán telep** (2. városrész), illetve az **Újváros** amelynek telkeit a 19. század végétől, főleg 1920-as 30-as években osztották. A két utóbbi lakóterület adottságai jobbak az előzőnél, de pl. a Vertán telepen az utcák keskenyek, ami némileg akadályozza az ingastruktúra telepítést.

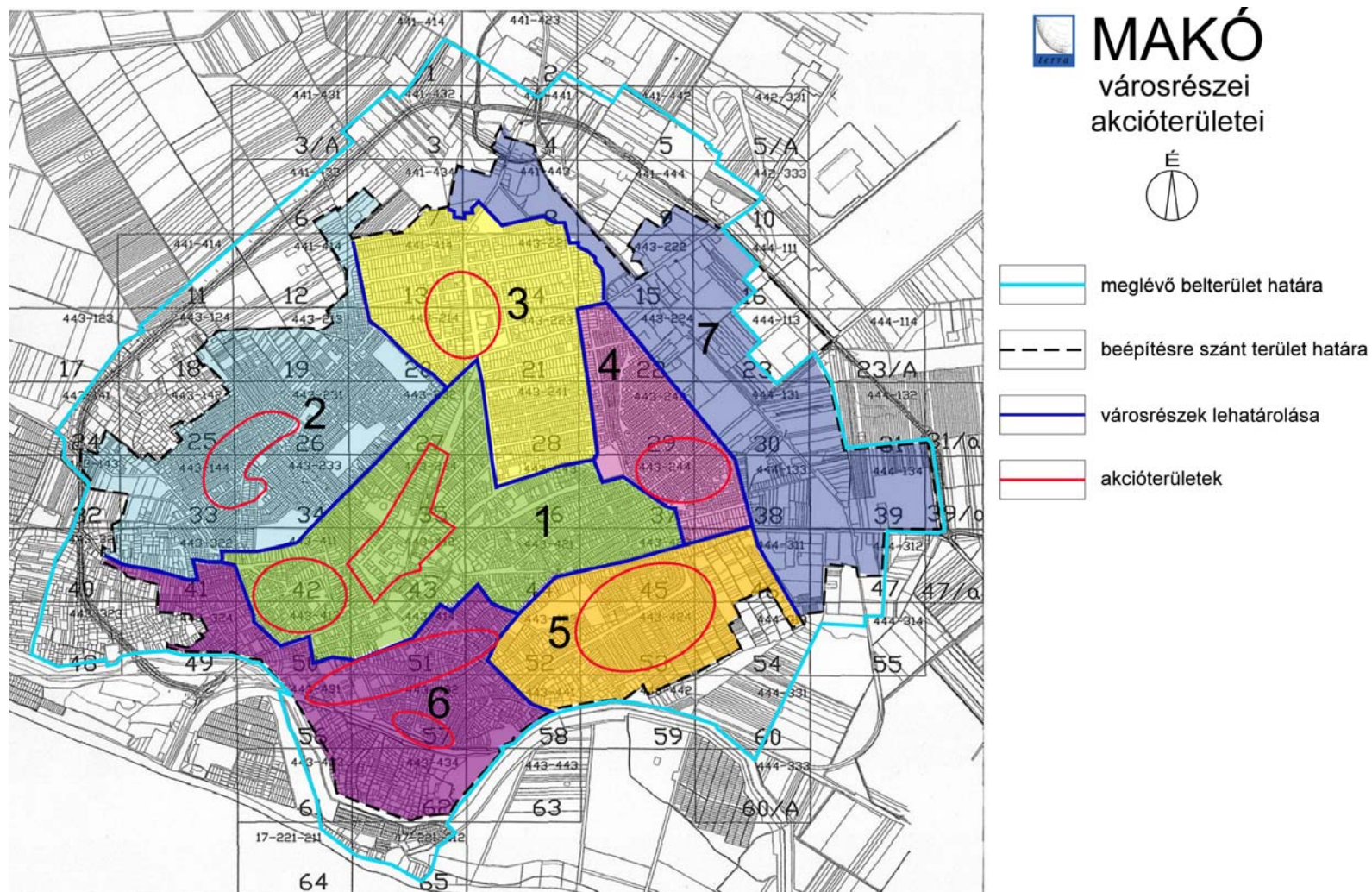
A város további egységes koncepció szerint szabályozott, kiosztott és beépített, ezáltal egységes külső megjelenést mutató lakóterületei már a 20. század eredményei.

A város utóbbi két évtizedben és jelenleg is legdinamikusabban változó (növekvő) része a **Gerizdes** városrész. A lakófunkció bővülése folyamatos és további építési területek kerülnek itt értékesítésre. A városrész nevezhető Makó legfiatalabb lakóterületének.

A fenti történeti és fejlesztési szempontokat figyelembe véve az alábbi városrészek kerületek lehatárolására (zárójelben az IVS városrészéhez tartozó területek hagyományosan kialakult elnevezése található).

- 1) Városközpont
- 2) Vertán városrész (Vertán telep, Ardics, Újhegy, Bánom és Kenyérváró)
- 3) Újváros városrész (Táncsics telep, Újváros)
- 4) Honvéd városrész (Kisbécs, Honvéd telep)
- 5) Gerizdes városrész (Gerizdes, Verebes és Kásás)
- 6) Bajcsy-Ráday városrész (Bajcsy Zsiliszky lakótelep, Ráday lakótelep, Ószentlőrinc és a központtal egy rendezési területet alkotó Ingó)

- 7) Ipari terület
- 8) Külterületi lakott helyek és Makó-Rákos városrész

2.1 ábra Makó város IVS városrészei és akcióterületei

2.2 ÁRFOGÓ-ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS

2.2.1 Központok és alközpontok meghatározása

A városban hagyományosan egy kiemelt **funkcionális központ** található. Ez részét képezi az ún. Városközpont városrésznek. A város funkcionális központja Makó város fizikai középpontjában található magja a Széchenyi tér. Nyugaton a Szegedi utca és Kálvin utca találkozásánál található körforgalomtól kiindulva kelet felé a Megyeház utca Rákóczi utca kereszteződéséig tart. Északon a Csanád vezér tér (autóbusz állomás), míg délen a Ráday lakótelep zárja le. Ezen a területen összpontosul a város adminisztratív, intézményi és szolgáltató funkcióinak jelentős hányada. A Széchenyi téren már lezajlott egy jelentősebb rehabilitációs akció, amelynek keretében a Korona szálló épülete és az azt körül vevő közterület megújult.

A városi alapellátás mellett – amelyek térben jobban megoszlának az egyes városrészek között – a térségi funkciók szinte 100%-ban itt koncentrálnak. A város funkcionális központjában a lakófunkció jelen van, de nem domináns. Ugyanakkor, ezek az ingatlanok jelentik a lakáscélú rehabilitációs tevékenység egyik legfontosabb célobjektumait (Csipkeház).

A funkcionális központ egyben közlekedési csomópont, itt halad keresztül a 43.-as számú fő közlekedési út a nagylaki határállomás felé. Ez azt jelenti, hogy funkcionális központi szerepe mellett (ami egyébként is megterheli a rávezető utakat) még átmenő forgalom is súlyosbítja a közlekedési helyzetet. Ennek megváltoztatására csak az **M43-as autópálya, illetve a várost elkerülő főút** megépülésével van lehetőség, ami a Dél-alföldi Régió kiemelt fejlesztései közé tartozik.

A városközpont mellett további **alközpontokat** definiál a város szerkezeti terve, amelyek jelenleg inkább teoretikusan, mint funkcionálisan működnek. Minden IVS-ben lehatárolt városrészhez tartozik egy, a terület térszervezésében potenciálisan vagy valósan szerepet vállaló funkcionális alközpont, amely Makó esetében (nem törvényszerű) egyben az adott városrész akcióterületének magterületét is jelenti. Az IVS-ben és a rendezési tervben definiált alközpontok megegyeznek.

Az alközpont funkciógazdagságát tekintve **a legfejlettebb** az Újváros városrész alközpontja. Ez a Vásárhelyi út és a Justh Gyula út kereszteződésének környezetében alakult ki. Bővítésére lehetőség van a Vásárhelyi út nyugati oldalán. Több közszolgáltatásnak (**bölcsőde**, óvoda, iskola, játszótér, **orvosi rendelők**, idősek otthona) egyéb szolgáltatásoknak (posta) és kiskereskedelmi funkcióknak ad otthont. Fejlesztési szükségletként jelentkezik egy önkormányzati tulajdonú épület hasznosításával bölcsőde kialakítása és rehabilitációs tevékenység folytatása.

A további alközpontok inkább kezdeményeknek nevezhetők, ahol már van egy-két bolt köztér és a közelben valamilyen intézményi funkció.

Ezek az alábbiak:

- A Vertán városrészben a Szép és Almási utcák kereszteződése, ahol elsősorban kiskereskedelmi üzletek koncentrálódnak, illetve a nagyobb teresedés helyet ad játszótérnek is. Az alközpont fejlesztése kapcsolódik a néhány 100 méterre lévő iskolakomplexumhoz, aminek bővítése óvodával a közeljövőben megtörténik.
- Gerizdes városrészben a Kelemen **László** utca északi oldalán – a Sportpálya és a meglévő üzleti és szolgáltató ház szomszédságában alakulóban van egy alközpont. Ez különösen fontos: egyrészt a városrész növekvő népessége (telekértékesítések) indokolja, másrészt a város sportközpontjának fejlesztésével a csomópont intenzív használatra és forgalomra számíthat.
- További alközpontkezdemény definiálható a Honvéd telep déli részén húzódó Kishegyesi út mentén. Ennek funkcióbővítése elengedhetetlenül fontos, mivel a telep lakosai számára a szolgáltatók elérősége messze elmarad a kívánatostól.
- A város korábban virágzó, ma inkább hanyatló állapotban lévő alközpontja a vasútállomány és környéke. A korábbi élénkebb vasúti személyforgalom miatt az állomás környékén számos funkció és kereskedelmi szolgáltatás megjelent. A vasúti személyszállítás jelentőségének csökkenésével a forgalom is kisebb így az üzletek egy része bezárt, másik része hanyatlásnak indult és vegetál. Az alközpont sorsa mindenképpen a vasút jövőjéhez kötött és bármiféle külső beavatkozás csakis a forgalom növekedésével érheti el valódi dinamizáló célját.

Az alközpontokra vonatkozó fejlesztések részletes leírását az akcióterületi beavatkozások leírása tartalmazza.

2.2.2 Városrészek rövid **összehasonlító** elemzése – szegregátumok azonosítása

Az általános összehasonlító elemzés a **1. Melléklet (KSH adatok)** alapján történik.

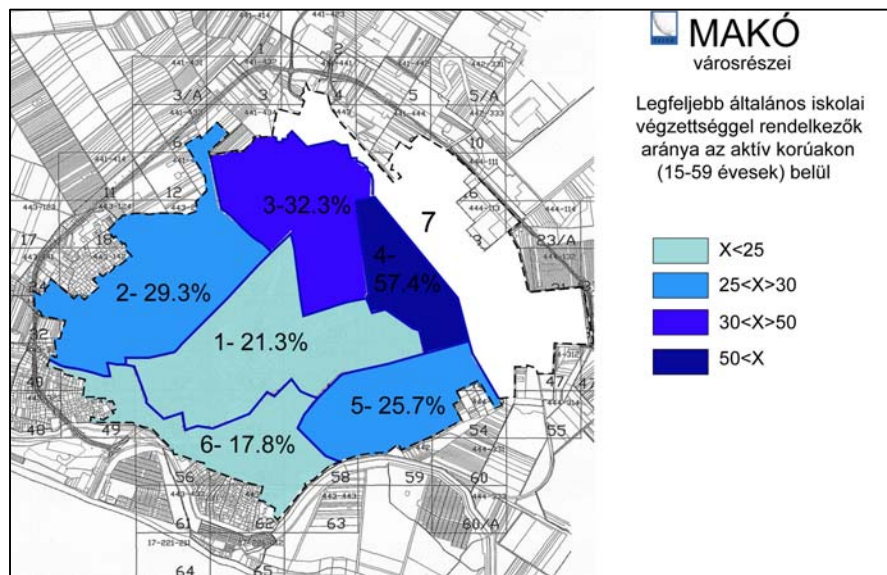
Makó város **lakónépessége** 2001-ben **25 208 fő** volt. Ez a lakosságszám városrészek között egyenetlenül oszlik meg. A nagyságának és a sűrű beépítettségének köszönhetően a legnagyobb népességszámmal a Városközpont bír. Itt él a lakónépesség egy harmada (33%-a). A további városrészek cca. területi kiterjedésükkel arányosan részesednek a lakónépességből: Vertán: 17%; Újváros: 12%; Honvéd: 11%; Gerizdes: 9%; Bajcsy-Ráday: 15%.

A városrészeket karakteresebben jellemző indikátor a **korösszetétel**. A korösszetételt legjobban az öregedési indexel jellemezhetjük. Ennek egész városra vonatkozó értéke 1,4 azaz a 60 éven felüli korosztály arányában 140%-kal múlja felül a 14 éves és az alatti népességet. A városi átlagnál magasabb az öregedési index értéke a Városközpontban (1,5)

az Újvárosban (1,67), és a Gerizdes városrészben (1,7). Előregedés tekintetében ez utóbbi városrész van a legrosszabb helyzetben. Az átlagossal megegyező a helyzet a Vertán városrészben, kedvezőbb pedig a Bajcsy-Ráday (1,3) és a Honvéd városrészben (0,73). A Honvéd városrész kiemelkedően kedvező értéke a fiatalos korösszetétel és jelentős gyermekvállalási kedvnek köszönhető. Az terület lakosságának társadalmi tradíciója a nagycsalád és sajnálatos jellemzője – a viszonylag alacsony életszínvonal miatti – alacsony várható élettartam. Ezek tekinthetők a kedvező demográfiai mutató direkt magyarázatának. Az indirekt magyarázatok ennél jóval összetettebbek és ezeket elemezve látható, hogy a fiatalos korösszetétel nem a fejlett egészséges társadalom ismérve ez esetben.

Az **iskolai végzettség** szerinti megoszlást a **legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya** adja az aktív korúakon belül. A városi átlag **28,6%**. A **2.2 ábra** szerint a városban a legmagasabb iskolai végzettség tekintetében a Városközpont és a Bajcsy-Ráday városrészek vannak a legkedvezőbb helyzetben, itt az aktív korú népesség csak kevesebb mint 25% -nak nincs általános iskolánál magasabb végzettsége.

A Vertán és Gerizdes városrészek alig maradnak el ettől, míg az Újváros városrészben már jelentősebb a lemaradás, itt az érték már átlépi a 30%-ot, pontosan 32,2%. A legkedvezőtlenebb helyzet e tekintetben a *Honvéd városrészben* van. A városrészt jellemző 57,4%-os érték jelentős lemaradásra vall. Nagy valószínűséggel nagy arányban jelentkezik ezen belül az a munkavállalás szempontjából hátrányos helyzetű így veszélyeztetett csoport, amely még általános iskolai végzettséggel sem rendelkezik.

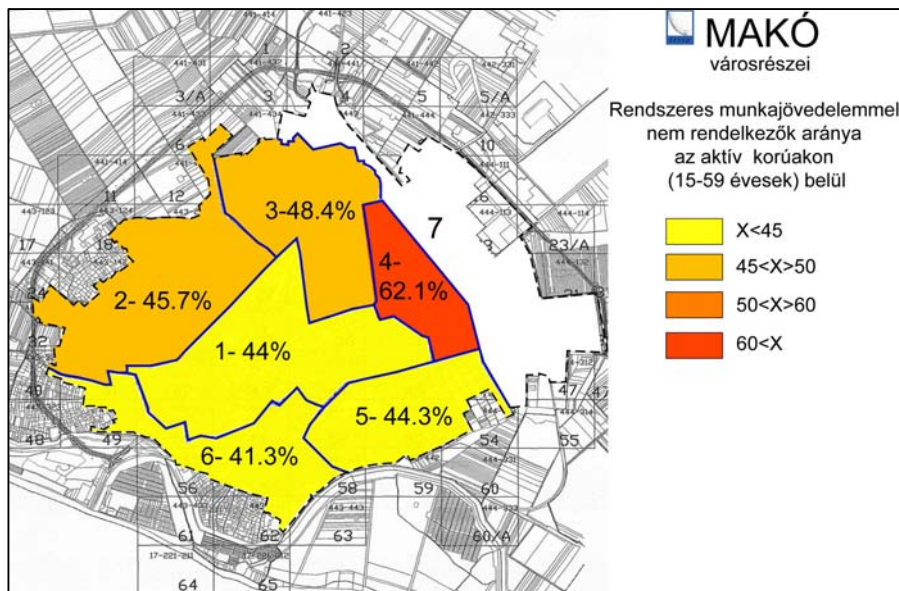

2.2 ábra Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon belül (15-59 évesek) **Forrás:** KSH 2001. Népszámlálás

A **felsőfokú iskolai végzettséggel** rendelkezők aránya a 24 éves és ennél idősebb lakosságon belül városi szinten **8,7%**. Legkedvezőbb helyzetben a Városközpont és a Bajcsy-Ráday városrész van, mindkét esetben ez az arány 13,4%. Ennek majdnem fele a

Gerizdes városrész aránya (7%). Jóval kedvezőtlenebb a helyzet a Vertán (5,1%) és az Újváros városrészben (4,7%), de az igazi lemaradás a Honvád városrészben figyelhető meg, ahol ez az arány az 1%-t sem éri el (0,95%).

Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül városi szinten 46,7%.

2.3 ábra Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül (15-59 évesek) **Forrás** KSH 2001. Népszámlálás

Ebben az indikátortípusban nincs jelentős eltérés a városrészek között (2.3 ábra). Egy kivétellel mind 50% alatt marad. Ezen belül a legalacsonyabb értékkel a Bajcsy-Ráday városrész rendelkezik, míg az 50%-t Újváros közelíti meg. Az egyetlen 50%-t meghaladó városrész a Honvád. Itt az arány 62% azaz a városi átlagot majd másfélszeresen meghaladó.

A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül a városi szinten 19%. Legkedvezőbb helyzetben a Bajcsy-Ráday városrész (11%) és a Városközpont (14%) van, majd a Gerizdes (17,2%) Vertán (18,2%) és Újváros (21,1%) városrészek következnek. A legkedvezőtlenebb helyzetben újfent a Honvád telep van (41,1%).

A foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességben belül városi szinten 49,2 %. Ennél kedvezőbb értékek a Bajcsy-Rádayban, a Városközpontban, a Vertán és Gerizdes városrészben található, míg kedvezőtlenebbek csak és kizárólag a Honvád telepen, de ott rendkívül alacsony arányban: **35,5%!**

A foglalkoztatottak nélküli háztartások aránya a városban 46,6%. Ettől sokkal kedvezőbb érték a Bajcsy-Ráday városrészben található (39%), míg a legkedvezőtlenebb érték a Honvádot jellemzi 56,4%-kal.

A **lakásállomány** a városban **11 279 db** (2001). Ennek megoszlása közel megegyezik a lakosok megoszlásával (33%-a Városközpontban koncentrálódik).

Az **alacsony komfortfokozatú lakások aránya** városi szinten **28,6%**. A legmagasabb színvonalú lakásállomány a városközpontban található itt a lakások csupán 15,4% tartozik ebbe a kategóriába. Ettől nem sokkal marad el a Gerizdes és Bajcsy-Ráday városrész (17%). A Vertán és Újváros városrészek viszonylag régebbi lakásállománya már nagyobb arányban tartalmaz ilyen alacsony kategóriájú lakásokat (34,9 és 40%), mégis a legkedvezőtlenebb helyzet újfent a Honvéd városrészben van. Itt Kisbécs városrészben az arány 55% míg a klasszikus Honvéd telepen **63,4%**, azaz extrém módon magas.

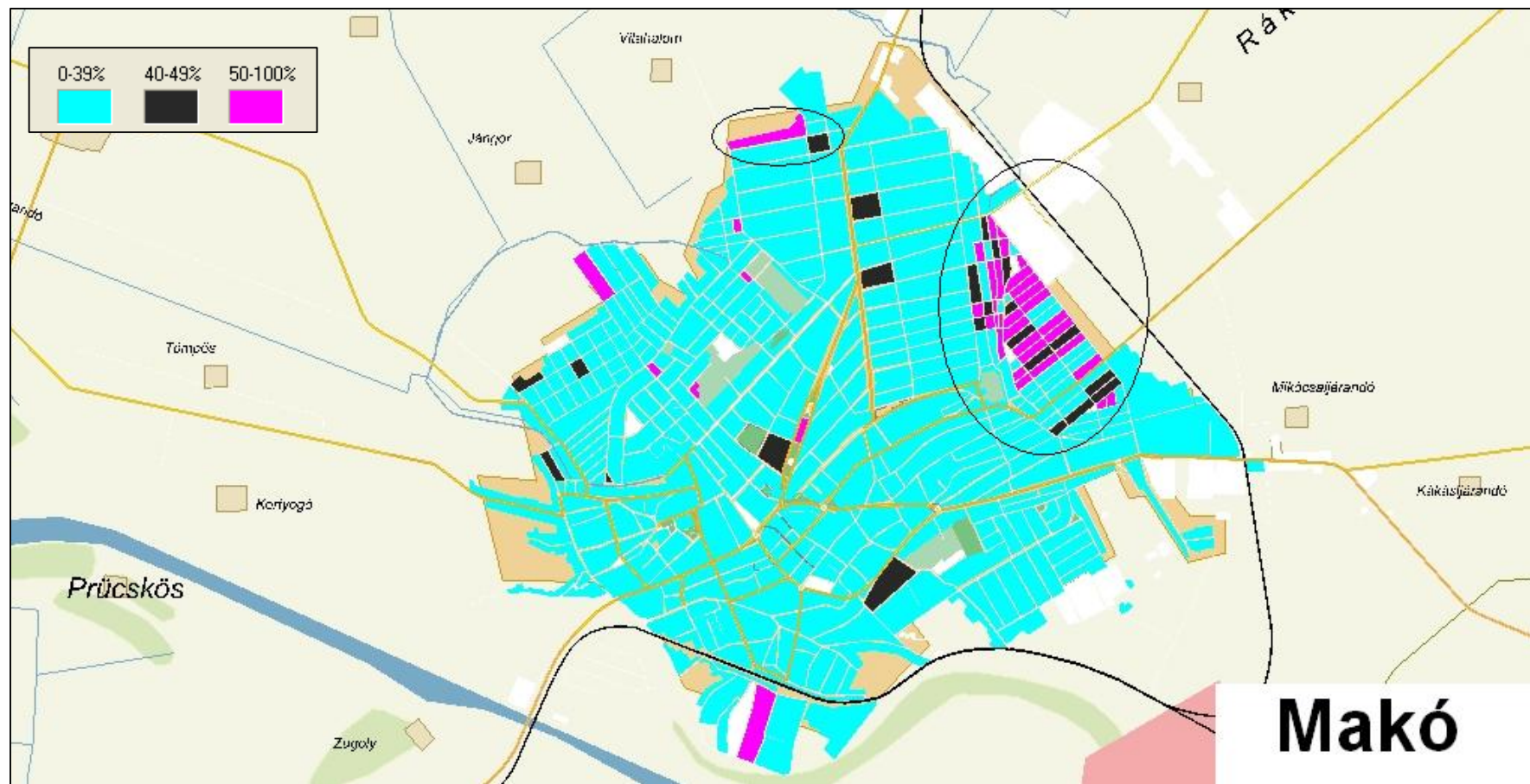
Összefoglalva:

Az egyes mutatók területi megoszlásának elemzéséből összeáll a városrészek népesség társadalmi helyzete és a lakásállomány alapján összeállítható sorrendisége.

A dinamika szempontjából legkedvezőbb helyzetben a Bajcsy-Ráday városrész és a Városközpontot van. Ezt a két városrészt biztosan nem fenyegeti a leértékelődés közvetlen veszélye. A második városrészcsoportot a Gerizdes városrész adja, ahol a mutatók a városi átlag körüli értéket jelentették szinte minden esetben. A Vertán, de különösen az Újváros városrészek az átlagnál kedvezőtlenebb, viszont nem kritikusan rossz értékekkel szerepeltek. Érdemes az eddiginél jóval szorosabb kontroll alatt tartani az Újváros társadalmi folyamatait, mert a lecsúszás veszélye itt a legjobban nyomon követhető, habár a helyzet még távolról sem kritikus.

A társadalmi és építészeti jellemzők alapján egy kiemelkedően hátrányos helyzetű terület bontakozik ki mégpedig a **Honvéd városrész** területe. Minden mutatója arra vall, hogy a terület szociális alapú szegregátumnak ad helyet, kiemelkedően magas arányú (veszélyeztetett) gyermekkorú népességgel, alacsony iskolai végzettséggel, magas munkanélküliségi rátákkal. A Honvéd városrész összefüggő krízisterület, a város anti-szegregációs terve kiemelten ezzel a városrészrel foglalkozik. (Lásd Anti-szegregációs terv az IVS csatolt dokumentumaként.)

Az összefoglaló konklúzióját támasztja alá a KSH adatszolgáltatásával csatolt tömb szintű szegregációs térkép (**2.4 ábra**), ahol a szegregátumok jelentős része a Honvéd telepre esik. A második legsűrűbb előfordulás az Újváros városrészben található. Majd a Vertán **városrész** területe következik. A továbbiakban egyedül a Bajcsy-Ráday városrész mentes tömbszintű szegregátumtól, azaz mind a Városközpontban, mind pedig a Gerizdesben található egy-egy tömbnyi kiterjedésű rendkívül rossz társadalmi mutatókkal rendelkező csoport.

2.4 ábra Makó szegregációs térképe Forrás: KSH 2001. Népszámlálás

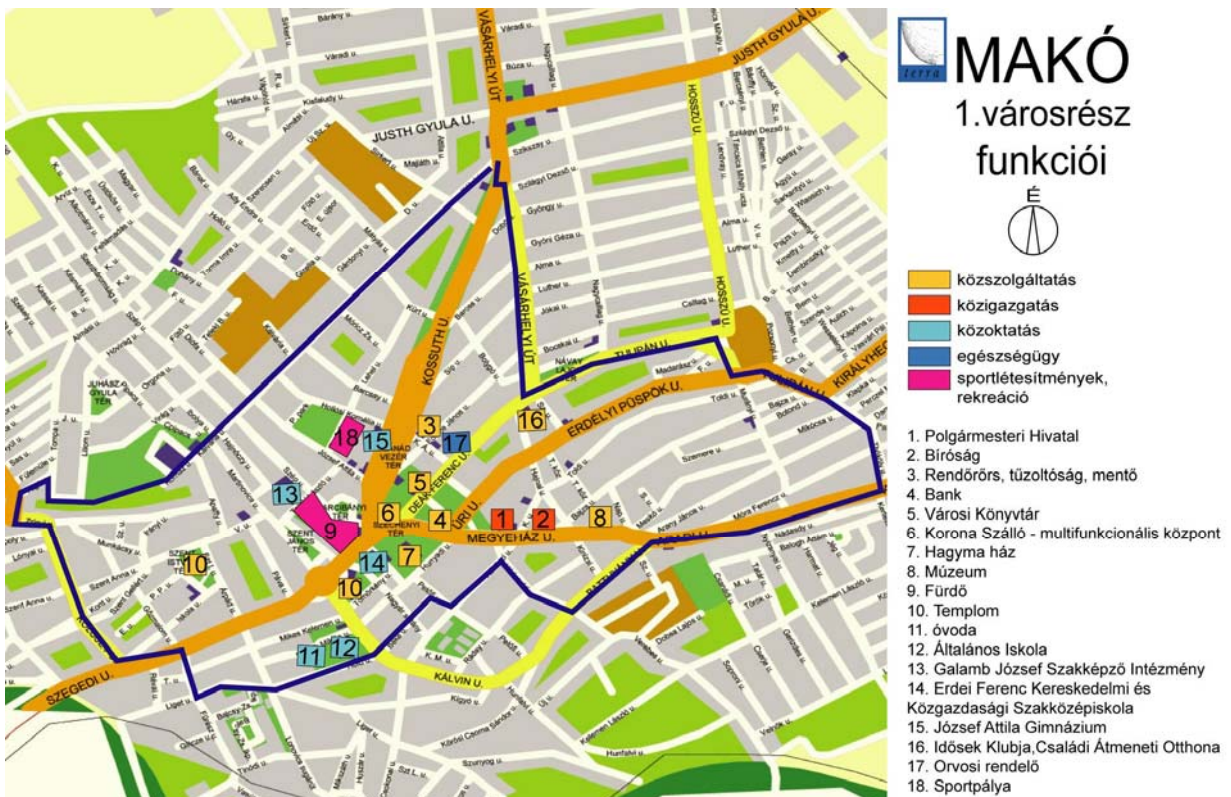
2.3 A VÁOSRÉSZEK TERÜLETI MEGKÖZELÍTÉSŰ ELEMZÉSE

2.3.1.1 Városrész 1: Városmag

A városrész határai: Kórház u., Kálvária u., Vásárhelyi u., Návay tér, Tuipán u., Thököly u., Aradi út, Erdei F. tér, **Bathány u., Hédervári u. Rákóczi u., Petőfi u., Béke u., Hajnal u., Ráday u., Petőfi u., Rákóczi u., Kálvin u., Hold u., Liget u., Tűzmalom u., Szegedi u., Kölcsey u., Zrínyi u., Ardics u., Rigó u., Tompau., Kórház u.**

A Városmag városrész Makó történelmi távlatokban azonosítható központja. Épületállománya a legrégebbi, patinás épületekből áll: hagyományos, alföldi jellegű, eredendően széles nagy homlokzattávokkal jellemezhető utcák sugárirányban indulnak ki a település magját jelentő Széchenyi térből.

A városmagként lehatárolt IVS településrész (1.) tovább bontható városmag (funkcionális városmag), **Kossuth és Szegedi utca által közrefogott, Megyeház utca és Kossuth utca által közrefogott és a Széchenyi tértől délre eső részekre.** A városmaghoz köthető két akcióterület – annak céljait szem előtt tartva (lásd később) a magterületre, a **Kossuth és Szegedi utca által közrefogott részre** koncentrálnak.

2.5 ábra Városmag

A sugaras utcaszerkezetű városrészt, amelynek középpontjában a Széchenyi tér található az alábbi *utcák központi szakaszai és a közéljük eső településrészek alkotják*: a fő gerinc-utak nyugat (Szegedi utca), észak (Csanád vezér tér és annak folytatásában a Kossuth **utca**), észak-kelet (Úri utca és folytatásában az Erdélyi Püspök utca) és kelet (Megyeháza utca) felé futnak ki a csomópontból (Széchenyi tér).

Makó **város központi, térségi funkcióinak** legjelentősebb része a Városközpontban koncentrálódik (lásd **2.5 ábra**). A központ közigazgatási centrum, ahol a volt megyeháza épülete ad otthont a Polgármesteri Hivatalnak. A korábbi városháza épülete a Széchenyi téren jelenleg olyan funkcióknak ad helyet, mint a ANTSZ, földhivatal, gyermekkönyvtár, megyei levéltár és egyéb civil és üzleti kezdeményezések. Ugyancsak a városközpont magterületén található a Korona szálló, jelenleg multifunkcionális Üzleti és Szolgáltató Központ, amelyben KKV-k és közfunkciók egyaránt megjelennek.

A város közfunkciói közül a városközpont magrészében található az alapoktatás központja a Makói Általános Iskola központi épülete (Kálvin utca), az ún. Belvárosi Iskola. **Ebben a tömbben van a három óvoda épület (Kálvin téri Óvoda, Hold utcai Óvoda és a Református Egyházi Óvoda. További óvodaépület az Erdélyi Püspök utcában van, amely a Városközpont Megyeház és Kossuth utcák közé eső részében található, azaz kiesik a magterületből, viszont onnan jól megközelíthető. Városképileg a legmeghatározóbb a József Attila Gimnázium épülete, amely a magterület városképét is befolyásolja a Csanád Vezér téren. A középfokú térségi oktatási szerepkörnek megfelelően a középiskolák elhelyezkedése központi, a térségi közlekedési kapcsolatokat biztosító autóbusz-pályaudvartól rövid idő alatt elérhetők. A városközpontban található Makó kulturális intézményei: a Korona épülete mögött a József Attila Városi Könyvtár, a magterület déli részén pedig a Hagymaház kulturális komplexuma áll. Az utóbbival összhangban került kiépítésre a szabadtéri színpad is. A Városi Fürdő, mint Makó egyik turisztikai célpontja szintén a központi részen helyezkedik el, a magterület északi-nyugati részén. **A fürdő fejlesztése várhatóan átható változást eredményez a városképben és annak vonzerejében ennek következtében forgalmában is.****

A Városközpont városrészben összesen **746** vállalkozás van regisztrálva (2008), ennek jelentős része (20%) mezőgazdasággal foglalkozik (őstermelő). A központban **127** kiskereskedelmi és **30** nagykereskedelmi tevékenységet végző vállalkozás található. A szálláshely szolgáltatás és vendéglátás tevékenységet folytató vállalkozások száma **35**.

A várközpontokra jellemző egyéb szolgáltató tevékenységek közül az oktatás, ingatlanügyek kultúra, kölcsönzés együttesen **52** vállalkozást számlál. A város összes K+F tevékenységet folytató vállalkozása közül (7db)²⁵.négy a városközpontban található.

²⁵ **Forrás:** Önkormányzati adatszolgáltatás, aktuális állapot 2008 március.

A regionális közúti kapcsolatok egy helyen történő összetalálkozásának köszönhetően létrejött a városközpontból legyezőszerűen szétágazó utcahálózati rendszer. A városközpont **utcahálózata** szinte eredeti állapotában maradt fent. A városközpont mai formáját az 1821. évi árvíz után nyerte el (egyebek mellett a korábban kanyargós Szegedi, Mikes Kelemen és Szirbik Miklós utca is). A városközpont meghatározó Y alakú terének csomópontjában található a Széchenyi tér, amely a Szeged, Arad és Hódmezővásárhely felőli utak kereszteződésében jött létre. Ehhez csatlakozik északról a Csanád vezér tér, amely nem más, mint egy kiszélesedett utca. A városközpontban felfedezhető jellegzetes háromszög alakú teresedések spontán, a főutakba beletorkolló hegyesszögű utcák találkozásánál jöttek létre. A város főtér- rendszerének meghatározó eleme az eddig kihasználatlan tölcser tér formájú Szent János tér. Makón a városközpont területe az un. nőtt településrészen „törzsökös” részen helyezkedik el, mivel az utcahálózat és a telekosztások a természeti környezethez igazodva alakultak ki. A központi városrész parkjainak köszönhetően, jellemzően „zöld”, tágas mezővárosi utca rendszer levegős város szerkezetet adnak.

Az építészeti korok és stílusok keveredése miatt színes városépítészeti képet mutatnak az épületek, ezek közül említésre méltóak azok, amelyek a klasszicista, eklektikus és *romantikus* stílusjegyeket hordozzák magukon. A főutcákkal határolt impozáns épületek eltérő magasságokkal tagolják az utcaképek szerkezetét, beépítési mértékük kisvárosias jellegű. A városi szerepkört ellátó épületek egy része földszint+1 emeletes szintszámmal épültek meg, mint a Korona szálló, a volt városháza (Széchenyi tér 6.), a pénzügyi palota (Szent János tér 19). Földszint+2 emelettel a **volt** rendőrkapitányság (Teleki László utca 4.), a **volt** Takarékpénztár (Csanád vezér tér 2.), a **József Attila Gimnázium épülete** és a „bérpalota” (Széchenyi tér 8.) áll, az összképből azonban kimagasodik a Széchenyi tér keleti oldalán a megépült Csipkeházak földszint+3 emeletükkel. Az említett épületek együttesek beépítése többnyire az utca frontjához és a helyi adottságokhoz igazodnak. Kivételt képez ez alól a Korona-szálló, mely a szabadon álló beépítési formájával a Főtér központi épülete.

A városmagot és főutakat szegélyező 70-es években épült több emeletes paneles lakóépületek zsúfoltságuk miatt helyenként nagyvárosias jelleget adnak a területnek.

A központi részről sugarasan kifelé haladva a hagyományos „paraszi” utcákban, kisvárosias léptékű, jellemzően oldalhatáron álló családi házas, földszintes vagy 1+ magastető vagy tetőtér kialakítású családi házak jellemzőek.

Makó történelmi városközpontja egészében **helyi védelem** alatt álló terület. A Vörösmarty u.-Szt. János tér- Teleki u.- Petőfi Park- Hollosy Kornélia u.- Csanád vezér tér- Eötvös u.- Deák F. u.- **Hajnal** u.- Kazinczy u.- Rákóczi u.- Petőfi u.-Hunyadi u.-Kálvin u.- Hold u.- Lonovics Sugárút- Mikes Kelemen valamint a Gőzmalom utcával határolt területek pedig műemléki jelentőségű területként vannak bejegyezve.

A város központi területén jelenleg **15 műemléki védettségű** épület található, melyek klasszicista, romantikus, barokk jegyeket hordoznak. Ezek állapota és állaga az országos átlaghoz képest igen jó állapotúak. A **város központi részén** a 17 műemléki védelemre

javasolt épületből 16 vár az országos listára való felkerülésére. **Jelentős a száma a Makó közterületein található különböző köztéri alkotásoknak is.**

Település	Címe	Leírás
Makó	Úri u. 28.	Polgárház romantikus, 1865.
	József A. u. 3.	Püspöki számtartói lak klasszicista, 1835.
	Kálvin tér	Református ótemplom rokokó, copf szószék, 1787-1788.
	Kálvin tér	Református templom műemléki környezete
	Kálvin tér 6.	Református kollégium empire, 1812-1820.
	Széchenyi tér	Városháza műemléki környezete
	Széchenyi tér 6.	Volt Városháza romantikus, 1860.
	Széchenyi tér 10.	Korona Szálló romantikus, eklektikus, 1870.
	Széchenyi tér 22.	Volt Csanád-megyháza klasszicista, 1780, 1834-36.
	Csanád vezér tér 12.	Püspöki nyári lak és kápolna környezete empire, 1826.
	Csanád vezér tér 12.	Püspöki nyaraló és kápolna 1826.
	Templomköz	Görög Katolikus Templom rokokó, 1777-1778.
	Szent István tér	Római Katolikus Plébániatemplom barokk, 1765-1772.
	Szent István tér	Immaculata szobor késő barokk, 18. sz.
	Szent István tér	Római Katolikus Plébániatemplom környezete

2.1 táblázat Az országos védettség alatt álló műemlékek a városközpontban **Forrás:** Makó város Rendezési Terve

A városrész lakásállománya 2001-ben **3832** lakásból állt, amelynek **15,4%-a** volt alacsony komfortfokozatú.

A városközpont **kommunális infrastruktúráinak** állapota, annak történelmi távlatokra nyúló fejlődése miatt is változó állapotú és helyenként nehezebben követhető. A városközpont minden utcájában elérhető a vezetékes víz és gázszolgáltatás, az áramellátás és a közvilágítás.

A hálózatrekonstrukciós tervzetben foglaltak szerint a legrosszabb állapotban lévő, korszerűtlen anyagú (azbesztcement vagy egyéb elavult technológiával készült), ezért cserére érett **ivóvízvezeték** szakaszok három városrészt érintenek leginkább, melyek közül az egyik a Városközpont. A városrészen belül a sürgős felújításra váró szakaszok a keletre és nyugatra eső elsősorban lakófunkcióval bíró részeken található. A vezetékek mellett ugyanakkor a megfelelő működéshez szükséges berendezések-szerelvények cseréjét is el kell végezni **(Mellékletek, 4. tábla)**.

A városközpont Makó város **szennyvízcsatornával** legjobban ellátott területe, ugyanakkor jelentősebb hiányosságok kelet és észak felé kinyúló perifériális részeken mutatkoznak.

A szennyvízelvezetés mellett a város másik jelentős műszaki infrastrukturális jellegű problémája a *csapadékvíz-elvezetés*, amely szinte az összes városrészben komoly hiányosságokkal jellemezhető. E tekintetben a városközpont is kiemelt terület, számos utcában regisztrálható fejlesztésre váró feladat.

Az utcák kivétel nélkül szilárd burkolattal ellátottak, a gyalogos közlekedésre szolgáló járdák minden utcában kiépültek, állapotuk általánosan megfelelő, helyenként felújításra szorul. A funkciók koncentrációja miatt a városközpontban jelentkezik leginkább a *parkolási* igény, a parkolók száma azonban nem elegendő, bővítés szükséges. **A legégetőbb parkoló-hiány a városi fürdő környékén, valamint az oktatási, kulturális és közigazgatási intézmények környékén figyelhető meg.**

A városközpontban, a Csanád vezér téren található az *autóbusz-pályaudvar*, amely felújításra váró létesítmény. Autóbuszmegálló a városközpontban a következő utcákban és helyeken vannak: Szegedi u. 28/2, Széchenyi tér 3-5, Széchenyi tér 18-20, Szegedi u. 29, Szegedi u. 5, Szegedi u. 51, Szegedi 34.

A városközponton átvezető közutak közül a 43-as számú elsőrendű főút a legforgalmasabb. A nagyfokú leterheltség miatt a főút elhasználódott, mihamarabbi felújításra szoruló állapotban van. Az ugyancsak megyei jogú város Hódmezővásárhely leggyorsabban a 4415-ös számú közúton érhető el, amely út a városközpontban a Csanád vezér térenél csatlakozik a 43-as számú főút városközponti szakaszához, a Széchenyi térhez. Kialakított vagy kiépített kerékpárút a Návay L. téren kívül egyedül a városközpontot átszelő 43-as főút mentén fut. **A helyzet a nyertes pályázat nyomán végrehajtott fejlesztésekkel rövid távon jelentősen javulni fog.**

A városközpont **közterületi zöldfelületeinek** formáira és elhelyezkedésére is igaz az egész városra jellemző **részben** spontán, **részben** tudatos kialakulás. Az intenzíven fenntartott zöldfelületi elemekben Makó központi területeit magában foglaló városrésze a leggazdagabb. A helyi védettség alatt álló zöldterületek 42 %-a és az egyedi védelemben részesülő növényegyedek 37%-a is itt található. A magyarázat többek között, a városfejlődés következtében a területre koncentrált központi funkciókban és az azokhoz társuló reprezentációs szempontokban (*pl. Polgármesteri hivatal előtti park*), helyi lakófunkciók (*pl. Hunyadi utcai lakótelep, Tömörkény utcai lakótelep*), ill. a közösségi helyek használati igények nagyságában (*pl. Széchenyi tér*) keresendő.

A városközpont adott helyet az elmúlt évek zöldfelületekkel kapcsolatos jelentősebb beruházásainak, és a tervezett tevékenységek jó része is érinti, vagy éppen erre a területre fókuszál.

- Megvalósult: *Széchenyi tér, a Petőfi park és a Kálvária utcák fasorainak, valamint a városba be- és kivezető utak zöldfelületeinek megújítása.*
- Már elkészült tervek alapján folyamatban van: *Kossuth és a Vásárhelyi utca fasortelepítés, ill. felújítása*
- Tervezett beruházások, már meglévő tervvel: *Úri utca, Erdélyi püspök utca, Tulipán utca, Deák Ferenc utca*

- További tervezett zöldfelület fejlesztés városrészen belüli területei: *Csanád vezér tér, Marcibányi tér, Szent István tér, Szent János tér, Teleki László utca, Vörösmarty utca, József Attila utca és Szegedi út*

Akcióterület lehatárolása:

A Városközpontban két akcióterület került kijelölésre. Ezek közül az első számú jelenti a DAOP 2007 5.1.2. Pályázat tárgyát. Az akcióterület a városi fürdőt körülölelő területre koncentrálódik. A második számú akcióterület a Szent István tér és környéke.

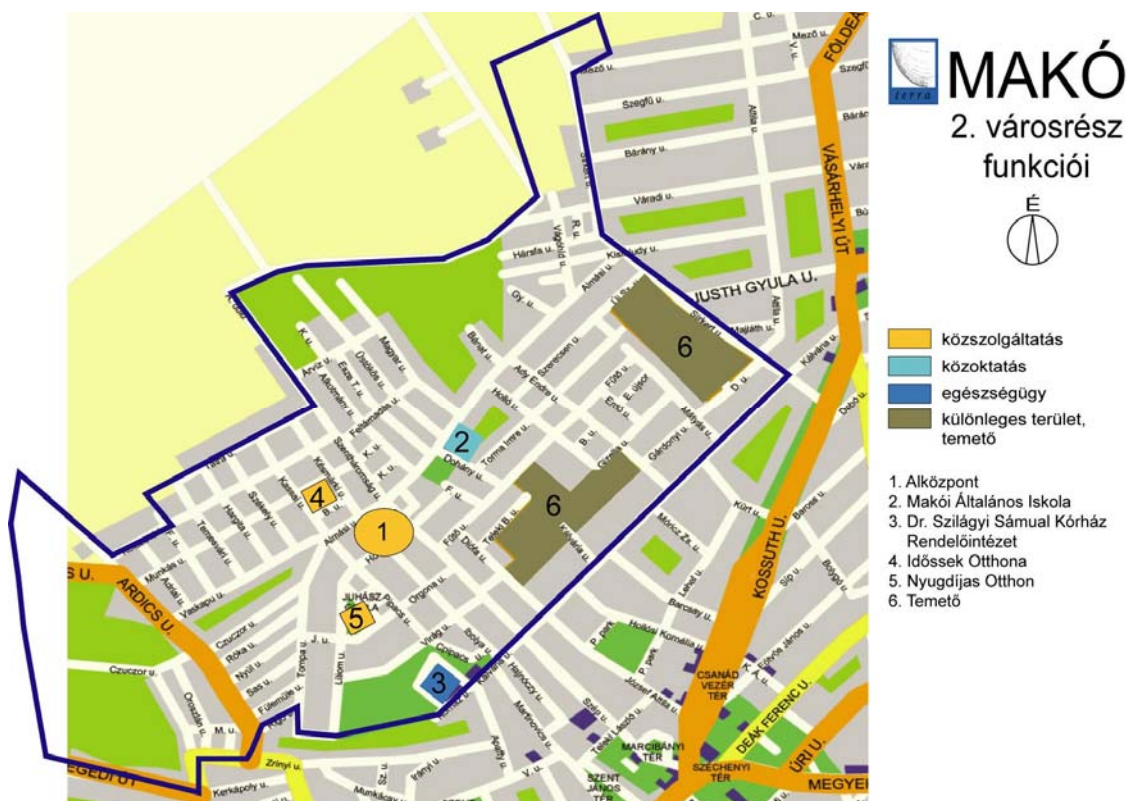
A városközpont SWOT elemzése:

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A városközpont jó közlekedési kapcsolatokkal bíró úthálózati csomópontban fekszik ▪ A történelmi jelentőségű a szinte eredeti állapotában fennmaradt mezővárosi városközpont és utcahálózata ▪ A városrészen összpontosulnak a térségközponti funkciók és a város építészeti értékeinek jelentős része ▪ A város központjában van annak fő turisztikai potenciálja, a fürdő ▪ A városrészen több építészeti stílus is keveredik ▪ Központi részt körülvevő családi házas övezet képe rendezett, történelmi jegyeket őriz ▪ Zöldfelületek, parkok nagy aránya ▪ Jelentős beruházások zajlottak az elmúlt években a városrész fejlesztése érdekében 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A városon áthaladó 43-as főút a városközpontot jelentős átmenő forgalommal terhelt ▪ A közlekedési infrastruktúra a megfelelő színvonal eléréséhez további beruházásokat igényel (utak, parkolóhelyek, buszpályaudvar buszöblök, kerékpárút) ▪ A szennyvízcsatorna és csapadékvíz-elvezető hálózat kiépítettsége nem teljes, fejlesztésre, míg az ivóvízhálózat rekonstrukcióra szorul ▪ Helyenként a közterületek, zöldfelületek kihasználatlansága ▪ Értékes építészeti jelentőséggel bíró, nem védett épületek leromlott állapota és lehetőségeit alulmúló kihasználása ▪ A panelházak általános állapota leromlott, estenként erősen megbontják a városkép egységességét ▪ Községi funkciókat (pl. könyvtár) működtető épületek leromlott állapota
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az M43-as gyorsforgalmi út megépülésével jelentősen csökken a forgalmi leterheltség ▪ Románia Schengeni csatlakozásával a városközpont további térségi funkciókat vállalhat magára, napi vendégforgalma megnő ▪ A turizmus városi szintű fellendülése komoly erősödés lehetőségét jelenti a kereskedelmi szolgáltatások terén ▪ A termálturizmus fejlődése és Dél-Alföldi régiós rendszerbe történő bekapcsolódása a városközpont régiós szintű felértékelődését eredményezi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az M43-as gyorsforgalmi út megépülésének kitolódása ▪ Az M43 gyorsforgalmi út hatására csökkenő átmenő forgalom miatt csökken a város vendégforgalma ▪ A Szegeden zajló fürdőfejlesztés elvonja a vendégforgalmat a várostól, ezzel a városközpont fejlesztései kihasználatlanok, így hosszú távon fenntarthatatlanok lesznek

2.3.1.2 Városrész 2: Vertán városrész

A városrész Makó észak-nyugati részén található. Belső más városrészekkel érintkező határai: Ószegedi út, Révész utca, Zrínyi utca, Ardics utca, Rigó utca, Tompa utca, Liliom utca, Kórház u., Kálvária u., Sírkert u. *városhatár*, Sentháromság utca, Tárta u., Temesvári utca, *városhatár*. A városrész IVS-ben szereplő elnevezését a területén található Vertán telepről kapta.

Az alábbi hagyományos elnevezésű városrészeket foglalja magába: magát a **Vertán telepet** (ami megadja a 2. számú városrész jellegzetes beépítési struktúráját), a városközponttól ezt elválasztó sűrű beépítésű **Bánomot** (ebben található a Kórház komplexum is), valamint a perifériális fekvésű **Újhegyet**, **Ardicsot** és **Kenyérvárót**, amelyek keletről észak felé ebben a sorrendben keretezik a sűrű beépítésű városrészi magterületet.

2.6 ábra A Vertán városrész

A városrész elsősorban lakófunkcióval bír, peremi részek felé haladva megjelennek a kertés mezőgazdasági területek, illetve a kertés mezőgazdasági területek szórvány beépítéssel (Ardics). Állandó népesség száma 2001-ben 4612 fő volt. A lakófunkció mellett alap és középfokú feladatltáti helyek is találunk: itt található a város térségi vonzással rendelkező megyei fenntartású kórháza a **Dr. Diósszilágyi Sámuel Kórház-Rendelőintézet**, ahol az

alapellátás egy része is működik (Kórház utca 2.). A Makói Általános Iskola Almási utcai tagintézménye a városrész központi részén az Almási és Dohány utca sarkán lévő telket foglalja el. A városrész további közfunkciói: Idősek **Klubja** a Munkás utcában és Nyugdíjas Otthon a Juhász Gyula téren.

A városrészben összesen **287** regisztrált vállalkozás van. **50** vállalkozás mezőgazdasággal foglalkozik, **54** kiskereskedelmi tevékenységet folytat, további **15** tevékenysége a nagykereskedelemre szorítkozik. A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás tevékenységben **13** vállalkozás vesz részt.

A városrészben fellelhető közfunkciók és szolgáltató egységek viszonylag koncentráltan helyezkednek el, az alközpontok már az 18. század végi első katonai felméréseken is látszódnak. A kisebb jelentőséggel bíró az Almási, Kisfaludy, Sírkert utak **találkozása** (városrész határ) jött létre, a másik az Almási **utca**, a Holló utca és a Szép utca által határolt szakaszon, illetve a Juhász Gyula téren van **(2.6 ábra)**.

A városrészben található négy jelentős méretű különleges besorolású terület. Az egyik a kórház és kapcsolódó területe, míg a másik három temetőként funkcionál.

Makó város észak-nyugati területe a 18. század végén még egybefüggő szőlős kert volt, amely kialakította az ősi utcarendszert. A 19. század végén alakul ki a Kelemenhid (Cuczor u., Tompa u., Ószegedi út) a Vágóhid (Hársfa, Gyöngytyúk, Vágóhid utcák). A terület egésze agrárproletár városrészé alakult át. A városrész északi-nyugati részén (Kenyérváró) leginkább az 1945 utáni fejlesztések alakítottak, ahol már a szabályos utcahálózat és telek osztás mérnöki munkáról árulkodik. A 70-es nagy árvíz után születik meg a Kenderföld, a Magyar, Üstökös, Alkotmány és Esze Tamás utcák folytatása.

A 20. század elején az Almási, Magyar, Feltámadás és Szentháromság utcák által határolt területen jött létre a Kenyérvárói munkástelep (Vertán telep). A jó település adottságokkal rendelkező lakóterület a keskeny utcaszerkezete miatt a mai napig **nincsen csatornázva**.

A 20. század másik telepés beépítése a Római katolikus és az Újvárosi református temető közötti területen a Soványi munkásházak létrehozása volt.

Míg a városrész déli részére a kisvárosi beépítési mód, addig az északi területre a kertvárosias-családiházás beépítési mód a jellemző. A terület egészére elmondható, hogy oldalhatáron álló, „L” alaprajzú parasztházak állnak, a már említett Kenyérvárói munkásházakon kívül, az épületek az utcafrontra rendeződtek.

A városrészen **helyi védelem alatt álló terület** az Almási **utcán** fekvő Názárenus temető, a Sírkert utcai Újvárosi református temető és a **Kálvária utcai** bejárattal rendelkező Római katolikus temető. A Kálvária utca nyugati oldalán lévő telkek és a rajtuk lévő épületek szintén helyi védelmet élveznek. A városrész két **műemléki épülettel** dicsekedhet ebből az egyik a város legidősebb épülete a barokk Kálvária-kápolna, amely 1734-ben épült. A két épületnek a környezete műemléki környezeté lett nyilvánítva **(2.6 ábra)**.

Település	Címe	Leírás
Makó	Kálvária u.38-40	Szt. Anna római katolikus temetőkápolna klasszicista, 1829
	Kálvária u.80	Kálvária kápolna barokk, 1732

2.2 táblázat Az országos védetség alatt álló műemlékek a 2. városrészben **Forrás:** Makó város Rendezési Terve

A városrész lakásállománya 2001-ben 1948 lakásból állt, amelynek 34,9% volt alacsony komfortfokozatú.

A városrészben a **kommunális infrastruktúra** állapotvizsgálata az alábbi adottságokat és hiányosságokat tárta fel. Az utcák szilárd burkolattal ellátottak, a gyalogos közlekedésre szolgáló járdák minden utcában kiépültek, állapotuk kisebb részben megfelelő, nagyrésztük felújításra szorul.

Autóbuszmegálló a városrészben a következő utcában és helyeken vannak: Czuczor u. 5, Czuczor u. 87/2., **Szép u. 32., Szép u. 36.** A városrész Maroslele felől megközelíthető a Kölcsey utcán, az út minősége közepes, a forgalom igényeit kielégíti, fejlesztése ugyanakkor javasolt, mivel a meglévő útburkolat elöregedett. A városrészből a városközpontba vezető legforgalmasabb utak: Sírkert u. (állapota közepes, felújítása javasolt), Szép u. (állapota megfelelő). A városrészben kiépített vagy kialakított kerékpárút nincs.

A városrész minden utcájában elérhető a vezetékes víz és gáz szolgáltatás, az áramellátás és a közvilágítás. Ivóvízvezeték-cserét a városrészen belül kettő (Ardics és Ibolya), míg szerelvénycserét három utcában (Szép, Almási, Rigó) szükséges mielőbb elvégezni. Mindössze a városközponttól elválasztó határvonal mentén (Kálvária **utca**) és a Tompa utcában épült ki teljesen a szennyvízcsatorna, valamint a Pipacs utca környékén vannak még részleges csatornakiépítések. A csapadékvíz-elvezetés tárgyi feltételei hiányosak, több utcában fejlesztési feladatok jelentkeznek (**Melléklet, 4. tábla**). **A járdák és az utak kiépítettsége teljes, de felújításra szorulnak. A kerékpárút fejlesztés folyamatban van.**

A város nyugati részén található városrész közterületi zöldfelületi elemeit Juhász Gyula tér, a játszóterek valamint az utcafásítások jelentik. További korlátozottan közhasznú de értékes területek a temetők (Zsidó kegyeleti park, Újvárosi református temető, Római katolikus temető, **Názarénus temető**). A nyugati részen található Vertán telep keskeny utcái nem alkalmasak az utcafásításra, de a szélesebb utcák többnyire fásítottak. A nagyrészt családi házas beépítésnek köszönhetően az előkertek szintén meghatározó elemei a zöldfelületnek és igényes kialakítás esetén, nagymértékben növelik az utcakép esztétikai hatását. A szerkezeti terv új kertvárosias lakóterületeket jelöl ki, melyek lehetőséget adnak új zöldfelületi elemek (kisebb parkok, fás terek) kialakítására. A Településrendezési terv védelmi célú erdőterület telepítési javaslata e városrész külterületi szélének egészét érinti.

Akcióterület lehatárolása:

A bumeráng alakú akcióterület magában foglalja az Almási utca Szép és Holló utca közötti szakaszát, amely a Pipacs utca mentén lenyúlik a Juhász Gyula térig.

A 2. sz. városrész (Vertán városrész) SWOT elemzése:

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A városrész egységes utcaképe ▪ Speciális közintézmények jelenléte és funkcionális bővíthetősége (oktatás, egészségügy) ▪ Alközponti funkciók megjelenése ▪ Településrész egészén megmaradt „L” alaprajzú parasztházak egysége ▪ Széles fásított utcák és a zöldfelületek jelentős aránya ▪ Itt lakók aktív környezetszépítő tevékenysége 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lakóházak leromlott állaga ▪ Munkás telepeken szűk utcahálózat, össz-közművesítés hiánya ▪ Zöldfelületek, parkok kihasználatlansága, karbantartás hiánya ▪ Szennyvízcsatorna és csapadékvíz-elvezető hálózat hiányos az ivóvízhálózat rekonstrukciót szükséges végrehajtani ▪ Minimális a kerékpárutak hossza ▪ Temetők zöldfelületi képe rendezetlen, egységes, esztétikus megjelenés fejlesztésre szorul ▪ Zöldfelületek fejlesztése kevesebb figyelmet kap a városközpontnál
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A kisebb városi terekben a helyi lakosság részéről növekvő igény mutatkozik a funkciók alközpontokban történő elhelyezésére ▪ A Kórház és a jó hírű Almási tagintézmény városi szinten is felértékeli a városrészt és fejlődő alközponti területét ▪ A Szabályozási Terv a városrészben új lakóterületet kialakítására tesz javaslatot ▪ Európa szerte egyre jellemzőbbé válik a városrészben több helyen megtalálható temetők, közparkként való használata ▪ Jellemzővé válik új lakóterületeknél előretekintő zöldfelületi tervezés, ami vonzóbbá teszi a lakóterületet (pl. előfásítás) ▪ A városi kerékpárút fejlesztés ezt a városrészt is érinti 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A városnak kevés ráhatása van a Kórház mint a városrész fejlődést meghatározó intézmény sorsára és fejlődésére ▪ Új építésű lakóépületek esetében fenn áll annak a veszélye, hogy elronthatják a városrész egységességét, karakterét ▪ Források híján a temetők, nem hasznosuló zárványokká alakulhatnak ▪ A központi részek fejlesztései háttérbe szorítják a városrészt ▪ Telekértékesítés fontosabb, mint közcélra területek lehatárolása

2.3.1.3 Városrész 3. Újváros városrész

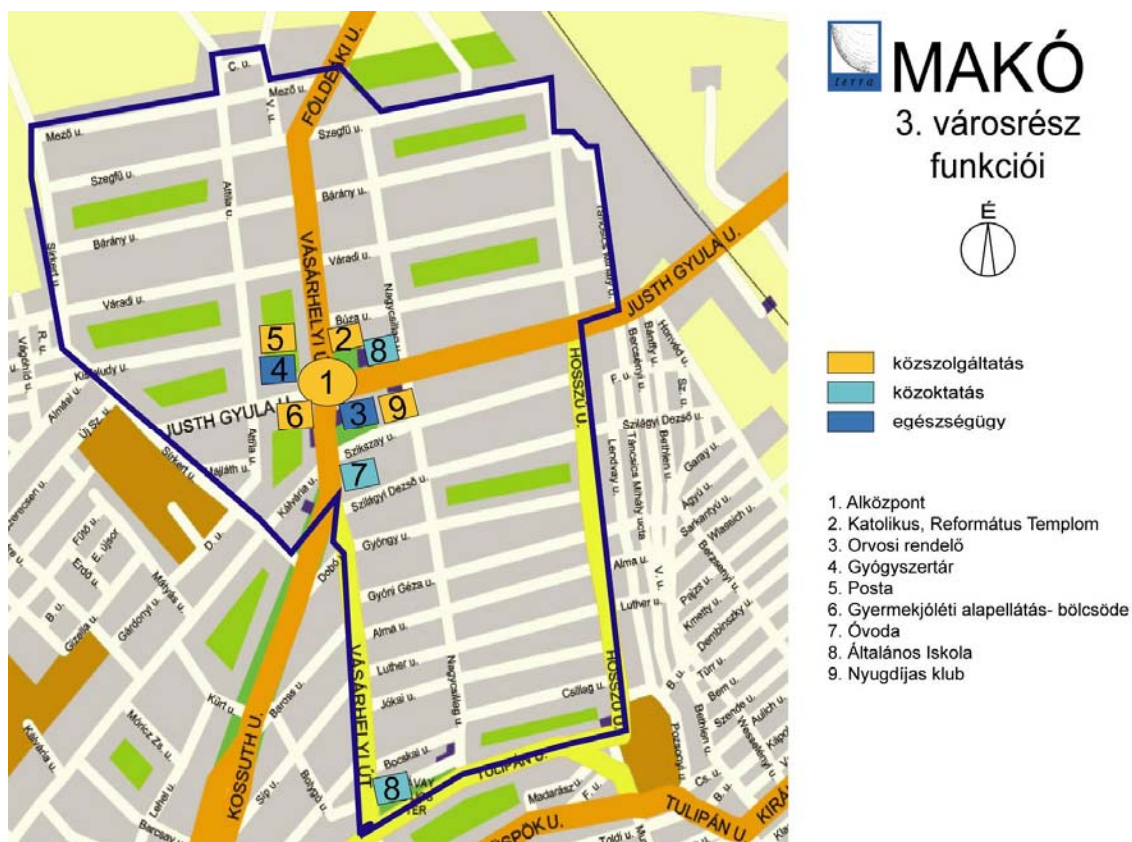
Újváros és Táncsics **Mihály** telep területét foglalja magában. A városrész Makó északi részén található. Belső határai: Sírkert u., **Kossuth utca, Vásárhelyi u., Návay tér, Tulipán u., Hosszú u., Justh Gyula u., Táncsics u., Bárány u., Hosszú u., Szegfű u., Mező u., Vadász u., Cédulaház u., Attila u., Mező u..**

A településrész **funkcionális** alközpontja a Vásárhelyi **utcán**, a Kossuth utca és a Justh Gyula utca által lehatárolt szakaszára tehető, ahol egy katolikus és református templom is található. A városban jelenlévő alközpontok viszonylatában a legtöbb funkcióval ez rendelkezik (Justh Gyula és Vásárhelyi út kereszteződése). A kereskedelmi tevékenységek

mellett itt található néhány további intézmény, mint az Újvárosi Bölcsőde, a Vásárhelyi utca Óvoda, Református Általános Iskola, orvosi rendelők (felnőtt és gyermek háziorvosok és fogorvos), Nyugdíjas Klub, továbbá gyógyszertár, posta.

A városrészben **203** vállalkozás van regisztrálva, amiből **69** foglalkozik mezőgazdasági tevékenységgel (arányát tekintve jóval nagyobb, mint a Vertán városrészben). Újváros városrészben **28 kiskereskedelmi és 10 nagykereskedelmi vállalkozás van, míg szálláshelyszolgáltatás vendéglátás területen összesen öt vállalkozás működik.**

A terület Makó északi része a 19. század elején kezdett kiépülni és az Újváros elnevezést kapta. Szakaszos építése miatt 1832-re érte el az utcarendszer a mai formáját. A Vásárhelyi út a városrész „gerince”, belőle futnak kifelé a gondosan megtervezett derékszögű, tág utcák. A Vásárhelyi utca főútvonal adottságai révén nagy átmenő forgalmat bonyolít le az északról érkező vagy menő autós forgalom körében, amely a településrész nyugalmas életének nem kedvező.

2.3 ábra Az Újváros városrész

Az egykori Cédulaház városrész a településrész nyugati szélén, a Mező, Szegfű u. ill. a Justh Gyula és Honvéd utca közötti területen jött létre.

Összehasonlítva a terület déli részével – vagy Makó többi városrészeivel – a Gyöngy utcától északra eső részen az egyforma nagyságú, az átlagosnál jóval nagyobb méretű telkek kerületek osztásra.

Helyi védelem alatt álló területek a Vásárhelyi **utca** két oldalán lévő teleksorok. A városrész területén műemlék védettségű épület nem áll.

A városrész egésze *falusias* lakóövezetbe sorolandó. Családi házas épületei oldalhatáron állóak, utcafrontra való építésük egységes utcaképet kölcsönöz a területnek. Az épületek sok esetben újjépítésűek, jellemzően földszint és magastető kialakításúak.

A városrész lakásállománya 2001 évben 1467 db volt, aminek 40,6% alacsony komforttal rendelkezik. A városrész infrastrukturális ellátottságáról elmondható, hogy az elavult ivóvízvezetékek cseréjét előirányzó programban nem érintett, a berendezéscsere viszont néhány városrész-határoló utcában (pl. Tulipán, Vásárhelyi, Sírkert) időszerű. A városközponttól elválasztó Návay L. tér és Tulipán utca mellett, mindössze a Vásárhelyi utca bizonyos részein, illetve a Búza utcában végig és a Táncsics utca rövid szakaszán van szennyvízcsatorna.

Az Újváros csapadékvíz-elvezetés tekintetében elmaradás tapasztalható. A városrész minden utcájában elérhető a vezetékes víz és gáz szolgáltatás, az áramellátás és a közvilágítás. **Az utcák kivétel nélkül szilárd burkolattal ellátottak**, a gyalogos közlekedésre szolgáló járdák minden utcában kiépültek, állapotuk részben megfelelő, nagyrészüket felújításra szorul. **A Justh Gyula és Vásárhelyi utcák kereszteződése forgalmas, biztonságtechnikai szempontból sürgős beavatkozást igényel (körforgalom).**

Autóbuszmegálló a városrészben a következő utcákban és helyeken vannak: Vásárhelyi u. 53, Vásárhelyi u. 54, Földeáki út 10277/1 hrsz. (jobb és baloldal), Justh Gy. 10410, 10388/3 hrsz.

A városrész Földeák felől a Vásárhelyi utcán megközelíthető, az út állapota megfelelő, Tótkomlós irányából megközelíthető a Justh Gyula utcán, itt a burkolat minősége közepes, felújításra szorul. A városrészből a városközpontba vezető utak: Vásárhelyi u. (állapota megfelelő), Nagycsillag u. (állapota közepes, felújítása javasolt), Hosszú u. (állapota felújítást igényel). A városrészben kiépített vagy kialakított kerékpárút a Justh Gyula utca **és a Vásárhelyi utca** mentén fut, az iparterületen működő Medicor-gyárat elérve megszűnik. **A városrészben a legkiterjedtebb a kerékpárút ellátottság és a fejlesztések tovább folytatódnak.**

A Város északi részén elhelyezkedő városrészt (Újváros) hálós alaprajz jellemzi. A városból kivezető forgalmas Vásárhelyi **utca** a terület közepén halad át. Az Újváros résznek önálló közparkja nincsen, a városrész határán a **Justh Gyula utca** és a Vásárhelyi út kereszteződésében van a területhez legközelebb eső közhasználatú zöldfelület, játszótérrel ellátva. A széles utcák hatalmas fákkal és nagy kiterjedésű zöldsávval teszik otthonosabbá a területet. A mellékutcákat fásítások jellemzik (többnyire gyümölcsfás beültetések). A zöldfelületi fejlesztések közül folyamatban van a Vásárhelyi **utca** fasorainak felújítása. A

szerkezeti terv új **kertvárosias** lakóterületeket jelöl ki a városrész északi szélén, melyek itt is lehetőséget adnak új zöldfelületi elemek (kisebb parkok, fás terek) kialakítására. A Településrendezési terv védelmi célú erdőterület telepítési javaslata e városrész északi peremét ugyancsak érinti. Az utóbbi alapján a lakó- és gazdasági területek szomszédságában az ipari telkeken belül fásítást kell elrendelni többek között a Szegfű és a Táncsics utca térségében is.

Akcióterület lehatárolása:

A településrész akcióterülete a Vásárhelyi **utca**, a Kossuth utca és a Justh Gyula utca által lehatárolt szakaszára (alközpont) és annak közvetlen környezetére tehető.

A 3. sz. városrész (Újváros városrész) SWOT elemzése:

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A városrész közvetlen, jó kapcsolattal rendelkezik a városközponttal (Vásárhelyi utca, Kossuth utca) és a környező településekkel (Földdeák) ▪ A város legkomplexebb funkciókkal rendelkező alközpontja itt található ▪ Közintézmények és szolgáltatások viszonylag gazdag jelenléte ▪ A városrész egységes utcaképe, újjépítésű családi házak nagyarányú jelenléte ▪ Széles fásított, zöldsávval rendelkező utcák 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vásárhelyi utca forgalmassága ▪ Közpark(ok) hiánya ▪ A városrész keleti részen a szegregált városrész közelsége ▪ Szennyvízcsatorna csak néhány utcában épült ▪ A csapadékvíz-elvezető hálózat kiépítettsége nem teljes ▪ Szakszerűtlen kiültetések, túlzott gyümölcsfa-arány az utcafásításban
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az M43-as gyorsforgalmi út megépülésével a városrész logisztikai szempontból felértékelődik ▪ A bölcsődeprogram városi indítása további funkcióbővítést jelent ▪ A helyiek aktivitásra építve szakszerűbb kiültetések érhetőek el ▪ A körforgalmi biztonságtechnikai elem már sok helyen működik a városban 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az M43-as gyorsforgalmi út megépülésével jelentősen megnövekszik az átmenő forgalom ▪ A fejlesztések városközpontra történő koncentrálása a második legfontosabb funkcionális központ funkcionális leértékelődéséhez vezethet ▪ a központi részek fejlesztései háttérbe szorítják a városrészt

2.3.1.4 Városrész 4. Honvéd telep városrész – beazonosított szegregátum

A városrész helyzetértékelése egyben az anti-szegregációs terv helyzetértékelő fejezetének egy részét is alkotja, tartalmában annak kritériumrendszeréhez (is) igazodik.

A városrész Makó észak-keleti részén található. Határait kelet felől a város kiterjedt iparterülete, délről a Gerizdes városrész (5), nyugatról a városközpont és az Újváros jelenti. Legnagyobb érintkezési „felülete” az iparterülettel és az Újváros városrészrel van.

A Honvéd telep gyakorlatilag két részből áll (2.4 ábra). A két rész közötti határt a Garay és Bethlen utcák jelentik. A nagyobb kiterjedésű, tulajdonképpen Honvéd telep ettől dél-keletre található. A területet 1861-ben parcellázta fel a város egy vízjárta szikes-agyagos legelőjéből. A területen cca. 1500 db átlag 100 négyzetöles telek található, amelyeket többnyire 48-as honvédek (innen származik az elnevezés) és családjaik kaptak beépítési kötelezettséggel.

2.4 ábra a Honvéd városrész

A városrész észak-nyugati – hagyományosan Kisbécs néven ismert – kisebb részén már 180 évvel ezelőtt is kis telkeken elhelyezkedő putrik álltak. A Lendvay és Bethlen utcák közötti részen a rendezettség foka, ha lehet még alacsonyabb, mint a szomszédos területen. A szűkre szabott utcák miatt az össz-közművesítés megoldatlan, a kis telkek méretük miatt rehabilitálásra nem alkalmasak. A Cigánybécs (Kisbécs) déli határán a Görög katolikus temető (Kápolna 18. sz.) fekszik, ami helyi védelem alatt áll.

A városrész terület a városközpontból a Széchenyi tér, Úri utca, Erdélyi Püspök utca, Tulipán utca útvonalon érhető el. Dél felől a Megyeháza és Aradi utca irányából is megközelíthető, míg észak-kelet felől a Justh Gyula út vezet a területre. A városrész lakói a városközpontot és az általuk is használt intézményeket kereskedelmi egységeket gyalog, illetve kerékpáron közelítik meg. A gépkocsi használat nem jellemző a területen élők körében.

A Honvéd városrész összetett társadalmi, épített környezetet és életkörülményeket jellemző problémái olyan tényezőkből erednek, amelyeket a lakóterület földrajzi elhelyezkedése és kialakulási körülményei hosszú távra determináltak. A legfontosabb ilyen tényező a kicsiny teleknagyság az eredendően alacsonyabb társadalmi státuszú csoportok letelepítése, akik szűkös anyagi forrásaikból kicsi, alappal nem rendelkező házakat építettek.

Művi környezet sajátosságai

Az épített környezet sajátosságát jelentik a rendkívül szűk utcák. A telkeken a beépítés megengedett mértéke ugyan a telek 1/3-ára engedélyezett, de ezt – különösen az elmúlt évtizedek bővítéseivel – messze meghaladják az épületek. Jellemző tehát a sűrű beépítettség, a zsúfoltság.

A többségében vályogból épült lakóházaknak nincs megfelelő alapja, és mivel a területen jellemző a magas talajvízszint (40 cm-re leásva már talajvizet találunk) a felvizesedés és penészesedés általános gondja a háztartásoknak. A házakhoz tartozó telkek megműveletlenek (konyhakerti célú megművelésük sem jellemző). Ennek oka részben a talajviszonyokban de nagyobb részt a helyi lakosság negatív hozzáállásában keresendő.

Az épület felújítások szórványosan fordulnak elő, a családok többsége források híján az alapvető állagmegóvási munkálatokat is képtelenek elvégezni.

A lakások komfort fokozatát jellemzi, hogy központi fűtés csak kb. azok 30%-ában található. A házak többségében a mai napig kandallóval vagy kályhával fűtenek. A lakások cca. 70%-ban van fürdőszoba, de a fent már említettek szerint jelentős hányadukban a víz nincs bevezetve.

A városrész lakásállománya 1131 lakásból állt 2001-ben, aminek a Kisbécs városrészben 55%-a a hagyományos Honvédban 63,4% alacsony komorfokozatú.

Tulajdonviszonyok rendezettek, jellemző a magántulajdon. Önkormányzati tulajdonú ingatlanok **száma 62 db**. Ezek részben üres eladásra váró telkek (**39 db**), részben lakható bérlemények (**23 db**), amelyek jelenleg is önkormányzati bérlakásként funkcionálnak.

Az önkormányzati tulajdonú telkek eladási forgalma (kedvezményes feltételek mellett) is alacsony, mivel a felkínált telkek mérete a mai igényekhez képest kicsi, esetlegesen két telek összevonásával alakítható ki egy hagyományos méretű építési terület.

A városrész szinte valamennyi utcájában kiépítési hiányosságok figyelhetők meg a csapadékvíz-elvezetés tárgyi feltételeinek a vonatkozásában.

Több háztartásba nincs bevezetve a víz (ezek a háztartások a mai napig közutakat használnak), szennyvizük szikkasztó aknába kerül. Ivóvízvezeték-cserét a városrészen belül kettő (Bercsényi és Bethlen), míg szerelvénycserét egy utcában (Csáki) szükséges mielőbb elvégezni. A városrészt délről határoló Aradi utca, illetve a Rákosi út felől, észak-keletről bejövő rövid csatornaszakasz kivételével szennyvízcsatorna nem található a területen. Ezért a városrész e tekintetben a város egyik legjobban elmaradott része.

A város szennyvízcsatorna programja folyamban van, amelynek városrészenkénti ütemezésében a Honvéd telep az utolsók között szerepel.

A csapadékvíz elvezető csatornák a Honvéd, Bethlen, Bercsényi és Ágyú utcában találhatóak. Fedetlen csatornákról van szó, mivel karban tartásuk kevésbé költségigényes.

A gázellátás a telepen biztosított. A Honvéd telepen belül – az egyébként rendezettebb és társadalmilag is kedvezőbb összetételű – déli területen (Királyhegyesi úttól délre eső utcák) nincs bevezetve a gáz.

A gyalogos közlekedésre szolgáló járdák túlnyomó része kiépült, állapotuk azonban nem megfelelő, túlnyomó többségük felújításra szorul. **Az pormentes utak aránya kedvezőtlenebb, mint más városrészekben**. A borítottság hiányos a Lendvay, Táncsics és Sarkantyú utcákban (Bercsényi utca és a Bethlen utcák között nincs pormentésítve **(2.7 ábra)**). A pormentésítés teljesen hiányzik a Kmetty, Türr, és Bem utcákban. **Makón 8 km-nyi útépítés van napirenden, amelyből egy 6 km-nyi szakasz a Honvéd városrészt érinti. Ebből 4 km-re van építési engedélye a városnak.**

Autóbuszmegálló a városrészben nem található. A városrész Tótkomlós irányából megközelíthető a Justh Gyula utcán, itt a burkolat minősége közepes. Továbbá Királyhegyes felől, de az út rossz minőségű, a Sámson-Apátfalvi főcsatorna után a szilárd burkolat sincs kiépítve. A városrész déli határa az Aradi utcának megfelelő 43-as főút, a burkolat minősége a nagy átmenő forgalom miatt erősen romlik. A városrészből a városközpontba vezető legforgalmasabb utak: Királyhegyesi út, Tulipán utca, Arany János út. Minden említett út teljes szakaszon rögzített állapotából ítélve felújítást igényel.

Kiépített vagy kialakított kerékpárút csak a városrész déli határán, az Aradi utca mentén található. **A kerékpárút bővítése a Honvéd városrészben is folyamatban van.**

Sok a fiatal család, ennek megfelelően sok a kisgyermek. A kisgyermekes családok hiányolják a városrészben a nagyobb zöldfelületek, játszóterek létét. A legjobban elérhető játszóterek a Patai téren, a Szilágyi Dezső és Vásárhelyi utcák találkozásánál, a Návay Lajos téren és a Tulipán utcában vannak.

A Tulipán utca a városrész déli-nyugati határa, így érinti az önkormányzat által 2002-ben elkészített Úri u. - Erdélyi püspök u - Tulipán u - Királyhegyesi út zöldfelületi terve. A Településrendezési terv az egész városrészt környezetrehabilitációs célterületeként jelölte meg, és ebben a szomszédos Honvéd telepinél is kisebb aprócska telkeket és keskenyebb utcákat rehabilitációra sem alkalmasaknak határozta meg. A terv ezek egy részét fokozatosan felszámolandónak jelöli, ami lehetőséget ad a városrész zöldfelületi elemekben szegényes állapotának megváltoztatására, új parkok, terek kialakítására. A lakó- és gazdasági területek szomszédságában az ipari telkeken belül fásítást kell elrendelni a Honvéd utca térségében. További korlátozottan közhasznú de zöldfelületi szempontból értékes a déli részen található Görög katolikus temető.

A lakó- és gazdasági területek szomszédságában az ipari telkeken belül fásítást kell elrendelni a Honvéd és a Wekerle utca térségében, ezen kívül a terv a tervezett városliget ÉK-i részén, a Wekerle utca végén jelöl ki köztemető létrehozására egy 7 ha-os területet.

Társadalmi jellemzők:

Az aktív korúak kevesebb, mint 50%-a dolgozik. Az itt lakók nem tudnak váltani, tehát a népességmozgás a területen nem jelentős. A területen letelepedő családok más városrészből jönnek, illetve egy nagyobb hullámban a 1990-es években Végegyházáról érkeztek. A terület egyedüli vonzereje az ingatlanárak alacsony voltában keresendő.

Az épületekben nagy a *laksűrűség*, jellemző a kicsiny házakban a több generációs háztartás, ami a lakosság jelentős hányadát adó roma népesség életformájából (nagycsalád) és abból az egyszerű tényből ered, hogy a fiatal generációnak nincs módjában külön háztartásba költözni.

A városrész relatív társadalmi jellemzőit a 2.2.2. alfejezet összehasonlító elemzése emeli ki szemléletesen.

A városrész lakónépessége 2001-ben 2959 fő volt. A népesség 21%-a 14 éves vagy annál fiatalabb, a népesség 17%-a 60 éves vagy annál idősebb. **A városban csak itt haladja meg a gyermekek korúak aránya az időskorúakét.**

Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül majdnem 60% Kisbécs városrészben, míg 55,7% a hagyományos Honvédban. (amikor a városi átlag 28,6%). Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában az 1%-t sem érik el. Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül 62,5 és 61,3% Kisbécs és a hagyományos Honvéd viszonylatában.

Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül Kisbécscben 42,8% míg a hagyományos

Honvédban 39,4%. A foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül a városrészen belül mindkét területen 35%. (a város átlag majdnem eléri az 50%-t).

Vállalkozói aktivitás, intézményi ellátottság és kereskedelmi szolgáltatások:

A városrészben összesen **69(!)** vállalkozás működik, ebből **16** őstermelő. *Kiskereskedelemmel 10* vállalkozás foglalkozik, míg ugyancsak ennyi tevékenykedik *egyéb gazdasági szolgáltatás és egyéb szolgáltatások* területén. *Szállásadással 6* vállalkozás foglalkozik. A vállalkozások száma népességarányosan ebben a városrészben a legalacsonyabb.

A városrész ellátásában a városrészen kívül, az Aradi utcában található TESCO áruház játssza a legnagyobb szerepet. A városrész helyi üzletei szórványosan a telep különböző részein található. Összességében három vegyesbolt egy zöldséges egy hentesüzlet és 6(!) kocsmá van a honvéd telepen az alábbiak szerint csoportosítva.

Élelmiszer, vegyi árú:

- Berzsényi és Királyhegyes út: vegyesbolt és zöldséges
- Justh Gyula utca és Táncsics u. sarok: vegyesbolt és hentesüzlet
- **Wlasics** utca: vegyesbolt (hitelvásárlás is lehetséges)
- **Gyöngy utca városrészszel közvetlen érintkező vége:** épülő vegyesbolt

Ital boltok:

- Királyhegyesi út (2 kocsmá)
- Tulipán utca
- Wesselényi utca
- **Gyóni** és Gera utcák sarka
- Justh Gyula u. (kocsmá)

Az ellátó rendszer területen belüli elhelyezkedése nem rajzol ki egy egyértelmű funkcionális alközpontot. Ugyanakkor a város rendezési tervében a Királyhegyesi út Berzsényi utcák csomópontja szerepel mint potenciális alközpont. Ezen a ponton nincs kiteresedés – ugyan két jelentősebb ellátó egység van itt. **A Királyhegyesi úton található a városrész Idősek Klubja.**

A telepen élő gyerekek a Tulipán utca nem telephez tartozó szakaszára eső óvodába járnak. Iskola szintén nincs a Honvéd telepen. Az iskolás korú gyerekek a Szikszay és Nagycsillag utcák találkozásánál lévő Református Általános Iskolába és a Makói Általános Iskola Návay Lajos téren lévő Kertvárosi tagintézményébe járnak.

Kulturális jellegű intézmény nincs a területen, a telep lakói a városközpontban található lehetőségeket veszik igénybe.

Helyi közösségformálás:

A Cigány Kisebbségi Önkormányzat tevékenysége nagyrészt erre a területre koncentrál mivel Makó roma népességének megközelítőleg **80 %-a** itt él.

A kisebbségi önkormányzat évi 1 millió forintos költségvetésből gazdálkodik. Programjai, akciói további finanszírozása önkormányzati költségvetési támogatásból és egyéb pályázati forrásokból történik. Ilyen roma **közösségépítést segítő** programok, pl. a Patai téri **napokon belüli fellépések**, Tolerancia Nap, (szavalóverseny roma és nem roma származású gyerekeknek), a Hagymaházban a kisebbségek napján szerb, romániai, székelyföldi magyar fellépők mellett a roma kisebbség is képviseltette magát kulturális programmal.

A roma kisebbség közösségépítésével a kisebbségi önkormányzaton kívül egy civil szervezet foglalkozik. Ennek tevékenysége a városközpontban található ún. Tanodára koncentrálódik. A Csanád vezért téren található HEFOP pályázati forrásból kialakított központban a roma származású gyerekek internetes hozzáféréshez jutnak.

A közösségformálás lehetőségének legnagyobb hiányossága egy Községi Ház megvalósítása, amely kellő infrastrukturális háttérrel jelentene az önszerveződésre képes roma közösség nagyobb összetartása érdekében. *A Községi ház létrehozására megtett eddigi lépések:* A Makó város önkormányzata felajánlott egy **telekingatlant**, amelyen az Roma Kisebbségi önkormányzat lehetőséget **kapna** az intézmény **létrehozására**. Ugyanakkor a kisebbségi önkormányzat nem rendelkezik a megépítéshez szükséges forrásokkal ezért mindenképpen pályázati forrást kíván felhasználni ennek finanszírozására. **Másik lehetőség a Katolikus egyház által eladásra kínált Királyhegyesi utcán található reprezentatív épületeingatlan.**

Akcióterület lehatárolása: A **Tulipán** utca és a Királyhegyesi **utca** tengelyében található tömbök.

A 4. sz. városrész (Honvéd városrész) SWOT elemzése:

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A Cigány Kisebbségi Önkormányzat lépéseket tett a Roma kisebbség érdekvédelmére ▪ A keletről határoló kezeletlen, elhanyagolt látványt nyújtó iparterületeknél védőfásításra, ill. utcafásításra elegendő tér áll rendelkezésre 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szegregált városrész, roma lakosság ▪ Szűkre szabott utcák, használhatatlan méretű telkek, közművesítés hiánya ▪ Leromlott állapotú lakóépületek jelenléte ▪ Rehabilitációra alkalmatlan putris építkezés a városrész nyugati részén ▪ A közigazgatási ellátás teljesen hiányzik ▪ Hiányzik a közösségformálás alapinfrastruktúrája ▪ A városrész tömegközlekedési kapcsolata hiányzik ▪ A szennyvízcsatorna hálózat kiépítése a kezdeteknél tart

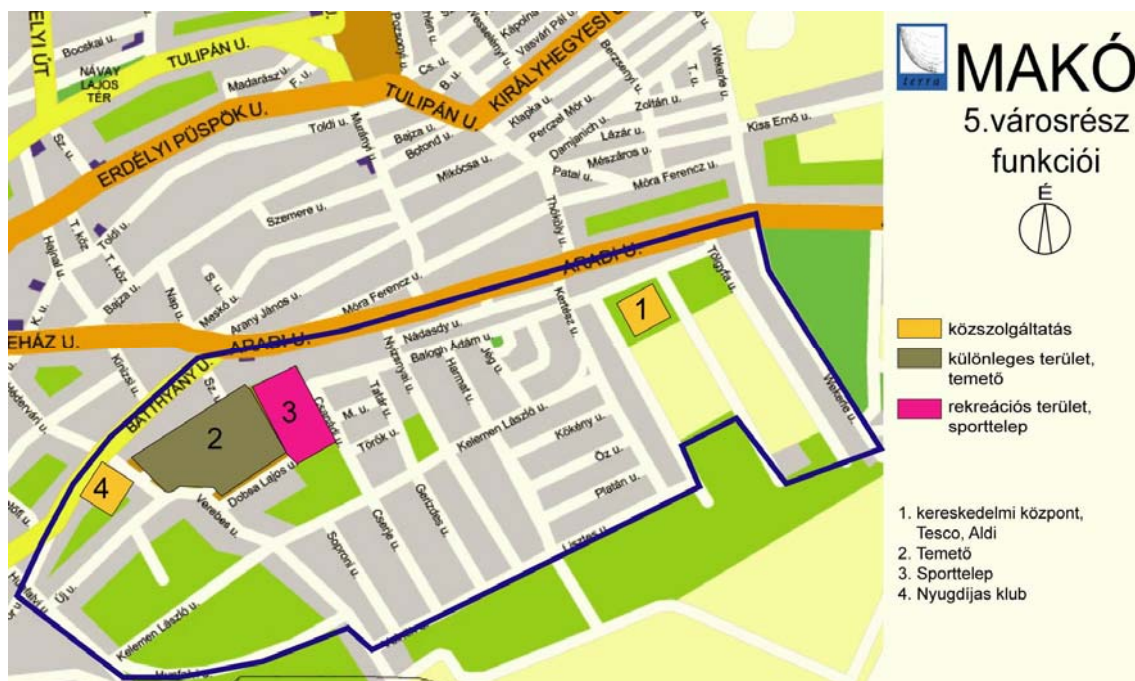
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A csapadékvíz-elvezető hálózat rendkívül hiányos, fejlesztésre szorul ▪ Néhány utcában ivóvízhálózat rekonstrukciót szükséges végrehajtani ▪ A városrész számos útja nincs pormentesítve ▪ A városrész jó néhány utcájába nincs bevezetve a gáz ▪ Kevés a kerékpárutak száma és hossza ▪ A keskeny utcák a városrész belső részeiben nem adnak teret utcafásításra ▪ A városrészben lakók képzettségüknél fogva kevésbé fogékonyak a közösségi fejlesztő tevékenységekre
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Több közösségfejlesztő csoport és civil szerveződés aktív a településen ▪ Anti-szegregációs törekvésekkel, fejlesztésekkel a zöldfelületek fejlesztése jól kombinálható ▪ A városi kerékpárút és útfelújítás érinti a városrészt (engedélyes tervek) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Roma lakosság általánosan jellemző ellenállása a központi beavatkozásokkal szemben ▪ A központi részek fejlesztései háttérbe szorítják a városrészt ▪ az esetlegesen megvalósuló fejlesztések hosszú távú eredménye bizonytalan, a helyiek aktív közreműködése nélkül

2.3.1.5 Városrész 5. Gerizdes városrész

A városrész Makó dél-keleti részén található. Belső határai Aradi u., Erdei F. tér, Batthyányi u., Hunfalvy u., Verebes u., Velnök u., Városhatár u., Wekerle u.

A város jelenlegi legdinamikusabban növekvő része, új lakóterületekkel. A városrész jellegzetes funkciói a sport és rekreációhoz kapcsolódó létesítményei és a városrész keleti részén az Aradi utcától délre a kereskedelmi funkció. Itt a szabad területek vonzottak olyan kereskedelmi láncokat, mint TESCO, és az ALDI.

A városrész vállalkozásainak száma **175**. Ebben a városrészben is a *mezőgazdasági* tevékenység a domináns: 21%. A **13 nagykereskedelmi** egység mellett **24 kiskereskedelmi** egység működik. Kiemelkedően magas az *egyéb gazdasági szolgáltatás* tevékenységtípusban tevékenykedő vállalkozások száma és aránya (**22 db**). A szálláshelyszolgáltatás vendéglátás területén pontosan ugyanennyi vállalkozás működik, mint a szomszédos Honvéd városrészben. (**6 db**).

2.5 ábra A Gerizdes városrész

A 18 század végén még szőlős kertek voltak a mai Makó dél-keleti részén. A terület északi része a parsztközség övébe tartozott, míg a déli, a II. világháborút követő városi növekedés egyik célpontja lett. Ekkor indult beépítésnek Gerizdes és a mellette lévő területen az ún. KISZ lakótelep kialakítása.

A jelenlegi utcaszerkezet és a telekosztás egykoron átgondolt tervek következményének látszik. Az Aradi utca által határolt telkek kisvárosias lakóövezetbe tartoznak, az épületek utcafrontra szerveződtek. Az innen délre eső tömbök kertvárosias lakóövezetnek vannak nyilvánítva az épületek elő kerttel rendelkeznek. A családi házak jellemzően földszint és magastető kialakítással épültek.

A Batthyány utca és Hédervári utca kereszteződésében található a városrész Nyugdíjas Otthona, itt komolyabb alközponti funkciók nem alakultak ki. A területen egészére jellemző a tágas utcaszerkezet, gondozott fasorral, zöldsávval. A településrészen több kisebb közhasználatú zöldterület található az északi részén a Református ótemető fekszik.

A Batthyány utcától délre lévő teleksor valamint a Református ótemető helyi védelem alatt álló terület. A városrész területén műemlék védettségű épület nem áll.

Gerizdes városrész lakásállománya 2001-ben 839 db volt. Ebből 17,8 % alacsony komfortfokozatú. Az utóbbi években több lakáscélú telekértékesítés zajlott le a területen, tehát a lakásállomány jelentős bővülése várható a következő népszámlálásra.

A városrész több pontján vannak értékesítésre váró építési telkek (pl. Elnök út 10-20 telek). A telkeket az önkormányzat pályázati eszközökkel juttatja azon fiatal házásoknak, ahol legalább az egyik fél egyetemi végzettséggel rendelkezik. A közművesített telkek térítésmentes tulajdonba vételének feltétele, hogy vállalják az 5 éven belüli beépítést.

Az elavult, mára már korszerűtlen anyagból álló ivóvízvezetékek a városközpont mellett ebben a városrészben a leginkább jellemzőek. Az utcák nagy részében ezért mielőbbi vezetékrekonstrukcióra van szükség.

A városrészt határoló Aradi és részben a Batthyány utca kivételével szennyvízcsatorna nem található a területen. Ezért a városrész e vonatkozásban a város egyik leginkább fejlesztésre szoruló része. Az utcák túlnyomó többségében a csapadékvíz-elvezetés nem vagy nem megfelelően megoldott.

A városrész minden utcájában elérhető a vezetékes víz és gáz szolgáltatás az áramellátás és a közvilágítás.

Az utcák szilárd burkolattal ellátottak, a gyalogos közlekedésre szolgáló járdák minden utcában kiépültek, állapotuk részben megfelelő, nagyrésztük felújításra szorul. Autóbuszmegállók a városrészben a következő utcában és helyeken vannak: Aradi u. 0639/5, 10516 hrsz., Tesco áruház. A városrész a 43-as főútról közelíthető meg, a burkolat minősége a nagy átmenő forgalom miatt erősen romlik, sürgősen felújításra szorul.

A városrészből a városközpontba vezető legforgalmasabb utak: Batthyány u. (állapota megfelelő), Kertész u., Kelemen László u. (állapotuk felújítást igényel). Kiépített vagy kialakított kerékpárút csak a városrész északi határán, az Aradi utca, illetve a Wekerle utca mentén található, de a hálózat fejlesztése ebben a városrészben is folyamatban van.

Makón belül e városrész (Verebes és Gerizdes) jó zöldfelületi adottságokkal rendelkezik. Az utcák többnyire fásítottak és korlátozottan közhasznú de értékes területek vannak a városrészen belül: Református temető, Erdei téri sportpálya. A szerkezeti terv új kertvárosias

lakóterületeket jelöl ki (Gerizdes déli bővítése, Kelemen **László** utca környéke), melyek lehetőséget adnak új zöldfelületi elemek (kisebb parkok, fás terek) kialakítására. A zöldfelületi hosszabb távú fejlesztések közül a délről, dél-keletről határos területeken az összesen 34 ha-on megvalósuló fejlesztés²⁶ érinti a városrészt (Lovaspálya megtartása, ökotó és tanösvény létesítése stb.).

Akcióterület lehatárolása: A sportkomplexum és közvetlen környezete

A 5. sz. városrész (Gerizdes városrész) SWOT elemzés:

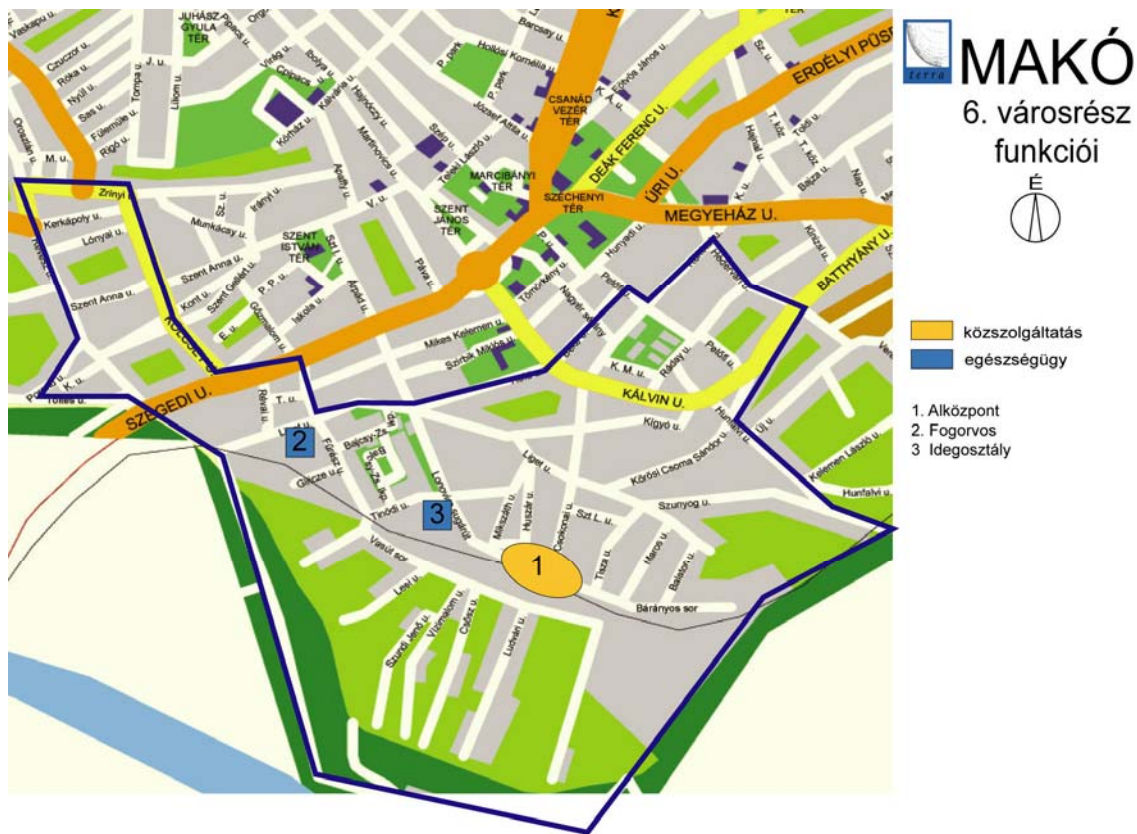
Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sport és rekreációs tevékenységek infrastrukturális háttérrel biztosított városi szinten ▪ Dinamikusan fejlődő lakófunkció ▪ Kereskedelmi funkciók koncentrációja a városrész keleti részén ▪ A városrész egységes utcaképe ▪ Tágas utcaszervezet, gondozott fasorral, zöldsávval, zöldfelületek nagy aránya ▪ Környezetszépítésben aktívan szerepet vállaló lakók 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alközpont a városrész szélén való kialakulása ▪ Sok helyen a lakóházak leromlott állaga ▪ Parkok kihasználatlansága, karbantartás hiánya ▪ Nincs szennyvízcsatorna a városrészben ▪ A csapadékvíz-elvezető hálózat rendkívül hiányos, fejlesztésre szorul ▪ Az ivóvízhálózat jelentős rekonstrukciója szükséges ▪ A 43-as főút elhasználatott állapotban van ▪ Kevés a kerékpárutak hossza ▪ Utcafásítások vegyes összhatásúak, magas számú a tájidegen elem (pl. fenyők) jelenléte
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A maros folyó a városrész déli részén lehetőséget jelent a rekreációs funkciók jelentős fejlesztésre ▪ A meglévő kereskedelmi beruházások további befektetők megjelenését vetíti előre és alközpont kialakulásához vezet ▪ Igény mutatkozik a természetben kialakított turisztikai központokra ▪ A városi életforma élénkebb sporttevékenységre sarkalja a lakosokat, ami növeli a sportolási infrastruktúra fejlesztési igényeit ▪ A városrész felértékelődése az új építésű házak által ▪ Új lakóterületeknél előrettekintő zöldfelületi tervezést lehet alkalmazni (pl. előfásítás) ▪ A város új telekosztásainak jelentős része ebbe a városrészben koncentrálódik ▪ A város kerékpárút hálózatfejlesztése ez a városrészt is érinti 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A kereskedelmi egységek rideg uniformizált megjelenése rossz hatással van a városrész hangulatára ▪ A sport infrastruktúrája a fejlesztés ellenére a lakosság alacsonyabb életszínvonalára miatt kihasználatlan marad ▪ Új építésű lakóépületek elronthatják a városrész kialakult karakterét ▪ a központi részek fejlesztései háttérbe szorítják a város zöldfelületi fejlesztéseit

²⁶ 2006 októberében elkészült a Makó Maros-part rehabilitációja: tanösvények, túra útvonalak, lovagló és kocshajtóutak építési engedélyezési terve; 2006. augusztusában elkészült a Maros-part kerékpár- és árvízi védekezési út engedélyezési terve

2.3.1.6 Városrész 6. Bajcsy- Ráday városrész

A városrész Makó dél-keleti részén található. Belső határai: Hunfalvy u., Batthyányi u., Hédervári u., Rákóczi u., Petőfi u., Béke u., Hold u., Liget u., Gőzmalom u., Szegedi u., Kölcsey u., Zrínyi u., Révész u., Porond u., Töltés., városhatár

A városrész intézményi és szolgáltató funkciókban nem kifejezetten gazdag. A városrészben ugyanakkor 307 vállalkozás működik, ami utal annak dinamizmusára. Ezek jelentős része (60db) – 20%-a mezőgazdaságban tevékenykedik. Közel 40 db kiskereskedelmi egység és 13 nagykereskedelmi vállalkozás van a Bajcsy-Ráday városrészben. Több mint 20 vállalkozás foglalkozik szállásadással (ez a vállalkozások 6%-a). Összesen 50 vállalkozás aktív egyéb gazdasági tevékenység és egyéb szolgáltatás tevékenység csoportokban.

2.6 ábra A Bajcsy-Ráday városrész

Makó város déli városrészét, a református Szentlőrinc és a terület déli részén lévő Szuszogó elnevezésű településrészek alkotják. A terület a városközpont köré szerveződő a parasztközségek egységes övezetébe tartozik. A Nagyérnek köszönhetően már a korabeli időtől lakott terület volt, a vízfolyás mellett, arra merőlegesen lettek az első telkek felosztva. A településrészen az utcahálózat és a telekosztások a természeti környezethez igazodva

alakultak ki. A II. világháborút követően két új utcát nyitnak- Maros, Balaton u.- amelyek mérnöki pontosságukkal kilógnak a területre jellemző mezővárosi girbe-gurba utcák sorából.

A városrész nagy részére jellemző a kisvárosias sűrűségű lakóövezet, a terület déli részén ez azonban kertvárosiasra csökken. Kivételt képez ez alól a Liget utca- Lonovics sugárút- Tinódi u. Fűrész utca által határolt tömb, valamint a Károly M. u.- Ráday u. Petőfi u. és Rákóczi utca által határolt terület, ahol a paneles sűrű beépítés miatt nagyvárosi lakóövezet lett megjelölve. A városrész észak-nyugati része jellemzően falusias beépítésű.

A már említett telepszerű paneles beépítést leszámítva oldalhatáron álló gazdaházak épültek a településrészen. A városrész északi részén lévő épületek és telkek voltak az első kifejezői a város polgáriásodásának, urbanizálódásának, míg a déli részen inkább a mezővárosra jellemző halmazszerű településszerveződés látható. A parasztépületek jellemzően földszint+magastető kialakítással jöttek létre, állapotuk más városrészekhez képest jónak mondhatóak. A paneles beépítésű, sűrű szintszámú, lapos tetős épületek megújításra szorulnának.

A városrész egyik központja a Hold utca és a Kálvin utca kereszteződése köré tehető, a másik a déli részén található a Makói **vasútállomás** lehetne, **ha korábbi forgalma ezt újra indokolná.**

Műemléki környezetként minősített a Hold u.- Béke u.- Petőfi u.- Rákóczi u.- Hédervári u.- Batthyány u.- Kígyó utca által határolt terület valamint a Liget u.- Révai u.- Szeged u.- Gőzmalom utca által határolt tömbök. Helyi védelmet élveznek a Kígyó u.- Hunyadi u.- Szunyog u.- Tisza u.- Állomás tér- Lonovics sugárút által határolt tömbök, a városrész észak-nyugati részén meg a Kölcsey u.- Szeged u.- Révész u.- Zrínyi utca által határolt terület.

A városrész területén műemlék védettségű épület nem áll.

A városrész lakásállománya 2001-ben 1855 db lakásból állt, aminek 17,4% volt alacsony komfortfokozatú. Az Ingó dűlő területen 14.0 ha, az Újhegy dűlőben 17.0ha nagyságú terület alkalmas új lakóterületek kialakítására.

A városrész minden utcájában elérhető a vezetékes víz szolgáltatás, az áramellátás és a közvilágítás. A vezetékes gáz azonban jó néhány utcában nincs kiépítve. A városi ivóvízhálózat tervezett felújítása ebben a városrészben érinti a harmadik legtöbb utcát. A szomszédos városközpont határvonalát keresztező, illetve jelentő néhány utca, valamint további belső utcák kivételével a városrész nagy része nem csatornázott. Ennek ellenére megállapítható, hogy szennyvízcsatornával relatíve a második legjobban ellátott terület a városban. A csapadékvíz-elvezetés ebben a városrészben is komoly problémaként jelentkezik, az utcák többségében kiépítési elmaradás tapasztalható. **Ez a Lesi városrészt érinti a leginkább, ahol a csapadékvíz elevezetés problémája csupán 20%-ban megoldott. A csapadékvíz elevezetés problémájának helyi megoldása éves szinten 12 millió Ft-os kiadást jelent az önkormányzat számára.**

Az utcák szilárd burkolattal ellátottak, a gyalogos közlekedésre szolgáló járdák minden utcában kiépültek, állapotuk részben megfelelő, nagyrészüket felújításra szorul.

Autóbuszmegállók a városrészben a következő helyeken vannak: 012/2 hrsz. (Autóscsárda előtt, az út mindkét oldalán). Ugyanakkor a városrészben található a település vasútállomása. A városrész a 43-as főútról közelíthető meg, a burkolat minősége a nagy átmenő forgalom miatt erősen romlik, sürgősen felújításra szorul. A városrészből a városközpontba vezető legforgalmasabb utak: Lonovics sgt. (állapota felújítást igényel), Kálvin u. (állapota felújítást igényel). Kiépített vagy kialakított kerékpárút csak a városrészt rövid szakaszon átszelő 43-as főút (Szegedi u.) mentén fut. **A burkolt utak hiánya a Lesi városrészben jelentős. A városi szinten programozott 8 km-nyi új burkolt útból 2 km erre a városrészt érint.**

Makón belül e városrészben a központéhoz hasonlóan a tömbös beépítésnek köszönhetően megtalálhatóak az összefüggő zöldfelületként számon tartott lakótelepi zöldfelületek, **játszóterek** de a családházias lakóterületek utcafásításai is jelen vannak. A terület délről kertművelésű területek és a hullámtéri üdülőterület határolják, melyek a körzet mikroklimatikus viszonyaira kedvezően hatnak. A szerkezeti terv új kertvárosias lakóterületeket jelöl ki a városrész délnyugati részén (Ingó dűlő), melyek itt is lehetőséget adnak új zöldfelületi elemek (kisebb parkok, fás terek) kialakítására. A zöldfelületi hosszabb távú fejlesztések közül a délről, dél-keletről határos területeken az összesen 34 ha-on megvalósuló fejlesztés szintén érinti.

Bajcsy-Ráday városrész épített környezetét, közművesítését és társadalmi viszonyait tekintve elkülönülő része az ún. Lesi városrész, ami a Vasút utcából kiinduló, Maros töltésre merőlegesen futó utcákból áll. A város egyik szegregátuma is itt található, mégpedig a Csósz és Ludvári utcák közötti tömbben, ami csupán néhány házat érint, ezért valódi városi szintű szegregátumként nem került értelmezésre (KSH, 2008). Tény azonban, hogy sajátos természeti adottságai miatt a Lesi területe ingatlan piaci értékét tekintve az átlagnál alacsonyabb szinten van, és ezzel összefüggésben, az egyébként kiváló relatív helyzetű Bajcsy-Ráday városrésztől elmarad minden tekintetben. A város közművesítésre és egyéb infrastruktúrafejlesztésre vonatkozó intézkedései, illetve az anti-szegregációs terv általános társadalmi leszakadást megállító beavatkozásai figyelmet fordítanak, illetve kell, hogy fordítsanak erre a sajátos relatív helyzetű városrésztre.

Akcióterület lehatárolása: A városrészben két akcióterület található az egyik a lakótelepeket foglalja magában, míg a másik a vasútállomáshoz kötődik, az állomást és annak környékét tartalmazza.

A 6. sz. városrész (Bajcsy-Ráday városrész) SWOT elemzés:

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A Maros parti fekvésből adódó kedvező rekreációs lehetőségek ▪ Városközpont közelsége ▪ Közintézmények jelenléte a területen (rendelő, vasút állomás) ▪ A városrészben megmaradt régi utca rendszer ▪ Épületek karbantartott állapota ▪ vannak védett zöldterületek (2 db) és számos egyedül védelemben részesülő növény (8 db, ami az összes 12%-a) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Városközpont közelsége miatt nincsen kialakult jól működő alközpontja ▪ Vasútállomás rendezetlen állapota és a vasút megszűnésének perspektívája, ami gyengíti a potenciális alközpontot ▪ Közpark hiánya ▪ A szennyvízcsatorna-hálózat kiépítettsége rendkívül hiányos ▪ A csapadékvíz-elvezető hálózat rendkívül hiányos, fejlesztésre szorul ▪ Az ivóvízhálózat jelentős rekonstrukciója szükséges ▪ Szakszerűtlen kiültetések, túlzott gyümölcsfatarány az utcafasításban ▪ A városrész fejlettségét tekintve minden szempontból legelmaradottabb része a vasútvonalon túl elhelyezkedő Lesi
Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az M43-as gyorsforgalmi út megépülésével jelentősen csökken a forgalmi leterheltség ▪ Településrész nyugati részén lakásállomány növelése, a városrész felértékelődése az új építésű házak által ▪ Elkészült tervek, melyek a városrész fejlesztését segítik ▪ Igény mutatkozik a természetes környezetben kialakított turisztikai központokra ▪ Egyre több forrás mutatkozik a telepés beépítésű negyedek megújítására 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az M43-as gyorsforgalmi út megépülésének kitolódása ▪ A Maros folyó közelségéből eredő árvízveszély ▪ Karbantartás nélkül hagyott létrehozott közterületek leromlása ▪ az erőn felüli fejlesztések, zöldfelületi fenntartási nehézségeket okozhat (rekreációs központokban) ▪ a központi részek fejlesztései háttérbe szorítják a városrészt

2.3.1.7 Városrész - Ipari hasznosítású terület

A 20. század második felétől nagyarányú ipartelepítés indult be a városban. Ennek területi elhelyezkedése környezeti és közlekedési szempontból is kedvező helyen, a város északkeleti területén összpontosult. Ez a terület mindig is kedvező vasúti és közúti kapcsolatokkal rendelkezett ezáltal a különféle lehetséges szállítási módok jelenléte miatt természetes módon adta magát az ipari-gazdasági hasznosítás. A város szerkezeti terve összefüggő ipari zónaként kezeli, ami organikusan nem ékelődik be egyik határos (3.4.5. számú) városrészbe sem.

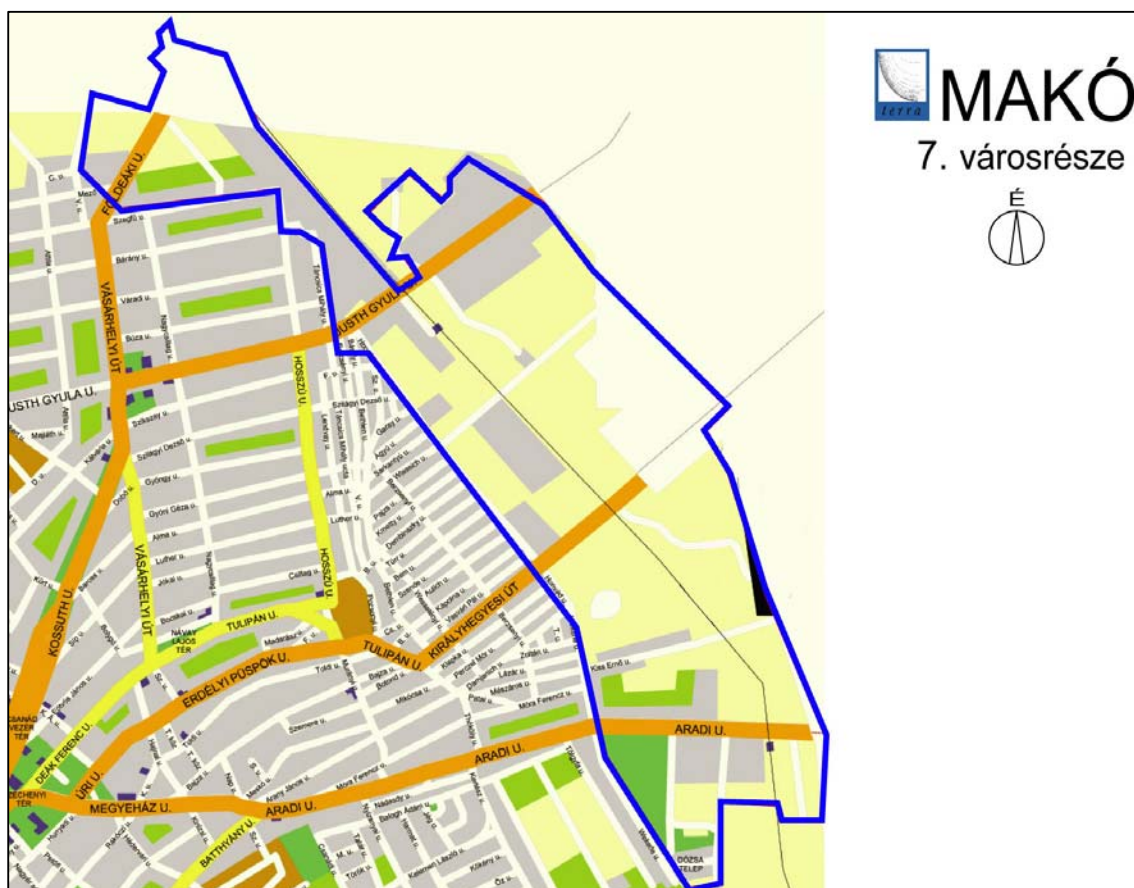
Az ipari üzemek egyrészt a vasútvonalon túl **a városból kivezető Justh Gyula és Rákosi utcák mentén koncentrálnak**. Az elmúlt évtizedekben számos nagyüzem **megszűnt** és sok kisvállalkozás indult. Az ipari zóna jelentős barnamezős tartalékokkal rendelkezik,

ugyanakkor az ipari zóna ezen, északi részén található a város Ipari Parkja, amely zöldmezős beruházásként jött létre.

A Rákosi és Királyhegyesi út között elhelyezkedő Ipari Park az önkormányzati tulajdonú és működtetésű, 1998-ban nyerte el az ipari park címet. Az Ipari Park kihasználtsága lehetőségeihez képest alacsony. A park területén 2004-ben került átadásra az Inkubátorház, mely kisebb termelőfelületekkel, műhelyekkel, irodákkal, tárgyalókkal, konferenciateremmel, szobákkal segíti a vállalkozásokat.

Makó Város Önkormányzata 2008 januárjában bővítette a Makói Ipari Park területét, amelynek értelmében a park jelenleg 623 268 m². Az I. ütemben kiépített 22,3 ha terület közművesítése kiépült, valamint kialakításra került egy vállalkozásokat segítő inkubátorház is.

Az Ipari Park további 21 ha területének alap infrastruktúrával való további bővítésére Makó Város Önkormányzata pályázatot nyújtott be 2008 február 15-én a DAOP-2007-1.1.1/A pályázati kiírásra.

2.7 ábra Ipari hasznosítású terület (7. városrész)

Az Ipari Park részletes elemzése a 1.2.1.3 alfejezet részét képezi.

2.3.1.8 Városrész - Makó Rákos és egyéb külterületi lakott helyek

Makó város teljes népességének 1,3%-a élt belterületen kívül 2001-ben beleértve Makó Rákos városrészt (belterület) is. Makó külterületén még a mai napig **számos** tanya van. Ezek jelentős részben továbbra is gazdasági hasznosításúak, de itt is megindult a tanyák elnéptelenedése, illetve funkcióváltása.

Makó legfontosabb külterületen található városrésze Makó-Rákos. A városközponttól 14 km-re található a Tótkomlói út mentén. A településrész jelenlegi utcaszerkezete a 20. században alakult ki, de történelme a 18. századik nyúlik vissza, amikor itt egy falu állt. A falu eltűnt, de jelentőségét mutatja, hogy hat térségi **út** találkozik itt.

A 2001-es népszámlálás adatai szerint Rákos településrészen 135 fő élt. Lakossága folyamatosan csökken, jelentős az inaktívak aránya. Jelenleg hat utcából áll, amelyből háromban laknak. A településrészen alapellátási funkciók (**orvosi rendelő, kultúrház**, és főleg üzletek) működnek, amely nem csupán a helyi lakosság, de a környékbeli tanyavilág lakosságának ellátásáról is gondoskodnak. Ugyanakkor az intézményi ellátáson belül a kihelyezett tagozatai az alacsony igényszint miatt megszűntek. Jelenleg a városrész gyermekeit iskolabusz szállítja Makó iskoláiba.

3 STRATÉGIA

3.1 A VÁROS JÖVŐKÉPE (15-20 ÉV MÚLVA)

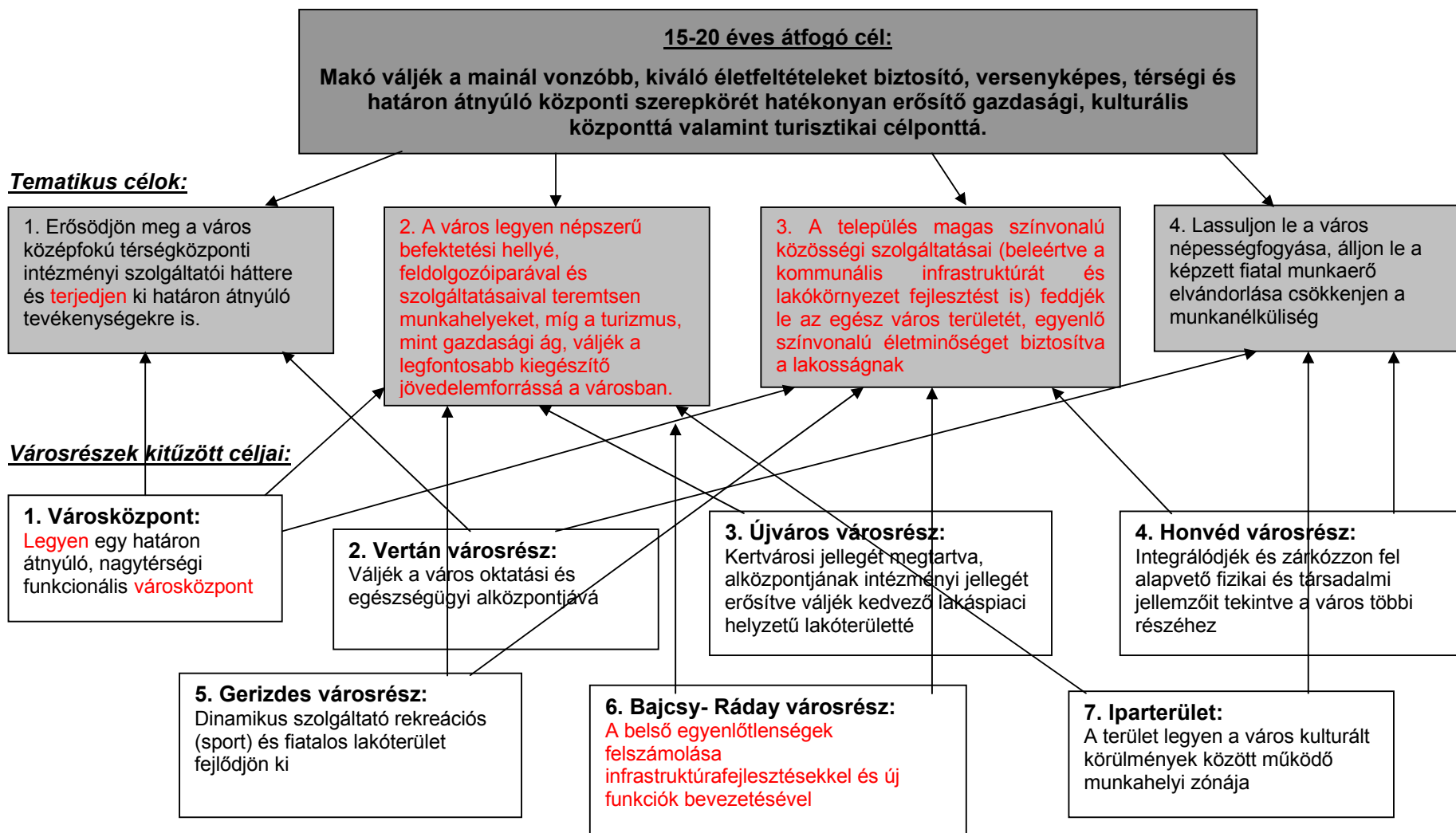
Az Integrált Városfejlesztési Stratégiában szereplő fejlesztések megvalósulásával a város jövőképe vonatkozóan az alábbi pozitív scenárió prognosztizálható.

Makó 15-20 év múlva **népességét** tekintve az országos tendenciáknak megfelelő, illetve annál kedvezőbb trendekkel rendelkezik. Népességcsökkenése lelassul, illetve megáll. A népesség korösszetétele kiegyenlítődik, a javuló népességmegtartó képességnek és az ennek következtében bekövetkező növekvő természetes szaporodásnak köszönhetően.

A város továbbra is betölti a Makói kistérség **központi feladatkörét**, nem csupán koncentrálja az ezzel járó funkciókat, de hatékonyan szervezi térsége települései közötti **feladatmegosztást** elsősorban a térségben lévő **öt** mikro-térségi központ részvételével. Olyan térségi szinten szerveződő mobil-szolgáltatásokat hoz létre és szervez, amelyek a feladatellátást hatékonyabbá, gyorsabbá és költséghatékonyabbá teszi (pl. egészségügyi, mobil oktató, informatikai hálózatszervező). Bizonyos kevésbé mobil feladat-ellátási tevékenységeket helyben fejleszt tovább, de térségi kohéziót erősítve megteremti azok gyors és mindenki számára egyenlő eséllyel biztosított elérhetőségét.

Társulási központi szerepkörén túl hangsúlyt fektet a Schengeni határok megnyitásával – várhatóan bekövetkezik 15-20 éven belül – erősödő határon átnyúló kapcsolatok szervezésében megnyilvánuló szerepvállalásra, ezzel teremtve meg a lehetőségét Makó hajdani **nagyteréségi szerepkörének** megközelítésére elsősorban oktatási, kulturális és turisztikai területen. A város népességmegtartó képessége elsősorban **gazdasági potenciáljának** erősödésén és ezáltal munkahelyteremtő képességének növekedésén múlik. A városban erősödik a feldolgozóipar jelenléte, egyes iparágakban a szegedi tudásbázishoz kapcsolódóan megjelennek a K+F tevékenységek is, amelyek helye az ipari park Inkubátorháza. A gazdaságon belül komoly minőségi munkahely teremtési eredménnyel jelentkezik a turizmus vendéglátás ágazat, ami elsősorban Makó fürdőváros jellegének megerősödésére alapul. A városon belül a lakófunkciójú területek általános állapota javul, ennek fő összetevője a közterületek minőségi fejlesztése. Az egyes **városrészekben** megerősödnek a jelenleg még fejlődésük kezdeti szakaszában lévő alközponti területek és az alapszolgáltatások terén **tehermentesítik** a városközpontot. A város funkcionális magterülete a városközpontra koncentrálódik egyben ez a fejlődés magterülete. Ugyanakkor a célrendszerben meghatározott módon minden definiált városrész megtalálja saját specifikumainak megfelelő fejlődési irányát és ezeket továbbfejlesztve nem egymás településen belüli versenytársai, hanem kiegészítőivé válnak. A város jelenlegi **válság területe** a 4. számú Honvéd városrész. Anti-szegregációs tervnek megfelelő komplex ütemezett fejlesztések és a város munkahelyteremtésre vonatkozó erőfeszítéseinek eredményeként a terület lakosságának életnívója és életkörülményei javulnak.

3.2 JÖVŐBENI FEJLESZTÉSI IRÁNYOK MEGHATÁROZÁSA

3.2.1 15-20 éves átfogó cél

Makó váljék a mainál vonzóbb, kiváló életfeltételeket biztosító, versenyképes, térségi és határon átnyúló központi szerepkörét hatékonyan erősítő gazdasági, kulturális központtá valamint turisztikai célponttá.

Az átfogó cél összhangban van Makó 2003-ban elfogadott Városfejlesztési Koncepciójában szerepeltetett jövőképpel, annak kompakt cél formátumú megfogalmazása, az elmúlt 5 évben jelentkező fejlesztési hangsúly kiemelésével²⁷.

A város **vonzereje** a lakónépesség megtartásában, migrációs célterületté válásában, illetve a meglévő vállalkozások növekvő prosperitásában, újabbak kialakulásában és letelepedésében nyilvánul meg. Ezek végül a város demográfiai alapmutatóinak (népességnövekedés, migráció, korösszetétel, képzettségi mutatók) valamint gazdasági alapmutatóiban (működő vállalkozások abszolút és relatív száma, ágazati megoszlás eltolódó hangsúllyal a magasabb hozzáadott értéket termelő ágazatok felé) nyilvánul meg.

A vonzerő erősödésének átfogó feltételrendszere fogalmazódik meg a város tematikus részcéljaiban.

3.2.2 7-8 éves tematikus célok

1) Erősödjön meg a város középfokú térségközponti intézményi szolgáltatói háttere és ki határon átnyúló tevékenységekre is

A tematikus cél elsősorban a város központi szerepkörét erősítő funkcionális elemek minőségi fejlesztését foglalja magában, mindazon funkciókét és intézményekét, amelyekkel a város saját népessége mellett térsége és tágabb vonzáskörzete számára is biztosítja az ellátást. Cél ezen funkciók olyan szintű minőségi megerősítése, hogy a város központi szerepköre stabilizálódjék és Szeged régióközpont elszívó ereje kevésbé érvényesüljön. Érintett ellátási területek: *az egészségügy, alap és középfokú oktatás, kultúra, kereskedelmi vállalkozásfejlesztést elősegítő szolgáltatások, és mindezek határon átnyúló hatáskörű funkcionális kiterjesztései.*

Területi hatókör: Elsősorban a Városközpont, de minden olyan városrész, amelyben valamilyen térségi vonzáskörrel rendelkező funkció található. Ez elsősorban a Vertán városrészt érinti, mivel a térség szakellátását biztosító intézmény itt található.

²⁷ **Jövőkép (2003):** „Makó a mainál is vonzóbb, versenyképes, térségi központi szerepét mind eredményesebben betöltő várossá fejlődik, fenntartható magas életminőséget nyújt a helyi és térségi lakosság számára, mely a gazdaság tradicionális (pl. agrártermék feldolgozás) és magasabb technológiát is alkalmazó (pl. gépgyártás, elektronika, vegyipar, biotechnológia) termelő ágazataira épül, miközben Magyarország déli kapujában a magyar-román együttműködés egyik centrumaként jelentős közvetítő és idegenforgalmi szerepkört tölt be.”

2) A város *legyen* népszerű befektetési helyé, feldolgozóiparával és szolgáltatásaival teremtsen munkahelyeket, míg a turizmus, mint gazdasági ág, váljék a legfontosabb kiegészítő jövedelemforrássá a városban.

A város ezen tematikus célja ipari zónájában, azon belül az Ipari Parkban minél több feldolgozóipari, logisztikai tevékenység (ezen belül minél több magas hozzáadott értéket előállító) vállalkozás megtelepedése ezzel stabil, fejlesztési céllal hasznosítható iparüzési adóforrás és munkahelyteremtő bázis megteremtése a városban. A tematikus célon belüli részcélnak tekinthető a szolgáltató ágazatok jelenlétének és munkahelyteremtő képességének erősítése, ezen belül a turisztikai gazdasági ág (termálturizmus és vonatkozó szolgáltatásai) megerősítése. Ez utóbbi rész cél átfedést mutat a térségi központ fejlesztésének tematikus céljával.

Területi hatókör: Elsősorban a városközpont (1. városrész) és az ipari zóna (7. városrész) területére koncentrálódik, **de jellegüknél fogva minden városrészt érint.**

3) A település magas színvonalú közösségi szolgáltatásai (beleértve a kommunális infrastruktúrát és lakókörnyezet fejlesztést is) *feddjék* le az egész város területét, egyenlő színvonalú életminőséget biztosítva a lakosságnak

A tematikus cél a város teljes infrastrukturális hálózatának fizikai kiterjesztését (pl. csatorna, ivóvíz) minden lakos számára biztosított hozzáférést célozza. Ez egyrészt a kommunális infrastruktúrát érinti, amely egyes városrészekben teljesen hiányzik másrészt az épített környezet minőségi paramétereinek javítását, valamint a helyi lakosság alapellátását biztosító intézményi és kereskedelmi szolgáltatók egyenlő színvonalú hozzáférést. E tematikus cél esetében tehát elsősorban a város (nem térsége!) lakosságát tekinti célcsoportjának. A cél ezáltal a város minden pontján a magasabb hétköznapi életminőség biztosítása, ami a népességmegtartó képesség egyik alapfeltétele.

Területi hatókör: A tematikus cél a város minden területét egyaránt érinti. Különös hangsúllyal a városközpont, mint különösen terhelte városrésze és a veszélyeztetett területekre, mint a Honvéd városrész.

4) Lassuljon le a város népességfogyása, álljon le a képzett fiatal munkaerő elvándorlása csökkenjen a munkanélküliség

A város egészére vonatkozó tematikus cél kevésbé fejlesztési, mint a fentiek társadalmi következményeként jelentkező cél. A város népességdinamikáját jellemző paraméterek javítása a fiatal képzett népesség elvándorlásának megállításával érhető el. A munkanélküliség jellemző problémájának összetevője a lakosság képzettségi struktúrájának, illetve alapképzettségi szintjének növelése.

Területi hatókör: A cél az egész városra vonatkoztható azzal a kitételrel, hogy a munkanélküliséggel különösen érintett veszélyeztetett területen (Honvéd) hatványozottan érvényesül.

3.2.3 A tematikus célok, célcsoportok és indikátorok összefoglaló táblázata

	Cél	Közvetlen célcsoport	Indikátorok	Jelenlegi érték (2008)	Célérték (2013)
Tematikus célok	1. Erősödjön meg a város középfokú térségközponti intézményi szolgáltatói háttere és ki határon átnyúló tevékenységekre is	A kistérség lakossága A város lakossága	Fejlesztésekkel érintett, közfeladatot ellátó épületek száma (db)	0	5
			Megújult kulturális intézmények száma	0	3
	2. A város legyen népszerű befektetési helyé, feldolgozóiparával és szolgáltatásaival teremtsen munkahelyeket, míg a turizmus, mint gazdasági ág, váljék a legfontosabb kiegészítő jövedelemforrássá a városban	A város lakossága A kistérség lakossága A városba látogatók, turisták	Vállalkozások száma az Ipari Parkban	12	20
			K+F tevékenységet folytató vállalkozások száma	7	15
			A kiskereskedelmi egységek számaránya az összes vállalkozáson belül (%)	38	42
			Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás tevékenységet folytató vállalkozások számaránya az összes vállalkozáson belül (%)	11	15
			Városban töltött vendégéjszakák száma	10 330	15 000
			Külföldiek által városban töltött vendégéjszakák aránya az összes vendégéjszakán belül (%)	39%	50%
	3. A település magas színvonalú közösségi szolgáltatásai (beleértve a kommunális infrastruktúrát és lakókörnyezet fejlesztést is) feddjék le az egész város területét, egyenlő színvonalú életminőséget biztosítva a lakosságnak	A város lakossága	Bölcsődék száma (db)	2	4
			Óvodai intézmények száma (tag intézményekkel) (db)	8	9
			Csatornahálózatba kötött lakások száma (db)	2927	5000
			Kerékpárút teljes hossza (km)	7	17
	4. Lassuljon le a város népességfogyása, álljon le a képzett fiatal munkaerő elvándorlása csökkenjen a munkanélküliség	A város lakossága A hátrányos helyzetű lakosság	Munkanélküliség relatív mutatója (országos mutatóhoz viszonyított aránya)	1,13	0,5

3.2.4 Városrészi célok

A városrészi célok meghatározása **referenciapontot** jelent az **akcióterületi integrált fejlesztéséhez**.

1. Városközpont: **Legyen** egy határon átnyúló, nagytérségi funkcionális **városközpont**

A városközpont fejlesztési céljai **megújító, megőrző** és **értékteremtő** orientáltsággal bírnak. Cél a központ épületállományának (köz és lakófunkció) megújítása; az építészeti és városszerkezeti értékek megőrzése, egységes településkép kialakítása; a városi fürdő nagy ívű fejlesztése kapcsán a turisztikai funkció erősítése, kapcsolódó funkciók (mint gyógyszálló) bevezetése és ezzel új érték teremtése.

- Cél a meglévő **funkciók megerősítése** és minőségi fejlesztése mellett – a város hosszú távú stratégiai elképzeléseit alátámasztva – vállalkozói tőke bevonásával **újabb funkciók és tevékenységek** (a turisztikai fogadókészség fejlesztés) **létrehozása** és működtetése.
- Cél a városközpont **funkcionális tehermentesítése**. Az alapfokú ellátási funkciók egyéb városrészekben történő megjelenítésével cél, hogy a lakosság saját lakókörnyezetében jusson mindezekhez, a városközpontban a térségi közszolgáltatások és általános kereskedelmi, turisztikai és szolgáltató tevékenységek koncentrálódjanak. Továbbra is cél a vegyes funkció fenntartása, azaz a városközpont ne váljon pusztán intézményi és szolgáltató funkcióval bíró területté.
- Cél a funkciók és városi **környezeti kontextus** összehangolása közterületek és ezen belül zöldfelületek egységes koncepció szerinti fejlesztése.
- A városközpont kiemelt célja **közlekedési túlterheltségének csökkentése**, túlhasználatának megállítása. Az átmenő forgalom megszüntetésével cél a térségi és helyi közlekedési csomópont jelleg fenntartása, ahol a gépkocsi, kerékpáros és gyalogos forgalom viszonylagos egyensúlya uralkodik.
- Cél a városközpontban lévő lakóépületek (különösen a településképet romboló tömbházas beépítési mód) megújítása és rekonstrukción keresztül történő városképi összehangolása.
- **A városrészben egyetlen tömb esetében áll fenn a veszélyeztetettség állapota (releváns indikátorok 40 és 50% között) szociális alapú szegregáció terén (József Attila, Hollósi Kornélia, Petőfi Park és Csanád Vezért tér által határolt tömb), a városközpontban mindazonáltal cél, hogy a központ objektumait megkülönböztetés nélkül minden lakos igénybe tudja venni.**

Célcsoport: az egész város lakossága a kistérség városközpontban szolgáltatásokat igénybe vevő része. Ennek okán az esélyegyenlőség biztosítása a közterületek és az intézményekben a fejlesztések horizontális céljaként kell, hogy szerepeljen.

Tematikus célhoz való kapcsolódás:

1. **tematikus célhoz:** Cél a jó térségi elérhetőséggel és kiváló adottságokkal rendelkező városközpontban erősödjenek meg a térségi és nemzetközi tevékenységi körrel bíró funkciók, beleértve a köz és üzleti-gazdasági tevékenységeket. A városközpont ez irányú fejlesztési céljai hozzájárulnak a város térségközponti és nemzetközi kapcsolatokat koordináló funkciójának erősítéséhez.
2. **tematikus célhoz:** A városközpontban cél a régi funkciók megtartása és fejlesztése mellett új köz és piaci alapú tevékenységek telepítése. Cél a gyógyturizmus infrastruktúrájának megteremtése a fürdő kapcsolódó szolgáltatásainak fejlesztése, háttérfeltételeinek javítása hozzájárulva Makó gazdasági növekedéséhez és a vállalkozói szféra megerősítéséhez a harmadik tematikus cél tartalmának megfelelően.
3. **tematikus célhoz:** A városközpont maradjon vegyes funkciójú, cél a lakosságának életminőségét a települési infrastruktúra hiányzó elemeinek megépülésével, a közlekedési feltételek javításával és a lakóépületek (különösen a tömbházak) rehabilitációjával javítani a második tematikus céllal összhangban.
4. **tematikus célhoz:** A városközpontban koncentrált fejlesztési célok a negyedik célhoz közvetve munkahelyteremtéssel és a város általános vonzerejének, ezzel népeségmegtartó képességének erősítésével járulnak hozzá.

2. Vertán városrész: Válgják a város oktatási és egészségügyi alközpontjává

A városrész átfogó célja, hogy a meglévő speciális funkciók (alapfokú speciális oktatás és középfokú egészségügy) megerősödése révén a város ellátásában játszott szerepe, ezáltal jelentősége erősödjék.

- Cél a városrész funkcionális alközpontjának továbbfejlesztése. Az Almási utca Szép és Holló utca közötti szakasza alközponti jellegének erősítése. Ezáltal a fejlesztési hangsúlyok a városközponttal határos Kórház körüli területről észak-keleti irányba tolódnak. Bizonyos alapfokú funkciók városrész központjába történő részbeni átcsoportosítása belső kiegyenlítődést eredményez és tehermentesíti a központi területeket.
- Ennek részeként cél a szakellátási és alapellátási funkciók elkülönítése, valamint az óvoda funkció iskola funkcióval történő kombinált fejlesztése (Almási utcai tagintézmény) integrált intézményi struktúrában.
- A városrész célja továbbá speciális zöldterületeinek, temetőinek rendezése és bevonása a település közcélú zöldfelület használatába.
- Cél a meglévő utchálózat és hagyományos településstruktúra fenntartása a településrész közmű hálózatának kiterjesztése és új lakóterületek integrált fejlesztése.
- **A városrészben beazonosított tömb szintű szegregátum van (Teleki Blanka és Diófa utca sarok; Szép utca és Almási utca sarok; Szentháromság és Árvíz utca által**

határolt tömb; Sírkert utca és Vágóhid utca közötti tömb). További veszélyeztetett tömbök a városrész nyugati területén találhatóak. Sem a szegregátumként számon tartott tömbök sem a veszélyeztetett kategóriába tartozó tömbök nem képeznek egységes területet. Egyenként rendkívül kicsik, néhány házat tartalmaznak.

Ehhez kapcsolódó cél, hogy a városrészközpont szolgáltatásainak erősítésével és a kommunális hálózatok egyenletes területi biztosításával megakadályozható legyen a marginálisabb lakóövezetek szegregálódása.

Célcsoport: elsősorban a városrész lakói, valamint az alap de elsősorban középfokú intézményeit igénybe vevő helyi és térségi lakosok. A városrész déli részén speciális célcsoport a kórházhoz kapcsolódóan hatványozottan jelentkezik, hiszen itt nagyobb eséllyel fordulnak elő akadálymentesített közlekedést igénylő népességcsoportok.

Tematikus célhoz való kapcsolódás:

1. **tematikus célhoz:** A középfokú egészségügyi intézmény (Kórház) kapcsán erős kapcsolódás mutatkozik az első, térségi szerepkört erősítő tematikus célhoz
2. **tematikus célhoz:** A városrész céljainak kapcsolódása a tematikus célhoz közvetett
3. **tematikus célhoz:** A kommunális infrastruktúra hálózatok egyenletesen feddjk le a városrészt. A közterületek és zöldfelületek rendezettsége növekedjen, különös tekintettel az alközpontra és a köztemetőkre.
4. **tematikus célhoz:** A városrész céljainak kapcsolódása az élhető lakókörnyezet megteremtésének célján keresztül biztosított.

3. Újváros városrész: Kertvárosi jellegét megtartva, alközpontjának intézményi és szolgáltató jellegét erősítve válják kedvező lakáspiaci helyzetű lakóterületté.

A városrész Makó északi részén található kertvárosi jellegű, ahol a funkciók koncentráltan a városrész gerincét képző Vásárhelyi utca mentén és Justh Gyula utcával való kereszteződésében helyezkednek el. Általános cél a lakókörnyezet általános színvonalának fejlesztésén túl az alapfokú funkciók megerősítése és bővítése.

- **Cél a város legfejlettebb alközpontjának városképi és funkcionális megerősítése valamint a bölcsődei funkció fejlesztése a volt Búza utcai iskola területén.**
- A fejlesztésének rész célja az alközpont, mint forgalmas közlekedési csomópont közlekedésbiztonsági (körforgalom), valamint gyalogos és kerékpáros közlekedés infrastruktúrájának megerősítése.
- Az egyéb hálózati infrastrukturális fejlesztések végrehajtása – tekintettel azok hiányosságaira – szintén a lakónépesség életminőségét javító fejlesztési célok közé tartozik a városrészben.
- **A városrészben, annak északi területén van a város második számú szegregátuma. Mindemellett több Vásárhelyi út mentén található tömb veszélyeztetett státuszú. Mindemellett figyelembe kell venni, hogy a városrész az ún. Cigánybécs**

szegregátummal közvetlen határos és annak gyermekkorú lakossága az Újvárosban található Református Iskolát látogatják. Cél, hogy a városrészek közötti *pufferzóna* (Hosszú utca) ne a negatív hatásokat közvetítse az Újvárosra, hanem Újváros jelentsen pozitív hatást a 4. városrészre.

Célcsoport: Elsősorban a városrész lakossága, valamint a szomszédos Honvéd városrész iskoláskorú népessége. Mivel a városrészben térségi jellegű funkció nincs, és az egész város lakosságát vonzó tevékenységek között szociális feladatellátás helyei szerepelnek speciális célcsoportnak az azokat igénybe vevő időskorú városi népesség jelenik meg.

Tematikus célhoz való kapcsolódás:

- 1. tematikus célhoz:** A városrész céljainak kapcsolódása a tematikus célhoz közvetett
- 2. tematikus célhoz:** A városrész céljainak kapcsolódása a tematikus célhoz közvetett
- 3. tematikus célhoz:** a városrész népességének jobb életminőségére, közvetve tehát a város népességmegtartó képességének javítására koncentrálnak.
- 4. tematikus célhoz:** A városrész céljainak kapcsolódása az élhető lakókörnyezet megteremtésének (2.) célján keresztül biztosított

4. Honvéd városrész: Integrálódják és zárkóznak fel alapvető fizikai és társadalmi jellemzőit tekintve a város többi részéhez

A városrész szociális alapú szegregátumként került meghatározásra. Ezzel összhangban a városrész céljai megegyeznek az anti-szegregációs tervben rögzített fejlesztési célokkal.

- A városrész település-struktúrával (utcahálózat, teleknagyság) összefüggő jellemzőin nem lehet és nem cél változtatni a városrész nagyobb, keleti részén, ugyanakkor érdemes átgondolni a Kisbécs városrész putris beépítési módjának felszámolását a telekstruktúrák átalakítását.
- Cél a területen élők **életminőségének javítása**, ezáltal a város többi részén élőkhez hasonló életfeltételek biztosítása. A városrész települési infrastruktúrára vonatkozó, műszaki jellegű fejlesztési célja a hálózatos kommunális infrastruktúra egész városrészre történő kiterjesztése, a csatlakozás lehetőségének biztosítása.
- Cél a városrész lakosságának **ellátását a területen biztosítani**. Ellátási alközpontok vannak kialakulóban a Tulipán utca Királyhegyesi út találkozásánál, illetve a Királyhegyesi út Berzsenyi utcák kereszteződésében. Cél ezen alközpontkezdmények közterületi és funkcionális megerősítése.
- A városrész további céljai között szerepel a helyi **közösség kohéziójának** erősítése egy közösségi funkciókkal rendelkező épületegyszerű kialakításával, amely helyet ad közösségi rendezvényeknek illetve segítséget nyújt roma ifjúsági fejlesztő programok lebonyolításához.

Célcsoportok: A helyi, többnyire hátrányos helyzetű roma lakosság, de a Honvéd telep funkcionális fejlesztésével célcsoporttá válik a szomszédos városrészek lakossága is, hiszen azok alközpontjai tehermentesülnek a célok teljesülésével.

Tematikus célhoz való kapcsolódás:

- 1. tematikus célhoz:** A városrész céljainak kapcsolódása a tematikus célhoz közvetett.
- 2. tematikus célhoz:** A városrész céljainak kapcsolódása a tematikus célhoz közvetett, elsősorban a harmadik tematikus célon keresztül kapcsolódik a középtávú cél megvalósulásához.
- 3. tematikus célhoz:** A városrész céljai elsősorban ennek a tematikus célnak összetevői. A városrész lakosságának életminősége nagyban a kommunális infrastruktúra hálózatok kiterjesztésén, illetve az alapszolgáltatások városrész szintű elérhetőségében alapul.
- 4. tematikus célhoz:** A roma népesség integrálásán és képzettségi szintjének emelésén keresztül hozzájárul a negyedik tematikus cél megvalósulásához. A városrész vonatkozásában összefüggés mutatható ki a harmadik és negyedik cél között a jövőben magasabb alapképzettségű de munkanélküliséggel sújtott csoportok munkalehetőségeinek bővítésén keresztül.

5. Gerizdes városrész: Dinamikus szolgáltató rekreációs (sport) és fiatalos lakóterület fejlődjön ki

A városrész általános célja, hogy bővülő lakófunkciója mellett adottságainak megfelelően a város sport rekreációs központja legyen, alközpontja ezen tevékenységeknek helyet adó létesítmények környezetében jöjjön létre.

- A hálózati infrastrukturális fejlesztések végrehajtása – tekintettel azok hiányosságaira – szintén a lakónépesség életminőségét javító fejlesztési célok közé tartozik a városrészben.
- Sport célú különleges terület az Erdei téri sportpálya, amelyet városi szintű sportcentrummá cél fejleszteni.
- Területileg a sportközponthoz kapcsolódóan cél a városrész funkcionális alközpontjának kialakítása megfelelő közlekedési parkolási feltételek kialakításával.
- Gerizdestől DK-re egy városliget sport és szabadidős központ kialakítása a cél, aminek helyi rekreációs és turisztikai funkciója **is van**.
- A városrész keleti részén kialakulóban van egy kereskedelmi jellegű alközpont, ahol nemzetközi áruházláncok hipermarket egységei jelennek meg, biztosítva az egész város számára az árubeszerzés forrását. Cél a terület rendezése, kellemes környezet biztosítása és további speciális kereskedelmi egységek számára építési terület biztosítása.
- **A városrészben egyetlen veszélyeztetett tömb található (Kelemen László u., Verebes u., és Dobsa Lajos utca által határolt területen. A városrész társadalmilag stabil**

viszonylag legkisebb belső területi különbséggel Cél, hogy ez a státusz az új önkormányzati telekjuttatási politikával és a fejlesztésekkel legalább ezen a szinten maradjon.

Célcsoportok: A városrész fejlesztéseinek célcsoportja elsősorban a helyi lakosság, a város fiatal népeisége, akik telekvásárlás és új építésű otthonok létrehozásában gondolkodnak. A városrész fejlesztéseinek további célcsoportja az egész város lakossága, különös tekintettel a különféle sportokat űző és azt kedvelő lakossági csoportokra. Ez a célcsoport a térség népességére vonatkoztatva is relevánssá válik, amennyiben a fejlesztések volumene és térségi jelenősége ezt indokolja.

Tematikus célhoz való kapcsolódás:

- 1. tematikus célhoz:** A városrész céljainak kapcsolódása a tematikus célhoz közvetett, illetve a város sportcentrumának kialakításával térségi rendezvények lebonyolítására is alkalmassá válik, amely a térségi központ szerepkör erősítéséhez járul hozzá.
- 2. tematikus célhoz:** A városrészben a Maros-parthoz kapcsolódó rekreációs turisztikai célú fejlesztések a turizmus, mint gazdasági ág szerepének erősödéséhez vezet, tehát hozzájárul a harmadik tematikus cél megvalósulásához.
- 3. tematikus célhoz:** a városrész népességének jobb életminőségére, közvetve tehát a város népességmegtartó képességének javítására koncentrálnak.
- 4. tematikus célhoz:** A városrészben célul kitűzött új szolgáltató funkciók megjelenése munkalehetőségeket teremt, ami hozzájárul a munkanélküliségi problémák enyhítéséhez.

6. Bajcsy-Ráday városrész: A belső egyenlőtlenségek felszámolása infrastruktúrafejlesztésekkel és új funkciók bevezetésével

A városrész általános célja a különféle lakáscélú beépítési módok lakókörnyezeti állapotának javítása, a városrész funkcióvesztő alközpontjának (Állomás tér) revitalizációja.

- Az egyik kiemelt cél a városrészben a jelentősebb kiterjedésű és lakásszámú telepi beépítésű területek (Bajcsy és Ráday lakótelepek) rekonstrukciója.
- Cél az állomás tér és környékének környezeti rekonstrukciója az állomás épületének funkcióban történő megújítása, illetve funkcióváltással történő újrahasznosítása, alközpont kialakítása.
- A hálózati infrastrukturális fejlesztések végrehajtása – tekintettel azok hiányosságaira – szintén a lakónépesség életminőségét javító fejlesztési célok közé tartozik a városrészben.
- További cél a városrésztől délre eső kertés mezőgazdasági területen a lakófunkció korlátozása izoláltságának csökkentése a közlekedési kapcsolatok megerősítésével.
- **A városrészben szegregátum annak déli részén található, a vasúti pálya és a Maros gát között, az ún. Lesi városrészben. Mindemellett a szomszédos Honvéd telep közvetett hatásai érvényesülnek. Cél, hogy a déli Lesi városrész izoláltsága lazuljon**

és az infrastrukturális fejlesztések révén felzárkózása meginduljon a városrész többi területéhez.

- A Maros-parthoz kötődően rekreációs, illetve turisztikai célú fejlesztések, amelyek összefüggenek az 5. városrész esetében meghatározott ezirányú fejlesztési célokkal
- A városközponttal a közlekedési kapcsolatok minőségi megerősítése.

Célcsoportok: A városrész fejlesztéseinek elsődleges célcsoportját a városrész lakói alkotják. A vasúti közlekedési mód fennállásával célcsoport a város illetve a térség teljes vasúti szolgáltatásokat igénybe vevő lakossága.

Tematikus célhoz való kapcsolódás:

1. **tematikus célhoz:** A városrész céljainak kapcsolódása a tematikus célhoz közvetett, ugyanakkor a vasúti közlekedési mód megtartásával illetve erősödésével és a állomástér funkcióban tartásával a térségi jelentőséghez és térségközpont funkciót erősítő célokhoz hozzájárulnak.
2. **tematikus célhoz:** A városrész céljainak kapcsolódása a tematikus célhoz közvetett, ugyanakkor a városrész déli-nyugati részén található gazdasági terület (amely nem az összefüggő ipari öv része) másodlagos munkahelyteremtő célterületként javasolt.
3. **tematikus célhoz:** A városrész esetében a telepes tömbös beépítésű lakóterületek rekonstrukciós céljai a legfontosabbak, mindemellett a kommunális hálózatok hiánypótlására vonatkozó célok is ehhez a tematikus területhez járulnak hozzá.
4. **tematikus célhoz:** A városrész céljainak kapcsolódása a tematikus célhoz közvetett.

7. Iparterület: A terület legyen a város kulturált körülmények között működő munkahelyi zónája

Cél az ipari beruházások ne szétszórtnak, hanem tömörítve valósuljanak meg a városrészben. A városrész legyen a Makó termelő és nagy helyigényű szolgáltató (logisztika) tevékenységének intenzív kihasználtságú központja.

- Cél, hogy az Ipari Park betelepülése intenzívebb legyen.
- Megerősödjön a város és az Ipari terület közlekedési kapcsolata.
- Növekedjen az ipari zónában dolgozók száma.

Célcsoportok: Makó város és térsége vállalkozói és a munkaképes lakossága

Tematikus célhoz való kapcsolódás:

1. **tematikus célhoz:** A városrész céljainak kapcsolódása a tematikus célhoz szoros, mert a városrészben folyó gazdasági tevékenységek és azok célul kitűzött növekedése hozzájárul a város térségi szerepkörének növekedéséhez (elsősorban gazdasági erejével és térségi foglalkoztató központi szerepkörének növelésével).
2. **tematikus célhoz:** A városrész céljai elsősorban ehhez a tematikus célhoz kapcsolódnak: termelő, fejlesztő szolgáltató cégek letelepítése.

3. **tematikus célhoz:** A városrész céljainak kapcsolódása a tematikus célhoz közvetett
4. **tematikus célhoz:** A városrész célja közvetve kapcsolódnak a tematikus célhoz, mivel a termelő és szolgáltató vállalkozások megjelenése, eredményes működése a nagyobb adóbevételek mellett egyben munkahelyteremtést is jelentenek azaz a munkanélküliség csökkentésének és a népességmegtartó képesség növelésének céljához járulnak hozzá.

8. Külterület: Makó -Rákos városrész

Általános cél a településrész fenntartása és népesség struktúrájából eredő jellegének megfelelő alapellátások helyben történő illetve mobil biztosítása.

- A hálózati infrastrukturális fejlesztések végrehajtása – tekintettel azok hiányosságaira – szintén a lakónépesség életminőségét javító fejlesztési célok közé tartozik a városrészben.
- Az alapellátási funkciók igazodjanak a városrész lakosságának igényeihez
- Legyen biztosítva a városrész közbiztonsága a nagyobb veszélyeztetettség miatt

Célcsoportok: A Makó-Rákoson és a kapcsolódó tanyákon élő teljes népesség.

Tematikus célhoz való kapcsolódás:

1. **tematikus célhoz:** A városrész céljainak kapcsolódása a tematikus célhoz közvetett.
2. **tematikus célhoz:** A városrész céljainak kapcsolódása a tematikus célhoz közvetett
3. **tematikus célhoz:** A városrész népességének jobb életminőségére, közvetve tehát a város népességmegtartó képességének javítására koncentrálnak.
4. **tematikus célhoz:** A városrész céljainak kapcsolódása az élhető lakókörnyezet megteremtésének (2.) célján keresztül biztosított.

3.3 A STRATÉGIA KOHERENCIÁJA, KONZISZTENCIÁJA

3.3.1 Illeszkedés a városfejlesztési koncepcióval és a rendezési tervvel

Az Integrált Városfejlesztési Stratégia tartalma a célok szintjén minimális módosításokkal egyezik a város 2003-ban meghatározott fejlesztési iránnyal. Az IVS-ben a turisztikai fejlesztések célok és fejlesztési tevékenységek között is nagyobb hangsúlyt kaptak, de a három fő fejlesztési vonal:

- versenyképes fenntartható gazdaság,
- lakosság javuló életminősége és
- a város speciális, nagytársági funkcióinak fejlesztése

egyértelműen szerepel az IVS célrendszerének középtávú tematikus céljai között.

Az IVS-ben feltüntetett fejlesztési célok és beavatkozások összhangban vannak a rendezési tervben meghatározott hasznosítási formáknak. A Városközpontban lévő egyes számú akcióterület esetében ütközött akadályba a Teleki László utca áttörésének (folytatásának) megoldhatósága, amit a területre vonatkozó érvényes szabályozási terv ezt nem tette lehetővé. A szabályozási terv módosítása aktuálisan (2008 március) folyamatban van.

3.3.2 Célrendszer koherenciája

A város tematikus céljai kiegészítik és némileg át is fedik egymást. Egyaránt tartalmaznak a helyi lakosság életfeltételeit javító és térségi szerepkör bővítésére irányuló célokat. Ezzel biztosítható, hogy a város központi szerepkörének erősítésére tett erőfeszítések nem mennek a helyi lakosság életminőségét fejlesztő beavatkozások rovására.

A területi szintű célok arra irányulnak, hogy miközben a városrészek némiképpen specializálódnak mindegyik egyaránt biztosítsa lakossága számára az alapellátás legfontosabb elemeit. A városrészek speciális irányban történő fejlesztése minden városrésznek hangsúlyos szerepet ad valamilyen területen, ezzel „nélkülözhetetlenné” teszi az egész város számára.

Ezzel párhuzamosan az egyes városrészekben lévő alközpontok megerősítésének általános célja, hogy a kiegyensúlyozott ellátást és a szolgáltatásokhoz való hozzájutás esélyének egyenlő biztosítását megteremtse. Ez a cél összhangban van az esélyegyenlőség biztosításának általános céljával. Az alközpontok fejlesztésével egy másik célhoz, a városközpont tehermentesítéséhez is hozzá kíván járulni az IVS.

A városrészek fejlesztési céljai tekintettel vannak arra, hogy ne ütközzenek a szomszédos városrészek fejlesztési céljaival, főleg kapacitások ne alakuljanak ki, ellenkezőleg szükség esetén a városrészek egymás ellátásáról is gondoskodjanak.

A városrészek közötti viszony a legérzékenyebb a Honvéd városrész és szomszédai viszonylatában. Fontos, hogy a közöttük lévő ütközőzóna (Honvéd- Újváros) ne a szegregátum negatív hatásait közvetítse a második legkedvezőtlenebb helyzetben lévő városrész irányában, hanem az ott meglévő értékek adódjanak át a Honvéd irányában.

Egyéb esetekben a határos városrészek céljai nem ütköznek egymással szegregátum kialakulásához nem vezetnek, főleg kapacitásokat nem hoznak létre.

3.3.3 Környezeti hatások

Az IVS-ben nevesített fejlesztési irányok jelentősebb negatív környezeti hatásokkal nem járnak. Az elkerülő úttal tehermentesül a Városközpont nem csupán forgalmi, hanem légszennyezés szempontjából is. Ezzel olyan teherrel szabadul meg a város, amit a 2013-ig tervezett fejlesztések együttesen sem lennének képesek újratermelni.

A környezetileg veszélynek kitett területek a 7. városrész, azaz a speciális funkciójú gazdasági övezet (Ipari Parkkal). A rendezési terv gondoskodott azonban arról, hogy a városrész lakott területekbe ne ékelődjenek be ezzel elkerülve, hogy az esetleges környezeti terhelés a lakosságot is közvetlenül érintse. Ugyanakkor, a gazdasági övezetben, elsősorban az Ipari Park esetében preferálásra kerülnek azok a vállalkozások, amelyek környezetbarát technológiát alkalmaznak.

A Gerizdes és Bajcsy-Ráday városrészeket érintve Maros-part tervezett turisztikai és rekreációs fejlesztései járhatnak negatív környezeti következményekkel. A fejlesztések célja, hogy a természetes vízparti környezetet eredeti állapotában mutassák be a látogatóknak

ezért garantált olyan megoldások használata, amelyek ezt lehetővé teszik. Ellenkező esetben a fejlesztések legfőbb vonzereje, a természetes környezet veszítené el eredeti vonzó karakterét ezzel ellehetetlenítve a fejlesztés célját.

3.3.4 A város akcióterületei 2007-2013

A városban az IVS nyolc akcióterületet határol le. Az alábbi fejezet az **akcióterületek városrészenkénti leírását** és beavatkozásait tartalmazza. Mindemellett, városrészenként további, nem akcióterületekre eső beavatkozások is szerepelnek, mint **pontszerű beavatkozások**. Az akcióterületek kijelölése **indikatív**, pontosításuk a vonatkozó akcióterületi tervek elkészítése során válik véglegessé.

Az akcióterületek elhelyezkedését a **3.1 ábra** mutatja.

Városközpontban

- 1) Akcióterület: *Városközpont*
- 2) Akcióterület: *Szent István tér és környéke*

Vertán városrészben:

- 3) Akcióterület: *Almási utca –Juhász Gyula tér*

Újváros városrészben

- 4) Akcióterület: *Újváros alközpont*

Honvéd városrészben

- 5) Akcióterület: *Honvéd városrész alközpont*

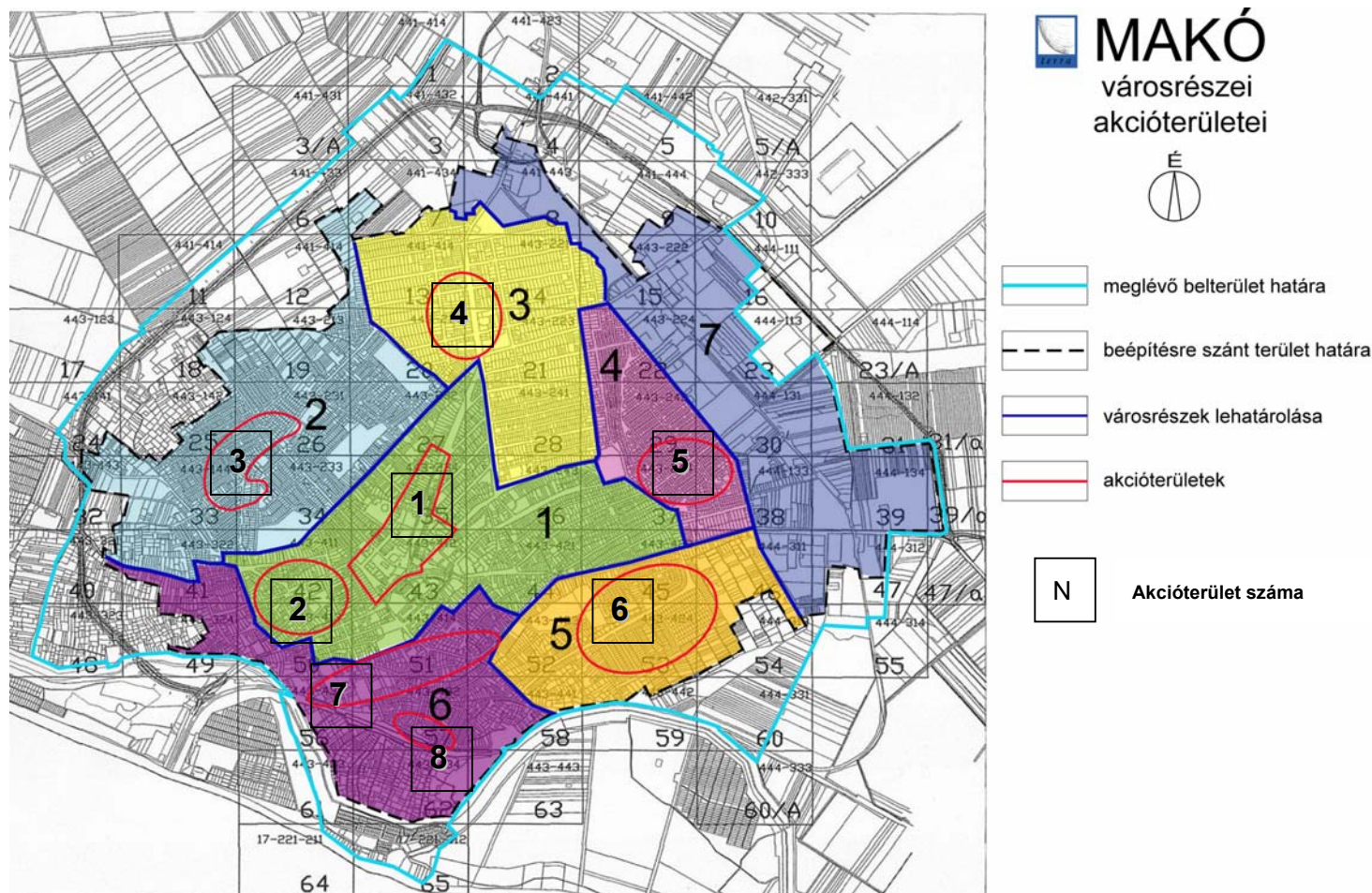
Gerizdes városrészben

- 6) Akcióterület: *Sport komplexum és környéke*

Bajcsy-Ráday városrészben

- 7) Akcióterület: *Lakótelepek*
- 8) Akcióterület: *Vasútállomás és környéke*

3.4 AKCIÓTERÜLETEK KIJELÖLÉSE

3.1 ábra A Makó város akcióterületei (8) 2007-2013

3.4.1.1 Városközpont

Akcióterület 1.

A 2008. május 19.-ig beadandó ROP pályázat tárgya

Helyszín: A város egyes számú akcióterülete a városközpont szívében a hagyományos közigazgatási és funkcionális centrumot foglalja magában. Itt található a város középfokú funkciói (az egészségügy kivételével) a közigazgatás, oktatás, kiskereskedelem, vendéglátás közlekedési szolgáltatások.

- Az akcióterület fejlesztésének **célja**, hogy a város és egyben a kistérség térségi és városi funkciókat magában foglaló dinamikus központjává váljék. A városközpont akcióterületi része legyen a város által nyújtható szolgáltatások és élmények kvintesszenciája az átmenő forgalom csökkenésével váljék a jelenleginél sokkal élhetőbbé. A hagyományos közigazgatási és kereskedelmi oktatási funkciók mellett erősödjenek meg a város mint turisztikai célpont. A fürdő váljék a város legfontosabb turisztikai vonzerejévé. A fürdő körül épüljenek ki azok a szolgáltatások, amelyek kiegészítik és tejjé teszik az élményt és egyben a városlakók számára is minőségi ugrást jelentenek a hétköznapokban (zöldfelület fejlesztés, parkolók, középület rekonstrukciók). A városközpont gyarapodó funkciói jelentsenek munkahelyeket a város képzett lakossága számára ezáltal is hozzájárulva a város népességmegtartó képességjavítására vonatkozó fő céljához.
- **Komplex megközelítés (szükséges beavatkozások):** A városközpontban található első számú akcióterület jelentős kiterjedésű. Több feladatcsoportba sorolhatók a végrehajtandó beavatkozások ilyen módon rendezhetők azok komplex rendszerbe. **(Ennek részleteit az előzetes akcióterületi terv tartalmazza.)** A város elsődleges fejlesztési prioritása a fürdőfejlesztés és a városközpont ezen turisztikai érdeklődésre számot tartó területének rendezése, kulturált élhető lakókörnyezet kialakítása. A közművek felújítását követően a közterületek rendezése zöldfelület fejlesztés, parkolók létrehozása, kiskereskedelmi funkciók számának és minőségének növelése. A további turisztikai funkciókat alátámasztó tevékenységcsoportban az önkormányzat számít a magántőke intenzív részvételére elsősorban a minőségi szállásférőhelyeket biztosító komplexumok létrehozását illetően. Több szálloda funkcióra alkalmas épület fejlesztése is napirenden van az akcióterületen.
A turisztikai és lakókörnyezet minőségének javításán túl a város figyelmet fordít akcióterületén a közfunkcióknak helyet adó épületinfrastruktúra és egyén fizikai körülmények fejlesztésére. E tekintetben az elsődleges hangsúly az oktatási intézmények fejlesztésén van. A városközépfokú funkcióinak helyet adó épületek esetében közös gondolkodás szükséges a partnerekkel (megyei önkormányzat, VOLÁN társaság, **egyházak** stb.) a forrászerzés és a kivitelezés is közös feladat.

A városközpont **egyes** számú kiterjedt akcióterületén a város az alábbi beavatkozásokat tervezi a 2007-2013-as időszakra:

Konkrét tevékenységek és költségbecslés:

Beavatkozás típusok:	Tevékenységek:	Kompetencia:	Becsült költség:
Funkció megerősítés és bővítés (az akcióterület pályázandó elemei 2008.)	1. A Teleki László utca és a Szent János tér rekonstrukciója (közművek) és parkoló létrehozása	városi önkormányzat	
	2. A Teleki László utca hosszanti kiterjesztése a József Attila út keresztezésével, bevezetése Gimnázium épülete mögötti telekre, itt parkoló létrehozása	városi önkormányzat	
	3. A Hollósi Kornélia út sarkán található volt Mező Imre Kollégium épület hasznosítása	városi önkormányzat és magán befektető	
	4. A Marcibányi tér rekonstrukciója zöldfelület fejlesztés és csökkentett forgalom bevezetése.	városi önkormányzat	
	Csanád vezér tér teljes körű közmű burkolat és zöldfelület rekonstrukciója	városi önkormányzat	
Pályázat folyamatban	A Makói városi fürdő rekonstrukciója bővítése és gyógyfürdővé történő alakítása	városi önkormányzat Pályázat folyamatban	
	A Makói Általános Iskola Belvárosi tagintézményének (székhely) megújítása és bővítése és 2. ütemben történő további rekonstrukciója	városi önkormányzat	
További rekonstrukciós és funkció-bővítést projektek az akcióterületek	Négy csillagos gyógyszálló kialakítása a volt városháza épületében a funkciók áthelyezése után	magán befektető	
	József Attila Városi Könyvtár megújítása és bővítése	városi önkormányzat	
	A Korona Szálló épületében szálláshelyek kialakítása	magán befektető	
	Volt Kállai Éva Kollégium speciális gyógyszállóvá történő alakítása mozgássérültek számára	magán befektető	
	Bérpalota rekonstrukciója	városi önkormányzat és tulajdonosok	
	A Kossuth és Szegedi utca és a Széchenyi tér panelházainak rekonstrukciója	városi önkormányzat és tulajdonosok	
	Galamb József Szakképző Intézmény felújítása	városi és megyei önkormányzat	
	A Galamb Szakképző régi kollégiumának (jelenleg vegyes funkció) szállodai célú hasznosítása	magán befektető	
	Régi rendőrség épületének szálloda funkcióban történő hasznosítása (Teleki utca 6)	magán befektető	

	Az Istók-ház művészeti kulturális célú hasznosítása	Városi önkormányzat és magán befektető	Rekonstrukció 100 millió Ft
--	---	--	-----------------------------

Potenciális bevételek a megvalósításra: A fejlesztések megvalósítására az önkormányzat elsősorban magánbefektetők bevonását és az önkormányzati tulajdonú kiskereskedelmi hasznosítású bérlemények bérbeadását tekinti. A turisztikai vonzerőfejlesztés céljára és közintézményi funkciók bővítésére vonatkozóan az önkormányzat régiós fejlesztési forrásokat kíván igénybe venni.

Akcióterület 2.

Helyszín: A város kettes számú akcióterülete a városközpont nyugati részén helyezkedik el a Szegedi úttól északra és a Szent István teret és közvetlen környezetét foglalja magában.

- Az akcióterület fejlesztésének **célja**, hogy egy olyan kulturális alközpont jöjjön létre a városközpontban, amely a Széchenyi tér nyüzsgő, funkciógazdag környezete és a Makói Gyógyfürdő közvetlen közelében egy nyugodt szigetet jelent a városi nyüzsgésben. Konkrét cél az építészeti értékek megőrzése s kulturális, egyházi örökség védelme és ápolása kulturált sétára pihenésre alkalmas közterületek kialakítása. Az akcióterület fejlesztésével közvetett cél a városközpont egyes számú akcióterületének (a funkcionális központnak) a speciális funkciókkal (múzeum, folklorisztikus jellegű kulturális objektumok) való kiegészítése (meglévők fejlesztése) és tehermentesítése is.
- **Komplex megközelítés (szükséges beavatkozások):** Az akcióterület fejlesztése elsősorban a már meglévő funkciók fejlesztésre alapul. Ez a városrész Makó legrégebbi épületeit tartalmazza funkcióit tekintve egyházi, illetve népi jellegű értékek hordozására és közvetítésére alkalmas. Az épületek (lakó és egyéb funkció) és közterületek egységes koncepció szerinti megújítása, valamint az adottságaiból (népi örökség, meglévő kulturális értékeket közvetítő vendégfogadó) eredő funkciók továbbfejlesztése a helyi lakosság kulturált napi szabadidő eltöltéséhez kínál lehetőséget, miközben hosszabb távon potenciális kiegészítő turisztikai vonzerővé fejlődik. A terület kiskereskedelmi üzletei és vendéglátó egysége(i) érdekeltek a fejlesztésekben, hiszen forgalmuk a turisztikai forgalom növekedésével emelkedik. Fontos, hogy a fejlesztési irányt felismerve az ebbe illeszkedő tevékenységeiket erősítsék (pl. Borház népzenei rendezvényei, illetve forgalomműködés esetén üzletek profilváltása: népi ételek, biotermékek stb. értékesítése).

• **Konkrét tevékenységek és költségbecslés:**

Beavatkozás-típusok:	Tevékenységek:	Kompetencia:	Becsült költség:
Funkció megerősítés és bővítés	1. A Belvárosi Római Katolikus templom teljes körű rekonstrukciója (díszkivilágítás, kerítés felújítás)	Katolikus egyház és helyi önkormányzat	
	2. A Szent István tér komplex revitalizációja (zöldfelületi rekonstrukció, utcabútorok, térburkolat, járdák)	önkormányzat	
	3. Népi élet relikviáit (elsősorban népviseleteket) bemutató tájház kialakítása egy jellegzetes régi makói lakóházban	önkormányzat	
	4. A Szent Gellért Borház fejlesztése, meglévő funkció erősítésével alkalmassá tétele rendszeres népzenei rendezvények befogadására	magán-beruházás	
	5. Városképi szempontból védett épületek homlokzatának egységes koncepció szerinti megújítása	városi önkormányzat és tulajdonosok ^a	
	6. A térhez kapcsolódó kisebb kereskedelmi egységek egységesítése, nagyobb forgalom jelentkezésével profilváltásuk elősegítése	magán-beruházás és önkormányzat	
Egyéb tevékenységek	7. A térburkolat alatti kommunális infrastruktúra megújítása, hiányosságainak pótlása (csapadékvíz elvezető rendszer megújítása, szennyvízhálózat kiépítése)	önkormányzat	

Potenciális bevételek a megvalósításra: Az egyházi és kulturális objektumok fejlesztésére az önkormányzat elsősorban pályázati forrásokat igyekszik felhasználni. Magánbefektetők mozgósítása a saját tulajdonú kiskereskedelmi üzletek és vendéglátó ipari egységek fejlesztésénél lehetséges. Ugyanakkor, az üzlettulajdonosok bevonhatók az akcióterület azokat közvetlen érintő fejlesztéseibe (pl. közterület), mivel forgalomnövekedés érhető el esetükben is.

Egyéb akcióterületen kívül eső pontszerű beavatkozások a városrészben

Beavatkozás típusok:	Tevékenységek:	Kompetencia:	Becsült költség:
	Deák Ferenc Utca sétáló utcává történő alakítása	városi önkormányzat	
	A városháza (volt megyeháza) épületének teljes körű rekonstrukciója és akadálymentesítése	városi önkormányzat	
	Autóbusz pályaudvar rekonstrukciója	városi önkormányzat és az illetékes VOLÁN vállalat	
	Az ún. Csipkeházak egységes koncepció	városi önkormányzat és tulajdonosok	

	szerinti rekonstrukciója		
	A Belvárosi Református templom és környezetének rekonstrukciója	Belvárosi Református egyházközség és városi önkormányzat	
	Múzeum felújítása	városi önkormányzat	
	Bíróság épületének felújítása		
	Juhász Gyula középiskola rekonstrukciója	Belvárosi Református egyházközség	
	Hunyadi utcai panelprogram	városi önkormányzat és tulajdonosok	
	Pláza létrehozása a Megyeház-Hunyadi utcai tömbbelsőben	városi önkormányzat és vállalkozó(k)	
	Hunyadi utca teljes körű rekonstrukciója (kerékpárút és parkolót is beelértve)	városi önkormányzat	
	Erdei Ferenc Középiskola felújítása	városi önkormányzat és megyei önkormányzat	
	József Attila Gimnázium sportpálya építése	városi önkormányzat és megyei önkormányzat	
	A bölcsőde fejlesztése	városi önkormányzat	
	Az orvosi rendelő rekonstrukciója és magas tetővel történő ellátása	városi önkormányzat és megyei önkormányzat	
	A Bajza és Murányi utcák sarkán lévő megüresedett volt iskolaépület és tornaterem hasznosítása	városi önkormányzat magán befektető és helyi civil szervezetek	

3.4.1.2 Vertán városrész

Akcióterület 3.

Helyszín: A Vertán városrész akcióterülete bumeráng formájú, két ágának megfelelően két részre osztható. Az egyik a Szép és Almási utca kereszteződésétől a Holló és Almási utca kereszteződéséig tartó útszakaszra és annak közvetlen környezetére, a másik pedig ettől délre, a Pipacs utca és a Juhász Gyula tér környezetére koncentrálódik. Mindkét esetben már kialakulóban van egy-egy speciális funkciókat ellátó alközpont.

- Az akcióterület fejlesztésének **célja**, hogy egy új alközpont jöjjön létre a város észak - nyugati részén, ezzel kitolva a fejlesztési hangsúlyt a Vertán városrész középpontja felé. A cél egyenlő esély biztosítása a helyi lakosság számára a színvonalas alapellátáshoz történő hozzájárás terén, mind kereskedelmi, mind pedig a közfunkciók tekintetében. Cél, hogy az akcióterület észak-keleti végén egy alapfokú oktatási, míg dél-nyugati részén egy **egészségügyi, szociális intézményi alközpont** jöjjön létre. Mindeközben az akcióterület középső részén egy kiskereskedelmi jellegű alközpont formálódjék. A városrész alközpontjának fejlesztésével közvetett cél a városközpont tehermentesítése.

- Komplex megközelítés (szükséges beavatkozások):** Az akcióterületi fejlesztések részben az Almási **utca** tengelye mentén, annak a Szép és Holló utca közé eső szakaszára koncentrálnak. Itt az intézményi jellegű fejlesztések centrumát a Makói Általános Iskola Almási Tagintézménye jelenti, ahol jelentősebb felújítási munkálatok váltak szükségessé. Az intézmény adottságait kihasználva egy 12 csoportos óvoda csatlakozna a létesítményhez, amely integrált rendszerben működne az iskolával. Az óvoda funkció megtelepítése új épület létrehozást igényli. Az akcióterület központi része jelentené a kereskedelmi alközpontot, ahol a jelenlegi üzletek egységes koncepció szerinti megújítása, újabbak megtelepedésének ösztönzése a feladata. A közterület megújítása a kommunális infrastruktúra rekonstrukciója mellett zöldfelületi fejlesztéseket és a meglévő játszótér körülményeinek javítását is jelenti. Ehhez kapcsolódóan a némileg kieső Munkás utcán található Idősek Otthonának rekonstrukciója is megtörténik. A Juhász Gyula tér az akcióterület dél-nyugati végén található. A kiskereskedelmi funkciók erősítése mellett fejlesztési iránya a gyermekegészség **védelem** városi intézményének létrehozása és szociális ellátás intézményi hálózatának fejlesztése (**Nyugdíjas Klub a Juhász Gyula téren**). Az ún. pártház épülete jelenleg nem önkormányzati tulajdon, megszerzésével egy **Gyermekcentrum** kialakítása válik megvalósíthatóvá, ami illeszkedik a gyermek alapellátás eltávolításának tervével a Rendelőintézetből. Szükséges a tér teljes körű rekonstrukciója is az új funkciók méltó elhelyezése érdekében.
- Konkrét tevékenységek és költségbecslés:**

Beavatkozás típusok:	Tevékenységek:	Kompetencia:	Becsült költség:
Funkció megerősítés és bővítés	1. Óvoda funkció elhelyezése a Makói Általános Iskola Almási utcai tagintézményének területén (12 csoportos)	önkormányzat	
	2. Az Almási tagintézmény épületrekonstrukciós munkálatainak elvégzése.	önkormányzat	
	2. A Szép utca és Almási utca kereszteződésében található közterület fejlesztése, térburkolatok zöldfelület és egységes utcakép kialakítása	önkormányzat	
	3. A meglévő üzlethelyiségek egységes koncepció szerinti átalakítása és további üzlethelyiségek elhelyezése	magán-beruházás	
	4. Játszótér és közpark fejlesztése annak jelenlegi helyén (Szép utca és Almási utca találkozásánál)	önkormányzat és magán befektetők	
	5. A közterület alatti és az akcióterülethez kapcsolódó kommunális infrastruktúra hálózati elemeinek fejlesztése azok, az akcióterület környezetével való átmenet biztosítása		
	6. Munkás utcai Idősek Otthona felújítása	önkormányzat	
7. Juhász Gyula téren <i>Gyermekcentrum</i> kialakítása (gyermek házi orvosok Rendelőintézetből történő áthelyezésével és	önkormányzat		

	védőnői szolgálat elhelyezésével)		
	8. Nyugdíjas Klub felújítása	önkormányzat	

Potenciális bevételek a megvalósításra: A fejlesztések megvalósítására az önkormányzat elsősorban magánbefektetők bevonását és az önkormányzati tulajdonú kiskereskedelmi hasznosítású bérlemények bérbeadását tekinti bevételi forrásnak az akcióterület központjában (Szép és Almási utcák találkozási pontja). Az integrált alapképzési és gyermek egészségvédelmi funkciók bővítésére vonatkozóan az önkormányzat lehetőséget lát régiós és ágazati fejlesztési források igénybevitelére.

Egyéb akcióterületen kívül eső pontszerű beavatkozások a városrészben

Beavatkozás-típusok:	Tevékenységek:	Kompetencia:	Becsült költség:
	Dr. Diósszilágyi Sámuel Kórház-Rendelőintézet rekonstrukciója, az alapellátást biztosító rendelők elkülönítése	Megyei önkormányzat	
	Temetők rekonstrukciója (4)	Városi önkormányzat	

3.4.1.3 Újváros városrész

Akcióterület 4.

Helyszín: A Újváros városrész akcióterülete a Vásárhelyi és Justh Gyula utcák kereszteződéséhez kötődik és tartalmazza annak tágabb, mind a négy irányban 1-2 mellékutcaig terjedő tágabb környezetét, (Szikszay, Attila, Búza, Nagycsillag). A város egyetlen komolyabb alközpontja.

- Az akcióterület fejlesztésének **célja**, hogy a meglévő alközpont megerősödjön a város északi részén. A terület relatív jelentős távolsága a központtól indokolja a további fejlesztéseket. A cél a meglévő önkormányzati és egyéb működtetésű (egyház, Magyar Posta) intézményi és ellátó funkciók megerősítése illetve esztétikai, műszaki megújítása, másrészt új funkciók megjelenítése, mint a város bölcsőde programjának keretében intézmény létrehozása. Az akcióterület fejlesztésével közvetett cél a városközpont tehermentesítése is.
- **Komplex megközelítés (szükséges beavatkozások):** Az akcióterületen párhuzamosan több fejlesztés hajtandó végre. Szükséges a tér fizikai megújítása és közlekedésbiztonsági elemmel való bővítése (körforgalom). Annak érdekében, hogy valódi alközpont alakulhasson ki élénk térhasználattal vonzó közterület kialakítása az első lépés (park, játszótér, szoborpark, szökőkút). A terület intézményeit egyrészt az idősek másrészt a gyermekkorúakat szolgálják így ennek megfelelően szükséges a

téralakítás elvégzése. A meglévő intézmények megújítása mellett (Nyugdíjas klub, iskola, orvosi rendelők, óvoda, posta) napirenden van egy 40+40 fős bölcsődekomplexum működésbe állítása (kiváltva a meglévőt). Az épület már meglévő önkormányzati tulajdonú épület, amelynek átalakítása szükséges funkcióba állításához. További funkcióbővítés a református iskola bővítése tornateremmel. A tornaterem hiányának pótlása egyre sürgetőbb feladat. Az építészeti értékek védelme az alközpont két templomának homlokzati és teljes külső felújítását érinti. Az alközpont gazdag kiskereskedelmi funkciókban, amelyek két koncentrált csoportban helyezkednek el.

• **Konkrét tevékenységek és költségbecslés:**

Beavatkozás típusok:	Tevékenységek:	Kompetencia:	Becsült költség:
Funkció megerősítés és bővítés	40 +40 fős bölcsőde elhelyezése a Vásárhelyi és Búza utca találkozásánál	városi önkormányzat	
	Az Újvárosi Református templom homlokzati felújítása	egyház és önkormányzat	
	Az Újvárosi Katolikus templom homlokzati felújítása	egyház és önkormányzat	
	Körforgalom kiépítése	önkormányzat	
	Közterület fejlesztése (közpark, szökőkút szoborpark)	önkormányzat	
	Üzletek egységes megjelenése további kiskereskedelmi üzletek megtelepítése	magán befektetők	
	Posta épület rekonstrukciója	Magyar Posta és önkormányzat	
	Óvoda rekonstrukció (Justh Gyula és Szilágyi Dezső út között)	önkormányzat	
	Meglévő játszótér fejlesztése	önkormányzat	
	Református iskola felújítása és új tornaterem építése	egyház és önkormányzat	
	Orvosi rendelő felújítása	önkormányzat	
		Nyugdíjas Klubnak helyet adó épület felújítása	önkormányzat

Potenciális bevételek a megvalósításra: A gyermekintézmények megújítására és létrehozására vonatkozóan az önkormányzat lehetőséget lát régiós fejlesztési források igénybevétele, a Református általános iskola bővítésénél elsősorban maga az egyház pályázna forrásszerzés érdekében (tornaterem építésére folyamán van egy pályázati eljárás (2008 április)). A kiskereskedelmi üzletek megújítására szánt forrást az önkormányzat elsősorban magánbefektetők bevonásával (üzlettulajdonosok) és az önkormányzati tulajdonú kiskereskedelmi hasznosítású bérlemények bérbeadásával kívánja biztosítani. A közterület megújítási programjába bevonhatók a helyi lakosok és a helyi vállalkozók is.

3.4.1.4 Honvéd városrész

Akcióterület 5.

Helyszín: Az ötös számú akcióterület a város Honvéd telepén található, amely tárgyát képezi Makó város anti-szegregációs tervének. A fejlesztések általános érvényű, azaz az egész városrészre kiterjedő aspektusán túl vannak olyan elemek, amelyeket egy adott területre koncentrálnak a város. Ez az akcióterület a városrész déli részén a Tulipán utca és Kishegyesi út tengelyében és annak környezetében található.

- Az akcióterület fejlesztésének **célja**, hogy az életkörülményeit és ellátási színvonalát tekintve egyaránt rendkívül rossz helyzetben lévő Honvéd telep lakossága a területet délről határoló főút mentén koncentrálnak hozzájusson a számára szükséges alapvető fogyasztási cikkekhez és ezen túl a helyi közösség kohéziójának erősítésére alkalmas épületinfrastruktúrához, ahol létrehozhatják a közösségi kohéziót erősíteni hivatott roma kulturális centrumot. Az akcióterületen is cél a hiányzó közművek bevezetése, a meglévők karbantartása és átvizsgálása. Ugyanakkor ez a cél jóval fontosabb az akcióterületnél sokkal alacsonyabb színvonalon ellátott telepi törzsterületen.
- **Komplex megközelítés (szükséges beavatkozások):** Az akcióterületen történő fejlesztések kiegészítő elemei annak a komplex beavatkozásnak, amit a város anti-szegregációs terve fogalmaz meg. Míg az anti-szegregációs terv elsősorban „soft” és egész telepre vonatkozó beavatkozásokra tesz javaslatot, az akcióterületi leírásban főként a telep központjának nevezhető terület (Királyhegyesi út gerince) fizikai beavatkozásokkal járó tevékenységei kerülnek kiemelésre. Ugyanakkor látható, hogy a fizikai beavatkozások a telepen elindított szociális képzési akciók nélkül nem működőképesek – gondolva elsősorban a kulturális centrum működtetésére.

• **Konkrét tevékenységek és költségbecslés:**

Beavatkozás típusok:	Tevékenységek:	Kompetencia:	Becsült költség:
Funkció megerősítés és bővítés	Roma kisebbségi kulturális központ létrehozása a református egyház értékesítésre váró épületében (Királyhegyesi út)	Makó város önkormányzat Római katolikus egyház és a Cigány Kisebbségi Önkormányzat	
	Meglévő szociális bérlakások megújítása, újjak létrehozása	városi önkormányzat	
	Királyhegyesi úton található Idősek Klub felújítása (belső külső)	városi önkormányzat	
Egyéb tevékenységek	Kommunális infrastruktúra hálózatok rekonstrukciója és a hiányzó hálózati elemek pótlása.	városi önkormányzat	

Potenciális bevételek a megvalósításra: A fejlesztések megvalósítására az önkormányzat elsősorban régiós és ágazati fejlesztési források igénybevételével lát lehetőséget.

3.4.1.5 Gerizdes városrész

Akcióterület 6.

Helyszín: A hatos akcióterület Gerizdes városrész északi területén a meglévő sportcentrum köré összpontosul. Melynek közelében jelentősebb kiterjedésű területen folyik lakótelkek értékesítése. Az akcióterület egyben a városrész alközpontjává válhat (jelenleg nem az).

- Az akcióterület fejlesztésének **célja**, hogy a város egyik legdinamikusabban növekvő településrészén egy olyan speciális funkcióval rendelkező alközpont alakuljon ki, amelynek fő tevékenységi csoportja (hobby és verseny sport) nem csak városi hanem térségi szerepét is megerősíti Makónak és a Gerizdes városrésznek. Cél ezen az ambíciózus célkitűzésen túl, hogy a városrész központja kulturált körülmények között jelenlegi kiskereskedelmi funkcióinak bővítésével a városrész lakosságának megfelelő alapellátást biztosítson.
- **Komplex megközelítés (szükséges beavatkozások):** Az alközpont fejlesztése a város sport koncepciójának egyik alapelemét jelentő többfunkciós komplexum köré szerveződő alközpont kialakítását jelenti. Ennek fókuszában magának a központnak a fejlesztése áll, amely nem csupán Makó de annak térségében élő lakosságot is kiszolgálja a hobby és versenysport terén. A magas színvonalú sportkomplexum környezete rendezést igényel ez egyrészt közterület-fejlesztést, parkolók a komplexum előtti köztér kialakítását és nem utolsósorban a látogatók és a helyi lakosság alapellátását egyaránt szolgáló kiskereskedelmi egységek bővítését és megjelenésük fejlesztését. A városrész alközpontjának közelében további utcanyitások történnek, azaz az akcióterület növekvő számú fiatalos, dinamikus népesség igényeinek kell, hogy megfeleljen ennek szellemében szükséges végrehajtani a fejlesztési tervek előkészítését.

Konkrét tevékenységek és költségbecslés:

Beavatkozás típusok:	Tevékenységek:	Kompetencia:	Becsült költség:
Funkció megerősítés és bővítés	Városi Sportkomplexum létrehozás a meglévő létesítmény átalakításával és bővítésével (pályamegújítás, lelátók, többféle (5) egyéb sportág pályainfrastruktúrájának kiépítése)	Városi önkormányzat és magánbefektetők	
	Parkoló építése a komplexum körül	városi önkormányzat	
	Játszóter építése	városi önkormányzat	
	Meglévő kiskereskedelmi egységek megújítása újabb üzletek létesítése (alkalmi és állandó vevőkör erősödésével)	magánbefektetők és városi önkormányzat	
Egyéb tevékenységek	További új utcanyitás, ezek kommunális infrastruktúra hálózatának kiépítése.	városi önkormányzat	

Potenciális bevételek a megvalósításra: A fejlesztések megvalósítására városi önkormányzat a pályázati források hozzáférését segítő önerő mellett (adóbevételek) a vállalkozói tőkére is számít különös tekintettel a sportcentrum és közvetlen környezetében helyet kapó kereskedelmi jellegű funkciók fejlesztése terén. A sport és rekreációs tevékenységek piaci alapú működtetése a város egyik bevételi forrása lesz ezért a komplexum létrehozásához mindenképpen konstrukcióban érdemes és szükséges a magántőke bevonása.

3.4.1.6 Bajcsy—Ráday városrész

Akcióterület 7.

Helyszín: A hetes akcióterület a városrész északi részén két csomópontban található. A közös pont a fizikailag nem összekapcsolt, mégis egy akcióterületet képező városrész között a beépítés jellege. A város két jelentősebb kiterjedésű lakótelepéről van szó, amelyek közül a Ráday a városközpont közvetlen közelében a városrész északi részén található, míg a Bajcsy lakótelep a városrész északi részén, de jóval nyugatabbra található.

- Az akcióterület fejlesztésének **célja**, hogy a beépítési módból fakadó közös gondoknak megfelelően valósuljanak meg a helyi lakosság életminőségét nagyban javító beavatkozások. A lakótelepek nem szociális alapú szegregátumok, azaz Makón sikerült a telepes beépítési mód rezidualizációs folyamatát megakadályozni. Cél a továbbiakban ezen jelenség megakadályozása azaz a fizikai környezet romlásával a társadalmi összetétel drasztikus romlása és ezzel szociális alapú szegregátumok kialakulása.
- **Komplex megközelítés (szükséges beavatkozások):** A lakótelepek fejlesztése elsősorban a fizikai degradálódás megállítását célozza. Azaz a társasházként működő vegyes tulajdonú, avagy teljesen privatizált tömbházak homlokzati felújítását (szigeteléssel) és a közösségi létet javító zöldfelületi fejlesztéseket. Ezekkel továbbra vonzó marad a társasházi létforma a jelenlegi lakosok számára és megakadályozható az erőteljesebb fluktuáció és társadalmi leértékelődés.
- **Konkrét tevékenységek és költségbecslés:**

Beavatkozás típusok:	Tevékenységek:	Becsült költség:
Funkció megerősítés és bővítés	„Panelprogram” – társasházi működtetésű épületek és épületegyüttesek felújítása, szigetelés kiépítése ütemezve mindkét lakótelepre vonatkozóan	
	Kiskereskedelmi üzletek egységes megjelenése kínálatuk bővítése	
	A kertészeti tervek megvalósítása a lakótelepeken	
	A Bajcsy lakótelep játszótereinek fejlesztése	

Potenciális bevételek a megvalósításra: A kertészeti tervek elkészítése magában foglalhatja az annak koncepciójába illő építészeti megoldásokat a kiskereskedelmi üzletekre vonatkozóan. A kiskereskedők akár be is vonhatók a zöldfelületek rekonstrukciós költségeinek fedezésébe, amennyiben abban érdekelté teszi azokat a helyi önkormányzat.

Akcióterület 8.

Helyszín: a nyolcadik akcióterület a Bajcsy-Ráday városrész déli részére összpontosul, fókuszában a vasútállomás komplexuma és a Lonovics sugárút értékes ingatlanjai állnak.

- Az akcióterület fejlesztésének **célja**, hogy a város alacsony dinamikájú területére újra élet költözzön. Cél a vasútállomás, mint alközpont újbóli bekapcsolása a városi élet dinamikájába. Cél, hogy több utas forduljon meg a területen, hiszen ez az egyik feltétele az itt lévő kiskereskedelmi és vendéglátó-ipari egységek életképességének. Cél, hogy az akcióterületen lévő értékes ingatlanok eredeti kialakításuknak megfelelő vagy ahhoz hasonló funkcióban kerüljenek hasznosításra.
- **Komplex megközelítés (szükséges beavatkozások):** Az akcióterület fejlesztése meglévő funkciók rehabilitációját és a terület teljes körű revitalizációját foglalja magában. A vasútállomás és környéke a vasút viszonylagos visszafogott szerepével és a fogyatkozó utasforgalommal párhuzamosan a városon belül háttérbe szorult ennek visszafordítása a vasúti közlekedés reneszánszával érhető el. Az állomás és környékének mesterséges dinamizálása nem elegendő, a dinamikát a forgalom tartja fenn és a kereskedelmi funkciókat is az tartja életben.
- **Konkrét tevékenységek és költségbecslés:**

Beavatkozás típusok:	Tevékenységek:	Kompetencia:	Becsült költség:
Funkció megerősítés és bővítés	Erzsébet árvaház rekonstrukciója és új funkcióval való megtöltése (Lonovics sugárút)	Magán befektető	
	Tüdőgondozó funkcióban tartása és épületének teljes körű rekonstrukciója	Városi és megyei önkormányzat	
	Vasútállomás megújítása funkcióban történő megtartással	MÁV Zrt. és városi önkormányzat	
	MÁV szálló hasznosítása (fecske lakások kialakítása)	MÁV Zrt. és városi önkormányzat illetve magánbefektető	
Egyéb tevékenységek	A vasútállomás előtti tér komplex rekonstrukciója	városi önkormányzat	

Potenciális bevételek a megvalósításra: A fejlesztések megvalósítására az önkormányzat elsősorban magánbefektetők bevonására számít. Kérdéses, hogy a MÁV Zrt. fejlesztési forrásaiból hajlandó-e áldozni a vasútállomás megújítására az önkormányzat, illetve magánbefektetők hozzájárulása nélkül.

Egyéb akcióterületen kívül eső pontszerű beavatkozások a városrészben

Beavatkozás típusok:	Tevékenységek:	Becsült költség:
	A Lesi városrész útburkolat fejlesztési programjának megvalósítása	

3.4.2 Az elsőként megvalósuló akcióterületi fejlesztések prioritizálása

Makó város régió belüli relatív helyzetének megváltoztatásához, ezzel a város dinamizálásához céljainak megfelelően szelektált jelentősebb és több kisebb beavatkozást szükséges végrehajtania, amelyek ütemezése fontos sikertényező.

Makó város fontosnak tartja, hogy a dokumentumban meghatározott beavatkozások (tevékenységcsoportok, projektek) közül prioritást azoknak a nagyobb léptékű (pontoszerű és egész várost érintő) projekteknek adjon, amelyek lehetővé teszik a jövőképpen meghatározott távlati célok megvalósulását és ezzel megteremtik a további projektcsoportok megvalósulásának feltételrendszerét.

Makó esetében ezek a hosszú távú célok megvalósulását megalapozó fejlesztések a **Városi Fürdő** fejlesztése, a **városközpont központi funkcióinak erősítése** és ehhez a méltó környezet megteremtése, valamint – a gazdasági dinamizmus biztosítása okán – a város **Ipari Parkjának** tovább fejlesztése. A három kulcsprojekt mellett a város élhetőségét biztosító **hálózati** (azaz minden városrészt érintő) **kommunális infrastruktúrát érintő fejlesztések** élveznek prioritást: A csatornahálózat fejlesztése, a kerékpárút hálózat valamint a járda és úthálózat fejlesztése.

A fent említett, városi szinten prioritást élvező beavatkozások teremtik meg az alapokat a további beavatkozásokhoz, pl. szálláshelyek bővítése, turisztikai szolgáltatások fejlesztése a fő attrakció fejlesztésével párhuzamosan, illetve azt követően indul meg. Ugyanakkor a város intézményeinek ütemezett fejlesztése is zajlik, ezen belül a bölcsőde és óvoda rekonstrukciók és bővítések élveznek elsőbbséget.

A városrészek funkcionális ellátottsága, társadalmi és épített környezeti viszonyai eltérőek, ennek megfelelően jelentős eltérések adódnak a prioritizált fejlesztésekben (pl Honvéd városrész problémái jelentősen eltérnek a Gerizdes városrész problémáitól, így fejlesztési igényeitől). A városrészi szinten megfogalmazott fejlesztési igények ugyanakkor a helyi sajátosságokon kívül természetesen magukban hordozzák a városi szinten fontosnak tartott fejlesztési elemeket is (pl. alapintézmények fejlesztése).

A városrészek esetében az alábbi táblázatban, csak ott kerületek feltüntetésre kommunális infrastruktúrát érintő beavatkozások, ahol ezek kiemelt fontosságúak. A többi városrésznél ezek a beavatkozások a városi hálózat ütemezett fejlesztésébe vannak rendelve.

Tevékenysége helye	<i>Elsődleges, városi szinten prioritást élvező beavatkozások</i>	<i>Elsődleges, városrészi szinten prioritást élvező beavatkozások</i>	<i>Kapcsolódó, követő Fejlesztések és tevékenységcsoportok</i>
Városközpont	- Fürdőfejlesztés – turizmusfejlesztés alaprojektje		Szolgáltatások fejlesztése
	Városközpont rehabilitáció és funkcióbővítése – funkcióbővítés és funkcionális központ fejlesztés alaprojektje		Központi funkciókhoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése Egyén turisztikai vonzerők fejlesztése (Szent István tér) Szálláshelyfejlesztések Közterületek fejlesztése
Vertán városrész		- Óvoda létrehozás az Almási Tagintézményhez kapcsolódóan	Szolgáltatói alközpont fejlesztése Juhász Gyula tér intézményeinek fejlesztése
Újváros		- Bölcsőde fejlesztés -Biztonságtechnikai beavatkozás (körforgalom) az alközpontban	Intézményi fejlesztések Zöldfelületek fejlesztése
Honvéd városrész		- Kommunális infrastrukturális hiányosságok pótlása	- Közösségi ház létrehozása
Gerizdes városrész		- Sport centrum fejlesztése	Kapcsolódó szolgáltató funkciók Zöldfelületek fejlesztése
Bajcsy Ráday városrész		- Vasútállomás környékének rendezése - Lesi városrész kommunális infrastrukturális problémáinak megoldása	Lakótelepek rehabilitációja
7. városrész	- Ipari park fejlesztése – <i>gazdaságfejlesztés</i> <i>alaprojektje</i>		
Minden városrészt érintő hálózatos fejlesztések	Kerékpárút hálózat fejlesztés (belső elérhetőség) Járdaépítési program Csatornahálózat fejlesztése		Csapadékvíz elvezető rendszer fejlesztése

3.5 A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTHATÓSÁGA

3.5.1 Ingatlangazdálkodási terv

Az integrált városfejlesztési stratégia keretén belül kidolgozandó ingatlangazdálkodási terv alapján lehet bemutatni Makó városrészeihez kapcsolódó, önkormányzati ingatlanok hasznosítását. A város stratégiai ingatlangazdálkodása meghatározza, hogy az önkormányzat ingatlantulajdonát milyen módon kívánja bekapcsolni a rehabilitációs tevékenységébe, mi az értékesíthető, illetve hosszú távon önkormányzati tulajdonban, kezelésben maradó önkormányzati vagyon.

Makó Integrált Városfejlesztési Stratégiája nyolc akcióterületet jelöl ki, konkrétan nevesít, lehatárol. Az ingatlangazdálkodási terv keretében – az önkormányzat pénzügyi helyzetét figyelembe véve – csupán a közeljövőben megvalósítani tervezett központi akcióterületre kiterjedően fogalmazza meg a stratégiai ingatlangazdálkodás feltételeit.

1. Önkormányzati tulajdonban lévő bérlakások

219 db önkormányzati tulajdonú bérlakás van Makón. Ezek a bérlakások mind lakottak, egy részük felújításra szorul, de a felújítások nem tartoznak az Önkormányzat rövid távú céljaiba, a város nem tervezi eladni ezeket az ingatlanokat.

Városrészenkénti bontásban:

Városközpont: 138 db

Újváros városrész: 8 db

Honvéd városrész: 23 db

Bajcsy-Ráday városrész: 48 db

Külterület: 2 db

2. Önkormányzati tulajdonú nem lakáscélú bérlemények

Az Önkormányzat tulajdonában 346 ilyen bérlemény van. Ezek egy részét az önkormányzat saját maga használja, másik részét bérbe adja (üzlethelyiségek, garázsok, raktárak, irodák, vendéglők, műhelyek stb.). Ezen ingatlanok hasznosításának megváltoztatását a közeljövőben nem tervezi az önkormányzat.

3. Önkormányzati tulajdonú földterület

Belterületen: Kert, szántó gyümölcsös 221 db telek, beépítetlen terület 67 db telek, mocsár, vízállás 19 db telek. Külterületi ingatlan: 9 db

A földterületek egy részét haszonbérbeadással hasznosítja az Önkormányzat, a beépítetlen területek pedig vevőre várnak.

Földterületek középtávú hasznosítása:

- a) A **Gerizdes városrészben** az Aradi utca kivezető szakaszán található Tesco hipermarket mögött lévő földterület hasznosítása az Önkormányzat középtávú céljai közé tarozik. Ezt a területet az Önkormányzat értékesíteni kívánja. Az eddigi fejlesztési irány szerint további hipermarket lánc megjelenése várható az ALDI „személyében”, tehát a TESCO hipermarket mögötti terület is hasonló jellegű hasznosításra vár.
- b) A **Honvéd városrészben 39** db beépítetlen építési telek található. Ezen területeket értékesíteni kívánja az Önkormányzat. A telkek elaprózódtak, nincsenek rendszeres karbantartás alatt, illetve mivel a kommunális infrastruktúra kiépítettsége a területen alacsony szintű (ivóvízvezeték elérhető) nem népszerűek.

4. Közintézmények

A Városközponti akcióterületen lévő funkcióváltásra váró ingatlanok:

- a) A régi Városháza épülete (a városközponti akcióterületen található) **vegyes** tulajdonban van (**városi önkormányzat és a magyar állam**). Az épületben jelenleg működik: ÁNTSZ, Földhivatal, **Levéltár**, Városi Televízió, **civil szervezetek valamint kiskereskedelmi egység**. Az épületet magánbefektetőnek akarja értékesíteni a város. Jelenleg is folynak tárgyalások, a befektető szállodává szeretné átalakítani az épületet. Az épületben működő közszolgáltatások és egyéb funkciók áthelyezését követően szabadul fel az épület. A jelenleg üresen álló Mező Imre Kollégiumból alkalmas **a közhivatalok** többségének elhelyezésére.

5. Önkormányzati tulajdonú jelenleg üres, de hasznosításra váró ingatlanok

Megnevezés	Cím	Hrsz	Eddigi funkció	Tervezett funkció	Elhelyezkedése
Kállai Éva Kollégium	Csanád Vezér tér 2.	5	Kollégium	Hotel	Városközponti akcióterület
Régi rendőrség	Teleki L. u. 6	630	Rendőrség	Hotel	Városközponti akcióterület
Központi konyha	József A. 1/B	704/2	Konyha	Panzió	Városközponti akcióterület
Bajza Iskola	Bajza u.71-73.	7309	Iskola tornateremmel	Próbaterem, sportközpont	Városközpont
Egykori idegostály	Lonovics sgt. 17.	4834	Kórházi részleg	Demens szociális otthon, Pláza	7. városrész
Egykori SZEFO üzem	Szép u. 20.	640	üzem	ÁNTSZ átmeneti elhelyezése	Városközponti akcióterület
Mező Imre Kollégium	Hollósy K. u. 2.	709/2	Kollégium	Irodaház	Városközponti akcióterület
Galamb Kollégium	Szent János tér 19/a	626/2	Kollégium	Hotel	Városközponti akcióterület
Istók ház	József Attila utca		magánház	Zenei kulturális funkció	

A Városközponti akcióterületen lévő hasznosításra váró ingatlanok:

- a) *Mező Imre Kollégium:* az Önkormányzat tervei szerint az épület felújítása és funkcióváltása után irodaházzá alakulna át. Az irodaházba költözne a régi városháza épületéből az ÁNTSZ, a Földhivatal, Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal (jelenleg a Polgármesteri Hivatal épületében van), **ezen kívül a DÉMÁSZ? DÉGÁZ Biopannónia Kistérségi Szolgálat.**
- b) Az Istók házat az Istók család **hagyta** a városra azzal a kikötéssel, hogy csak kulturális (**azon belül is zenei**) célokra lehet használni az ingatlant. Az épület jelenleg üresen áll, a felújítása 100 millió Ft körüli összegbe kerülne. Pályázati pénzből kívánja az önkormányzat az ingatlant felújítani.
- c) *Kállai Éva Kollégium:* a kollégium hasznosításra váró, üresen álló ingatlan. Az Önkormányzat értékesíteni szeretné az ingatlant. Az érdeklődők **panzióvá** alakítanák az épületet. Egy makói vállalkozó tett ajánlatot az épületre, az épület eladása még nem történt meg.
- d) Régi Rendőrség épülete jelenleg üresen áll, a város értékesíteni kívánja az ingatlant, a befektetők szállodává kívánják átalakítani. E területre vonatkozóan sem történt még konkrét adás-vétel.
- e) *Központi Konyhára* vonatkozóan konkrét elképzelés még nincs a hasznosítását illetően. **Érdeklődő esetén értékesíthető elsősorban étterem szálláshely funkcióval.**
- f) **Szép utcai volt óvoda épület:** A városnak jelenleg nincs kialakult koncepciója arról, hogyan kívánja hasznosítani az ingatlant. **Felmerült** az ÁNTSZ esetleges kihelyezése a régi Városháza épületéből.
- g) *A Galamb J. Szakképző Iskola Kollégiuma* 2003 óta irodaházként üzemel. A földszint a sakkszakosztálynak ad otthont, az első emeleten 10 **tanteremet bérel a Galamb József Középiskola**, a második emeleten Sportmúzeum, **Biopannónia (kistérség kommunális hulladékszállító cége) és egyéb irodák vannak.** Az Önkormányzat hotel célú hasznosításra szánja az épületet.

A Városközpontban található hasznosításra váró ingatlanok:

- a) Bajza utcai Iskola épülete a gyereklétszám csökkenésének következtében szintén üresen áll. A tornaterem ideiglenes hasznosítása megoldott, mert az utánpótlás focicsapat a tornateremben edz télen. Tervezték gyermek tánccsoportok, majoretta csoportok próbáinak áthelyezését a tornaterembe, de a Honvédtelep közelsége miatt ehhez a szülők nem járultak hozzá. A Városközpont Honvédteleppel határos részén fekszik az ingatlan, így felmerülhet annak a lehetősége, hogy az ingatlant a Honvédtelep lakói kulturális és sport céllal használhassák.

A 6. városrészben található hasznosításra váró ingatlan:

- a) *Az egykori idegosztály épülete* 2005-től üresen áll. Az épülethez 11.000m² –es park tartozik. Egy vállalkozó demens nyugdíjas otthont tervezett megvalósítani az ingatlanon, de felmerült pláza célú hasznosítás, piaci alapú bérlakások építése is. Jelenleg befektetőre vár az ingatlan.

3.5.2 Az IVS-hez kapcsolódó nem fejlesztési jellegű tevékenységek ismertetése

A nem fejlesztési jellegű önkormányzati tevékenységek körébe tartoznak **a tervalku, a városmarketing, a nem pénzügyi ösztönző rendszerek, valamint az adókedvezmények (magántőke mobilizálása érdekében).**

Makó város Önkormányzat az eddigiekben **nem** alakított ki **stratégiai mélységű tervet** a város rehabilitációs tevékenységében alkalmazandó módszerekről. Minden egyes **beavatkozást** megelőzően meg kívánja vizsgálni, hogy az egyedi szituációban, mely módszer alkalmazása a legkívánatosabb.

A város **kevésbé preferálja** (de egyedi esetekben megfontolja) a *tervalku* jellegű beavatkozások és az adókedvezmények eszközének használatát. A *tervalku* esetében a városban folyamatban van az új szerkezeti terv elfogadása így a város nem lát esélyt arra, hogy szabályozási tervét is elfogadva mások által készített terveket illesztene be hosszú időn át tartó módosítási folyamatát követően.

Az **adókedvezmények** nyújtását illető visszakozás, pedig abból a helyzetből ered, hogy **Makó** város relatív gazdasági helyzete nem teszi lehetővé, hogy precedens értékű megítélések nyomán a meglévő vállalkozások is ilyen eszköz bevetésére vegyék rá az önkormányzatot akár megtartásuk érdekében is. Erre – az eddigi gyakorlat szerint – egyedül az Ipari Parkba történő betelepülés esetében van lehetőség.

Makó város **Önkormányzati Képviselőtestülete** döntésének megfelelően a város a **városmarketing, és a nem pénzügyi ösztönző rendszerek eszközeit kívánja alkalmazni az IVS végrehajtásának elősegítésére.**

1.) Városmarketing tekintetében elmondható, hogy Makó városnak komoly lemaradása van hasonló nagyságrendű akár régióbeli városokkal szemben is. A városnak nem megfelelő a városmarketingje. Makó név hallatán a legtöbb embernek a hagyma jut eszébe, holott valójában a termék termelése és forgalmazása már kevésbé jelenti a helyi mezőgazdasági termelő tevékenység gerincét.

Makó jelenleg **nem rendelkezik általános városmarketing stratégiával.** A gazdasági és turisztikai marketing terén történtek lépések. Ezek is inkább marketing akcióknak tekinthetők, mint egy strukturált rendszerben kimunkált stratégia részeként megjelenő elemeknek. A város gazdasági marketingjét néhány akcióból származó marketinganyag képviseli, pl. a Makó és térsége Vállalkozási Övezet megrendelésére készült befektetői ingatlankataszter (2003). A város és térsége turisztikai marketingakciói már jóval meglapozottabbak, habár ezek az akciók sem alapulnak turisztikai marketing stratégián. A turisztikai marketinget végző háttérintézmény a kistérségi társulási keretek között működő Tourinform Iroda, amely a marketing anyagok terjesztésével és kapcsolattartással foglalkozik.

Az általános városmarketing jellemző eszköze a város *honlapja*. Jelen formájában kevésbé különülnek el a helyi közérdekű és kifejezetten turisztikai, illetve befektetői érdeklődésre

számot tartó információk. A honlap frissítésének gyakorisága és információtartalma kielégítőnek mondható. Érdeemes volna külön arculattal az elején szétválasztani ezen információípusokat.

A **befektető vonzó elem** a szűk körben terjesztett (és részben mára már elavult Makó és Térsége Vállalkozási Övezet kapcsán készült) CD formátumú térségi befektetői kataszter megjelenítésén túl csupán a honlapon megjelenő Makói Ipari Park befektetési lehetőségeire koncentrált. **Az Ipari Park Területértékesítési Program új szellemiségben promótálja a város befektetési lehetőségeit.**

A város által kínált, főként turisztikai jellegű vonzerőfejlesztésekhez kapcsolódó kereskedelmi szolgáltatásoknak (főleg a kiemelt kategóriába tartozó szálláshelyek) potenciálisan helyet biztosító, értékesítésre és hasznosításra váró ingatlanok listája nem került nyilvánosságra semmilyen formában ezért a potenciális beruházók köre is eleddig rendkívül szűk maradt.

Ez a helyzetkép tehát elsősorban a város külső marketingjét érinti. A város **belső marketingje** – a befektető vonzás tekintetében – kielégítőnek mondható. A városi adminisztráció részeként működő Kistérségi Iroda feladatai közé tartozik a városi vállalkozások befektetői érdeklődésének felmérése, illetve az igények összevetése a városi kínálattal. A helyi közvetlen megkeresések formájában bonyolódó marketing tevékenység ellenére a helyi vállalkozók kicsiny tőkeereje és a több külső tényezőhöz kapcsolódó bizonytalanság miatt a tárgyalások az érdeklődés szintjén megrekedtek szinte minden esetben.

Az IVS lebonyolíthatósága érdekében a városnak egy meghatározott **általános marketing stratégiai iránynak megfelelően** nagyobb nyilvánosságot kell biztosítania az IVS-ben foglalt fejlesztésekben való vállalkozói részvétel lehetőségét illetően. A választott eszközök segítségével a belső és külső célcsoportokhoz szükséges eljuttatni az IVS tartalmának vonatkozó információit. Információt kell adni a készülő, pl. turisztikai fejlesztésekről és ehhez kapcsolódó befektetési lehetőségekről a potenciális **befektetők** számára, valamint a turisztikai vonzerőről és azok háttér-szolgáltatásairól a potenciális **látogatók** számára.

2.) A nem pénzügyi ösztönző rendszerek olyan motiváló elemeket jelentenek az IVS megvalósításában, amelyek a városi lakosság polgári öntudatára, tenni akarására, büszkeségére alapoznak, pl. lokálpatrióta díjak, nem pénzbeni juttatások, illetve egyéb helyi közösségi tevékenységek motiváló események, pl. versenyek.

Korábban hasonló alapokon nyugvó „Tiszta udvar rendes ház” mozgalomhoz hasonló kezdeményezés, a legvirágosabb utca, előkert, erkély mozgalom négy éve működik a városban. Egyéneket, háztartásokat mellett a mozgalom csoportok, lakónegyedek közösségeit is célozza, akik képesek együttesen, civil szakértők bevonásával egységes utcaképet létrehozni, ami Makó egyes kivételesen egységes városrészeiben más eszközökkel nem volna elérhető. **Mindemellett létezik legvirágosabb vállalkozás, intézmény versengés is. Az évenkénti nevezés eredményeit a városi főkertész bírálja. A fődíj egy utazás az ország**

legvirágosabb városa címet elnyert településére. A mozgalom cca. 1.2 millió Ft-ba kerül évente.

A város az IVS megvalósítása során különös figyelmet fordít az utóbbi két, lehetőségeit és feltételrendszerét tekintve részletesebben bemutatott módszer figyelembevételére és azok eszközrendszereinek használatára.

3.5.3 Partnerség

Az IVS csak abban az esetben tudja küldetését teljesíteni, ha szakmai és társadalmi egyetértés és a végrehajtáshoz szükséges partneri együttműködések állnak mögötte. Az IVS tehát nem pusztán az önkormányzat megbízásából készülő program az önkormányzatnak, hanem a város szereplői bevonásával készülő program és a város – lehetőség szerint – minél szélesebb lakossági csoportjainak közreműködésével valósul meg.

Mint minden végrehajtást előkészítő stratégiánál a végrehajtást koordináló csoport (lásd szervezeti fejezet) „kommunikál” magával a tervvel annak érdekében, hogy tudja mit mikor milyen feltételekkel érdemes elvégezni. Ugyanakkor, a koordinálók folyamatosan kapcsolatot tartanak azon csoportokkal is, akikkel együtt készült a program. Ez a folyamatos kommunikáció számos csatornán keresztül folyhat Makó esetében is: az egyik a város honlapja, ahol érdemes a végrehajtás idejére külön lapot beiktatni erre a célra, a másik a városban rendszeresen megjelenő nyomtatott hírnap, ami minden háztartásba eljut és bár nem interaktív, lehetőséget biztosít a tájékozódásra.

A lakosság mindemelllett az évente legalább egy alkalommal megrendezésre kerülő lakossági fórumokon is tájékoztatást kapnak és kérdéseket tehetnek fel, javaslatokat tehetnek a stratégia végrehajtásának állásával kapcsolatban. A folyamatos kommunikáció kialakításával cél egy felelős hozzáállás kialakítása a lakosság és egyéb városi szereplők részéről; annak tudatosítása, hogy a város életének alakulásában az egyéneknek, a jelen lévő vállalkozásoknak is felelőssége és beavatkozási lehetősége van.

A továbbiakban az egyes meghatározó csoportok IVS készítésében való részvétele és annak megvalósításában lehetséges **partneri szerepe** kerül elemzésre:

- **Lakossági részvétel:** Az IVS-hez kapcsolódóan a lakossági részvétel módját érdemes két csoportra bontani. Az egyik az IVS készítése a másik annak végrehajtása. A lakosság közvetlen bevonása sokkal inkább az IVS készítésénél vált lehetségessé. A városvezetés lakossággal való folyamatos kapcsolattartása a **lakossági fórumokon** feltárta azokat a lakosok számára fontos problémákat, amelyek orvoslásának fejlesztésekben kifejezett eszközei bekerültek az egyes városrészekre vonatkozó fejlesztési tevékenységek közé. **A tervezési folyamat további szakaszában a lakosság számára hozzáférés biztosított az Interneten keresztül, ahol közvetlen lehetőségük van (interaktív módon) annak véleményezésére.**

A lakosság részvétele és bevonása az IVS végrehajtásába közvetlen módon kevésbé hatékony. Ugyanakkor, ha mindez a civil szervezeteken keresztül történik keretei jóval tisztábbak, a feladatok – partneri együttműködés esetében – a civil szervezetek speciális tevékenységi körének (pl. városvédő, környezetvédő) megfelelően hatékonyabban meghatározhatók. A lakosság civil kezdeményezésén keresztül részt vállalhat közterület rekonstrukció, karbantartás és tisztán tartás feladatában. Ezek jól szervezhető, szaktudást kevésbé igénylő tevékenységek, amelyek eredménye látványos. Hasonló lehet az egyes új és hagyományos kulturális funkciójú objektumok tartalommal történő megtöltése is. Ezen „soft” tevékenységcsoport végrehajtásában is nagyban számít a lakossággal való partnerkapcsolatra az IVS végrehajtását koordináló szervezet.

- **Vállalkozói magánszféra részvétele:** Az IVS készítése során annak elkészítésében kapcsolattartóként működő önkormányzati csoport (Kistérségi Iroda) felvette a kapcsolatot a makói vállalkozásokkal. Személyes beszélgetésen alapuló kérdőív kitöltésén keresztül mérték fel az igényeiket és részvételi hajlandóságukat annak készítésében és végrehajtásában. A felmérések tanúsága szerint a helyi vállalkozások jelentős része (szinte 100%-a) támogatja a város rehabilitációs beavatkozásokat, illetve a városközpontban tervezett nagy ívű fejlesztéseket, ugyanakkor kevésbé mutatkoztak késznek az akcióterületi beavatkozások részeként szerepelni, azokban esetlegesen anyagi áldozatot, hozzájárulást vállalni. Azt a kérdést, miszerint a város mely más részén fejlesztenének (a jelenlegihez képest) a válaszadók jelentős része nem vette figyelembe. A válaszadók 10%-a a biztos piaccal rendelkező és előkészített területeket jelölte meg, azaz a belvárost (szolgáltatók esetén), illetve a már használatban lévő ipar területeket. A város kevésbé feltárt részeiben nem jelöltek meg fejlesztési szándékot.

A város fejlesztésére vonalozóan a kerékpárút fejlesztés, munkahelyteremtés, Marospart turisztikai célú fejlesztése került előtérbe. Partneri kapcsolatra egyetlen mikro-vállalkozás jelentkezett, mégpedig szennyvíz és ivóvízprogram végrehajtásában.

További fejlesztési igények és szándékok a szakképzés és a turisztikai fejlesztések terén fogalmazódtak meg. Az utóbbi természetesen a vendéglátó ipari jellegű vállalkozások részéről, akik további fejlesztésekre mutatnak szándékot megfelelő vendégforgalom esetén.

- **Szakpolitikai területek képviselőinek részvétele:** A IVS készítés során a Makói Polgármesteri Hivatal minden egyes szakági csoportjának képviselőivel hosszas beszélgetésen került megvitatásra az adott szakterület (oktatás, egészségügy, szociális, vagyongazdálkodás) helyzete, problémái és tennivalói. A szakpolitikai egyeztetések lényegi eleme volt, hogy az egyes szakágazatok képviselői nyitottan mutatkoztak más szakágazatok problémáival szemben is. Együtt gondolkodás térben egy olyan feladat ellátási konstellációt eredményezett Makón, amelyben minden

városrész kicsit specializálódik, ugyanakkor minden lakos számára elérhetővé teszi a legfontosabb alapellátási és szolgáltatási formákat. Az egyes szakpolitikák képviselőinek bevonása a későbbiekben a megvalósítás szakaszában is kívánatos (ezzel a szervezeti alfejezet foglalkozik) a változások követése, az egyes konkrét beavatkozások szakmai kontrolja miatt.

3.5.4 Szervezeti elvárások

Városfejlesztési tevékenységek elhelyezése az önkormányzati szervezetrendszerben a stratégia elkészítésekor megtervezendő előfeltétele az IVS sikeres végrehajtásának. A szervezeti rendszer működőképességének alapfeltétele, hogy az IVS megvalósítását irányító önkormányzati szervezet tagjai

1. vegyenek részt a dokumentum készítésében,
2. legyenek tökéletesen tisztában annak tartalmával, tartalmi összefüggéseivel,
3. lássák át a teendőket, kommunikáljanak a megvalósításban részt vállaló partnerekkel,
4. legyenek naprakészek az érintett szakpolitikai változások tekintetében (városi és országos szinten),
5. kövessék a finanszírozhatóságot meghatározó pályázati feltétel rendszereket,
6. legyenek rugalmasak a tevékenységek prioritizálása tekintetében.

Az IVS megvalósítása, INTEGRÁLT jellegénél fogva többszereplős és erős koordinációt igénylő feladat.

Makó város esetében a városfejlesztési irányok meghatározása a **Városüzemeltetési és Fejlesztési Bizottság** hatáskörébe rendelt feladat. A **bizottság** feladata mérlegelni, hogy az IVS tartalmi elemei közül melyek „ideje jött el” a belső *szükségletek* és a külső *lehetőségek* (pályázatok) függvényében. Természetesen a bizottságok közötti kommunikáció elengedhetetlen ezért a **Városüzemeltetési és Fejlesztési Bizottság** legalább félévente kezdeményezi bizottságok közötti egyeztetések lefolytatását. Ennek során egyeztetik az egyes bizottságokhoz tartozó ágazatok legsürgetőbb beavatkozási igényeit.

A városüzemeltetési és fejlesztési bizottság munkáját a hivatali apparátusban **adminisztratív szervezeti egység(ek) segíti(k)**. Makón ez a szervezeti egység a **Műszaki Iroda** (alap tevékenysége mellett ide tartozik a főkertész, **beruházások, fejlesztések, város üzemeltetés, közmunkások foglalkoztatása**). Ennek elsődleges oka, hogy az IVS beavatkozásainak legjelentősebb része műszaki jellegű tevékenységeket takar. A projektek kivitelezhetőségére a megvalósíthatóság feltételeire vonatkozóan ez az egység rendelkezik a legfontosabb ismeretanyaggal. A Műszaki Iroda feladata tehát a bizottság által aktuálisnak ítélt feladatok végrehajtásával kapcsolatos konzultáció azok megvalósíthatóságával kapcsolatban.

A Műszaki Iroda mellett – a bizottsági egyeztetésekhez hasonlóan – **más adminisztratív csoportok is szerepet játszanak**, akikkel egyrészt a kapcsolódó bizottságaik, illetve maga a Műszaki Iroda is kapcsolatot tart a fejlesztések hangsúlyát meghatározó igények és szakpolitikai változások követése érdekében. Hangsúlyos szerep jut a pályázati ügyekért felelős Kistérségi Irodának, amely a pályázatok előkészítésével, a feltételrendszerek megismerésével és megismertetésével kapcsolatos feladatokat végzi.

Az IVS megvalósításban és ezzel a város rehabilitációs akciókban **önkormányzati tulajdonú cégek** is részt vesznek. Makó esetében ez a cég a **Kommunális és Közbeszerzési Kht.**, amely a beavatkozások jellegétől függően közvetve avagy közvetlenül is szerepet vállal a fejlesztési tevékenységekben.

A Kommunális és Közbeszerzési Kht. **kötelező** feladatellátásra jött létre (városi kommunális feladatok (gyepmesteri szolgálat), gyermekétkeztetés, közbeszerzés, nyári gyerektáborok szervezése). Az önkormányzati tulajdonú cég feladatköre rendkívül összetett, ugyanakkor a vagyongazdálkodási, vagyonkezelési, üzemeltetési és fejlesztési feladatok nem hozzá tartoznak. Ez a feladatcsoport az egyébiránt kiszervezhető belső szakfeladatokat jelentik, amelyeket jelenleg a hivatal apparátusa lát el. A kertészet, közutak karbantartása a Műszaki Iroda hatáskörébe tartozó feladatok.

A hatékony feladatellátás érdekében javasolt a későbbiekben a feladatcsoport más módon történő ellátása.

3.5.5 Településközi koordináció feladatai

Makó város fejlesztései nem csupán a város, hanem térségének 16 települését is érinti. A térség lakói Makó térségközpontban vesznek igénybe köz- és piaci szolgáltatásokat, itt dolgoznak, hagyományosan kötődnek a városhoz. A város céljait javasolt összehangolni a térség településeinek céljaival. **A város vezetése** tudatosítja a térség településeivel, hogy **Makó** céljainak megvalósulásával milyen **előnyökre tesznek szert a környező települések és azok lakói**. Itt elsősorban a középfokú intézmény hálózat fejlesztéséről, a térség településeit is érintő turisztikai fejlesztésekről és további munkahelyek teremtésének esélyéről van elsődlegesen szó, valamint azokról a szolgáltatásokról (közlekedés, informatikai hálózatok), amelyekkel a Makó és térsége valós és virtuális kapcsolódása szorosabbá válik.

A **Makói Többcélú Kistérségi Társulás** polgármestereinek tanácsa az a fórum, amelyen a szükséges egyeztetések közös fejlesztések (esetleges közös finanszírozás) kérdései felmerülnek és megtárgyalásra kerülnek.

A továbbiakban javasolt, hogy Makó város IVS dokumentuma kerüljön egyeztetésre a Többcélú Társulás településeivel annak érdekében, hogy a közös feladatok és esetleges együttműködési lehetőségek megerősítést nyerjenek. A településközi egyeztetések

mindenképpen a Makó város IVS céljainak megvalósítását támasztják alá, és segítséget jelentenek a város számára térségi feladatnak magasabb színvonalú ellátásához. Fontos annak tudatosítása, hogy a 17 tagú kistérségben Makó az egyetlen város és egyben olyan település, amely ilyen stratégiával rendelkezik és aminek fejlődési iránya nagyobb erővel hat térségére, mint azt korábban bárki gondolta volna.

3.5.6 A stratégia végrehajtásának monitoringja

Makó város IVS dokumentuma iránymutatást jelent a város elkövetkező években történő fejlesztéseinek vonatkozásában. Meghatározza a fejlesztés fókuszpontjait tematikus rendszerben és területi szempontból, azaz a városon belül is. Bármennyire is konkrét, szinte projekt szintű megfogalmazásban tartalmazza a dokumentum a beavatkozásokat figyelembe kell venni, hogy a külső feltételek és a belső adottságok átértékelődésével a stratégia tartalma és tevékenységeinek prioritizálása megváltozhat. **Az IVS rugalmas rendszer**, tehát végrehajtásakor és eredményeinek áttekintésekor tekintetbe kell venni azokat a körülményeket, amelyek között a megvalósulás zajlott. Eredményességét az egyes idő intervallumokban eszerint kell vizsgálni.

Az IVS végrehajtásának menetét, dinamizmusát és eredményességét a rendszeren belül érdemes és javasolt **felülvizsgálni** bizonyos időközönként. A program a 2007-2013-i tervezési időszakra javasolt fejlesztéseket tartalmazza. A dokumentum, az első olyan dokumentum a város életében, amely ilyen struktúrában vette számba a szükséges beavatkozásokat, tehát biztosan elmondható, hogy az első „létár” a teljesíthetőséghez képest több elemet tartalmaz.

A belső monitoring feladata, hogy nyomon kövesse azoknak a stratégia fontosságú beavatkozásoknak megvalósulási ütemét, amelyek magukkal húzzák a többi elemet és egészében dinamizálják a várost. Makó esetében ilyen a fürdőfejlesztés (hatással a turisztikai fejlesztésekre), az elkerülő út megépülése (hatással a lakókörnyezet és élhetőség kérdéskörére), az Ipari Park bővülése (hatással a munkanélküliség, jövedelmek és ezáltal a szolgáltató szektor életképességére).

A stratégiai fejlesztési elemek sikere döntő ezek nélkül több tervezett beavatkozás nem áll meg a saját lábán.

Eredmények áttekintése és értékelése:

Az IVS átható monitoringjára a 2013-as évet követően kerül sor, amikor a következő EU tervezési és költségvetési időszakra kezd felkészülni Makó. Ebben a fázisban már nincs mód korrekcióra, a dokumentumban lefektetett célok, indikátorok megvalósultak vagy nem. A monitoring tevékenység célja ebben a stádiumban az IVS sikerességének áttekintése és az új tervezési időszak feladatának meghatározása. Annak érdekében, hogy ne ebben a stádiumban szembesüljön a város esetleges lemaradásaival köztes időtávok beiktatása javasolt.

Akciótervi periódusonként, azaz kétévente (2009, 2011, és 2013). Az IVS közép távon határozza meg a beavatkozások az akciótervi időszakok kétéves bontásban újabb lehetőségeket nyitnak meg a városok előtt. A kétéves periódus lezárásával áttekinthetők az elvégzett feladatok a stratégia szintjén. A monitoring célja felhívni a döntéshozók és a megvalósításért felelős szervezet figyelmét a céloktól való esetleges eltérésre, és összegezni operatív szinten elvégzett feladatokat.

Féléves, illetve egyéves monitoring feladatok: Ebben az időintervallumban a monitoring feladata sokkal inkább a stratégia finomra hangolásának, azaz operatív feladatai végrehajtásának ellenőrzésére koncentrálódik. Az operatív feladatok elvégzése tartják irányban a rendszert. A rövid távú monitoring számot vet azzal, hogy éppen milyen projektek megvalósítása van folyamatban, azok milyen stratégiai célt szolgálnak (stratégiai, avagy másodlagos vagy áttételes fontosságúak) milyen stádiumban vannak a tervezett ütemezéshez képest, mi az esetleges lemaradás oka, és a lemaradás hogyan orvosolható.

A belső monitoringot a város **polgármesterének** utasítására végzi a város. A monitoring tevékenységet a képviselő testület **három választott képviselője** hajtja végre a **hivatal adminisztratív apparátusa kijelölt tagjainak segítségével.** A monitoring tevékenységet javasolt rövid idő alatt (max. két hét) hatékony eredményorientált szemléletben elvégezni. A monitoring tevékenység produktuma egy jelentés, amelyben az eredményeken túl feltárásra kerülnek a hiányosságok és az azok háttérében álló belső és külső tényezők. A jelentés áttekintése után a **Városüzemeltetési és Fejlesztési Bizottság** dönt az esetlegesen szükségessé váló korrekciókról.

A monitoring rövid távú tevékenység célja, hogy a kisebb korrekciók elvégezhetőek legyenek mielőtt a lemaradás vagy a céloktól való eltérés jelentősebb nagyságrendet ölt és a kétéves akciótervi időszak végén nagyobb korrekciók avagy teljesen új forgatókönyv szükségességét állapítja meg.

9) MELLÉKLETEK

1. 1. TÁBLA A 2001-ES NÉPSZÁMLÁLÁS ADATAIBÓL ELŐÁLLÍTANDÓ MUTATÓK

Adat	Város egésze	1. Város-központ	2. Vertán városrész	3. Újváros városrész	4. Honvéd városrész anti-szegregációs tervben azonosított szegregátum	5. Gerizdes városrész	6. Bajcsy-Ráday városrész	7. Ipari terület	8. Makó-Rákos városrész és külterületi lakott helyek
1. Lakónépesség száma (fő)	25 802	8403	4612	3217	2959	2269	3988		354
2. Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya	16,2	15,7	16,0	15,8	21,0	14,2	15,1		12,7
3. Lakónépességen belül 15-59 évesek aránya	61,0	60,4	60,1	57,7	62,3	60,9	65,1		60,2
4. Lakónépességen belül 60-X évesek aránya	22,8	23,9	23,9	26,5	15,7	24,9	19,8		27,1
5. Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktívkorúakon (15-59 évesek) belül (indikátor is)	28,6	21,3	29,3	32,3	57,4	25,7	17,8		69
6. Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebbek arányában (indikátor is)	8,7	13,4	5,1	4,7	0,9	7,0	13,3		0
7. Lakásállomány (db)	11 279	3832	1948	1467	1131	839	1855		207
8. Alacsony komfort fokozatú lakások aránya (indikátor is)	28,6	15,4	34,9	40,6	59,2	17,8	17,4		97,6
9. Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív	46,7	44,0	45,7	48,4	62,1	44,3	41,3		59,6

MAKÓ VÁROS INTEGRÁLT VÁROSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

korúakon (15-59 évesek) belül									
10. A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktívkorúakon belül (akikre egyszerre teljesül az 5. és 9. mutató)	19,0	14,3	18,2	21,1	41,1	17,2	11,5		42,7
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességben belül	49,2	52,0	49,7	47,3	35,5	49,5	55,0		36,5
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	46,6	45,6	47,3	52,0	54,6	42,1	39,6		57,6
Állandó népesség száma	250607	8077	4652	3241	2959	2306	4025		347

2. 2. TÁBLA VÁROSRÉSZEK ÉS SZEGREGÁTUMOK SEGÉLYEZÉSI MUTATÓI

(forrás: önkormányzati nyilvántartások)

Az IVS-ben azonosított városrészek és szegregátumok neve	Lakónépesség száma (jelenlegi népesség-nyilvántartási adatok alapján)	Lakások száma (jelenlegi népesség-nyilvántartási adatok alapján)	LFT-ben részesülők aránya a lakások számához viszonyítva	Rendszeres szociális segélyben részesülők aránya a lakások számához viszonyítva	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők aránya a lakások számához viszonyítva	HHH gyerekek aránya a településrészen a lakások számához viszonyítva	Romák aránya a lakónépességben belül
1 Városközpont			97fő	21	86	44	
2 Vertán telep			54	24	51	54	
3 Újváros			63	22	71	43	
4 Honvéd			103	73	173	236	
5 Gerizdes			22	17	16	12	
6 Bajcsy-Ráday			54	7	47	49	
7. Ipari terület							
8.Külterületi lakott helyek (Makó Rákos) + egyéb			4	7+5	11+12	13	
Város egészére vonatkoztatott mutató							
Város egészére az adott segélytípus száma							

3. 3. TÁBLA: ÁLTALÁNOS ISKOLAI KÖZOKTATÁS INTEGRÁLTSÁGÁNAK FELMÉRÉSE

OM azonosító	Intézmény neve	Gyermek-, tanulólétszám az intézményben			tanulólétszám az iskolában az osztályszervezés módja szerint <i>(csak általános iskola!)</i>								
					Normál (általános) tanterv			Emelt szintű oktatás és/vagy két tanítási nyelvű iskolai oktatás			Gyógy Pedagógiai tagozat		
		Össz	HHH/HH	SNI	Össz	HHH/HH	SNI	Össz	HH/HHH	SNI	Össz	HHH	
102930	Makói Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Logopédiai Intézet	1649	283/128	68	1032	222/100	51	617	61/28	17	-	-	
102612	Szikszai György Református Általános Iskola	226	99/64	17	226	99/63	17	-	-	-	-	-	
029757	Szent István Egyházi Általános Iskola és Gimnázium, Szent Gellért Diákotthon Általános Iskola	258	109/24	3	187	81/16	2	71	28/8	0			
038485	Pápay Endre Óvoda, Általános Iskola	160	50/20	160							160	50/20	
029745	József Attila Gimnázium	133	8/0	1									

4. 4. TÁBLA A TELEPÜLÉS INFRASTRUKTÚRÁJA

Sírkert u. - Mező u. - Attila u.

	Azon utcák, ahol részben vagy egészben nem találhatóak	A halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) gyerekek aránya az el nem látott településrészen, utcákban	A településrész(ek) neve(i), ahol az utcák találhatóak
Vezetékes víz	Minden utcában található		-
Szennyvízsatorna	Apaffy u., Arany J. u., Bajza u., Barcsay u., Báró J. u., Baross u., Bolygó u., Botond u., Csanád v. tér, Dobó u., Erdélyi püspök u., Fecske u., Hajnal u., Hollósy K. u., Irányi u., Iskola u., Kazinczy u., Kecskeméti Á. u., Kinizsi u., Kossuth u., Kürt u., Lehel u., Madarász u., Megyeház u., Meskó u., Mikes K. u., Mikócsa u., Móra F. u., Mórincz Zs. u., Munkácsy u., Murányi u., Nap u., Páger Antal u., Paraszt u., Páva u., Petőfi park, Rudnay u., Simonyi u., Síp u., Szemere u., Szent István tér, Szent János tér, Szírbik M. u., Szív u., Teleki L. u., Templomköz u., Toldi u., Tömörkény u., Úri u.	31	1. Városcsokpont
	József A. u., Szép u.	0	1.-2. Városcsokpont-Vertán városrész
	Sírkert u.	0	1.-2.-3. Városcsokpont-Vertán-Új városrészek
	Zrínyi u.	0	1.-2.-6. Városcsokpont-Vertán-Déli városrészek
	Vásárhelyi u.	3	1.-3. Városcsokpont-Új városrész
	Tulipán u.	2	1.-3.-4. Városcsokpont-Új-Honvéd városrészek
	Thököly u.	0	1.-4. Városcsokpont-Honvéd városrész
	Erdei F. tér	0	1.-5. Városcsokpont-Gerizdes városrész
	Batthyány u., Hédervári u.	0	1.-5.-6. Városcsokpont-Gerizdes-Déli városrészek
	Béke u., Gózmalom u., Hold u., Kálvin u., Kölcsey u., Liget u., Petőfi u., Ráday u., Szegedi u., Szt. Gellért u.	15	1.-6. Városcsokpont-Déli városrész

MAKÓ VÁROS INTEGRÁLT VÁROSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

Adriai u., Ady E. u., Alkotmány u., Almási u., Ardics u., Árvíz u., Bánát u., Bíró u., Brassói u., Czuczor u., Diófa u., Dohány u., Dugonics u., Erdő u., Erdő Újsor, Est u., Esze T. u., Fejedelem u., Feltámadás u., Fiumei u., Fülemlé u., Fütő u., Gárdonyi G. u., Gém u., Gizella u., Gyöngytyúk u., Hargita u., Hársfa u., Holló u., Hóvirág u., Ibolya u., Jázmin u., Juhász Gyula tér, Kassai u., Kenderföld u., Késmárki u., Király u., Kolozsvári u., Korona u., Liliom u., Magyar u., Mátyás u., Mátyás Újsor, Munkás u., Nyúl u., Orgona u., Oroszlán u., Pipacs u., Révész u., Rigó u., Róka u., Rózsa u., Sas u., Sovány u., Székely u., Szerecseny u., Szőlő u., Szt. Háromság u., Tatra u., Teleki B. u., Temesvári u., Torma I. u., Üstökös u., Vágóhid u., Vaskapu u., Virág u.	56	2. Vertán városrész
Kisfaludy u., Váradi u.	6	2.-3. Vertán-Új városrészek
Ószegedi út	3	2.-6. Vertán-Déli városrészek
Alma u., Attila u., Bárány u., Bocskai u., Cédulaház u., Csillag u., Földeáki út, Gyóni G. u., Gyöngy u., Jókai u., Justh Gy. u., Luther u., Majláth u., Mező u., Nagycsillag u., Szegfű u., Szikszai u., Vadász u.	36	3. Új városrész
Hosszú u., Szilágyi D. u.	10	3.-4. Új-Honvéd városrészek
Ágyú u., Aulich u., Balassa u., Bánffy u., Bem u., Bercsenyi u., Berzsényi u., Bethlen u., Bimbó u., Csáki u., Damjanich u., Dembinszky u., Fuvola u., Garay tér, Honvéd u., Kápolna u., Királyhegyesi u., Kiss Ernő u., Klapka u., Kmetty u., Lakat u., Lázár u., Lendvai u., Megyeri u., Mészáros u., Pajzs u., Patay u., Perczel u., Pozsonyi u., Sarkantyú u., Szén u., Szende u., Szigethy u., Szondi u., Tábor u., Táncsics M. u., Türr u., Vasvári P. u., Vécsey u., Wesselényi u., Wlasich u., Zoltán u.	227	4. Honvéd városrész
Wekerle u.	2	4.-5. Honvéd-Gerizdes városrészek
Balogh Á. u., Csanádi u., Cserje u., Dobsa L. u., Dózsa telep, Dr.Tóth A. u., Gerizdes u., Harmat u., Jég u., Kelemen L. u., Kertész u., Kökény u., Lisztes u., Mohácsi u., Nádasdy u., Nyizsnayai u., Platán u., Soproni u., Szigligeti u., Tatár u., Tölgyfa u., Török u., Új u., Velnök u., Verebes u.	23	5. Gerizdes városrész
Hunfalvy u.	0	5.-6. Gerizdes-Déli városrészek
Állomás tér, Bajcsy Zs. ltp., Balaton u., Csokonai u., Csősz u., Gilicze I. u., Huszár u., Kerkápoly u., Kígyó u., Kisporond u., Kőrösi Cs. S. u., Lesi u., Lónyai u., Lúdvári u., Maros u., Mikszáth K. u., Névtelen u., Porond u., Révai u., Szt. Lőrinc u., Szundy J. u., Szúnyog u., Tinódi u., Tisza u., Töltés u., Tükör u., Vasút sor, Vízimalom u.	11	6. Déli városrész

MAKÓ VÁROS INTEGRÁLT VÁROSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

Csapadékvíz-elvezető csatorna	Eszperantó, Pázmány, Szent János tér, Marczibányi tér, Hollósi K., Meskó, Nap, Templom köz, Toldi, Erdélyi püspök, Uri, Pulitzer sétány, Rudnay, Deák, Baross, Barcsay, Megyeház, Csanád vezér tér, Kecskeméti Ármin, Mikes, Szirbik, Hunyadi, Posta	20	1. Városcsúcs
	József A.	0	1.-2. Városcsúcs-Vertán városrész
	Aradi	0	1.-4.-5. Városcsúcs-Honvéd-Gerizdes városrészek
	Hédervári	0	1.-5.-6. Városcsúcs-Gerizdes-Déli városrészek
	Kölcsey, Szegedi, Liget, Petőfi, Ráday, Béke, Nagyér sétány	12	1.-6. Városcsúcs-Déli városrész
	Pipacs, Orgona, Szőlő, Dohány, Hóvirág, Bánát, Mátyás, Mátyás új sor, Erdő új sor, Gizella, Rózsa	5	2. Vertán városrész
	Bárány, Cédulaház, Vadász, Földeáki	0	3. Új városrész
	Berzsenyi, Wesselényi, Ágyú, Sarkantyú, Wlassich, Pajzs, Kmetty, Dembinszky, Türr, Bem, Szende, Aulich, Kápolna, Vasvári, Damjanich, Lakat, Tábor, Zoltán, Lázár, Patay, Mészáros, Kiss Ernő	117	4. Honvéd városrész
	Wekerle	2	4.-5. Honvéd-Gerizdes városrészek
	Tölggyfa, Dózsa telep, Új, Verebes, Szigligeti, Tatár, Nyizsnyai, Jég, Dr. Tóth Aladár, Nádasdy, Harmat, Csanádi, Velnök, Dobsa Lajos	10	5. Gerizdes városrész
	Révay, Tükör, Fűrész, Gilicze, Bajcsy, Tinódi, Állomás tér, Huszár, Bárányos sor, Maros, Szúnyog, Tisza, Balaton, Kígyó, Károlyi	12	6. Déli városrész
Áram	Minden utcában található		-
Közvilágítás	Minden utcában található		-
Vezetékes Gáz	Ágyú, Bem, Berzsenyi, Kmetty, Pajzs, Sarkantyú, Szende, Türr, Wlassich	81	4. Honvéd városrész
	Tölggyfa	0	5. Gerizdes városrész
	Csősz, Lesi, Lúdvári, Névtelen, Szundi Jenő, Vízialom,	0	6. Déli városrész
Pormentes út	Bajza, Szív	0	1. Városcsúcs
	Alma	8	3. Új városrész
	Sarkantyú, Kápolna, Bethlen, Pajzs, Bem, Türr, Kmetty, Szende, Aulich, Táncsics, Lendvai,	152	4. Honvéd városrész
Járda	Szén	0	4. Honvéd városrész

Elavult, korszerűtlen anyagú ivóvízvezeték szakaszok cseréje	
Azon utcák, ahol vezetékcseréje szükséges	A településrész(ek) neve(i), ahol az utcák találhatóak
Arany J., Árpád, Botond, Meskó, Móra, Munkácsy, Szív, Teleki	1. Városcsözpont
Aradi	1.-5. Városcsözpont-Gerizdes városrésze
Kölcsey, Szegedi	1.-6. Városcsözpont-Déli városrésze
Ardics, Ibolya	2. Vertán városrésze
Bercsényi, Bethlen	4. Honvéd városrésze
Balogh A., Harmat, Kökény, Lisztes, Nádasdi, Nyizsnyai, Platán, Tatár, Új u., Verebes	5. Gerizdes városrésze
Fűrész, Szt. Lőrinc, Tinódi, Csósz, Névtelen	6. Déli városrésze

Cserélendő berendezések/szerelvények az ivóvízhálózatban		
Azon utcák, ahol a felújítás szükséges	A településrész(ek) neve(i), ahol az utcák találhatóak	Tolózárok és T-idomok összesített száma (db)
Kinizsi, Árpád, Apaffy, Hajnal, Széchenyi tér	1. Városcsözpont	24
Szép	1.-2. Városcsözpont-Vertán városrésze	6
Sírkert	1.-2.-3. Városcsözpont-Vertán-Új városrészek	10
Návay L. tér, Vásárhelyi	1.-3. Városcsözpont-Új városrésze	24
Tulipán	1.-3.-4. Városcsözpont-Új-Honvéd városrészek	4
Batthyány	1.-5.-6. Városcsözpont-Gerizdes-Déli városrészek	4
Hold, Szegedi	1.-6. Városcsözpont-Déli városrésze	6
Almás, Rigó	2. Vertán városrésze	9
Csáki	4. Honvéd városrésze	4

A tematikában szerepeltett 5. tábla nem releváns Makó esetében.

5. MAKÓ VÁROS HELYI VÉDETTSÉG ALATT ÁLLÓ FÁI²⁸

Városrész száma	Név	Hely	Kor (év)	Érték (eFt)	Megjegyzés
1.	Quercus robur kocsányos tölgy	Barcsay u. 18/A. sz. alatti udvarban, magánterület	97	3.000	alapérték egységára 2.500 Ft
1.	Sophora japonica japánakác	Csanád vezér téren, közterület	52	900	
1.	Quercus robur "Pyramidalis" kocsányos tölgy	Széchenyi tér 22. sz. alatt, a Polgármesteri Hivatal udvarán, magánterület	102	9.600	5 db
1.	Quercus robur kocsányos tölgy	Zrínyi Miklós u. 39. sz. alatti udvarban, magánterület	92	2.500	alapérték egységára 2.500 Ft
1.	Quercus robur kocsányos tölgy	Petőfi park 12. sz. alatti udvarban, magánterület	82	2.200	alapérték egységára 2.500 Ft
1.	Ulmus sp. szilfa változat	Szent István téren, a katolikus templommal szemben, közterület	62	3000	2 db
1.	Paulownia tomentosa császárfa	Szent István tér 8/B. sz. udvarán, magánterület	22	60	
1.	Tilia tomentosa ezüsthárs	Hajnóczy u. 5/A. sz. előtt, közterület	32	252	
1.	Quercus robur kocsányos tölgy	Megyeház utca, Bajza utca és Hajnal utca kereszteződésében, közterület	195	5.790	Juhász Gyula-emlékfa, a város legértékesebb fája, alapérték egységára 2.500 Ft
1.	Quercus robur kocsányos tölgy	Mikes u. 30. sz. előtt, közterület	42	480	
1.	Fraxinus ornus virágos kőris	Mikes u. 29. sz. előtt, közterület	37	732	2 db
1.	Tilia sp. hárs változat	Lonovics u. 3. sz. előtt, közterület	47	690	
1.	Sorbus aucuparia fastigiata oszlopos berkenye	Toldi u. 68. sz. előtt, közterület	12	30	
1.	Quercus robur kocsányos tölgy	Toldi u. és Kazinczy u. kereszteződésében, közterület	37	439	2 db 60%-os
1.	Fraxinus ornus virágos kőris	Bajza u. 59. sz. előtt, közterület	37	366	
1.	Quercus robur kocsányos tölgy	Bajza u. 4. sz. előtt, közterület	47	690	
1.	Ulmus sp. szilfa változat	Murányi u. 1. sz. előtt, közterület	42	480	
1.	Tilia tomentosa ezüsthárs	Thököly u. 3. sz. előtt, közterület	22	60	
1.	Taxodium disbeyem mocsári ciprus	Baross u. 18. sz. előtt, közterület	12	90	3 db
1.	Paulownia tomentosa császárfa	Kossuth Lajos u. 41. sz. udvarában, magánterület	17	30	
1.	Paulownia tomentosa császárfa	Dobó u. 5. sz. előtt, közterület	17	30	
1.	Ulmus szil	Vásárhelyi u. 10. sz. előtt, közterület	42	480	
1.	Tilia tomentosa ezüsthárs	Tulipán u. 3/A. sz. előtt, közterület	47	1.380	2 db
1.	Tilia tomentosa ezüsthárs	Tulipán u. 3/B. sz. előtt, közterület	47	1.380	2 db
1.	Tilia sp. hárs változat	Kürt u. 10/b. sz. előtt, közterület	37	732	2 db
2.	Sophora japonica japánakác	Almási u. 38. sz. előtt, közterület	42	288	60%
2.	Sophora japonica japánakác	Almási u., Nazarénus temető közepén, közterület	37	366	
2.	Tilia sp. hárs változat	Ibolya u. 18. sz. előtt, közterület	27	588	4 db 80%-os
2.	Tilia sp. hárs változat	Ibolya u. 20. sz. előtt, közterület	27	186	
2.	Tilia sp. hárs változat	Ibolya u. 22. sz. előtt, közterület	27	186	
2.	Tilia sp. hárs változat	Ibolya u. 28. sz. előtt, közterület	27	186	
2.	Tilia sp. hárs változat	Esze Tamás u. 29. sz. előtt, közterület	32	252	

²⁸ Készült Makó Város Önkormányzatának a Makó város környezetvédelméről szóló 18/2001.(VI.28.) Makó ör. rendelet módosításáról szóló 32/2007. (XI.29.) Makó ör. rendelet melléklete alapján.

MAKÓ VÁROS INTEGRÁLT VÁROSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

2.	Tilia sp. hárs változat	Alkotmány u. 40. sz. előtt, közterület	37	366	
2.	Sophora japonica japánakác	Fiume u. 2. sz. előtt, közterület	42	480	
2.	Tilia sp. hárs változat	Munkás u. 21. sz. előtt, közterület	27	372	2 db
2.	Tilia sp. hárs változat	Dohány u. 13. sz. előtt, közterület	27	372	
2.	Sophora japonica japánakác	Szerecseny u. és Holló u. sarkán, közterület	32	126	
3.	Sophora japonica japánakác	Attila u. és Justh Gy. u. sarkán, közterület	37	688.8	3 db 60%-os
3.	Sophora japonica japánakác	Attila u. 26. sz. udvarán, magánterület	37	366	
3.	Sophora japonica japánakác	Attila u. 49. sz. előtt, közterület	47	690	
3.	Paulownia tomentosa császárfű	Attila u. és Cédula ház u. sarokudvarán, magánterület	22	60	
3.	Ulmus sp. szilfa változat	Bárány u. 65. sz. előtt, közterület	52	900	
3.	Quercus robur kocsányos tölgy	Kisfaludy u. és Sírkert u. sarkán, közterület	47	690	
3.	Platanus acerifolia platánfa	Jókai u. 9. sz. előtt, közterület	27	111.6	60%
3.	Tilia sp. hárs változat	Gyóni G. u. 47. sz. előtt, közterület	22	180	3 db
3.	Tilia tomentosa ezústhárs	Návay tér 11. sz. előtt, közterület	47	690	
3.	Sophora japonica japánakác	Hosszú u. 72. sz. udvarán, magánterület	37	219.6	
3.	Celtis occidentalis ostorfa	Vásárhelyi utca 87. sz. alatti udvarban, magánterület	102	2.500	alapérték egységára 2.500 Ft
3.	Celtis occidentalis ostorfa csoport	Vásárhelyi utca 89. sz. alatti udvarban, magánterület	87	6.370	5 db, alapérték egységára 2.500 Ft
3.	Paulownia tomentosa császárfű	Nagycsillag u. 34. sz. előtt, közterület	27	165	
3.	Sophora japonica japánakác	Justh Gy. u. 74. sz. előtt, közterület	42	480	
4.	Quercus robur kocsányos tölgy	Honvéd u. 1. sz. alatt, magánterület	42	4.800	
4.	Sophora japonica japánakác	Hosszú u. 11. sz. udvarán, magánterület	37	219.6	
4.	Sophora japonica japánakác	Megyeri u. 2. sz. előtt, közterület	37	219.6	
5.	Platanus acerifolia platánfa	Móra F. u. 65. sz. előtt, közterület	37	219.6	60%
6.	Morus alba pendula szomorú eper	Wekerle u. 51. sz. előtt, közterület	17	140	2 db
6.	Quercus robur kocsányos tölgy	Új u. 32. sz. alatti udvarban, magánterület	67	1.800	alapérték egységára 2.500 Ft
7.	Platanus acrifolia	Vasútállomáson, Bárányos sor, magánterület	72	1.900	alapérték egységára 2.500 Ft
7.	Tilia sp. hárs változat	Lonovics u. 16. sz. előtt, közterület	42	4.800	
7.	Tilia sp. hárs változat	Lonovics u. 18. sz. előtt, közterület	42	960	2 db
7.	Tilia sp. hárs változat	Lonovics u. 20. sz. előtt, közterület	42	960	2 db
7.	Morus alba pendula szomorú eper	Bárányos sor 2. sz. előtt, közterület	7	105	7 db, 12.500,-/db
7.	Morus alba pendula szomorú eper	Bárányos sor 4. sz. előtt, közterület	7	60	4 db
7.	Platanus acerifolia platánfa	Károlyi M. u. 3. sz. előtt, közterület	22	60	
7.	Sophora japonica japánakác	Liget u. 66. sz. előtt, közterület	37	360	
-.	Sophora japonica japánakác	Makó-Rákos, Rákóczi u. 3. sz. alatt, magánterület	42	480	
-.	Sophora japonica japánakác	Makó-Rákos, Rákóczi u. 5. sz. alatt, magánterület	42	480	
-.	Quercus robur kocsányos tölgy	Makó, Nap u. 9.sz. alatt, magánterület	80	2.000	
Összesen:				151300.4	

6. MELLÉKLET AZ INGATLANGAZDÁLKODÁSI TERVHEZ

1. sz. melléklet: Közintézmények

Megnevezés	Cím	hrs
Városháza	Széchenyi tér 22.	7509
Régi Városháza	Széchenyi tér 6.	1
Makói Általános Iskola	Almási u.	1472
	Návay Lajos tér 12/A	7864/2
	Szegedi u. 6.	5407
	Kálvin u.	
Óvodák	Petőfi Park 14.	721
	Kassai u. 3.	2369
	Erdélyi Püspök u.	7601
	Zrínyi u. 57.	2015
	Tulipán u. 40.	7050
	Kálvin tér 6.	
Bölcsöde	Justh Gy. u. 32.	2370
	Kálvin tér	
Makói Oktatási központ	József A. Gimnázium - Csanád Vezér tér 6.	705
	Erdei F. Szakközépiskola - Posta u. 4-6.	5543
	Galamb József Szakképző Iskola - Szép u. 4.	631
Fürdő	Marczibányi tér 6.	17
Könyvtár	Deák F. u. 4.	7617/2
Hagymaház (Művelődési Ház)	Posta u. 2-	5542
Sportcsarnok	Csanád vezér tér 6.	705
Sporttelep	Aradi u. 7.	5914/1
	Hollósy K. u. 2.	710
	Kézilabda pálya	
Egyesített Népjóléti Intézmény	Öregek napközi otthona - Deák F. u. 57.	7594
	.Központ, Irodaház - Béke u. 9	5425
	Öregek napközi otthona - Királyhegyesi u. 24.	9238
	Öregek napközi otthona - Munkás u. 21.	2304
	Átmeneti szállás - Teleki László u. 10/C	691
	Hajléktalan szállás - Ardics tanya	3971
Orvosi rendelők	Kálvin u. 24.	5437
	Tulipán u. 40/A	7049/A/1
	Justh Gy. u. 23./C	8056
Nyugdíjas klubok	Megyeház u. 20.	7483/A/8
	Justh Gy. u. 23./B	8056
Városi Piac	Deák F. u. 41/A	7533/2
Szociális Otthon	Batthyány u. 23.	5764
Tűzoltóság		
ENI		